

TAFSIIRU
KISBEEJE
SAPPO
RAGAREEJE

E KIITAAJI KIMMI'DINIIDI

www.islamic-invitation.com

MABITIRKA (UDDITIRKA)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Gettooje tabitani jaawmiraawo joomu tageefooji, jam e kisdam tabutu dow jaagor do meed'en e anboojo meed'en e gid'o meed'en Nulaado Allah, baawoman bo:

Anndu yaa an derdam juldo Gorgo e yaa an derdam juldo deb bo – Allah hinne- nowoni fiikam do wajibo dow meed'en anndugo masalaaji nayi:

Aranol maaji: Anndal: kangal woini anndugo Allah Cniido e an ndugo Nulaado maako (^{mojam} ^{ekisdam} tabutu dow muudum), e an ndugo Diina Islaama, ngam dagataako no neddo rewira Allah bee koluuti Andal, kan ngal woni datal islaama. Ko moywadi mbolwaa dum do (rewugo Allah ko luuti anndal) anndu joonyornde maako faago e majjere, doo kam o nanndi be nasraaninkooBe her mbolwaa dum do.

Didafol maajibo: Huutinirgo Anndal: koo moy anndi nden o huuti niraayi anndu o nanndi yahuudankooBe, ngam bed'oo laati anndube e nden be kootiniraayi be kobe anidi man, don nder hiilaaji Seyda anu no ngel daay tina Biiadamaajo faago e tefugo anndal, ngel wahmamo kan ko doo o maran do geldol her jawmiraawo bee majjere maako do, o anndaana noni on mardo bawde her jann ngugo nden o janngaayi dookam o walaa hujja her jawmiraawo, nii latino hujja a yimbe Annabi Nuuhu, wakkati nde: “*Be libuno kooli mabbe nder nobbimabbe e be suddii limse mabbe ngam taa ta be nana dum ko Annabi Nuuhu wi'atabe*” ngam taa noddaandu Annabi Nuuhu ma n wona dum hujja dow mabbe.

Tatafol maaji bo: eew naago faago e Diina islaama, ngam moodibbe e bee ewnoobe faago e laawol Allah kambe ngoni ronntube datal Annabo'en. Allah Cniido o naa li banuu israa'iilankooBe ngam: “*Belaatakeno be katkat-tindirtaa halleende hakkunde mabbe, hallii dum kobe laati be gatta*”, eewaago e jannguko dum farilla mo ke'idir al toni wobbe ummanake dum he'ani luttube, ammaa to himbe fuh

hawti acci d'um d'ookam himbe fuh junbi be marii hakke.

Nayaɓol maaji bo: munya'al dow d'um ko hebatamo her noddugo her l aawol Allah, e nonbo munya'al dow tefugo anndal bee huutiniro ann dal man e noddugo her laawol Allah.

Hawtaade e walliinde nde ibgo e'amin her ittugo e ɓamntugo (huunj ugo) majjere, ehoytinango tefooɓe anndal gajibiingal waɗi min moo bi ndeedo deftere ramminidaande dow yoga d'um ko farilla ayni goo to fuh huubirta bee ibgo e annde d'e cariya, hawtaade fahin bee jus'u uje tati ragareeje d'e ibgo e ɗuraanuure teddunde bee maanaaji maare ngam suuraaji man d'idon toggetee (lorti-lortine) kod'uudi, (d'um ko fuh muuɗum hewti-didtaake, ɓurnaa muuɗum bo accataake).

Ngam mbolwaadum d'o min solani rammid'ingo dow d'um ko s aahi nder sunna Nulaado Allah (^{mojam ekisdam} tabutu dow muuɗum), min aay'ataa min kewtii kempe, d'um kam Allah bagiid'o tan heertoriid'um, sike d'ook am d'um tiinaare famɗa joomaariijo, d'um ko min wapi sawaaba ma a d'um foondeego ibgo e jawmiraawo e toɗum laatake d'um mboofo l bo d'ookam d'um ibgo e ko'e amin e ibgo e Syɗa'anu, Allah e Nula ad'o maako kam ɓe barrid'inake e'accinid'um, Allah warjo on kollitit domin aybeeji amin be hikma.

Allah be Nulaado muuɗum woni annduɓe, e no Allah waɗa sa laatu e jam dow nulaado maako Muhammadu (^{mojam ekisdam} tabutu dow muuɗum) e dow sahaabo'en maako be Aalo'en fuh maɓɓe.

Seetake ndeedo Deftere lim-limnuɓe ibgo e modibɓe e fukara'en annde Cari'a haa nder winndere.

On mardo haaje ɓesdaari ibgo famtineego ko waɗu sadaka ko ɓesdugo huundeɓeere ko marando haaji ndee Deftere yo'o nasta nder lower nde/ www.tafseer.info fula@tafseer.info

MABITIRKA (UDDITIRKA)	0
URAL JANNGUGO QURAANU	3
TAFSIIRU KISBEEJE SAPPO RAGREEJE E KIITAAJI KI MMIDINIIDI	6
Mas'alaaji kimmidiniidi ha ngeendam Jul'fo	91
do'aago e dewal - do'aago e dabbitirgo mo walliinde, in de man ngoni do:	94
KUU'DE 'BERDEYANKEEJE	120
NGEWTA HAKKUNDE YIMBE'DIDO 'DiDo	137
Kalimawol Sahaada	159
SEYDAANGO ANNABIJO MUHAMMADU 'DU M NULAA'DO ALLAH	161
SENUYE (AdfAHAARA)	164
KIITAAJI DJONGITIIDI E DEBBO	171
Kiitaji Debbo nder Diina Islaam	175
JUULDE	181
JAKKA	190
SUUMAYE	194
HIJJU E UMRA	198
DAA 'DO DAMMU'DUM KOO'DE HIJJU	204
FAAYDUYEEJI FEERE-FEERE	205
Moccooce de Cariya islaama waddi (dagni)	214
Do'ayeeje	223
Do'aaje kimmidiniidi e do haandi juuldo hifjafi (tursafe)	226
FILU MARGU BOTE (MBARKA)	232
Wirdiiji (jikri) nyalawmaare (nde weeti fuh) fajira bee kiikiide	235
Dewe konginkeeje bee kuudinkeeje joli her wadugode mbarjaari duundi	239
Fiiji don kadaadi e hadama huuwugodi	249
JAHAANGAL ALAAHIRA	256
sifaaji nagard'am	
Sifa Julde	
Anndugo don wajjibina (lismitina) kuugal	

URAL JANNGUGO QURAANU

Quraanu dum mboliide Allah agiido, ural maaje dow mobgal mboliide luttude fuh yeru ural Allah agiido dow tagaale maako, jan ngugo de Buri mbarjaari haa dum kodimbi demngal fuh.

Don nder Buram anndinaago quraanu e anndingo nde e janngugo nde:

Geenaari anndindo quraanu	Nulaado Allah ^(mojam ekisdam) (tabutu dow muudum) wii: “ <i>urdo'on kam on anndiniido quraanu nden o anndini nde yimBe</i> ” Albuhaari.
Mbarjaari on janngudo quraanu	Nulaado Allah ^(mojam ekisdam) (tabutu dow muudum) wii: “ <i>koo moy janngi harfeere nder deftere Allah dowoodanim mboodeenga, e kala mboodeenga fuh bo don sowee nde sappo yeru muudum</i> ” Attirmizi.
ii Rajab mo Allah yerdodum wii: “sowungo mbarjaari nde sappodoo dum don jonngiti bee haa kala dewal fuh, holli non man do kongol Allah agiido: “koo moy wadi mboodeenga woodani mo sappo yeru maari ibgo e mboodeenga”ammaa sowaneego dow sappo dookam fago her on mo Allah muuyani dum. Sowaneego man foti yotto haa nde teemece jeedidi sowi koo maa uranon ma, sababu maajum do aawo foondeego digajawmiraawo dum kulol Allah maako e ngam yankinaare erde maako e miccitaaki e faamugo her dum ko'ohuuwata faago e muudum.	
Bural anndidinaago quraanu e reenugonde e laataago koniijo her janngugonde	Nulaado Allah ^(mojam ekisdam) (tabutu dow muudum) wii: “yeru on jnngoowo quraanu al haali maako o reenudo (wirni) nde odon bee hawtaade malaa'ika'en dedduBe laaBe, yeru on janngoo wo quraanu al haali maako odon habda bee maare e nded on sadanim odon mari mbarjaari didi) hadiisewol pottanngol dow muudum. Nulaado Allah ^(mojam ekisdam) (tabutu dow muudum) wii: “wi'e her soobaaajo quraanu: janngu 'eegu (wa'itta) e to okidir quraanu yeru no'a laatino adon tokkindirande haa duuniya, noni joodorde ma haa ragare aaya kajannudaa dum” Attirmizi.
Al Haddaabiyyu o Allah hinnidum wii: “tbt nder asar noni limngal aayaaje quraanu fodde darajaaji Aljaanna, dowi'ee her on jangoowo quraanu: “eegu haa fodde nolaatinoda a do janngano her Duuniya ibgo e quraanu koomoy janngi haa timmini quraanu maa dookam haa ragaree aljaanna, e on janngudo jus'uure bo dookam fodde jusuure man, kemppe maako haa fodde jangnde maako...”	
Ngeenaari on janngin do inggel	Nulaado Allah ^(mojam ekisdam) (tabutu dow muudum) wii: “koomoy janngi quraanu nden o huutiniri bee maare sey jawmiraawo Borna saaro maako nyannde darngal hufineere nde ibgo e

<p>maako quraanu</p>	<p>annoora, jaayngol maare yeru jaaygol naage, nden o ho Itinii limse de bgo kanKeeri yeru maaje fuh walaa her Duuniya, nden Bebi'a: bee sababu dume min holtinirim a dee lise e ndee hufeneere ? nden wi'eeBe bee sababu janngingo Bingel moodon qurannu» Alhaakim.</p>
<p>Seeta quraanuure her on laatiido soobaajo maare her laahirira</p>	<p>Nulaado Allah ^(mojam ekisdam tabutu dow muudum) wii: “janngee quraanuure ngam nde waran nde seetanoo Ben laatinooBe sobaaBe maare nyande darngal (donno jannga nde her Duuniya)</p> <p>Nulaado Allah ^(mojam ekisdam tabutu dow muudum) wii: “<i>suumaye bee quraanu dum waran dum seetanoo Baa aadamaajo nya nde darngal...</i>” Ahmad bee Haakim.</p>
<p>Mbarjaari hawtugo jannnga quraanuure deddu nde bee wii taago nde</p>	<p>Nulaado Allah ^(mojam ekisdam tabutu dow muudum) wii: “<i>walaa en himBe hawtanBe nder suudu nder suudi Allah agiido nden ed on jannga deftere Allah agiido e edon mbittoonde hakk unde maBe koynaa de'eende jippoo dow maBe e hinnu ye Allah bo jipoo dow maBe nden Malaa'ika'en taaroo Be e nden joomiraawo inne e her en laatiBe her maako (Allah)</i>” Abu Daawuud.</p>

Kiitaaje jangu quraanuure deddu nde:

<p>Neediiji jannngugo quraanuure</p>	<p>Moodibboojo mbi'eteedo ii Kasiir o limit neediiji jaagu go quraanu, don nder maaji: taa o meema koo ojnnngand e koy naa to'odo laati o seniido, e no'o siwo foddeko o jannga nde, e no'o orno urdudum woodugo lise maako, no'o huusita qibla, yaake to'o ngaaBake bo o accina jannngde maare, taa o ta'a anngde maako bee wolde sey nngam wolde nde laru, no'o yanira hakkiilo maako wakka ti o janngata nde man, e no'o daro dow aayaaje de Alla hiinani muumini'en maa ogoro Allah e her aayaaje mar de kaltol bo oBoltoro Allah, taa o jo'inna quraanuure man ndedon sannkiti e taa oiBa huunnde fuh dow maare, taa eBamta hoolo hakkunde maBe yaake to'Bedo jannnga nde, taa o jannga nde nder luuBe e nder nokkuuje mar de fuuluuji.</p>
<p>Yaake noy o janngirta nde</p>	<p>• Janngu quraanu bee wadugo jikri nder julde, dum war jataake (walaa mbarjaari) sey to'o janngi (wolwidum) bee dem ngal maako deedeey ko'o nan-nata hoore maako, ko luuti bo o sakla luttuBe nder jannngde maako koo jul</p>

	<p>de maako.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dohaani ndi no’o jannigira bee de’eende koluuti yawditi aako. Anas ‘aBaama nooy Nulaado Allah jannigde muudum laatino, o jaabi’Be, Annabiijo (^{mojam} ^{ekisdam} tabutu dow muudum): “Nulaado Alah laatakeno o dofooda haa nokkuuje foodeti ee fuh, yeru: to’o jannigi: “Bismillahi rahmaani rahiim; o fooda her Bismillaahi, e o fooda her Rahman, e nonbo o fooda Rahiim” Albuhaari.
Fodde he’o ore her jannignde man	<p>Sahaabo’en Nulaado Allah (^{mojam} ^{ekisdam} tabutu dow muudum), e laatake edonno wadana ko’ema’Be gedal ketaangal ibgo e quraanu kala nde weeti fuh, Be laatakeno e timmitaande gaa’en nyalde jeedidi, hadoore joli her nulaado Allah timmingo quraanu gaa’en nyalde tati.</p>
Jannigde bee reenugo kiitaaji maare	<p>Toni on jannigoowo nde odon reeni kiitaaji maare e odon huunji nde e odon miccito her maare e hawtaade bee yaldirgo Berde maako bee gite maako dow maare, yaake man janniggo bee hoore man Buranan mo, ammaa sonaa nonkam janniggo her deftere Buranan mo, ammaa to jannigde maako man her deftere bee huu ncaago nde fuh fotan her maako dookam her deftere Buri mbarjaari.</p>

Wasuye: yaa an dewerdiraawo duumadow janniggo quraanu her kala wakatiiji maada fuh, wadan hoore ma kala nde weeti fuh fodde nde jannigata quraanu, e accataadum sam, koo daanoy fii laatii fuh, pam arum duumiidum uran duudum ta’indirdum, toni a woyti jannigirde maada nde hande koo a daani a accininde yo’Bu jannigde maada man jaango ton. Nulaado Allah (^{mojam} ^{ekisdam} ~~tabutu dow muudum~~) wii: “koomoy daani accini hisbeere muudum koo huunnde famarde ibgo e jannignde maako, nden o jannigi hakkunde juulde fajira bee bee juura sey winda neemo yeru o jannigiidum jemmaare maako man” Muslim. Taa laata nder Ben ta’ii’Be quraanu yejjiti nde, bee koo nde yeere noonde fuh ibgo yejjirru, koo accugo janniggo nde, koo tokkindirgo nde, koo huutinirgo nde koo n’awdo raago nde.

Suuratul Faatihaah

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ① الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ② الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ③
 مَلِكٍ ④ يَوْمَ الدِّينِ ⑤ إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ ⑥ أَهْدِنَا الصِّرَاطَ
 الْمُسْتَقِيمَ ⑦ صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ ⑧

① Midon fuddira jaŋngugo alŋur'aanu beinnde Allah mi dabbitoowo mb alla ha maako kanko woni Allah. Doo dum in nde alamoore heertoriinde jawmiraawo deweteedo bee gooŋnga, innde ndee nde yoftataake dow ta na jawmiraawo ceniidoO huuba hinnuyeejo her nduuniya O heero hinnuy eejo her laahira.

② Yettoore woodani Allah Ceniido jaw mu tageefooje kanko woni tagud o moo bgal tagaale fuh.

③ Kanko woni huuba hinnuyeejo mo hinnuye muudum feecani moobgal tagaale fuh. O heero hinnuyeejo haa muumini' en.

④ Allah Ceniido kanko woni mardo nya loomaare warjeego diina kayre woni nyaloomaare darngal. Toni juldoo don jaŋngaayaka haa kala dar nde nder julde maako dum siftinoran mo dow taskanaago nde bee kuude boodfe.

⑤ Antan Allaha'am min keerorto bee de wal antan min mballitorto. Don haa aayaka daliila dow dagantaako biiAadama O firlita huunde nder dew al maako haa ko luuti Allah Ceniido bana toraago e yiditoraago e hirsugo , e duufaago ko wi'aa dum fuh dagataako wadango dum sey ngam Allah Ceniido

⑥ Haannditit min yaa Allah am foondu min laawol boociingol tabitin min dow maagol haa min kawra e maada kanngol woni diina islaama, dum laawol jaaran ngol haa yerduye Allah e aljanna muu dum.

⑦ Dum laawol be moyyuda dow muu dum'en ibgo e annabo'en e gon dume e saydiibe e saalihi'en haambe ngoni yim be kada e boocaare, taa ta wadumin nder nastube laawol be tikkandaa dum en anndube gooŋnga b e cali huutirigo gooŋnga man, haambe ngoni yahuuda' en, non non taat a wadu min nder majju be kambe ngoni nasaara'en rewanbe Allah Ceniido bee majjere, yidaama haa jaŋngoowo o wi'a haa juulde maako baawo jaŋngugo jiido no owi'a aamin, maa na man jaaban min toraano amin, am maanaa dum aaya nder suurawol jiido dow pottal moodibbe, kanjum wadi be mbin ndaay dum haa deftere.

Suuratul Mujaadalah

En Puɗɗiri Innde Allah Huuba-Hinnayeejo Heera-Hinnayeejo

قَدْ سَمِعَ اللَّهُ قَوْلَ الَّتِي تُجَادِلُكَ فِي زَوْجِهَا وَتَشْكِي إِلَى اللَّهِ وَاللَّهُ يَسْمَعُ تَحَاوُرَكُمَا إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ بَصِيرٌ

① Haakiika Allah Ceniido nani konngol debbo bi'eteedo Khaawlatu bint Sa'alabah, haa ko laarani saani goriiko bi'eteedo Aws ibn Saabit o wi' n

o Debbo maako: “an o ba na baawo daadiraawo am haa am gal wakeere h aarmugo”. Debbo'o don toro Allah Ceniido ngam Allah hoynanamo metta m berammaako. Allah don nana gewtidal moodon. Jowmiraawo nanoowo kala kowi'etee fuh, o gi'owo kala kohuwete ibgo huunde fuh. Huunde no famdiri fuh wirnortaako mo.

الَّذِينَ يَظْهَرُونَ مِنْكُمْ مَنْ نَسَاهُمْ مَا هُنَّ أُمَّهَاتُهُمْ إِنْ أُمَّهَاتُهُمْ إِلَّا اللَّائِي وَلَدْنَهُمْ
وَأَنَّهُمْ لَيَقُولُنَّ مُنْكَرًا مِنَ الْقَوْلِ وَزُورًا وَإِنَّ اللَّهَ لَعَفُوفٌ عَفُورٌ ﴿١﴾
وَالَّذِينَ يَظْهَرُونَ مِنْ نَسَائِهِمْ ثُمَّ يَعُودُونَ لِمَا قَالُوا فَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَتَمَاسَا
ذَلِكَ نَوْعُ طُغْيَانٍ بِهِ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ ﴿٢﴾ فَمَنْ لَمْ يَجِدْ فَصِيَامَ شَهْرَيْنِ
مُتَتَابِعَيْنِ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَتَمَاسَا فَمَنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فإِطْعَامُ سِتِّينَ مِسْكِينًا ذَلِكَ لِتُؤْمِنُوا
بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَتِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ وَلِلْكَافِرِينَ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٣﴾

1 Anndu yimbe nannditinanbe rewbe maβbebe daadiraabe maβbe, haa kiika be geddi Allah, be luutii Cariya ngam rewbe maβbe man laataaki du m daadiraabe maβbe dow haakiika kam. Ngam laattiiβe daadiraabe maβbe kam sey danyuβe be. Anndu wadoo be kowi'a dum bedon inna konng ol fewere ngol saahaataako sam, Allah Ceniido jaafowoo junuubaaji haa on tuubodo tuubu laabu ngu.

2 Anndu yimbe haarminanbe rewbe maβbe dow ko'e maβbe bee nanndi ngo be daadiraabe maβbe nden be mara haaje lortanaago rewbe man don dow maβbe kefergal kan ngal woni: rimdingo daande maccudo (gorko) k oo kordo (debbo), o rimdina mo bo daga yeeso o haawtaay bee debbo ma ako man. Ko wi'a dum dum kiita Allah Ceniido ka'o waajoto'on bee muu dum ngam taata ukkoodon haa aybeejidi. Ngam kefoodon bo toni laatak e on ukkake dow maaji. Jowmiraawo Ceniido wirnortaako mo koo dume haa kuude moodon o warjorto'on dow maaje.

3 On mo hebaay rimdingo daande kowajibi dow maako o suumoo lebbi didi tokkindirdi diga yeeso o haawtaay bee debbo (kore) maako man. To' o waawaay suumaago lebbi didiman ngam geldol do wajibi dow maako o yaamna miskiini'en (talaka'en) cappande joweego'o deedeey ko harn atabe. Allah Ceniido, don warnginana on kiitaajidi ngam nuddinon Allah e tokkoodon nulaado maako e kuutiniron bee Cariyaaji maako, e ngam daa yoodon ko ngondon dow muudum haa kuu de jaahilinkooβe (majjube). Ndaa kiitaaji di dum umrooje Allah Ceniido e keeri maa ko taata yaββ ee di woodani wulanbe aayaaje Allah yarngada naawnaaka.

إِنَّ الَّذِينَ يُحَادُّونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ كِتَبُوا كَمَا كَتَبَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَفَدَّ أَنْزَلْنَا
عَائِدَتَ بَيْدَتٍ وَلِلْكَافِرِينَ عَذَابٌ مُهِينٌ ﴿٤﴾ يَوْمَ يَبْعَثُهُمُ اللَّهُ جَمِيعًا فَيُنَبِّئُهُمْ بِمَا
عَمِلُوا أَحْصَاهُ اللَّهُ وَسَيُؤَدِّيهِ اللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ ﴿٥﴾ أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا فِي
السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ مَا يَكُونُ مِنْ نَجْوَى ثَلَاثَةٍ إِلَّا هُوَ رَابِعُهُمْ وَلَا خَمْسَةٍ إِلَّا هُوَ

سَادِسُهُمْ وَلَا أَدْنَىٰ مِنْ ذَلِكَ وَلَا أَكْثَرَ إِلَّا هُوَ مَعَهُمْ أَيْنَ مَا كَانُوا ثُمَّ يُنَبِّئُهُم بِمَا
 عَمِلُوا يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿٧﴾

5 Anndu yimbe luutannaabe Allah e nulaado muudum be dujjaama be to s kaama bana Allah toskiri ummaatooje caaliide luutande Allah e nulaabe muudum. Hakiika min jippi ni aayaaje laabde bee hujjaaji kollandi Cari'a Allah e keeri maako. Woodani wulanbe aayaaje Allah yarngada toskank afe haa yiite jahaannamaaye.

6 Innan ummaatoore maada yaa'an Nulaado Allah nyaloomaare darngal nyalde nde Allahyeeditinta maayube fuh. O mooban arande' en bee ragar e'en haa yeendi lesdi ngoori o humpitaabe ko be kuuwi: fotan dum haayr u koo sarru fuh. Allah heti dum winndi dum haa Allowal (Lawhul Mahf uus) bee haa dereegi kuude mabbe, haambe be ngoyti dum, Allah ceniido ojaldirfo haa kala koo dume fuh.

7 A anndaana? Allah Ceniido o don anndi kala kowoni haa asamanji be e lesdi fuh. Yimbetato cofndootirtaa (ngewta ka sirri) sey jowmiraawo wa na nayaabo mabbe bee an ndal maako. Be ngonataa be jowo sey o wona o jeegowabo mabbe bee anndal maa ko.Wooda ko burata famdugo ibgo e lim ngal innaangal ngal, wala koburata ngal duudugo sey o don wonndi bee mabbe bee an ndal maako haa kala nokkuure be ngoni fuh. Wirnataak o dow Allah kala huunde fuh. Hooti o tammi humpititgobe nyalooma are darngal kala kobe kuuwi fuh dum haayru koo sarru, o warjotobe bee muudum.Anndu jowmiraawo anndu do koo dume fuh.

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ نُهُوا عَنِ النَّجْوَىٰ ثُمَّ يَعُودُونَ لِمَا نُهُوا عَنْهُ وَيَتَنَجَّوْنَ بِالْآثِمِ وَالْمُذْنَبِ
 وَمَعْصِيَتِ الرَّسُولِ وَإِذَا جَاءُوكَ حَيَّوكَ بِمَا لَمْ يُحْيِكَ بِهِ اللَّهُ وَيَقُولُونَ فِي أَنفُسِهِمْ لَوْلَا
 يُعَذِّبُنَا اللَّهُ بِمَا نَقُولُ حَسْبُهُمْ جَهَنَّمُ يَصَلَوْنَهَا فَيَنسُ الْمَصِيرُ ﴿٨﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا
 إِذَا تَنَجَّيْتُمْ فَلَا تَتَنَجَّوْا بِالْآثِمِ وَالْمُذْنَبِ وَالْمُكَلَّفِ وَلَا نَجْوَىٰ بِالْبِرِّ وَالتَّقْوَىٰ
 وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي إِلَيْهِ تُحْشَرُونَ ﴿٩﴾ إِنَّمَا النَّجْوَىٰ مِنَ الشَّيْطَانِ لِيَحْزَنَ الَّذِينَ ءَامَنُوا
 وَلَيْسَ بِضَارِّهِمْ شَيْئًا إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ ﴿١٠﴾

8 A yi'aayna? (Yaa'an Nulaado Allah) haa yimbe (yahuudinkoobe) had aabe sofndoo tirgo bee ngewta irtanka seko haa yonkijji muumini'en nde nbe lorto be kuuwa ko Allahhadibe. be cofndootira dow junuubaaji bee beetaare e yeddugo umroore nulaado Allah. Tonibe ngaranimabo be kofni re beko Allah Ceniid hofniraay maa e muudum (kanjum woni be don mbi' e "saamu alayka" (maayde woodani ma)" be mbi'ataa "asallaamu alay ka " banano woni). baawo don be don mbi'a haakkunde mabbe ko wadi Alla h nanngirtaa min bee komin mbi'ata dum, toni Mohammadu o nulaado be e goo nga kam? Allah Ceniido wi'i: he'ibeyiite jahaannamaaye be nastan nge. Halli wartirde mabbe yowoni yiite jahaannamaaye.

9 Yaa o non muumi'en toni' on cofndootiran haakkunde moodon taata

coofndootire dow halleende bee toonyaare e yeddugo nulaado Allah, cofn dootire dow mboodenga e kulol Allah. Kulee Allah Ceniido mo moobete e don haa muudum.

10 Paame sofndootirgo bee cuudcuudka dum don nder kuude caydaanu n gam ngel suna muumini'en, amma bo dum torrataa be koo dume sey bee dungayeere Allah Ceniido. Dow Allah Ceniido feere muudum muumini'en n fuh, ngakkili yaakeeji mabbe.

يَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِذَا قِيلَ لَكُمْ تَفَسَّحُوا فِي الْمَجَالِسِ فَأَفْسَحُوا يَفْسَحِ اللَّهُ لَكُمْ وَإِذَا قِيلَ انشُرُوا فَانشُرُوا يَرْفَعِ اللَّهُ الَّذِينَ ءَامَنُوا مِنْكُمْ وَالَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ دَرَجَاتٍ وَاللَّهُ

بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ ﴿١١﴾

11 Hey onon muumini'en tobe mbi'i on peecinane yimbe haa babee jood aago, peecine, Allah ceniido feesinana'on haa duuniya bee alaahira fuh. T oni be dabbitiri'on yumme haa joole moodon ngam maslahaaku moo do n, yumme buranan on. Allah Ceniido don banta daraja muumini'en nder moodon, amma o don towna darajaaji yimbe marube anndal darajaaji du ududi haa mbarjaari bee yerduye mako; Allah Ceniido'o kumpitiido kuu de moodon wala ko wirnortomo koo dume (don haa aaya ka tilmingo mo odibbe bee hural mabbe bee bantugo darajaaji ma bbe.)

يَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِذَا نَجَّيْتُمُ الرَّسُولَ فَقَدِمُوا بَيْنَ يَدَيْ جُنُودِكُمْ صَدَقَةٌ ذَلِكَ خَيْرٌ لَكُمْ وَأَطْهَرٌ فَإِن لَّمْ تَجِدُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿١٢﴾

ءَأَسْفَقْتُمْ أَن تَقْدِمُوا بَيْنَ يَدَيْ جُنُودِكُمْ صَدَقَاتٍ فَإِذ لَّمْ تَفْعَلُوا وَتَابَ اللَّهُ عَلَيْكُمْ فَاقْبِمُوا الصَّلَاةَ وَءَاتُوا الزَّكَاةَ وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَاللَّهُ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ ﴿١٣﴾

12 Yaa onon nuddinbe Allah Ceniido e nulaa do muudum toni'on mariha aje Cofndootir go bee nulaado Allah kaandine yeeso giidal man sadaka ha a buketeebe. Wadugo sadaka man buranan on ngam dum woodi mbarjaari e bo dum senan dum labbina berde moodon haa junuubaaji, toni'on keba ay ko kaandin ton sadaka man walaa gacce dow moodon. Allah Ceniido j aafoowo jeyaabe maako muumini'en o endoowo bebo.

13 On kulan talakaakuna Toni'on kaandini sadaka yeeso sofndootirgo be e nulaado Allah? Ndeni on kuuwaay ko umraadon Allah yaafake'on o ho ynani on. Tabite duu me dow boo cugo julde bee hokkugo jakka jawle moodone dwtanaago Allah e nulaadomuudum haa kala ko be umri'on fu h. Allah Ceniido anndudo kuude moodon o warjoto'on dow maaje.

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ تَوَلَّوْا قَوْمًا غَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مَا هُم مِّنكُمْ وَلَا مِنْهُمْ وَيَحْلِفُونَ عَلَى الْكَذِبِ وَهُمْ يَعْتَمُونَ ﴿١٤﴾ أَعَدَّ اللَّهُ لَهُمْ عَذَابًا شَدِيدًا إِنَّهُمْ سَاءَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٥﴾ اتَّخَذُوا أَيْمَانَهُمْ جُنَّةً فَصَدُّوا عَن سَبِيلِ اللَّهِ فَاهُمْ عَذَابٌ مُّهِينٌ ﴿١٦﴾ لَنْ نُغْنِيَ عَنْهُمْ أَمْوَالَهُمْ وَلَا أَوْلَادَهُمْ مِّنَ اللَّهِ شَيْئًا أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿١٧﴾ يَوْمَ يَبْعَثُهُمُ اللَّهُ جَمِيعًا فَيَحْلِفُونَ

لَهُ كَمَا يَخْلِفُونَ لَكُمْ وَيَحْسَبُونَ أَنَّهُمْ عَلَىٰ شَيْءٍ أَلَّا إِنَّهُمْ هُمُ الْكَافِرُونَ ﴿١٨﴾ أَسْتَحْوَذَ عَلَيْهِمُ

الشَّيْطَانُ فَأَنسَهُمْ ذِكْرَ اللَّهِ أُولَئِكَ حِزْبُ الشَّيْطَانِ أَلَا إِنَّ حِزْبَ الشَّيْطَانِ هُمُ الْخَاسِرُونَ ﴿١٩﴾

14 A yi'aayna haa yimbe naafiki'en jogitiibe yahuudinkoobe soobiraabe mabbe, be don keetindibe? Naafiki'en be dow laabudum kam be ngon aay nder julbe be ngonaay nder yahuuda'en bo. 'Be don kuno dow fewer, be mbi'a be julbe, be don tabitini anbo a nulaa do Allah. 'Be don anndi be fewoobe ha kobe mbi'ata.

15 Allah Ceniido siryanake naafiki'en yaŋgada naawuka ngam hambe b e halli kobe kuu wata yo woni naafikaare'en hunago dow fewer.

16 Naafiki'en jogitake kunayeeje mabbe dum darganaawal deenanngalbe ibgo e mbaree go bee sababu keeferaaku mabbe. Ngam maajum be pad dake ko'e mabbe bee tana mab be be kadi dum laawol Allah yo woni dii na Islaama. Woodani be yaŋgada toskanka be ha yiite bee sababu mawn itaago mabbe e soynde nuddingo Allah e nulaado muudum e ngam saba bu fakaago mabbe laawol Allah Ceniido.

17 Jawle mabbe e dayngol mabbe fuh hisnataabe yaŋgada Allah. Hamb e ngoni yimbe yiite be nastan nge be duumoto ha maage haa foroy e be n gurtintaake e maage. Ndaa duum woni mbarjaari kala pakotoodo diina A llah bee konngol muudum koo bee kuugal muudum.

18 Nyaloomaare darngal Allah ceniido yum minan naafiki'en fuh haa ka briije mabbe be yeedube be kunantomo be mbi'a be muumi ni'en bana be laatti no be don kunano'on haaduuniyaaru go. 'Be don tammoodum nafan be ha Allah bana dum nafi nobe haa duuniya go. Faamu hambe ngoni fa ntube haa fewre.

19 Saydaanu jaalakebe ha be acci umrooje Allah bee dowanaago mo. 'Be ngoni (laatake)yebre Saydaanu e jama'aare muudum. Nanu faamu an ndu yebre Saydaanu kayre woni rusbiinde ha duuniya be laahira fuh.

إِنَّ الَّذِينَ يُحَادُّونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ أُولَئِكَ فِي الْأَذَلِّينَ ﴿٢٠﴾ كَتَبَ اللَّهُ لَأَعْلَبَنَّ أَنَا وَرُسُلِي
إِنَّ اللَّهَ قَوِيٌّ عَزِيزٌ ﴿٢١﴾ لَا يَجِدُ قَوْمًا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ يُوَادُّونَ مَنْ
حَادَّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَلَوْ كَانُوا آبَاءَهُمْ أَوْ أَبْنَاءَهُمْ أَوْ إِخْوَانَهُمْ أَوْ عَشِيرَتَهُمْ
أُولَئِكَ كَتَبَ فِي قُلُوبِهِمُ الْإِيمَانَ وَأَيَّدَهُم بِرُوحٍ مِّنْهُ وَدَخَلَهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي
مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ أُولَئِكَ حِزْبُ
اللَّهِ أَلَّا إِنَّ حِزْبَ اللَّهِ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿٢٢﴾

20 Anndu luutoobe umroore Allah e nulaado muudum haambe ngoni nde r toskaabe ha duuniya bee laahira.

21 Allah Ceniido winndi ha Alluhaa (LawhulMahfuuj) o hiitake. Anndu ballal e nasaraa ku woodani Allah e deftere muudum e nulaabe muudum e jeyaabe maako muumini'en. Anndu jowmiraawo Ceniido o cemmbiddo walaa huunde jaalotomo ojaaliido dow tagaale maako.

22 A tawataa'an nulaado Allah yimbe nuddinbe Allah e nyaloomaare rag areere huutiniranbe Cari'aaji Allah bedon ngidi bedon keeti ndi'on konni ido Allah e nulaado muudum luutoowo umrooje mabbe koobe laattake dum baabiraabe mabbe koo bibbe mabbe koo malla derdiraabe mabbe ko o banndiraa be mabbe. Anndu be heetindittoobe yimbe ngam Allah, honn otoobe ngam Allah tabiti haa berde mabbe iimaanaaku. Allah Ceniido se mbidiniribe bee ballal maako'o wallan be dow konne'en mabbe haa duuni ya o naadan be aljannaaji ha alaa'hira, aljannaaji di coofi don ndogga les s oorooji muudum.

Be hoddiranaabe duumaago haa maaji, (Aljannaaji) haa foroy. Allah Ceniido yerda kebe, o tikkan taabebo, be ngerdakemo be ko'o hokkiibe ibgo e darajaaji towdi. Beedo ngoni yebre Allah ceniido e nulaado muudum. Hambe ngoni tiniibe bee gaabgol duuniya e laahia.

Suuratul Hashr

En Pud'iri Innde Allah Huuba Hinnayeejo Heero Hinnayeejo.

سَبَّحَ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿١﴾ هُوَ الَّذِي أَخْرَجَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ مِنْ دِيَارِهِمْ لِأَوَّلِ الْحَشْرِ مَا ظَنَنْتُمْ أَنْ يَخْرُجُوا وَظَنُّوا أَنَّهُمْ مَانِعَتُهُمْ حُصُونُهُمْ مِنَ اللَّهِ فَأَتَاهُمُ اللَّهُ مِنْ حَيْثُ لَمْ يَحْتَسِبُوا وَقَذَفَ فِي قُلُوبِهِمُ الرُّعْبَ يُخْرِبُونَ بُيُوتَهُمْ بِأَيْدِيهِمْ وَأَيْدِي الْمُؤْمِنِينَ فَاعْتَبِرُوا يَا أُولِيَ الْأَبْصَارِ ﴿٢﴾ وَلَوْلَا أَنْ كَتَبَ اللَّهُ عَلَيْهِمُ الْجَلَائَةَ لَعَذَّبَهُمْ فِي الدُّنْيَا وَلَهُمْ فِي الْآخِرَةِ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٣﴾ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ شَاقُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَمَنْ يُشَاقِقِ اللَّهَ فَإِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ ﴿٤﴾ مَا قَطَعْتُمْ مِنْ لَيْنَةٍ أَوْ تَرَكْتُمُوهَا قَائِمَةً عَلَى أُصُولِهَا فَبِإِذْنِ اللَّهِ وَلِيُخْرِىَ الْفَاسِقِينَ ﴿٥﴾

1 Don senna Allah Ceniido accina kala ko leebootirtaa bee maako. Kala kowoni haa asamanji e lesdi Allah kanko woni jaaliido mo jaalataake. Kanko woni gonijjo haa hoddirgo maako bee kuude maako e cariaaji maa ko. O wadan (jo'anan) fiiji fuh haa nok kuure maaji.

2 Allah ceniido, kanko wurtini yimbe heeferbe nder yimbe defte (kamb e ngoni yahuuda'en wi'eteebe Bani Nad'iir; be bon keddi bee julbe ha ser a Madiina. Bolwaadom duum kanjum wi'ete e aran wurtingo be ha duun de arabbe yaara be ha lesdi Saam) on ngikkaay (o non julbe) kambe (yahuuda'en bee) be ngurtoto ha calaaje mabbe bee toskungu ngam saatugo se mmbee mabbe. (Yahuuda' en) be tammakeno soorooji mabbe di ndu nya nanbe yanngada Allah, nden waranibe umroore Allah ko toraaki haa num o mabbe. Allah Ceniido wubake ha berde mabbe kulolbee denyuru bedon pusa cuudi mabbe bee juude mabbe e juude muumini'en. Ngaajito re ya a jawmiraabe gidde basiira e hakkiiloojikisbi ha kofe'ani beedo.

3 Tona ngam Allah Ceniido winndi dow mabbe wurtaago ha calaaje mabbe, daa O yan ngitan nobe haa duuniyaaru ndu be wayree go eta'eego. Woodanibe ha laahira yanngadayeite.

4 Bolwaadum dūm (ko wapi yahuuda'en ha duuniyaaru ndu, bee ko ta mmi reenugobe halaahira) ngam be luuti umroore Allah e umroore nulaad o Maako be huuwugo bonondaaji ha lesdi. Koomoy luutani Allah e nulaa dō Muudum, anndu Jowmiraawo saata yaɲnga daajo.

5 Dum ko'on ta'i (ya o non muumini'en) ha leddē dibinooje, E ko accu don on tayaay dōndari dow leddē muudum fuh, kanjum man bee dungaye ere Allah e nulaadō maako ngam o toskira bee maajum yimbe wurtiibbeh aa dōwanaago umroore maako e hadōore maako. Ngam maajum Allah y oofti on dow mabbe bee soppaago dibinooje mabbe e wulugobe.

وَمَا أَفَاءَ اللَّهُ عَلَى رَسُولِهِ مِنْهُمْ فَمَا أَوْجَفْتُمْ عَلَيْهِ مِنْ خَيْلٍ وَلَا رِكَابٍ وَلَكِنَّ

اللَّهُ يَسْطِرُّ رَسُولَهُ عَلَىٰ مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٦﴾

مَا أَفَاءَ اللَّهُ عَلَى رَسُولِهِ مِنْ أَهْلِ الْقُرَىٰ فَلِلَّهِ وَاللِّرْسُولِ وَلِذِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسْكِينِ وَابْنِ السَّبِيلِ كَيْ لَا يَكُونَ دُولَةً بَيْنَ الْأَغْنِيَاءِ مِنْكُمْ وَمَا آتَاكُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ

وَمَا نَهَاكُمْ عَنْهُ فَانْتَهُوا وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ ﴿٧﴾

6 Dumko Allah hokki nulaadō maako ha jawle yahuuda'en (banii najiir) on samnaay dowmabbe pucci walaa on mba'ake bo geeloodi (koluuti be e habre). Allah Ceniido dōn yoftanulaabe maako dowdē Omuuyi ibgo e k onne'en maako be dōwtoobe dokkita ko'e mabbe ko luuti habre. Kowi'et e fay'u (ko hoosaa hajawle heeferbe be goonnga ko luuti habre.) Allah Ce niido timma bawdeejō dow kala kodume fuh.

7 Ko Allah hokki nulaadō maako ibgo e jaw le heeferbe nder yimbe gal luuje koluuti hab re koluuti samnugo bee pucci e geeloodi. Jawdi man w oodani Allah e nulaadō muu dūm O firlitandi ha maslahaaku (boteeji) um maatoore julbe e banndiraabe nulaadō Allah (Banuu haacimi'enkoobe e b ibbe Muddālib) e atiime'en be ngalaa baabiraabe,bee miskin'en (talaka'en be ngalaa ko dūme)bee bii laawol mo joobaari muudum timmoridum ha j ahaangal. Allah Ceniido umri ban niido ngam taata jawdi man ndilaato n ditaa rotoondi hakkunde jaynitiibe ha moodom. Ko nulaadō Allah hokki on ibgo e jawdi malla bo ko'o car'ani on ibgo e cari'a koose (kuwee) dūm ko'o hadi onbo daayteedum. Kule Allah, anndu Jawmiraawo O saata yaɲngadaajo. (Aaya ka kanka woni asli ha wajibaago huutinirgo Sunna n ulaadō Allah: fotan konngol ko kuugal ko huunde nde o tabitini.)

لِلْفُقَرَاءِ الْمُهَاجِرِينَ الَّذِينَ أُخْرِجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ وَأَمْوَالِهِمْ يَبْتَغُونَ فَضْلًا مِنَ اللَّهِ

وَرِضْوَانًا وَيَنْصُرُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ أُولَٰئِكَ هُمُ الصَّادِقُونَ ﴿٨﴾

8 Hokkete ha jawdi fay'u ndi Talaka'en ferbe ngam laawol Allah kamb e ngoni wurtinaabe ha calaaje mabbe e jawle mabbe. 'Be dōn dābbita yerd uye Allah e nulaadō muudum. 'Be dōn Mballah diina Allah e nulaa dō m uudum be honugo ha laawol Allah ngam bantugo diina Allah. 'Be ngoni g ondu be ha iimaanaaku Mabbe.

وَالَّذِينَ تَبَوَّءُوا الدَّارَ وَالْأَيْمَانَ مِنْ قَبْلِهِمْ يُحِبُّونَ مَنْ هَاجَرَ إِلَيْهِمْ وَلَا يَجِدُونَ فِي صُدُورِهِمْ حَاجَةً مِمَّا أُوتُوا وَيُؤْثِرُونَ عَلَىٰ أَنْفُسِهِمْ وَلَوْ كَانَ بِهِمْ خَصَاصَةٌ وَمَنْ يُوقِ سَخِ نَفْسِهِ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿٩﴾ وَالَّذِينَ جَاءُوا مِنْ بَعْدِهِمْ يَقُولُونَ رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا وَلِإِخْوَانِنَا الَّذِينَ سَبَقُونَا بِالْإِيمَانِ وَلَا تَجْعَلْ فِي قُلُوبِنَا غِلًّا لِلَّذِينَ ءَامَنُوا رَبَّنَا إِنَّكَ رَءُوفٌ رَحِيمٌ ﴿١٠﴾

9 Anndu Ansaarinkoobe laattiibe siryiibe wuro Madiina be nuddini yeeso Muhaajirin ko'en (ferube daga Makka her Madiina) be don ngidi muhaajirin koobe be don mballabebee jawle mabbe be ngala ha berde mabbe nganyaand i ha ko be dokka ibgo e jawdi fay'u. Be don kandina tanaa mabbe dow ko'e mabbe koobe buketeebe. Koo moyhisi dingaare hakiika o don nder tiniibe.

10 Ben warbe baawo muhaajirinko'en e Ansaarinko'en ha nyaloomaare darngal, be don mbi'a: Jowmiraawo amin yaafana junuubaa ji amin e jun uubaaji derdiraabe amin artube amin nuddingo, taawadu ha bernde amin nganyaandi e kiidka dow yimbbe muumini' en. Jowmiraawo amin an wo ni endowo, kinnoowo.

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ نَافَقُوا يَقُولُونَ لِإِخْوَانِهِمُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ لَئِنْ أُخْرِجْتُمْ لَنَخْرُجَنَّ مَعَكُمْ وَلَا نَضُرَّكُمْ وَلَا نُظَلَّ مِنْكُمْ وَهُمْ لَا بِصُرُوفِهِمْ وَيُخْرِجُونَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنَ الْمَدِينَةِ وَيُخْرِجُونَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ مَعَهُمْ وَيَجْعَلُونَ يَدَهُمْ يَدًا عَلَىٰ يَدِهِمْ يَتَذَكَّرُ الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ وَاللَّهُ يَتَذَكَّرُ وَأَنْتُمْ لَا تُذَكَّرُونَ ﴿١١﴾ لَئِنْ أُخْرِجُوا لَا يَخْرُجُونَ مَعَهُمْ وَلَئِنْ قُوتِلُوا لَا يَنْصُرُوهُمْ وَلَئِنْ نَصَرُوهُمْ لَيُولِيَنَّ الْأُذُنُ اثِمًا لَا يَنْصُرُونَ ﴿١٢﴾ لَأَنْتُمْ أَشَدُّ رَهَبَةً فِي صُدُورِهِمْ مِنْ اللَّهِ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَفْقَهُونَ ﴿١٣﴾ لَا يَفْقَهُونَكُمْ جَمِيعًا إِلَّا فِي فُرَى مُخَصَّنَةٍ أَوْ مِنْ وَرَاءِ جُدُرٍ بَأْسُهُمْ بَيْنَهُمْ شَدِيدٌ تَحْسَبُهُمْ جَمِيعًا وَقُلُوبُهُمْ شَتَّىٰ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَعْقِلُونَ ﴿١٤﴾ كَمَثَلِ الَّذِينَ لِلْإِنْسَانِ أَكْفَرُ فَلَمَّا كَفَرَ قَالَ إِنِّي بَرِيءٌ مِنْكَ إِنِّي أَخَافُ اللَّهَ رَبَّ الْعَالَمِينَ ﴿١٥﴾ فَكَانَ عَاقِبَتُهُمَا أَنَّهُمَا فِي النَّارِ خَالِدِينَ فِيهَا وَذَلِكَ جَزَاءُ الظَّالِمِينَ ﴿١٦﴾

11 A yi'aayna ha yimbe naafiki'en wi'anbe derdiraabe mabbe heeferbe nder yimbe defte kambe ngoni yahuuda'en banii najiir, be mbi toni on ng urtinaama ha calaaje moodon min ngurtodotto bee moodon min downtanta ako gooto fuh ha torrugo on ha foroy. Toni julbe kaban be moodonbo min mballan on, Allah Ceniido don seedi kambe man be fe woobe.

12 Mi hunorake innde Allah tonibe ngurtinaama kambe yahuuda'en ha Madiina naafiki'enbe, be ngurtodottaako bee mabbe. Toni on kabi be mabbe bo be mballataa be, toni en koddiri be mballibe bo be tammi doggug o haa habre man be muawataa wallugo be.

13 Wallaahi o non muumini'en be on buran hulnaago ha berde mabbe (h

ambe naafiki'en)ibgo e Allah Ceniido. “Bolwaadum do ngamkambe bee d um yimbe be paamataa manngu Allah be nuddingo mo; be kulataa yanng ada maako.

14 Yahuuda'en be mbaawataa habugo be moodon be moobtiibe ha nokku ure sey ha ngure deenaade be mahi e gasde mallabo begada mahi ngam s aatugo kulol mabbe. A tammutoyahuuda'en be benarrube dow kalimawol gootol ammaa berde madde luurube. Narral walaa hakkunde mabbe. Bol waadum dum ngam sababu kambe man be yimbe be nga laa hakiilo.

15 Misaalu yahuuda'en be be ko hodi dow mabbe ibgo e yanngada Allah bana misaalu Kuraysinkoobe nyaloomaare konu Badar e yahuuda'en bani Naynuuqaa. Allah Ceniido meenibe wattam keefeeraaku mabbe be konna agu mabbe nulaado Allah ha duuniya. Woodanibe ha alaahira yanngada n aawnaaka.

16 Misaalu naafiki'en ha suynugo yahuuda'en dow Habugo be julbe, be d on iinanobe ballaldow nulaado Allah bana misaalu Seeydaanuyel wakkati ngel jaaknanta bii Aadama keeferraku. Toni o hufrake, ngel wi'a mo: “m in o mi daaytake ma, mi hulan Allah Jawmu tageefooji”.

17 Laattake wattam caydaanuyel be bii aada maajo dowaniido ngel hufra ni Allah, be dido fuh be bon nder yiite be duumotoobe ha maage haaforoy . Nii woni mbarjaari yattotoobe keeri Allah Ceniido.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَابْتَظِرْ نَفْسَ مَا قَدَّمْت لِغَدٍ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ ﴿١٨﴾ وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ نَسُوا اللَّهَ فَأَنسَهُمْ أَنفُسَهُمْ أُولَئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ ﴿١٩﴾ لَا يَسْتَوِي أَصْحَابُ النَّارِ وَأَصْحَابُ الْجَنَّةِ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ هُمُ الْفَائِزُونَ ﴿٢٠﴾

18 Yaa o non Gondinbe Allah e nulaado muu dum kulee Allah deente yanngada maako be huwugo umrooje maako e daaytaago kadaalemaako. Yo taski to kala yonngki fuh ko ki handinta nyaloomaare darngal ibgo e kuude mboode . Kule Allah ha kala ko kuuwoton fuh, Jowmiraawo kumpitiido ko kuwoton. Wirnortaako mo huunde nder kuude mon. O warjo to'on dow maaje.

19 Taata ngone o non muumini'en bana yimbe accube hokkugo hakke Allah, de Allah wajibini dow mabbe. Allah woytiniibe gedde ko'e mabbe ha hayruuji kisanandi be yanngada nyaloomaare darngal. Beedo kambe ngoni siforaabe be faasikaare wurtiibe dowanaago Allah e nulaado muudum.

20 TFotataa yimbe yiite yanngitittee be be yim be aljanna neeminteebe. Yimbe aljanna, hambe ngoni tintoobe be kala kobe tefata fuh, be hisoob e kala ko be kulata fuh.

لَوْ أَنزَلْنَا هَذَا الْقُرْآنَ عَلَىٰ جَبَلٍ لَّرَأَيْتَهُ خَاشِعًا مُّصَدَّعًا مِّنْ خَشْيَةِ اللَّهِ وَتِلْكَ الْأَمْثَلُ نَضْرِبُهَا لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ ﴿٢١﴾ هُوَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ عِلْمُهُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ هُوَ الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ ﴿٢٢﴾ هُوَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْمَلِكُ الْقُدُّوسُ السَّلَامُ الْمُؤْمِنُ الْمُهَيْمِنُ الْعَزِيزُ الْجَبَّارُ الْمُتَكَبِّرُ سُبْحَانَ

اللَّهُ عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿٢٣﴾ هُوَ اللَّهُ الْخَالِقُ الْبَارِئُ الْمُصَوِّرُ لَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَى يُسَبِّحُ لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿٢٤﴾

21 Toni min jippinino deftere Njur'aanuure nde dow hooseere ibgo koose eje, nde faami ko woni ha Njur'aanu man, daa a yi'an no ndehawtande be s emmbe maare esaatunde maare woomugo maare, nde yankiniinde nde tosk iinde nde feccootonde ngam hulugo Allah Ceniido go. Misaaluuji dimin d on mban ngi nanadi yimbe ngam be paama bawde Allah emanngu maako. (Don ha aaya kah solnugo yimbe dow taskitanaago deftere Njur'aanuure be faamugo maanaaji maare ehuutinirgo nde.)

22 Kanko woni deweteedo be goona. Walaa deweteedo koluuti mo. Anndu b irniidum e jaaldirdum. Kanko woni huuba hinnayeejo mo hinnuye muudum fe ecani kala kodume fuh o heero hinnayeejo ha muumini'en nuddin be mo.

23 Kanko woni Allah Ceniido deweteedo be goonnga mo deweteedo be go onnga woodaa sey kanko. Kanko woni mardo mobgal kuuje fuh; kanko wo ni Ceniido ha kala aybe fuh. Allah Ceniido kanko woni goondinoowo nulaa be maako e annabo'en maako, o aynoowo kala takaale maako fuh ha kuud e mabbe. Kanko woni tedduo mo jaalataake. O dool doowo, jaaliido moo bgal jeyaabe maako. Kanko woni jawmu mangue teddungal. Allah Ceniido senake ha kala ko be kawtan tamo be muudum ha rewugo mo.

24 Kanko woni Allah Ceniido tagoowo, per noowo, goodinoowo kala ta kle fuh deendey ko yaadata bee hikimaaji maako. Kanko woni cuurdi noowo tagaale maako deedey noo yidi. Senuye woodani mo, o don mari i nde boodde e sifaaji towdi. Don subhidina mo moobgal ko woni ha asam anji e lesdi. Kanko woni tedduo saata yanggadaajo. O goniijo ha taskitan aago fiji tagaale maako.

Suuratul Mumtahana

En Pudfiri Innde Allah Huuba Hinnayeejo Heera-Hinnayeejo

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَتَّخِذُوا عَدُوِّي وَعَدُوَّكُمْ أَوْلِيَاءَ تُلْقُونَ إِلَيْهِم بِالْمَوَدَّةِ وَقَدْ كَفَرُوا بِمَا جَاءَكُمْ مِنَ الْحَقِّ يُخْرِجُونَ الرَّسُولَ وَإِيَّاكُمْ أَنْ تُؤْمِنُوا بِاللَّهِ رَبِّكُمْ إِنْ كُنْتُمْ خَرَجْتُمْ جِهَادًا فِي سَبِيلِي وَابْتِغَاءَ مَرْضَاتِي تُسِرُّونَ إِلَيْهِم بِالْمَوَدَّةِ وَأَنَا أَعْلَمُ بِمَا أَخْفَيْتُمْ وَمَا أَعْلَنْتُمْ وَمَنْ يَفْعَلْهُ مِنْكُمْ فَقَدْ ضَلَّ سَوَاءَ السَّبِيلِ ﴿١﴾ إِنْ يَتَّقَوْكُمْ يَكُونُوا لَكُمْ أَعْدَاءً وَيَسْطُوا إِلَيْكُمْ أَيْدِيَهُمْ وَالسِّنْتَهُم بِالسُّوءِ وَوَدُّوا لَوْ تَكْفُرُونَ ﴿٢﴾ لَنْ تَنْفَعَكُمْ أَرْحَامُهُمْ وَلَا أَوْلَادُهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ يَفْصَلُ بَيْنَكُمْ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴿٣﴾

1 Yaa o non gondinbe Allah e nulaado muu dum, huutiniranbe cariya Allah, taata jogite konne'en am e konne'en moodon soobiraabe, be ngidoton dum'en, be kolloton dum'en kubaruuji julbe. Haakiika haambe heeferbe b edon kufrano ko warani on ibgo e goonnga bee ko jippina dow nulaado Allah yowoni Kur'aanu. Be laataake bo bebon mburtina nulaado Allah ha w

uro (Galluure) Makka be moodon o non muumini'en ngam on don ngondi ni Allah Jowmiraawo moodon. Toni on laattake (yaa o non muumini'en) on don nuddini Allah be laabdum on peri ngam laawol am e dabbititgo y erduye am, nden kam taata keetinde konne'en am e konne'en moo don, b e ngiddoton bee sirri. Min o midon anndi ko cuudoton bee ko mbannginto n. Koo moy heetindi konne'en Allah nder moodon haakiika o woofi laaw ol goonga.

② Toni heeferbe be mabtorake on be kebi na saraaku dow moodon de da han on be kudun on be demde mabbe. Haambe man be ngela ke no laatoo don on heeferbe bana mabbe.

③ Nafataa on banndiraabe moodon, non non bibbe moodon fuh nyaloom aare darngal, toni on keetindake heeferbe ngam daliila mabbe. Nyalooma are darngal Allah senndi ran haakkunde mon, o naadan muumini'en Alja ma, o naadan yeddube mobo yiite. Allah Ceniido o gi'ooowo kokuuwoton. Wirmortaa ko mo huunde nder ko mbi'oton bee ko kuuwoton fuh.

فَدَكَانَتْ لَكُمْ اَسْوَةٌ حَسَنَةٌ فِي اِبْرَاهِيمَ وَالَّذِينَ مَعَهُ اِذْ قَالُوا لِقَوْمِهِمْ اِنَّا بَرَاءٌ مِّنْكُمْ وَمِمَّا تَعْبُدُونَ مِن دُونِ اللّٰهِ كَفَرْنَا بِكُمْ وَبَدَا بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ الْعَدَاوَةُ وَالْبَغْضَاءُ اَبَدًا حَتّٰى نُوْتَمِنُوْا بِاللّٰهِ وَحَدَهُ اِلَّا قَوْلَ اِبْرَاهِيْمَ لِاٰبِيْهِ لَاسْتَغْفِرَنَّ لَكَ وَمَا اَمْلِكُ لَكَ مِنَ اللّٰهِ مِنْ شَيْءٍ رَبَّنَا عَلَيْنِكَ تَوَكَّلْنَا وَاِلَيْكَ الْمَصِيْرُ رَبَّنَا لَا تَجْعَلْنَا فِتْنَةً لِلَّذِيْنَ كَفَرُوْا وَاَعِزَّنَا رَبَّنَا اِنَّكَ اَنْتَ الْعَزِيْزُ الْحَكِيْمُ لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِيْهِمْ اَسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِّمَن كَانَ يَرْجُوْا اللّٰهَ وَالْيَوْمَ الْاٰخِرَ وَمَن يَتَوَلَّ فَاِنَّ اللّٰهَ هُوَ الْعَنِيُّ الْحَمِيْدُ

④ Haakiika laatanake on (onon muumini'en) yaakuye booddo ha annabi I braahiima bee nuddinbe wondube be maako, wakkati o wi'ino yimbe maa ko heeferbe: "Minin be min daaytiibe on be kala ko dewoton gaa'en Allah ibgo e labbi. Min kufranake on, min jankiri ko ngondon dow muudum ha keeferaaku, wanngi haakkunde amin bee moodon, konnaagu be ngay-ngayt iral ha foroy, fannu on don dow keeferaaku. Sey to'on nuddini Allah feere muudum. Ammaa on jaakataako Ibraahiima haa wadango baa ba maako is tinfaaru, ngam dum (wadan ngomo istinfaaru man) latake diga wannganaay mo baaba maako man konneejo Allah. Nde wanngani mo banni man o daa yti baaba man. Jawmiraawo amin dow maada min tukti e ha maada bo min l ortoto be tuubu ha maada bo lortorde amin nyaloomaare darngal.

⑤ Jawmiraawo amin taata wadumin min fitin teebe ha yimbe heeferbe, taata yoftube dow amin sakko be tampina julbe. Yaafan amin junuubaaji amin, an woni jaaliido mo jaala taake; an woni goniijo ha konngi muudu m e kuude muudum fuh.

⑥ Hakiika laatanake on (yaa o non muumini'en) ha annabi Ibraahiima b e wondube be maako yaakuye booddo ha on tammiido hayru ha Allah Ce niido ha duuniya be alaahira. Koomoy doyli accii ko'Allah umri ha yaaka ago annabo'en maako o heetindi konne'en Allah. Jawmiraawo woni jaayni

tiido mo bukataake ha jeyaabe maako, o gettaado ha jaati maako, e sifaaji i maako.

عَسَى اللَّهُ أَنْ يَجْعَلَ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَ الَّذِينَ عَادَيْتُمْ مِنْهُمْ مَوَدَّةً وَاللَّهُ قَدِيرٌ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٧﴾
 لَا يَنْهَيْكُمْ اللَّهُ عَنِ الَّذِينَ لَمْ يُقَاتِلُوكُمْ فِي الدِّينِ وَلَمْ يُخْرِجُوكُمْ مِنْ دِيَارِكُمْ أَنْ تَبَرُّوهُمْ وَتُقْسِطُوا
 إِلَيْهِمْ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ ﴿٨﴾ إِنَّمَا يَنْهَيْكُمْ اللَّهُ عَنِ الَّذِينَ قَاتَلُوكُمْ فِي الدِّينِ وَأَخْرَجُوكُمْ
 مِنْ دِيَارِكُمْ وَظَاهَرُوا عَلَىٰ إِخْرَاجِكُمْ أَنْ تَوَلَّوهُمْ وَمَنْ يَتَوَلَّهُمْ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ ﴿٩﴾

7 Badiima Allah Ceniido tammi wadugo hakkunde moodon o non mu mini'en be yimbe honniibe on (laattiibe heeferbe), yiidelaattotoonde saba bu ha lortaago mabbe ha diina islaama. Jawmiraawo otimma bawdee jo dow kala koo dume fuh nder maajum hanndititgo bernde ha diina lismaa a fuh, Allah Ceniido jafoowo junuubaaji, o kin noowo jeyaabe maako.

8 Jawmiraawo Ceniido hadataa on (o non muumini'en) woonango yim be be kabaay be moodon ha diina moodon, be bmurtinaay on ha calaaje moodon, Allah hadataa on teddirigobe be hayru. Allah hadataa on woon angobe be wadangobe adilaaku ngam Allah Ceniido don yidi wadanbe ad ilaaku.

9 Ammaa Jowmiraawo don hada on woonango yimbe habanbe be moodon ha diina moodon: kambe ngoni wurtinbe on ha calaaje moodon, be ben wallube heeferbe ha wurtingo on. On hadaabe heetindaago be e wal lugobe e yidugobe. Koomoy heetindibe wallibe, kambe ngoni toonyiibe k o'e muudum be yabbaago mabb keeri Allah Ceniido.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِذَا جَاءَكُمُ الْمُؤْمِنَاتُ مُهَاجِرَاتٍ فَامْتَحِنُوهُنَّ اللَّهُ أَعْلَمُ بِإِيمَانِهِنَّ فَإِن
 عَلِمْتُمُوهُنَّ مُؤْمِنَاتٍ فَلَا تَرْجِعُوهُنَّ إِلَى الْكُفَّارِ لَأَهِنَّ حَلٌ لَّهُمْ وَلَا هُمْ يَحِلُّونَ لَهُنَّ وَءَاثُمُهُنَّ
 مَا أَنْفَقُوا وَلَا جَنَاحَ عَلَيْكُمْ أَنْ تَنْكِحُوهُنَّ إِذَا ءَاتَيْتُمُوهُنَّ أَجْرَهُنَّ وَلَا تُمْسِكُوا بِعِصَمِ
 الْكُفَّارِ وَسَلُّوا مَا أَنْفَقْتُمْ وَلَيْسَ لَكُمْ أَنْفَقُوا ذَلِكَ حُكْمُ اللَّهِ يَحْكُمُ بَيْنَكُمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ
 حَكِيمٌ ﴿١٠﴾ وَإِن فَاتَكُمْ شَيْءٌ مِّنْ أَرْوَاحِكُمْ إِلَى الْكُفَّارِ فَعَاقَبْتُمْ فَاتُوا الَّذِينَ ذَهَبَتْ
 أَرْوَاحُهُمْ مِّثْلَ مَا أَنْفَقُوا وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي أَنْتُمْ بِهٖ مُؤْمِنُونَ ﴿١١﴾

10 Yaa o non nuddinbe Allah e nulaado muu dum toni warani on rewbe muumi'en ferbe ngam diina Allah diga lesdi keeferaaku, jarribeebe ngam haa paamon gondugo iimaanaa ku mabbe. Allah Ceniido kanko woni Ann dudò haakiika iimaanaaku mabbe. Toni on paami kambe rewbe benuddin be Allah be julbe, don kam(yaakeeman) taa lorneebe ha teeridiraabe mab be heeferbe: ngam dagantaakobe teerugo bee worbe heeferbe. Dokkatee worbe mabbe sadaakiiji mabbe bana kobe dokki, taata yaamebe jawle mabb e. Aybe walaa daw moodon ha te'ugo rewbe man baawo timmuki edda m abbe, ngam be derdiraabe moodon ha diina islaama. Dokkebe dawraa ji (sadaakiiji) mabbe, baawo timmugo eddajimabbe taata teere bee mabbe al haali bo be heeferbe, ngam teegal walaa haakkunde juldo e keefero de

woowo lawru. ³yamte kodokkudunbe ha sadaakiiji moodon. Toni rewbe man be pukkitake be (lorti her) nasti keeferaaku kambebo be yamta kobe dokki rewbe mabbe. To rewbe man cilmi nasti diina islaama, kowolwaad o ha hokkititgo sadaaki ha jihaaji didi do.

Dum kiita Allah Ceniido ka o hiiti haakku nde moodon taata luutee mo. J owmiraawo anndudo moobgal yaakeeji moodon, o gonii jo ha kala kuude maako fuh.

11 Toni faatorake on (o non julbe) ha nder rewbe moodon be pukkitake b e lortanake heeferbe, nden on kebi daalaagu ha habre (jihaadi) dokkitee yi mbe be rewbe muudum kootani keeferaaku ko ha nder jawdi daalaa gu ko deedeey ko be ndokki no ha dewrare (sadaaki). Kule jawmiraawo Ceniido mo nuddindon taata kuwe ko yerdintaa mo.

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِذَا جَاءَكَ الْمُؤْمِنَاتُ يَبَاعِعَنَّكَ عَلَىٰ أَنْ لَا يُشْرِكْنَ بِاللَّهِ شَيْئًا وَلَا يَسْرِقْنَ وَلَا يَزْنِينَ وَلَا يَقْتُلْنَ أَوْلَادَهُنَّ وَلَا يَأْتِينَ بِبُهْتَانٍ يَفْتَرِينَهُ بَيْنَ أَيْدِيهِنَّ وَأَرْجُلِهِنَّ وَلَا يَعْصِيَنَّكَ فِي مَعْرُوفٍ فَلْيَبِيعَهُنَّ وَأَسْتَعْفِرَ لهنَّ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿١٢﴾

12 Yaa an annabiijo Muhaammadu toni warani ma muumini'en rewbe be cappane (be kooça alkawal) be kawtanta Allah koodume, be ngujjataa h uunde, be jeenataa e be Mbarataa bikkon mabbe baawo danyeege koo yee so danyeege maako, e taata be ngarana fewre nde be kasotoo dum haakku nde juude mabbe e kosde mabbe. Kanjum woni hewtingo (lincitit ki) bin ngel ha goriiko monaadum biyum ebo taata be luuta umroore maada ha b oodceenga. Sappa be dow maajum (hooy alkawal ha ma bbe dow ko wi'aa duum) dabbitan be yaafuyeha jowmiraawo ngam jawmiraawo jaafoowo kinnoowo jeyaabe maako.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَتَوَلَّوْا قَوْمًا غَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ قَدْ يَسُؤُوا مِنَ الْآخِرَةِ كَمَا يَبِئْسَ الْكُفَّارُ مِنَ أَصْحَابِ الْقُبُورِ ﴿١٣﴾

13 Yaa o non nuddinbe Allah e nulaado muu dum taata keetindee yimb e Allah ceniido tikkani taata jogiteebe be soobiraabe moodon. Hakiika be ta'i gikke ha mbarjaari alaahibana no heferbe tayiri gikke ha yeeditingo m aybe her Kabriije muudum'en.

Suuratus saff

En pud'diri Innde Allah Huuba-Hinnayeejo Heera-Hinnayeejo

سَبَّحَ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿١﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لِمَ تَقُولُونَ مَا لَا تَفْعَلُونَ ﴿٢﴾ كَبُرَ مَقْتًا عِنْدَ اللَّهِ أَنْ تَقُولُوا مَا لَا تَفْعَلُونَ ﴿٣﴾ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الَّذِينَ يُقْتَلُونَ فِي سَبِيلِهِ صَفًا كَانَهُمْ بَيْنَ مَرْصُومٍ ﴿٤﴾

1 Sennii Allah bagiido accini kala dum ko leebantaamo fuh be kala ko woni nder Asamanji be Lesdi fuh, Allah kanko woni teddu do mo walaa h uunnde fuh jaaltoobo, Goniijo her kongudi maa ko e kuude maako.

2 Yaa o non muumini'en gondinbe Allah e Nulaado muudum, ngam du

me mbi'oton ko' on kuuwata? Abdullaahi bii Abbas Allah yerdomo owi: “woodi yimbe nder julbe be don mbi'a: taweenon ni Allah wi no min burd um yid'eego kuude her maako ngam min kuuwa de”. Jowmiraawo wibe b urdudum kuude, dum konu jihaadi. Be nganyi dum ngam dum sadi dow mabbe, be kuuwaay dum kan jum wadi jowmiraawo jippini aaya kaa.

3 Mawni feloore e tikkere diga Allah Ceni do ha yimbe wi'anbe ko be kuuwata.

4 Allah Ceniido don yidi yimbe honoobe (jihaadi) ngam bantugo diina maako. Yoga mabbe don darodi be yoga haa saffuwol, a tammoto dum m ahol gootol.

وَإِذْ قَالَ مُوسَى لِقَوْمِهِ يَتَّقُوا اللَّهَ لِمَ تَقُولُونَ إِني رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ فَلَمَّا زَاغُوا أَزَاعَ اللَّهُ قُلُوبَهُمْ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ ﴿٥﴾
وَإِذْ قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ بَنِي إِسْرَائِيلَ إِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيَّ مِنَ التَّوْرَةِ وَمُبَشِّرًا بِرَسُولٍ يَأْتِي مِنْ بَعْدِي اسْمُهُ أَحْمَدُ فَلَمَّا جَاءَهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ قَالُوا هَذَا سِحْرٌ مُّبِينٌ ﴿٦﴾

5 Innan ummaatoore maada ya an Nulaado Allah wakkati Annabi Muus a wi yimbe muudum: “yaa yimbe am ngam dume toroton dam be luutug o cariyajji Allah di o farlidini dow mood'on”. Wakkati nde ni be miliibe acci goonnga bee torrugo annaboojo mabe. Allah miilini bernde mabbe be acci laawol goonnga bee sababu ko be kuu wata ibgo e junuubaaji be doylaago laawol Allah.

6 Innan ummaatoore maada an nulaado Allahwakkati annabi Iisa bii Mar yama wi yimbe maako: “yaa o non bibbe annabi Yaakuuba, min o mi nula do Allah haa mood'on alhaali mi gondindo deftere jippinaande yeeso am (k ayre woni tawreeta) ngam mi waddanaay on hoonde luutannde kowoni nd er tawreeta. Mi nulaamabo ngam mi seynira on be nulaado garando baawo am: innde maako Aamad.Kanko woni marudo gikkuuji haayruuji mo yimb e fuh ngettata dum.” Wakkati annabi Iisa waddani be hujjaaji laabudi kolla ndi goongaaku maako, be mbi walaa ko'o waddi tonaa dum siiri laabundi.

وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ افْتَرَى عَلَى اللَّهِ الْكُذْبَ وَهُوَ يُدْعَى إِلَى الْإِسْلَامِ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ ﴿٧﴾

7 Hoo'ndi yid'oo ni nulaado Allah wakkati annabi Iisa waddani be hujjaaji laabudi kolla ndi goongaaku maako, be mbi walaa ko'o waddi tonaa dum siiri laabundi.

8 e don ngidi be nyifa annoora Allah Ceniido be fakaago yimbe haadab e nastugo diina Allah. Jowmiraawobo wannnginan annoora muudum o jaa lnan ka dow kala diinaaji fuh.

9 Allah Ceniido kanko nuli nulaado maako be kannda e diina goonnga kanka woni diinalislaama ngam jawmiraawo banta ka dow kala diinaaji f uh. Koo ngam heferbe ngidaanon man.

10 Yaa o non muumini'en gondinbe Allah e nulaado muudum, on ngidaa na min kolla'onfilu kisannggu on yanngada naawka?

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا هَلْ أَدُلُّكُمْ عَلَىٰ تَجْرَةٍ تُنْجِيكُمْ مِنْ عَذَابِ ٱلْأَلِيمِ ﴿١٠﴾ تَوَمُّونَ بِٱللَّهِ وَرَسُولِهِ ۖ وَتُجْهِدُونَ فِي سَبِيلِ ٱللَّهِ بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنفُسِكُمْ ذَٰلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِن كُنتُمْ تَعْمُونَ ﴿١١﴾ يَغْفِرُ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَيُدْخِلُكُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا ٱلْأَنْهَارُ وَمَسْكَنٌ طَيِّبَةٌ فِي جَنَّاتٍ عَدْنٍ ذَٰلِكَ ٱلْقَوْرُ ٱلْعَظِيمُ ﴿١٢﴾ وَأُخْرَىٰ يُحِبُّونَهَا نَصْرٌ مِّنَ ٱللَّهِ وَفَتْحٌ قَرِيبٌ وَيَبَشِّرُ ٱلْمُؤْمِنِينَ ﴿١٣﴾

11 Nuddinon Allah be Nulaado muudum on kaba (konah) ngam laawol Allah be jawle moodon e ko'e moodon, dumdo burani'on toni on laatake on annube kam.

12 Allah Ceniido yaafanto'on junuubaaaji moo don, o riskan on calaaje bo oddé ha aljannaajidi fabbannde, on maayataa ha aljanna mane be ngurtint aake bo ha maaji. Yaafeego junuubaaaji be naadeego aljanna dum tinaye mak-ka ka tinaye walaa bana maaka.

13 Woodi haayruuji godfi bo di ngidoton dum, on kedan ballal dow kon ne'en moo don diga Allah e bo Allah omtana on omtol badiingol. Seynir muumini'en be omtugo Wuro (Galluure)Makka.Seynir be nasaraaku ha d uniya be aljanna ha laahira.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا كُونُوا أَنصَارَ ٱللَّهِ كَمَا قَالَ عِيسَىٰ ابْنُ مَرْيَمَ ٱلْحَوَارِيِّنَ مِّنْ أَنصَارِي ۖ إِلَىٰ ٱللَّهِ قَالَ ٱلْحَوَارِيُّونَ نَحْنُ أَنصَارُ ٱللَّهِ فَمَا نَتَّ طَآئِفَةٌ مِّنْ بَنِي إِسْرَءِيلَ وَكَفَرَت طَّآئِفَةٌ فَأَيَّدْنَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا عَلَىٰ عَدُوِّهِمْ فَأَصْبَحُوا ظَٰهِرِينَ ﴿١٤﴾

14 Yaa o non muumini'en ngonee on walloo be diina Allah bana annabi Iiisa bii Maryam O wiino fukaraabe maako: "moy nder moo don wallat' a mi ha hewtingo diina Allah?" Fukaraabe maako baddinaabe haa maako b e sappo-e-dido. Be mbii minon ngoni walloo be Allah. Yebre nder banii i sraa' iilankoobe nuddini annabi Iiisa, yebre woodebo hufrani Allah. Min m balli nuddinbe Allah e nulaado muudum dow konne'en mabbe. Muumuni' enlaatake kambe ngoni jaaliibe.

Suuratul Jum'ah

En Pufufri Innde Allah Huuba-Hinnayeejo Heera-Hinnayeejo

يُسَبِّحُ ٱللَّهَ مَا فِي ٱلسَّمَٰوَاتِ وَمَا فِي ٱلْأَرْضِ ٱلْمَلِكِ ٱلْقُدُّوسِ ٱلْعَزِيزِ ٱلْحَكِيمِ ﴿١﴾ هُوَ ٱلَّذِي بَعَثَ فِي ٱلْأُمَمِينَ رُسُلًا مِّنْهُمْ يَتْلُو عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ ۖ وَيُزَكِّيهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ ٱلْكِتَٰبَ وَٱلْحِكْمَةَ ۖ وَإِن كَانُوا مِن قَبْلِ لَفَىٰ ضَلَّالٍ مُّبِينٍ ﴿٢﴾ وَءآخِرِينَ مِنْهُمْ لَمَّا يَلْحَقُوا بِهِمْ ۗ وَهُوَ ٱلْعَزِيزُ ٱلْحَكِيمُ ﴿٣﴾ ذَٰلِكَ فَضْلُ ٱللَّهِ يُؤْتِيهِ مَن يَشَآءُ ۗ وَٱللَّهُ ذُو ٱلْفَضْلِ ٱلْعَظِيمِ ﴿٤﴾

1 Don subhidina Allah Ceniido kala ko woni ha asamanji be lesdi, kank o woni laamiido Ceniido accini ha kala ayiibe fuh jaaliid dedduf goniijo.

2 Kanko Allah woni nuludo ha Umma-dinko'en (be andaa winndugo be j

anngungo) ham be ngoni Aarabbe, nulaado mo nder mabbe mobe anndi l enyol muudum e hakkiiilo muudum. O don jangga dow mabbe aayaaje All ah yo woni Nur'aanu be hikimayo woni Sunna maako. O don seninabe ha tuundi junuubaaji mabbe ngam be laattino yeeso nuleego maako bedon n der majjere wanngunde, kanjum woni sirku be rewgo labbi.

③ Annabiijo don jangga dow mabbe hambewondube be maako be yimbe e woodbe waranbe baawo mabbe fuh ibgo e aarabbe be ajaminko'en fuh (kala'onbo laataaki Arabjofuh) ha nyaloomaare darngal, Allah Ceniido ka nko woni jaaliido teduudo goniijo hakala kuude maako fuh.

④ Allah seniido O nuli mo faago e yimbe feere tanaa wonndaabe jodtta, innama dum yimbe waroobe baawo maako ibgo e Arab' en e tanamabbe fuh, Allah bagiido kanko tanwoni dedduudo jaaliido ha dow kala huunnde fuh mo jaalataake, goniijo her fiiji maako be kongudi maako.

مَثَلُ الَّذِينَ حُمِلُوا التَّوْرَةَ ثُمَّ لَمْ يَحْمِلُوهَا كَمَا كَانَ عَلَىٰ آبَائِهِمْ بَلْ كَذَّبُوا بِآيَاتِ اللَّهِ وَاللَّهِ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ ⑤
 قُلْ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ هَادُوا إِن زَعَمْتُمْ أَنكُمْ أَوْلِيَاءُ لِلَّهِ مِن دُونِ النَّاسِ فَتَمَنَّوْا الْمَوْتَ إِن كُنْتُمْ صَادِقِينَ ⑥ وَلَا يَتَمَنَّوْنَهُ أَبَدًا بِمَا قَدَّمْت أَيْدِيَهُمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِالظَّالِمِينَ ⑦
 قُلْ إِنَّ الْمَوْتَ الَّذِي تَفِرُّونَ مِنْهُ فَإِنَّهُ مُلَاقِيكُمْ ثُمَّ تُرَدُّونَ إِلَىٰ عِلْمِ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ⑧

③ Misaalu yahuuda'en laattiibe eftube deftere tawreeta nden be kuutinira ay nde be dowanaaki Allah ha maare bana misaa lu wamnde (mba-mba) roondiinde defte. Halli misaalu yimbe fewnanbe aayaaje Allah ceniido. Ja wmiraawo hanndittitaa yimbe toonyoobe.

④ Wi'u be an annabiijo hey o non yahuuda' en nde nih on don aaya on yi daabe Allah, on bibbe maako gaa'en yimbe, ngele maayde toni on laataak e on goonbube. Haa wi'ugo moodon o non ngoni yimbe aljanna, komoy a nndi o biialjanna bo o yaawanan naatugo ka. Ka nastataakebo sey bee ma ayde. Ngelee nde to on gondumbe kam.

⑤ Hambe yahuuda'en be ngelataako maay de man ha froy bee sababu k obe kuuwi ibgo e yeddugo Allah be keefferraaku. Allah Ceniido o anndud' o toonyoobe.

⑥ Wi'u be maayde nde ndogoton nde, kayre man nde fottan bee mood' on. Nden lorneedon ha jowmiraawo, andudo birnii dum bee jaaldirdum gi 'etedum. Nden Allah Ceniido humpita on ko laatinoodon ondon kuuwa ha a duuniya ibgo e kuude kallude.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا نُودِيَ لِلصَّلَاةِ مِن يَوْمِ الْجُمُعَةِ فَاسْعَوْا إِلَىٰ ذِكْرِ اللَّهِ وَذَرُوا الْبَيْعَ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِن كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ① فَإِذَا قُضِيَتِ الصَّلَاةُ فَانْتَشِرُوا فِي الْأَرْضِ وَابْتَغُوا مِن فَضْلِ اللَّهِ وَاذْكُرُوا اللَّهَ كَثِيرًا لَّعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ②

9 Yaa o non muumini'en gondinbe Allah, toni seetinaama julde ha ny aloomaare jum'aare, jaawdane'e hedaago hudba bee julde. Accee soora sota ngam to seetinoowo seetini seetinaango didabo, kala soggu fuhharmi, yaawango mon julde nde buranan on toni laattake on don anndi kam.

10 Toni on timmini julde campitee (sankite) hadow mbeedu lesdi kuuwe e ko nafata on haa fiiji duuniya moodon. Dabbite riskuuji Allahdi oriskat a jeyaabe maako. Innee Allah ceniido no duudi taata ngoyte siforgo mo b e yettugo mo dow ko ohaanndi ha haayruuji duuni ya be laahira ngam tin oodoon be haayruuji duuniya e laahira fuh.

وَإِذَا رَأَوْا تِجْرَةً أَوْ لَهْوًا أَنْفَضُوا إِلَيْهَا وَتَرَكُوكَ قَائِمًا قُلْ مَا عِنْدَ اللَّهِ خَيْرٌ مِّنَ اللَّهْوِ
وَمِنَ التِّجْرَةِ وَاللَّهُ خَيْرُ الرَّازِقِينَ ﴿١١﴾

11 Toni be daari hambe yimbe filu malla maa fijirde be campito (pirlito) ha maajum, be accee a don dari dow mimbar, de dillana filuuji mabbe; w i'u be an annabiijo anndu kowoni ha Allah ceniido ibgo e mbarjaari buran ko be cuklani ibgo e fijirde be filu. Allah ceniido kanko woni burando ris koobe fuh.

Suuratul Munaafikuun

En Pud(ri innde Allah Huuba Hinnuyeejo Heera Hinnuyeejo.

إِذَا جَاءَكَ الْمُتَّقُونَ قَالُوا لَشَهْدُ إِنَّكَ لِرَسُولِ اللَّهِ وَاللَّهُ يَعْلَمُ إِنَّكَ لِرَسُولِهِ وَاللَّهُ شَهِدٌ إِنَّ
الْمُتَّقِينَ لَكَاذِبُونَ ﴿١﴾ اتَّخَذُوا أَيْمَانَهُمْ حُتَّةً فَصَدُّوا عَن سَبِيلِ اللَّهِ إِنَّهُمْ سَاءَ مَا
كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٢﴾ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ ءَامَنُوا ثُمَّ كَفَرُوا فَطَمَعَ عَلَى قُلُوبِهِمْ فَأَهُمْ لَا يَفْقَهُونَ ﴿٣﴾
وَإِذَا رَأَيْتَهُمْ تُعْجِبُكَ أَجْسَامُهُمْ وَإِنْ يَقُولُوا تَسْمَعُ لِقَوْلِهِمْ كَأَنَّهُمْ خُشُبٌ مُّسْتَدَّةٌ
يَحْسَبُونَ كُلَّ صَيْحَةٍ عَلَيْهِمْ هُمُ الْعَدُوُّ فَاحْذَرْهُمْ قَتَلَهُمُ اللَّهُ أَنَّى يُؤْفَكُونَ ﴿٤﴾

1 Toni waranima naafiki'en (hambe ngoni wannginbe julndamku be cu ddi keeferaaku) be yaldiri ha faada mada be don mbi'e min don ceedi an o a nulaado Allah, Allah Ceniido don anndi an annabiijo Muhammadu o n ulaado maako. Jowmiraawo don seedi naafiki'enbe befewoobe haa bi'ol m abbe, be don ceedi an annabiijo a nulaado Allah. Ngam naafiki'enbee bed on mbolwa bee demde mabbe ko woodaa nder berde mabbe.

2 Hambe naafiki'enbe bejogitake kunayeeje mabbe dum wawarde (dargana awal) deenangal be ha mbareego (wareego) e daheego. Be paddake yimbe, b e kadi dum'en laawol Allah Ceniido be sababu kobe mbolwata ibgo e loowu go sekooji ha berde yimbe be musbugo diina Allah Ceniido. Hambe be halli ko be kuuwata yo woni naafikaare e faddaago yimbe ha diina Allah.

3 Bolwaadum duum ngam hambe man be nuddini dow naafikaare nden be kufrake be ko be cuudi ha berde mabbe nden Allah Ceniido takki dow berde mabbe be sababu keeferaaku mabbe hambe man be paamataa.

4 Toni a yi'iibe an nulaado Allah wawkinte balli mabbe toni be don mbol wanebo a don hedito boliide mabbe ngam laabugo boliide mabbe e fashant

eeku demde mabbe (laatakeAbdullaahi ibn Ubayyu mawdo naafiki'en o la atake o laaba boliideejo owooda bannduu jo) a tammoto an boliditteedo ha mbe naafiki'en bee ha wonugo mabbe ha joonde annabii jo dum ledde baar aade ha mahol ngam soy nde faamugo mabbe be soynde nafitoraago maabb e be ko jippintee dow nulaado Allah. 'Be don ngikka ngam saatugo kulol m abbe kala haraka be siikaango fuh jippoto dow mabbe. Hambe ngoni konn e'en ndeenteebe taata kolleebe sirriiji moodon ngam hambe kam dum gite k onne'en moodon, yalla Allah Ceniido naalube daaytina be ha hinnaye muud um. Yaake noy be pirlititobe acca goonngabe jaha ha keeferaaku.

وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ تَعَالَوْا يَسْتَغْفِرْ لَكُمْ رَسُولُ اللَّهِ لَوَأَ رُءُوسُهُمْ وَرَأْيَتُهُمْ يُصَدُّونَ وَهُمْ مُسْتَكْبِرُونَ ﴿٥﴾ سَوَاءٌ عَلَيْهِمْ أَسْتَغْفَرْتَ لَهُمْ أَمْ لَمْ تَسْتَغْفِرْ لَهُمْ لَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لَهُمْ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ ﴿٦﴾ هُمُ الَّذِينَ يَقُولُونَ لَا تُنْفِقُوا عَلَىٰ مَنْ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ حَتَّىٰ يَنْفَضُوا وَيَلَّهِ خِزَابُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَلَكِنَّ الْمُنَافِقِينَ لَا يَفْقَهُونَ ﴿٧﴾ يَقُولُونَ لِنَنْزِعَنَّا إِلَى الْمَدِينَةِ لِنُخْرِجَنَّ الْأَعَزُّ مِنْهَا الْأَذَلَّ وَلِلَّهِ الْعِزَّةُ وَلِرَسُولِهِ وَلِلْمُؤْمِنِينَ وَلَكِنَّ الْمُنَافِقِينَ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٨﴾

5 To wi'aamabe ngare nulaado Allah wadana on istinfaaru (dabbitirana' on yaafuye ha Allah) ngam Allah Ceniido yaafu'on bedim ba ko'e mabbe dow ngancugo diina. A yi'an bedon doylu nulaado Allah alhaali mabbe b etokkataako goonnga.

6 Fotan dow mabbe (yaa nulaado Allah) a toranibe yaafuye ha Allah ko atoranaaki be yaafuye fuh jowmiraawo yaafataako be, fannu bedon tabiti dow naafikaare, Allah Ceniido hanndataako yimbe faasiki'en ham be ngo ni luggidiniibe ha ngeddu Allah.

7 Naafiki'en ngambe ngoni wi'oobe taata mballe muhaajirinkoobe (ferbe diga makka be kooti matiina) wunube ha nulaado Allah, taata nafeebe sam sey tobe sampitake be accinulaado Allah. Wi'ube an annabiijo ndesa yeeji (nsigayeeji) asamanji be lesdi fuh bee kala riskuui muudum fuh woodani Allah Ceniido. kanko woni diskoowo mo o muu nyi fuh, o feecinanan mu umini'en be riskuujimaako. Ammaa naafiki'en be bepaamata dum ;

8 'Be don mbi'a toni en lortake (so'itake) ha wuro matiina teddube tam ni wurtingo leesube ha nder Matiina (biido halaka dum mawdo naafiki'en n Abdullaahi ibn Ubayyu, be o nufoto be wi'halo maago «teddube » dum kanko be jamaare maako, e leesubebo dum Nulaado Allah e sahaabo'en m uudum) jawmiraawo Ceniido wi'i o jaabotoodo naafiki'en man, woodani Allah ceniido teddungal be nulaado maako be muumini'en, haambe mari t eddungal be daraja fuh ha duuniya be laahira. Ammaa naafiki'enbe, be an nadaa banni hakiika woni.

يَأَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَأْخُذْكُمْ أَمْوَالُكُمْ وَلَا أَوْلَادُكُمْ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ ﴿٩﴾ وَأَنْفِقُوا مِنْ مَّا رَزَقْنَاكُمْ مِمَّن قَبْلَ أَنْ يَأْتِي

أَحَدَكُمْ الْمَوْتُ فَيَقُولُ رَبِّ لَوْلَا أَخَّرْتَنِي إِلَىٰ أَجَلٍ قَرِيبٍ فَأَصَّدَّقَ وَأَكُن مِّنَ الصَّالِحِينَ ﴿١٠﴾ وَلَنْ يُؤَخِّرَ اللَّهُ نَفْسًا إِذَا جَاءَ أَجَلُهَا وَاللَّهُ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ ﴿١١﴾

9 Yaa o non nuddinbe Allah e nulaado muu dum taata jawle moodbibbe moodon cukla on kada'on innugo Allah be waatango diina hakkiilo. Ko moyo sukilani bibbe muudum be jawle muudum o acci innugo Allah ham be ngonni rusbiibe ha duuniya be lahira.

10 Nafire laawol Allah be ko Allah riski on ibgo e jawle (dokkee jakka jawl e modon daga yeeso maayde waranaay gooto moodonsakko'owi'a tawee noni Allah sabbitani yam djiisde famarde ha ngurdam am ngam mi hokka jakka j aydi am, milaatto nder yimbe saalihi'en laattiibe laabube rewoobe Allah.

11 Allah Ceniido sabbitintaa yonki to ajal maaki yottake. Allah ceniido o kumpitiido kala kobe koowata fuh o warjotobe dow maajum nyaloomaar e dargal.

SUURATUT TA NGAABUN

En Puddiri Innde Allah Huubo-Hinnayeejo Heero-Hinnayeejo

يُسَبِّحُ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿١﴾ هُوَ الَّذِي خَلَقَكُمْ فَمِنْكُمْ كَافِرٌ وَمِنْكُمْ مُّؤْمِنٌ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴿٢﴾ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ وَصَوَّرَكُمْ فَأَحْسَنَ صُوَرَكُمْ وَإِلَيْهِ الْمَصِيرُ ﴿٣﴾ يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَيَعْلَمُ مَا تُسْرُونَ وَمَا تُعْلِنُونَ وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ ﴿٤﴾

1 Don subhidina Allah Ceniido kala ko woniha asamanji be ko woni ha lesdi fuh, woo dani mo laamu, woodani mo yettoore, kankowoni timm a bawdeejo ha kala ko dume fuh.

2 Kanko woni tagudo'on, o tagi nder moodonkeefeero kufrantoodo Alla h be kuude muu dum, o tagi nder moodon muuminiijo nuddindo Allah ku wando hayru. Allah Ceniido o gi'oowo kala ko kuwoton fuh.

3 Allah Ceniido kanko tagi'on o suurdini'on o timmini suurdingo'on ha burdum woodugodow suura, tagaadi biiadama faago e maakoKanko Allah Ceniido wartirde moobgal bib be aadama'en fuh. O warjoobe kuude m abbe nyaloomaare dargal.

4 O don anndi kowoni ha asamaji be lesdi, o don anndi cuudfidum mo odon be ko'on mbaŋngini.

أَلَمْ يَأْتِكُمْ نَبُؤُا الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَبْلُ فذَاقُوا وَبَالَ أَمْرِهِمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٥﴾ ذَلِكَ بِأَنَّهُ كَانَتْ تَأْتِيهِمْ رُسُلُهُم بِالْبَيِّنَاتِ فَقَالُوا أَبَشَرٌ يَهْدُونَنَا فَكَفَرُوا وَتَوَلَّوْا وَاسْتَغْنَى اللَّهُ وَاللَّهُ غَنِيٌّ حَمِيدٌ ﴿٦﴾

5 Yelika waranaay on na kubaru yimbe hee ferbe wonube (laattiibe) ye eso moodon ha ummaatooje saaliide bana yimbe annabi Nuuhu be aadink oobe, samuudinkoobe, hambe man be pewni nulaabe Allah. Jawmiraa w o meeni be wattam fiiji mabbe be ko be ngidi ha duuniya ibgo e halakuye woodanibeyaŋgada nawka ha laahira.

6 Allah Ceniido yaŋngitibe be bolwanaadum dum ngam laatake don wa ranabe nulaabe mabbe be hujjaaji laabubi kollandi gondugo nual mabbe. Be mbi'i hambe heeferbe al haali mabbe be haydinoobe yaake noy Allah nuldata bii Aadama bana amin ha o handita min laawol Allah, nden hamb e man be kuf rani Allah be ngeddi nulaabe maako be cali nuddingobe. Allah Ceniido jaynitake o wa laa haje dewal mabbe. Allah Ceniido o jaynitii do o gettaado ha moobgal tagaale maako fuh. Heeferbe aayi be yumminta ake ha Kabriiji mabbe.

زَعَمَ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنْ لَنْ يُبْعَثُوا قُلْ بَلَىٰ وَرَبِّي لَتُبْعَثُنَّ ثُمَّ لَتُنَبَّؤُنَّ بِمَا عَمِلْتُمْ وَذَٰلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ ﴿٧﴾ فَآمَنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَالنُّورِ الَّذِي أَنْزَلْنَا وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ ﴿٨﴾ يَوْمَ يَجْمَعُكَ يَوْمَ الْجُمُعِ ذَٰلِكَ يَوْمُ التَّعَابِ وَمَنْ يُؤْمِنْ بِاللَّهِ وَرَبِّهِ لَيُدْخِلْهُ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا ذَٰلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴿٩﴾ وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ خَالِدِينَ فِيهَا وَبئسَ الْمَصِيرُ

7 Wi'u be an annabiijo, non non mi hunorakeinnde Jawmam, Allah Ceniido yeeditinan on o yummitinan on ha nabriije moodon. Hooti o humpita n on ko laatinoodon ondon kuwa dum ha duuniya. 3Ummingo'on e war j ago'on dum koydum ha Allah Ceniido.

8 Nuddinee Allah e nulaado moodum, nuddinee annoora maako ka'o jip pini kanka woni deftere Al-Kur'aanu ngam nde hanndita yimbe ha annoora diina islaama Allah Ceniido. O annudo kala ko kuuwoton fuh.

9 Innan ummaatoore ma nyaloomaare nde Allah moobata'on ha nyaloo maare nde moobre moobete ha maare kala annaboojo fuh be ummaatoore muudum. Allah moobtan artube be ragare'en fuh, kayre wi'etee nyalooma are nde yamyamtindiral. Nyalde nde yimbe Aljanna yamata yimbe yiite koomoy nuddini Allah o huuwi kuugal laabungal Allah hefa nan mo kallud e maako naadanmo aljannaaji coofi don dogga les soorooji muudum be h oddiranabe duumaago ha aljanna man ha foroy bolwaadum dum kanjum woni tinuye mawdo.

10 Anndu heeferbe fewnube aayaaje amin ha mbe ngoni yimbe yiite be h oddiranaabe duumaago ha maage ha foroy hallii wartirde mabbe yo woni yiite.

مَا أَصَابَ مِنْ مُصِيبَةٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ وَمَنْ يُؤْمِنْ بِاللَّهِ يَهْدِ اللَّهُ قَلْبَهُ وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿١١﴾ وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ فَإِن تَوَلَّيْتُمْ فَإِنَّمَا عَلَىٰ رَسُولِنَا الْبَلْغُ الْمُبِينُ ﴿١٢﴾ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ ﴿١٣﴾

10 Kala ko wapi bibbe aadama'en ibgo e masiibo fuh dum laatake be dug ayeere Allah Ceniido, koomoy nuddini Allah o faami ko wapi mo dum, dum laatake be hoddiroore Allah, Allah Ceniido hanndotoodo bernde ma ako onuddina wakkati masiibo o yetta wakkati hayru e neema, Allah Ceniido o annudo kala koodume fuh.

12 Downtanee Allah, dōwtanee nulaadō MaakoTo oncali ondōylake on aci dōwanaago be junuuba man dow ko'e moodon. Walaa kowoni dow nulaadō sey hewtingo nulaal Allah, kewtinol baṅngungol.

13 Allah Ceniido kanko woni mo deweteedo woodaa sey kanko dow maako muumini'en fuh ngakkilto haa kala yaakeeji mabbe fuh.

يَأَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِنَّ مِنْ أَزْوَاجِكُمْ وَأَوْلَادِكُمْ عَدُوًّا لَكُمْ فَاحْذَرُوهُمْ وَإِن تَعَفَوْا وَتَصَدَّقُوا وَتَغْفِرُوا فَإِنَّ اللَّهَ عَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿١٤﴾ إِنَّمَا أَمْوَالُكُمْ وَأَوْلَادُكُمْ فَتْنَةٌ وَاللَّهُ عِنْدَهُ أَجْرٌ عَظِيمٌ ﴿١٥﴾ فَاتَّقُوا اللَّهَ مَا اسْتَطَعْتُمْ وَأَسْمَعُوا وَأَطِيعُوا وَأَنْفِقُوا خَيْرًا لِأَنْفُسِكُمْ وَمَنْ يُوقِ شُحَّ نَفْسِهِ فَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿١٦﴾ إِن تَقْرَبُوا اللَّهَ قَرَّبًا حَسَنًا يَضَعْفَهُ لَكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ وَاللَّهُ شَكُورٌ حَلِيمٌ ﴿١٧﴾ عَلَيْهِ الْعَيْبُ وَالشَّهَادَةُ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿١٨﴾

14 Yaa o non nuddinbe Allah Ceniido, anndu don nder rewbe moodon e bibbe moodon konne'ng moodon ngam be cuklan on bepaddingo'on ha laabi haayru. Ndeenteebe taata burnee yiide mabbe be endam mabbe dow dōwanaago Allah Ceniido, toni'on berni on jafo, Jawmiraawo Ceniido jafoo wo junuubaaji, okinnoowo jeyaabe maako.

15 No yeetaago ma, anndu jawle moodon e bibbe moodon dūm fitina do w moodon ngam dūm yēftinan on dow faggitaago haaraamun, Allah ceniido don ha maako mbarjaari mawndi har on dōwandōmo acci yeddugo mo ngam yidugo jawle muudom be bibbe moodom.

16 Kulee Allah Ceniido deedeey fodde baawde moodon, nane dōwane u mrooje Allah e nulaadō muudum. Nafre beko Allah riski'on ibgoe jawle ha laabi hayru ngam on mo Allah Ceniido reeni ndigaare hoore muudum o nafri Jawdi maako laawol haayru, 'Bee ngonitiniibe.

17 Toni on ndokkii Allah Ceniido ramce boo ddo kanjum woni nafrugo jawle moodon ha laabi haayru Allah Ceniido sowanan on mbarjaari dūndi, o yaafanto'on junuubaaji moodon. Jowmiraawo o gettoowo on dōwana niidomo, o muuydobo ha on geddando mo.

18 Kanko woni Allah Ceniido anndudo birnii dūm be baṅngudūm, kanko woni jaaliido mojaalataake o gonijjo ha konngi maako be kuude maako.

Suuratu-Dalaak

En Pudfiri Innde Allah Huuba-Hinnayeejo Heera-Hinnayeejo

يَأَيُّهَا النَّبِيُّ إِذَا طَلَقْتُمُ النِّسَاءَ فَطَلِّقُوهُنَّ لِعَدَّتِهِنَّ وَأَحْضُوا الْعِدَّةَ وَاتَّقُوا اللَّهَ رَبَّكُمْ لَا تُخْرِجُوهُنَّ مِنْ بُيُوتِهِنَّ وَلَا يَخْرُجْنَ إِلَّا أَنْ يَأْتِيَنَّ بِفَاحِشَةٍ مُّبِينَةٍ وَتِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ وَمَنْ يَتَعَدَّ حُدُودَ اللَّهِ فَقَدْ ظَلَمَ نَفْسَهُ لَا تَدْرِي لَعَلَّ اللَّهَ يُحْدِثُ بَعْدَ ذَلِكَ أَمْرًا ﴿١﴾

1 Yaa an annabiijo toni'on ceeran rewbe, ceereebe alhaali mabbe be kuuciti eddaaji mab be. Kanjum woni seerugobe ha senuye mo on on kawtaay be mabbe ha muudum nden acconbe ha edda mabbe timma. Kete e edda m

abbe, mbaatee haakkiilo diga on ceeribe. Maande limngal man, kulee Allah Ceniido taa luute umrooje maako. Taata ngurtinee rewbe be'on ceeri man her cuudi mabbe, taa tabe ngurto hambe manbo fannu bedon nder Edda, se y tobe ngarani kuugal kallungal, yo woni jeenu. Ndaako wi'aa dumm dum keeri Allah Ceniido e kiitaaji maako, taata yatteedi. Koomoy yattii keeri Allah, haakii ka o toonyake hoore maako. Badiima Allah wadan baawo maajum fiiwol gongol, bernde maako mjiilo ha debbo man o lornita dum.

فَإِذَا بَلَغْنَ أَجَلَهُنَّ فَأَمْسِكُوهُنَّ بِمَعْرُوفٍ أَوْ فَارِقُوهُنَّ بِمَعْرُوفٍ وَأَشْهِدُوا ذَوَى عَدْلٍ مِّنكُمْ وَأَقِيمُوا الشَّهَادَةَ لِلَّهِ ذَلِكَ يُوعَظُ بِهِ مَن كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَمَن يَتَّقِ اللَّهَ يَجْعَلْ لَهُ مَخْرَجًا ①

② Toni eddaaji mabbe kewtake koodi badi timmugo, jogitee rewbe man bee mboodee nga, mallabo cenndiree bee mabbe be mboodeenga. Ceedi nee wakkati lornugo rewbe man koo wakkati senndirgo be mabbe man, adili'en dido nder moodon. Ndarnee seedaa ku, o non seediibe bo seeyde ngam Allah. Bolwaadum dumm don waajoree bee man on nuddindo Allah e nyaloomaare ragareere. Komoy huli Allah Ceniido, jowmiraawo wadan man mo wurtorde ha kala sadirmaaji maako fuh.

وَيَرْزُقُهُ مِّنْ حَيْثُ لَا يَحْتَسِبُ وَمَن يَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ فَهُوَ حَسْبُهُ ② إِنَّ اللَّهَ بَلِغُ أَمْرِهِ قَدْ جَعَلَ اللَّهُ لِكُلِّ شَيْءٍ قَدْرًا ③ وَالَّتِي يَبْسَنَ مِنَ الْمَحِيضِ مِّنْ نِّسَائِكُمْ إِنِ ارْتَبْتُمْ فَعَدَّتْهُنَّ ثَلَاثَةُ أَشْهُرٍ وَالَّتِي لَمْ يَحِضْنَ وَأُولَاتُ الْأَحْمَالِ أَجَلُهُنَّ أَنْ يَضَعْنَ حَمْلَهُنَّ وَمَن يَتَّقِ اللَّهَ يَجْعَلْ لَهُ مِّنْ أَمْرِهِ يُسْرًا ④ ذَلِكَ أَمْرُ اللَّهِ أَنْزَلَهُ إِلَيْكُمْ وَمَن يَتَّقِ اللَّهَ يُكَفِّرْ عَنْهُ سَيِّئَاتِهِ وَيُعْظِمْ لَهُ أَجْرًا ⑤

③ Allah riskan mo ha nokkuure nde o tamm aaki fuh. Koomoy wakkili dow Allah ha ka la saaniiji maako fuh Allah Ceniido he'anan mo, non non koo dume fuh, Allah Ceniido kewtinoowo fiimaako. Hakiika Allah wad anikala koodume fuh fodde nde hadata ha muudum, dum hoyeende kosad eende fuh.

④ Rewbe ben tayube gikke ha haylaaji mab be ibgo e rewbe moodon, to ni 'on ceki yaakeeji edda mabbe don timma be lebbi tati. Nonnonbibbe rewbe be kewtaaki haaylugo fuh edda mabbe man lebbi tati manni. Ammaa rewbe moodon marube deedi kam edda mabbe don timmira be dayungo (jippinko kowoin nder reedu mabbe). Koomoy huli Allah Ceniido, Allah wadan man mo ha fii maako hoyeende.

⑤ Bolwaadumdo, dum umroore Allah nde o jippini dum dow moodon. Komoy huli Allahjowmiraawo hefanan mo kalludi maa ko e mawninana n mo mbarjaari ha laahira behokugo mo aljanna.

أَمْسِكُوهُنَّ مِّنْ حَيْثُ سَكَنْتُم مِّنْ وُجُوهِكُمْ وَلَا نُضَارُوهُنَّ لِيُضَارُوا عَلَيْهِنَّ وَإِنْ كُنَّ أُولَاتٍ حَمِلْنَ فَلْيَضْحَكُوا عَلَيْهِنَّ حَتَّى يَضَعْنَ حَمْلَهُنَّ فَإِنْ أَرْضَعْنَ لَكُمْ فَارْتُوهُنَّ أَجُورَهُنَّ وَأَتَمِّرُوا بَيْنَكُمْ بِمَعْرُوفٍ

وَأَن تَعَاوَنُوا فَتَرْضَعُوا لَهُ، أٰخَرَىٰ ۖ لِيُنْفِقَ ذُو سَعَةٍ مِّن سَعَتِهِۦ ۚ وَمَن قُدِرَ عَلَيْهِ رِزْقُهُۥ فَلْيُيْفِقْ ۚ وَمَا آتَاكُمُ اللَّهُ لَا يُكَلِّفُ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا مَآءًا أَنهَآ سَيَجْعَلُ اللَّهُ بَعْدَ عُسْرٍ يُسْرًا ۝٧

6 Jo'ineebe hambe rewbe be ceerudon ha nokkuure joodiidon deedeey fode bawde moodon. Doodo kiita rewbe be ceerle muu dum gadaay (cika ay) tati. Ammaa to wadi (ciki) tati kam walaa dow moodon yaamnu gobe walaa jo'ingobe fuh. Taata torreebe hambe rewbe ceeraabe man ngam bil lonbe her joonde be yaamdu. Toni rewbe seeraabe man be marube deedi don dow moodon o non worbe yaamnugobe e walnugobe ha calaaje mood on sey tobe danyi. Tonibe musinani'on bibbe moodon baawo man dokkee be ngeenaari mabbe, carwootire hakkunde moodon bee mboodeenga ha saani binnigel moodon. Toni on luuri ha ngeenaari musin go, daada binnigel man to'o sali musingo biddo man, dabbitee debbo feere, ngeenon dum no'o musinana'on binnigel moodon.

7 Yo feesina kala jam feesaare fuh ha nafakka muudum. On mo risku muudum billibo ngam laafere muudum o feesina dee dey fodde baawde maako, ngam Allah deftintaa yonki koynaa deedeey ko jawmiraawo hokki ki. Talakaajo yeftintaake bana kojaynitiido wadata. Allah Ceniido tammi wa dugo baawo billa, hoyeende.

وَكٰلِمٍ مِّن قَرْيَةٍ عَتَتْ عَن اٰمْرِ رَبِّيْهَا وَرُسُلِهٖۤ ۚ فَجٰسَبَهَا حَسَابًا شَدِيْدًا وَعَدَّ نَهَا عَدَابًا نُّكْرًا ۝٨ فَاذٰقَتْ وِيَالَ اٰمْرِهَا وَكَانَ عَاقِبَةُ اٰمْرِهَا حُسْرًا ۝٩ اَعَدَّ اللَّهُ لَهُمْ عَذَابًا شَدِيْدًا فَاذْتَقُوا اللَّهَ يَاۤوْلٰى اَللّٰبِ الَّذِيْنَ ءَامَنُوْا ۚ قَدْ اَنْزَلَ اللَّهُ عَلَيْكُمُ الذِّكْرَ ۝١٠ رَسُوْلًا يَتْلُوْا عَلَيْكُمْ ءَايٰتِ اللَّهِ مَبِيْنٰتٍ لِّيُخْرِجَ الَّذِيْنَ ءَامَنُوْا وَعَمِلُوْا الصّٰلِحٰتِ مِنَ الظُّلُمٰتِ اِلَى النُّوْرِ ۚ وَمَن يُؤْمِن بِاللّٰهِ وَيَعْمَلْ صٰلِحًا يُدْخِلْهُ جَنَّٰتٍ تَجْرٰى مِنْ تَحْتِهَا اَلْاَنْهٰرُ خٰلِدِيْنَ فِيْهَا اَبَدًا ۚ قَدْ اَحْسَنَ اللَّهُ لَهُ رِزْقًا ۝١١

8 Duudi hewi ibgo e galluje lettiide sali dowanaago umroore jawmirawo maare e nulaabe maare min korsitiibe. Wurongo ngam sababu haallug o kuude yimbe maago, koroosuye saatundo e min jaɗngita yaɗngadakallu ka ha laahira, bana min korsitibe ha duuniya beweelo e kokke.

9 Wuro man ngo meedi wattam, fiimaago dum rusbaare ha duuniya e yannгада ha laahira.

10 Allah Ceniido siryanakebe yaɗngada caatu ka. Kulee Allah ceniido ya o non jam'en hakiilooji nudinbe Allah ceniido. Hakiika jowmiraawo jipini dow moodon deftere Alkur'aani.

11 Nulaado mo Allah nuli ha mabbe, don jaɗnga dow mabbe aayaaje Allah laatiide laabde, kollande be kala ko be mbuketee fuhngam aayaaje deenurtina yimbe nuddinbe Allah be kuuwi kuude laabude ha yimbe keefer aaku de jaarabe ha annoora diina islaama.

اللّٰهُ الَّذِيْ خَلَقَ سَبْعَ سَمٰوٰتٍ وَمِنَ الْاَرْضِ مِثْلَهُنَّ يَتَنَزَّلُ الْاَمْرُ بَيْنَهُنَّ لِيَعْلَمُوْا اَنَّ اللّٰهَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيْرٌ وَّاَنَّ اللّٰهَ قَدْ اَحَاطَ بِكُلِّ شَيْءٍ عٰلَمًا

12 Allah Ceniido woni tagudo asamanji joweefidi, o tagi ha lesdibo bedi joweefidi. Umrooje Allah ceniido don jippo diga asamanji ha wara lesdi. O don jippina tobo, o don wurtina fudngo, o don wadda jemma be nya lo oma ngam anndon Allah Ceniido, o timmabawdeejo ha kala kodume. Jow miraawo o filitake kala koodume fuh be anndal maako.

Suuratut-Tahriim

En Pudfiri Innde Allah Huuba-Hnnayeejo Heera-Hinnayeejo.

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ لِمَ تُحَرِّمُ مَا أَحَلَّ اللَّهُ لَكَ تَبَتَّغِي مَرْصَاتَ أَرْوَاجِكَ وَاللَّهُ عَفُورٌ رَحِيمٌ ① فَذَرِّصْ اللَّهُ لَكُمْ تَحَلَّةً أَيْمَنَكُمْ وَاللَّهُ مَوْلِكُمْ وَهُوَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ ② وَإِذْ أَسْرَ النَّبِيُّ إِلَى بَعْضِ أَرْوَاجِهِ حَدِيثًا فَلَمَّا بَيَّنَّاتُ بِهِ وَأَظْهَرَهُ اللَّهُ عَلَيْهِ عَرَفَ بَعْضَهُ وَأَعْرَضَ عَنْ بَعْضٍ فَلَمَّا بَيَّنَّاهَا بِهِ قَالَتْ مَنِ أَنْبَأَكَ هَذَا قَالَ نَبَأَنِي الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ ③ إِنْ تَوَبَّأَ إِلَى اللَّهِ فَدَّ صَعَتٌ فُلُوبُكُمْ وَإِنْ تَظْهَرَا عَلَيْهِ فَإِنَّ اللَّهَ هُوَ مَوْلَاهُ وَجِبْرِيْلٌ وَصَلِحٌ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمَلَائِكَةَ بَعْدَ ذَلِكَ ظَهِيرٌ ④ عَسَى رَبُّهُ إِنْ طَلَّقَكُنْ أَنْ يُبَدِّلَهُ أَرْوَاجًا خَيْرًا مِنْكَ مُسْلِمًا مُؤْمِنًا قَلْبًا تَلْبَسَتْ عِبَادَتِ سَيِّحَتِ تَلْبَسَتْ وَأَبْكَارًا ⑤

1 Yaa an annabiijo ngam dume kodata hoore maada huunde dagaande n de Allah dagnan maa. A don dabbita yerdingo teeriddiraabe maada. Allah ceniido jafoowo maa o kinnoowo maa boo.

2 Hakiika jowmiraawo sar'ani'on onon muu mini'en kefergal ngal dakto rtoodon haa kunayeeje moodon kanjum woni: yaamnugobe miskin'en sa ppo mallabo holtngobe mallaborimdingo daade maccudo toni o hebaay wadugo ko wi'aa dum o suumo nyal de tati. Allah ceniido balloowo on ke etindiido diidomoobgal fiiji mon o anndi maslaahaaku moo don. O goniijo ha konngi maako e kuude maako.

3 Wakkati annabiijo sirri debbo muudum Hafsa ngewta, wakkati Hafsa yewtii Aa'isha haalaman, Allah ceniido delliti Annabiijo muudum dow sa mpitaago sirri muudm, o faamtinii Hafsa man yoga ko o yewti man odoyl i o acci yoga man ngam teddingo mo wakkati o wi mo ka. Hafsa man wi i: "moy wii maa ka?" Annabiijo wii: "Allah ceniido humpitinii yam dow halaman, kanko woni anndudo mo wirnortaako dum koodume".

4 Toni on tuubi on ngartanii Allah, an Hafsa be Aa'Ishaa ngam hakiika bernde moodon miilaaki ha yidugo ko Annabiijo yerdataako ibgo e samp itigo sirri maako. Ammaa toni on mballootiri dow Annabiijo ha ko mett oto mo anndee Allah Ceniido kanyum woni balloowo mo be Jibiriila be l aabube muumi ni'en. Non malaa'ika'en fuh walloobe mo baawo Allah be walloobe mo ha kala dow torroobe mo fuh.

5 Badiima jawmiraawo maako toni o seeri on onon teeriddiraabe maak o Allah Ceniido teenan mo rewbe ko luuti on, dowaniibe Allah nuddinbe Allah e Nulaado muudum, lortantoobe ha ko Allah yidi ibgo e dowanaag o dum. Duuda rewgo Allah suumotoobe nder maabbe mawbe ngamja'en be faaydube famarbe.

يَأَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا قُوا أَنفُسَكُمْ وَأَهْلِيكُمْ نَارًا وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ عَلَيْهَا مَلَائِكَةٌ
 غِلَاطٌ شِدَادٌ لَا يَعْصُونَ اللَّهَ مَا أَمَرَهُمْ وَيَفْعَلُونَ مَا يُؤْمَرُونَ ﴿٦﴾ يَأَيُّهَا الَّذِينَ كَفَرُوا لَا
 تَعْتَدُوا الْيَوْمَ إِنَّمَا تَحْزُونَ مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٧﴾ يَأَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا تَوْبُوا إِلَى اللَّهِ
 تَوْبَةً نَّصُوحًا عَسَىٰ رَبُّكُمْ أَن يُكَفِّرَ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ وَيُدْخِلَكُمُ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِن
 تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ يَوْمَ لَا يُخْزِي اللَّهُ النَّبِيَّ وَالَّذِينَ ءَامَنُوا مَعَهُ نُورُهُمْ يَسْعَىٰ بَيْنَ أَيْدِيهِمْ
 وَبِأَيْمَانِهِمْ يَقُولُونَ رَبَّنَا أَتِمِّمْ لَنَا نُورَنَا وَأَغْفِرْ لَنَا إِنَّكَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٨﴾

Yaa onon goṅndiniibe Allah e nulaadó muudum huutiniroobe shariya muudum ndeenee ko'e moodon be huuwugo ko Allah umrii be accugo ko Allah hadi. Nonnon ndeenee yimbe calaaje muudum e iyaaluuji moodon. Yii te don hubbire be bibbe aadama'en e kaa'e don dow yiite man malaa'i ka'en semmbidbe yaadube ha yaṅngitigo yimbe yiite be luuta ta Allah ha umrooje muudum be huwanbe kala kobe umraafuh.

Wi'tee heeferbe wakkati naadugo be yiite: "Taata ngelditee hannde n gam onon be on don ngarjore be ko lattinoodon on don kuwa noh ha dow duuniya.

Yaa onon goṅdinbe Allah e nulaadó muudum. Tuubee lortinee Allah accee junuubaaji tuube tuubu laabungu ngu geddal walaa baawo mum. H akiika jowmiraawo moytanan onkalludi moodon, o naadan on Aljannaaji di coofi don ndogga les soorooji muudum. Nyaloomaare darngal dum ny aloomaare nde Allah toskataa annabiijo maako be yimbe muumini'en go ṅdinbe Allah. Jowmiraawo yaṅngitittaa be, o townan saani maabbe anno ra maabbe. Dum ha geese maabbe be buttuli maabbe be don mbi'a jowmir aawo amin timminan min annooraaji amin ha min yabboo kaafahi siraadi min njottoo haa alja nna. Yaafan amin kalludi amin an woni timma bawd eejo dow kala koodume fuh.

يَأَيُّهَا النَّبِيُّ جَاهِدِ الْكُفَّارَ وَالْمُنَافِقِينَ وَاغْلُظْ عَلَيْهِمْ وَمَأْوَهُمْ جَهَنَّمُ وَبِسْرِ
 الْمَصِيرِ ﴿٩﴾ ضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا لِلَّذِينَ كَفَرُوا امْرَأَاتٍ نُوحٍ وَامْرَأَاتٍ لُوطٍ كَانَتَا
 تَحْتَ عَبْدَيْنِ مِنْ عِبَادِنَا صَالِحَيْنِ فَخَانَتَاهُمَا فَلَمْ يُغْنِيَا عَنْهُمَا مِنَ اللَّهِ شَيْئًا
 وَقِيلَ ادْخُلَا النَّارَ مَعَ الدَّٰخِلِينَ ﴿١٠﴾

Yaa an annabiijo kone heeferbe be wannginbe keeferraku. Koniree be be kaafahi. Koneebo naafiki'en suudube keeferaaku mbanngininjulndam ku. Konire be be hujjaaji be darnu go keeri Allah. Njaadee dow mabbe a mmaa mooborde mabbe kam haa laahira dum nastugo yiite jahaannamaay e. halli wartorde nde be ngartata ha muudum yowoni yiite.

Allah Ceniido fiyani'en banndol ha yaake heeferbe be jillindirgo ma bbe be julbe be badaago mabbe muumini'en kanjuman dum nafataa be ha Al lah ngam daliila hufranaago mabbe Allah. Misaalu mabbe, bana misaalu Debbo Annabi Nuuhu be Debbo Annabi Luudu: rewbe didobe be don les

worbe dido jeyaabe Allah saalihi'en, ammaa be jambake worbe mabbe man ha wakkere diina ngam rewbe dido man be laattake be heeferbe. Wo rbe mabbe manbo Annabo'en Allah. 'Be kisnaaybe ya'ngada Allah, wi'ete e rewbedido be nastii yiite hawtaade e nastooobe nge.

وَصَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا لِلَّذِينَ آمَنُوا أَمْرَاتٍ فِرْعَوْنَ إِذْ قَالَتْ رَبِّ ابْنِ لِي عِنْدَكَ
بَيْتًا فِي الْجَنَّةِ وَنَجِّنِي مِنْ فِرْعَوْنَ وَعَمَلِهِ وَنَجِّنِي مِنَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ﴿١١﴾
وَمَرْيَمَ ابْنَتَ عِمْرَانَ الَّتِي أَحْصَدَتْ فَرجَهَا فَنفَخْنَا فِيهِ مِنْ رُوحِنَا وَصَدَقَتْ
بِكَلِمَاتِ رَبِّهَا وَكُتِبَ لَهُ وَكَانَتْ مِنَ الْمُقَدِّاتِينَ

11 Allah Ceniido wadii balndol ha yaakeere muumini'en gondinbe Allah re woobe, torrat aa be wondugo be heeferbe be yaakeere Debbo laamiido Fir'aw na. Kanko woni burudo hallugo heeferbe ammaa Debbo maako nuddindo Allah. Debbo man tori Allah, o wii: "jaomiraawo am mahaan'am saare ha aljann a ebo hisn'am fitina laamu Fir'awna bekala ko'o huuwata ibgo e halleende, hi sn'ambo ha sarri yimbe toonyoobe. Reen'am sarru mabbe e ya'ngada mabbe.

12 Nonnon Maryama bii Imraana, mo min ndeeni al'awra muu'um min kisni mo njeenu. Allah umrii Jibiriilu fuufi ha toggoore maa ko, fuufannid e man yotti haa rennga maako. O reedi Annabi Ilsa. Kano Maryamu o'o o gonjdindo kalimaaji jawmiraawo maako be defte muudum de o jippinii dow nulaabe maako, o laattake nder dowaniibe Allah Ceniido.

Suuratul Mulki

En Puufiri Innde Allah Huubo-Hinnayeejo, Heero-Hinnayeejo

تَبَرَّكَ الَّذِي بِيَدِهِ الْمُلْكُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿١﴾
الَّذِي خَلَقَ الْمَوْتَ وَالْحَيَاةَ لِيُبْلِغَ بِكُمْ أَحْسَنَ عَمَلًا وَهُوَ الْعَزِيزُ الْعَفُورُ ﴿٢﴾
الَّذِي خَلَقَ سَبْعَ سَمَاوَاتٍ طِبَاقًا مَّا تَرَى فِي خَلْقِ الرَّحْمَنِ مِنْ تَفَوُّتٍ فَارْجِعِ الْبَصَرَ هَلْ تَرَى
مِنْ فُطُورٍ ﴿٣﴾ ثُمَّ ارْجِعِ الْبَصَرَ كَرَّتَيْنِ يَنْقَلِبْ إِلَيْكَ الْبَصَرُ خَاسِئًا وَهُوَ حَسِيرٌ ﴿٤﴾
وَلَقَدْ رَئَيْنَا السَّمَاءَ الدُّنْيَا بِمَصْذِيقٍ وَجَعَلْنَهَا رُجُومًا لِلشَّيْطَانِ وَأَعْتَدْنَا لَهُمْ عَذَابَ السَّعِيرِ

1 Moye Allah duudi barkidi dow tagaale maako. Kanko woni mo haa ju n'nggo muu dum laamu duuniya be laahira fuh. Kanko woni timma baaw deejo ha kala kodume fuh. 'Don faayditore haa aayaka tabitingo sifa ju'ng go ha Allah deedeey ko leebortirta be m'nggu maako.

2 Kanko woni tagudo maayde be ngeendam ngam o jarribo'on yaa onon yimbe, moy ndermoodon burata woodugo kuugal. Kanko woni jaaludo mo tampata mo huunde fuh salor taadum. O jaafuowo ha on tuubudo war tani Allah. Woodi ha aayaka solnugo yimbe ha huwugo haayru.

3 Kanko woni tagudo asamanji joweedidi, yoga maaji don dow yoga. A yi'ata ha taggaadi Allah Ceniido an daaroowo ibgo e ferdi ndirgo. Lort in dardé ma ha asama, yelika a raari ha asama man do mari ceekli na?

4 Lortin daardé maada ha asama man marraare baawo marraare gite ma

ada tammi lortaa go de tosikiide ngam de ngi'ata ha asama na kasuye.

5 Hakiika min jakniri asamanwa badiinga nga be koode mawde jaaynoo je. Min ngadi koode man de gulirteede saydaanuujj lettiidi.....
Hakiika min taskanidi ha laahira yaɗngada yiite wulooye.

وَالَّذِينَ كَفَرُوا بِرَبِّهِمْ عَذَابُ جَهَنَّمَ وَيَسَّرَ الْمَصِيرَ ٥ إِذَا الْقُوَا فِيهَا سَمِعُوا لَهَا شَهيقًا
وَهِيَ تَفُورٌ ٧ تَكَادُ تَمَيَّرُ مِنَ الْحَيْظِ كَمَا آتَى فِيهَا فَوْحٌ سَأَلَهُمْ خَزَنَتُهَا أَلَمْ يَأْتِكُمْ نَذِيرٌ ٨
قَالُوا بَلَىٰ قَدْ جَاءَنَا نَذِيرٌ فَكَذَّبْنَا وَقُلْنَا مَا نَزَّلَ اللَّهُ مِن شَيْءٍ إِنْ أَنْتُمْ إِلَّا فِي ضَلَالٍ كَبِيرٍ ٩
وَقَالُوا لَوْ كُنَّا نَسْمَعُ أَوْ نَعْقِلُ مَا كُنَّا فِي أَصْحَابِ السَّعِيرِ ١٠
فَاعْتَرَفُوا بِذَنبِهِمْ فَسُحِقًا لِأَصْحَابِ السَّعِيرِ ١١

6 Woodani heeferbe hufraniibe Allah, yaɗn gada yiite jahaannamaaye halli wartirde nde be ngartata her muudum yo woni yiite.

7 Toni be ngubaama ha yiite jahaannamaaye man hambe heeferbe be na nan sawtu ngayniindu ha maage. Kanngge man nge don waay wa gaywol caatungol;

8 Nge don nesa no nge sampito (kanngge yiite man) ngam saatugo mone maage dow hee ferbe; Kala nde yerba (wubaa) ha nder maa ge jamaaare fuh aynoobe nge yama be dow datal felugo kadi: "waranaay on nulaabe dow moodon ibgo e duuniya bedon dentina on yaɗngada ka na?"

9 Be mbi'a non non nulaabe ngarani min diga Allah, be deenitini min, am ma min pewnibe, min mbiibe: Allah Ceniido jippintaa huunde dow bibbe Aa dama'en, o non nulaabe, on ngonaa sey on majjube, on ndaaybie goo ɗnga.

10 Be mbi alhaali be tabitinbe aybeeji maɓbe: "tonimin nanan no nand'e tefoowo gooɗnga koomin ngoni no marbe hakkiilo ndaa min ngonataa no nder yimbe yiite.

11 Be tabitini dowko'e maɓbe fewnugo maɓbe aayaaje Allah be keeferaa ku maɓbe, kanjum waɗi be keni yaɗngada yiite. Yalla Allah daayunu yi mbe yiite ha hinnuye maada.

إِنَّ الَّذِينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُم بِالْغَيْبِ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَأَجْرٌ كَبِيرٌ ١٢ وَأَسْرُوا قَوْلَكُمْ أَوِ اجْهَرُوا بِهِ ۗ إِنَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ ١٣ أَلَا يَعْلَمُ مَنْ خَلَقَ وَهُوَ اللَّطِيفُ الْخَبِيرُ ١٤
هُوَ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ ذُلُولًا فَامْشُوا فِي مَنَاكِبِهَا وَكُلُوا مِن رِّزْقِهِ ۗ وَإِلَيْهِ النُّشُورُ ١٥

12 Anndu yimbe hulanbe jawmiraawo maɓbe bedon ndewamo be ngedd ataamo, alhaalibo bedon kula yaɗngada Allah ha laahira diga yeeso be n gi'aay yaɗngada man, woodanibe yaafuye Allah ha junuubaaji maɓbe be mbar jaari mawndi, kayri woni aljanna.

13 Cuude konngol mood'on to'on ngid'ibo mbanngingee ngol ha moobga l yaakeeji mood'on fuh. Fotan ha jawmiraawo kam ngam kanko woni an ndud'o koberde cuudi. Wala kowirnortoomo koodume.

14 Hambe heeferbe bedon ngikka Allah ceniido o anndataa yaakeeji ma b'ena? Alhaalibo kanko woni tagodoobe, kanko woni end'ooowojayaabe m

aako, kumpitiido moobgal yaakee ji maɓɓe be kuudeeji maɓɓe.

15 Allah Ceniido feere muudum woni mba d'ando'on lesdi ndi hoyndi, n di feeciindi, on don tabiti ha maari. Ngance ha jihaaji maari fuh, nyaame ri skuuji di Allah wurtini ha maari. Allah Ceniido feere muudum woni y'um minoowo'on ha Nabriije moodon. Woodi ha aaya ka sappaago yimbe be da ɓbitta risku ha Allah feere muudum be rentingobe ha miilanaago duuniya.

ءَأَمِنْتُمْ مَن فِي السَّمَاءِ أَن يَخْسِفَ بِكُمُ الْأَرْضَ فَإِذَا هِيَ تَمُورٌ ﴿١٦﴾
 أَمْ أَمِنْتُمْ مَن فِي السَّمَاءِ أَن يُرْسِلَ عَلَيْكُمْ حَاصِبًا فَسَتَعْلَمُونَ كَيْفَ نَذِيرِ ﴿١٧﴾
 وَلَقَدْ كَذَّبَ الَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ فَكَفِّفَ كَانَ نَكِيرِ ﴿١٨﴾ أَوَلَمْ يَرَوْا إِلَى الطَّيْرِ فَوْقَهُمْ صَفَّتْ
 وَيَقِضْنَ مَا يُمَسِّكُهُنَّ إِلَّا الرَّحْمَنُ إِنَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ بَصِيرٌ ﴿١٩﴾

16 Yelika on kool'dinaakina? O non heeferbe, Allah ceniido modow moodon (ngondo dow asama), kanko man no o dimba lesdi, kayri man ndi di mboo be moodon ha ndi halka on.

17 Yelika on kula'dinake Allah Ceniido mo dow asama, no'o yofta dow moodon don fi'da on be kaaye pamare. On tammi anndu go o non heefer be yaake noy laatti dentinol am toni on ngi'i ya'ngada. Nafataa'on anndu go wakkati man. Woodi ha aayaka tabitingo bangaare Allah deedeey ko le eɓootirta be manngu maako.

18 Hakiika heeferbe wonunoobe yeeso moodon bana Aadinkooobe eyi mbe annabi Nuuhu, be pewnino nulaabe maɓɓe. Yaake noy laatti yankirg o am dow maɓɓe? Mi wattitanaay be neemaaji d'ibe ngoni dow muudum be jippingo ya'ngada dow maɓɓe na? Be halkugobe?

19 Kadi be ngi'taana? Hambe heeferbe ha colli gonud'i (piirooji) dow mabbe, di'don mbe'iti bileeji maaji wakkati fiirugo ha dow haawa, nden bo dimooba bileeji man yaakeere won nde? Wala ko reenata colli dii ha'da di yanugo? Sey Allah Ceniido huuba-hinnayeejo, kanko woni gi'ando kal a koodume fuh.

أَمَّنْ هَذَا الَّذِي هُوَ جُنْدٌ لَّكُمْ يَنْصُرُكُم مِّن دُونِ الرَّحْمَنِ إِنِ الْكَافِرُونَ إِلَّا فِي غُرُورٍ ﴿٢٠﴾
 أَمَّنْ هَذَا الَّذِي يَرْزُقُكُمْ إِنِ أَمْسَكَ رِزْقَهُ، بَل لَّجُوا فِي عَتْوٍ وَهُمْ ﴿٢١﴾
 أَفَمَن يَمْشِي مُكِبًّا عَلَى وَجْهِهِ أَهْدَىٰ أَمَّن يَمْشِي سَوِيًّا عَلَىٰ صِرَاطٍ مُّسْتَقِيمٍ ﴿٢٢﴾
 قُلْ هُوَ الَّذِي أَنْشَأَكُمْ وَجَعَلَ لَكُمُ السَّمْعَ وَالْأَبْصَرَ وَالْأَفْئِدَةَ قَلِيلًا مَّا تَشْكُرُونَ ﴿٢٣﴾
 قُلْ هُوَ الَّذِي ذَرَأَكُمْ فِي الْأَرْضِ وَإِلَيْهِ تُحْشَرُونَ ﴿٢٤﴾ وَيَقُولُونَ مَتَىٰ هَذَا الْوَعْدُ إِن كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٢٥﴾ قُلْ إِنَّمَا الْعِلْمُ عِنْدَ اللَّهِ وَإِنَّمَا أَنَا نَذِيرٌ مُّبِينٌ ﴿٢٦﴾
 فَلَمَّا رَأَوْهُ زُلْفَةً سَيِّتَتْ وُجُوهُ الَّذِينَ كَفَرُوا وَقِيلَ هَذَا الَّذِي كُنْتُمْ بِهِ تَدَّعُونَ ﴿٢٧﴾

20 Dum moyni laatiido baawando wallugo on marando jamaare semmbi d'nde, waawannde reenugo on gaa'en Allah Ceniido? Heeferbe ngona ha aay'o maɓɓe, sey ha estoobe majjere diga seedaanu.

21) Moy ni waawata riskugo on to jawmiraa wo tamndi risku muudum? Accu heeferbe be doongake ha majjere be wirwugo acca goonnga. Be tokkataako goonnga man.

22) Yelika fotan on jahoowo mod'on hippi dow yeeso maako o anndaa ha o nastata be ha o dillata e jahaand'o potidid'o darodiid'o jahando dow laa wol boosiingol? Doodo dum misaalu Allah wadi hakkunde keefeero be m uuminiijo.

23) Wi'u be an nulaado Allah, Allah Ceniido kanko woni goodind'o on daga sooyeende o wadani'on nande, gitde e bernde. Amma famdi ko ngettoton.

24) Wi'u be Allah woni tagudo'on sankiti'on ha lesdi. Heedi maako moobet eed'on nyaloomaare darngal ngam horsititgobe e warjaagobe kuude mabbe.

25) e don mbi'a hambe heeferbe ndey iina Allah ka jawmiraawo iinani am in be daraagodarngal, ko wad'ata an annabiijo Muhaammadu toni on laatt ake on gondufe ha ko'on mbi'ata?

26) Wi'u be yaa nulaado anndugo wakkati daraago darngal ka ha Allah du m wonina haa am. Ngam minkam mi gaajoowo'on, mi kulniroowo'on yaqn gada Allah mi wanginana'on dow ko Allah umri yam kempe wanngingo.

27) Ndeni heeferbe be ngi yaqngada Allah ka don badiibe wanngi dow g eese mabbe tosku e fonnginaare.dow d'atal felugo be. Nda yaqngada ka laatiinood'on on don jawd'ini ha duuniya go.

قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ أَهْلَكْنِي أَلَهُمْ إِنَّ اللَّهَ وَمَنْ مَعِيَ أَوْ رَحِمَتِي فَمَنْ يُجِيرُ الْكَافِرِينَ مِنْ عَذَابِ أَلِيمٍ ﴿٢٨﴾
 قُلْ هُوَ الرَّحْمَنُ أَمَّا بِهِ وَعَلَيْهِ تَوَكَّلْنَا فَسَتَعْلَمُونَ مَنْ هُوَ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ ﴿٢٩﴾
 قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ أَصْبَحَ مَاؤُكُمْ غَوْرًا فَمَنْ يَأْتِيكُمْ بِمَاءٍ مَعِينٍ

28) Wi'u be an nulaado Allah ngecece yam min e wondufe e am bana no n gelotoodon, malla ma o hinnake min o sabbitini ajalji amin o hisni min yaqn gada maako e moyjo reenata on hisna on yaqngada Allah nawnaaka?

29) Wi'u be Allah Ceniido huuba-hinnayeejo kanko min ngond'ini, min k uuwi cariya maako dow maako feere maako min tugtoto dow kala yaa keeji amin on tammi anndugo o non heeferbe to yaqngada Allah jipporak e on moy nder meeden woni nder majjere wanngunde.

30) Wi'u be yaa an nulaado Allah, ngecece yam toni laatake ndiyam moo don dam jaroton to Allah beeβini dam, dam nasti lesdi on mbaawataa he bugo dam, moy waddanta on ndi yam buloojam ko luuti Allah Ceniido?

Suuratul Kalam

En Pud'diri Innde Allah Huuba-Hinnayeejo Heero Hinnayeejo

ت وَالْقَلَمِ وَمَا يَسْطُرُونَ ﴿١﴾ مَا أَنْتَ بِنِعْمَةِ رَبِّكَ بِمَجْنُونٍ ﴿٢﴾ وَإِنَّ لَكَ لَأَجْرًا غَيْرَ مَمْنُونٍ ﴿٣﴾ وَإِنَّكَ لَعَلَى خُلُقٍ عَظِيمٍ ﴿٤﴾ فَسَتَبْصُرُ وَيُبْصِرُونَ ﴿٥﴾ يَا أَيُّهَا الْمَفْتُونُ ﴿٦﴾
 إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ بِمَنْ ضَلَّ عَنْ سَبِيلِهِ وَهُوَ أَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ

31) Nuun. (Tafsiiru karfeeje tay'aade de saala ke no ha aran suurawol baq "haara) Allah ceniido hunorake be binndirgol ngol malaa'ika'en e fiβe Aa

dama'en mbinndirta. O huno rake be kowinndetee ibgo e hayru be annde nafaooje.

2 A laataaki an annabiijo Mohammodu be sababu ko Allah hokki ma yo woni annabaaku be nula a tampa hakkiiloojo, a wonay a gin naafo bo.

3 Anndu woodani ma ha jawmiraawo mbarj aari mawndi ndi a tammata ako ngam sababukowapete ibgo e torra ha hewtingo nula Allah.

4 An o yaa nulaafo Allah a don dow gikku manngu.

5 Seese a tammi yiigo an nulaafo Allah e be tammi yiigo hambe heefer be bo.

6 Moy nder moodon woni ginnaafo? (anna malla hambe)

7 Anndu jawmiraawo maada kanko woni anndufo on majjufo seli acci laawol Allah e kanko woni anndufo on latiifo kulo Allah kannditiifo ha diina goonnga.

فَلَا تُطِيعِ الْمُكَذِّبِينَ ﴿٨﴾ وَذُؤُوا لَوْ تَدَّهِنُ فَيَدِّهِنُونَ ﴿٩﴾ وَلَا تُطِيعِ كُلَّ حَلَّافٍ مَّهِينٍ ﴿١٠﴾ هَمَّازٍ
مَسْمُومٍ بِتَمِيمٍ ﴿١١﴾ مَنَّاعٍ لِلْخَيْرِ مُعْتَدٍ أَثِيمٍ ﴿١٢﴾ عَتَلٌ بَعْدَ ذَلِكَ زَنِيمٍ ﴿١٣﴾ أَنْ كَانَ ذَا مَالٍ
وَبَنِينَ ﴿١٤﴾ إِذَا تَتَلَّى عَلَيْهِ ءِآيَاتُنَا قَالَ أَسْطِيرُ الْأُولَىٰ ﴿١٥﴾ سَنَسِمُهُ عَلَى الْخُرُومِ ﴿١٦﴾

8 Tabitit dow diina Allah tata d'owtana fewanoofe diina Allah.

9 Be gelake kambe heeferbe, be ngidi felmanaabe ngonda e mabbe, ka mbe bo be delma ne be ngonda e maada.

10 Taata d'owtana an nulaafo Allah kala biiAadama duuda hunaa gojo dow fewer jawniido.

11 Yoowo yimbe duuda baadijo, baadi ndi rand'o yimbe.

12 Duuda hadugoojo hayru beetoofo dow yimbe, duuda junuubaajo

13 Kallufo yidda haalaaajo leesufo jaalujo noddirteefo be tana innde b aaba muudum

14 Ngam o laatake o jawmu jawdi be fiifbe o mawnitiifo o acci goonnga.

15 Toni jaangaama dow maako Allah (kanje ngoni aayaaje Nur'aanu) o fewna de o wida doodo dum pewe e taali yimbe artube (aayaa jedee de jippake dow gorko inneteeto Waliid ibn Al Mughhira. Amma don ha maa je reentingo juldo ha siforeego gikkuji kalludi dii.)

16 Min mbaadan an ha dow hinere maako alaamkaa senndirtaa be maako ngam yanngitit gomo e mbustugo mo hakkunde yimbe.

إِنَّا بَلَوْنَهُمْ كَمَا بَلَوْنَا أَصْحَابَ الْجَنَّةِ إِذْ أَقْسَمُوا لَيَصْرِمُنَّهَا مُصْبِحِينَ ﴿١٧﴾ وَلَا يَسْتَأْذِنُونَ ﴿١٨﴾ فَطَافَ عَلَيْهَا
طَائِفٌ مِّن رَّبِّكَ وَهُمْ نَائِمُونَ ﴿١٩﴾ فَأَصْبَحَت كَالصَّرِيرِ ﴿٢٠﴾ فَنَادَوْا مُصْبِحِينَ ﴿٢١﴾ أَنْ أَعْدُوا عَلَىٰ
حَرِّكُمْ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٢٢﴾ فَأَنْظَلْنَاوَهُمْ يَتَخَفَتُونَ ﴿٢٣﴾ أَنْ لَا يَدْخُلَهَا الْيَوْمَ عَلَيْكُمْ مَسْكِينٌ
﴿٢٤﴾ وَعَدُوا عَلَى حَرِّ قَدْرِينَ ﴿٢٥﴾ فَلَمَّا رَأَوْهَا قَالُوا إِنَّا لَضَالُونَ ﴿٢٦﴾ بَلْ نَحْنُ مَحْرُومُونَ ﴿٢٧﴾ قَالَ
أَوْسَطُهُمْ أَلَمْ أَقُلْ لَكُمْ لَوْلَا تُسَبِّحُونَ ﴿٢٨﴾ قَالُوا سُبْحٰنَ رَبِّنَا إِنَّا كُنَّا ظَالِمِينَ ﴿٢٩﴾ فَأَقْبَلَ بَعْضُهُمْ
عَلَىٰ بَعْضٍ يَتْلُونَ ﴿٣٠﴾ قَالُوا يَوَيْلَنَا إِنَّا كُنَّا طٰغِينَ ﴿٣١﴾ عَسَىٰ رَبَّنَا أَنْ يُبَدِّلَنَا حَيْرًا مِنْهَا إِنَّا

إِلَى رَبِّنَا رَعْبُونَ ﴿٣٦﴾ كَذَلِكَ الْعَذَابُ وَالْعَذَابُ الْآخِرَةُ أَكْبَرُ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ

17 Min jarribake yimbe Makka be weelo e kokke bana min jarribori yimbe ngesa wakkati be kuni hakkunde maɓɓe betammi sodugo bendalloorje ngesa maɓ be diga fajiri cuɓ, ngam taata talaka'en ngara keɓa huunde fuh ha ngesa man.

18 Amma be mbi'aay to Allah muunyi.

19 Allah jippini dow ngesa man yiite diga jemama be d'on daani.

20 Yiite nge wuli ngesa man balwinika kurumbana y'ibre jemama.

21 'Be noddootiri hakkunde maɓɓe wakkati fajiri cuɓ

22 e mbi'i dawe ndille haa ngesa mood'on toni on teɓan benndalloorje mood'on

23 e ndili alhaali maɓɓe be d'on jaawa be d'on cofndootira hakkunde maɓɓe.

24 e mbi taata acce hannde nde gooto nder talaka'en fuh nasta ngesa mood'on

25 e ndawi fajiri cuɓ be ndilli ngesa maɓɓe dow nufaye maɓɓe haɗugo t alaka'en ben ndalloorje ngesa maɓe. 'Be d'on ha kempe bawɗe ha wuud'nu go anniyaaji maɓɓe, ha harmingo talaka'en.

26 Wakkati be tawi ngesa maɓɓe ka fuh maa ka ka wuli be keɓtaay ka, ɓ e mbi naaɗum kanka, be mbi wonan en majji laawol.

27 Nde be tabitini d'um kanka be mbii hakiika en karminaaɓe hayru nge sa meed'en be saba bu anniya meed'en haɗugo talaka'en.

28 uraɗo be marugo adilaaku be hakkiilo, wiibe, mi wi'aay no on nah k o waɗi on mbi'ataa to Allah ceniido muunyi.

29 e mbi wakkati be ngartani kanda maɓɓe, min d'on cenna jawmiraawo amin min ngoni toony'iife ko'e amin be nufaago halleende.

30 Yoga maɓɓe huuciti dow yoga be d'on pelpel tindira dow nufaye maɓ be haɗugo talaka'en e soynde wiigo maɓɓe to Allah Muunyi.

31 e mbi soobone meed'en enenbe en laatta ke en y'attiiɓe keerol ha luutu go umroore Allah be haɗugo talaka'en.

32 adiima jawmiraawo meed'en hokka'en ko burata ngesa meed'en be sab abu tuubu mee d'en minin be min ngartani jawmiraawo amin, min tammii be yaafuye maako.

33 Yeru yaɗngada ka min jaɗngitiri yimbe ngesa, non non min jaɗngit an ha duunuya kala luutoowo umroore Allah, o sali hokku go haake tal aka'en fuh, amma yaɗngada laa hira kaɗka buri mawnugo tonibe laatake ɓ e d'on anndi kam be daaytoto kala ko wajibin ta yaɗngada Allah.

إِن لِّمُتَّقِينَ عِنْدَ رَبِّهِمْ حَتَّىٰ التَّعْيِيرِ ﴿٣٤﴾ أَفَجَعَلُ الْمَسْكِينِ كَالْمُجْرِمِينَ ﴿٣٥﴾ مَا لَكُمْ كَيْفَ تَحْكُمُونَ ﴿٣٦﴾ أَمْ لَكُمْ كِتَابٌ فِيهِ تَدْرُسُونَ ﴿٣٧﴾ إِنَّ لَكُمْ فِيهِ لَمَّا تَخِيرُونَ ﴿٣٨﴾ أَمْ لَكُمْ أَعْيُنٌ عَلَيْنَا بَالِغَةٌ إِلَىٰ يَوْمِ الْقِيَامَةِ إِنَّ لَكُمْ لَمَّا تَحْكُمُونَ ﴿٣٩﴾ سَلِّمُوا إِلَيْهِمْ بِذَلِكَ زَعِيمٌ ﴿٤٠﴾ أَمْ لَهُمْ شُرَكَاءُ فَلْيَأْتُوا بِشُرَكَائِهِمْ إِنْ كَانُوا صَادِقِينَ ﴿٤١﴾

34 Anndu men hulbe Allah, rentiibe yaɗnga da Allah be huwugo umro oje e accugo ko o haɗi, woodani be ha jawmiraawo maɓɓe aljannaaji d'on ha nder maaji neema tabititka ka timmataa.

35 Yelika min mbaɗan julbe d'owaniibe Allah bana heeferbe?

36 Kowoodani on yaake noy kiitortood'on kiita bonniikaka, wakkati poo ndud'on hakkunde julbe be heeferbe ha mbarjaari.

37 Malli on d'onmari deftere jippinaande diga asama, ond'on janŋnga ha maare ko mbi'otondum.

38 To non d'um wonibo nden kam d'on ha maa re kalako ngid'd'on fuh? N on non bo on kebataa bananii kam.

39 Malli ond'on mari dow amin alkawe kewtotoode ha nyaloomaare darn gal on keban kala ko marud'on haaje fuh.

40 3Yamuŋe yaa an nulaad'o Allah moy nder maŋbe sanngantooyam, kan ko man laatantomo ko'o mari haaje fuh.

41 Malla woodani be labbi maŋbe di samngan tooŋe dow kobe mbi'ata ma, bi mballan be dow hewtaago kobe tefata, to banniibo be ngadda hawt id'iraabe maŋbe man to be laatta ke be gonduŋe ha ko be mbi'ata man.

يَوْمَ يَكْتَفِي عَنْ سَاقٍ وَيَدْعُونَ إِلَى السُّجُودِ فَلَا يَسْتَبِيعُونَ ﴿٤٢﴾ خَاشِعَةً أَبْصَرُهُمْ
تَرَهَقْتُمْ ذُلَّهُ وَقَدْ كَانُوا يَدْعُونَ إِلَى السُّجُودِ وَهُمْ سَامُونَ ﴿٤٣﴾ فَذَرْنِي وَمَنْ يُكِدِّبْ بِهِدَا
الْحَدِيثِ سَنَسْتَدْرِجُهُمْ مِنْ حَيْثُ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٤٤﴾ وَأَمَلِي لَهُمْ إِنْ كِيدِي مَتِينٌ ﴿٤٥﴾ أَمْ
تَسْأَلُهُمْ أَجْرًا فَهُمْ مِنْ مَعْرَمٍ مُمْقَلُونَ ﴿٤٦﴾ أَمْ عِنْدَهُمُ الْغَيْبُ فَهُمْ يَكْتُمُونَ ﴿٤٧﴾

42 Nyaloomaare darn gal saatan ha maare kulolAllah Ceniid'o waran nga m sennidugoo kiita hakkunde tagaale o huuncan korlal maako ngal nannda taa koobe d'ume, annabiijo Mohammodu mo jam e hinnuye tabiti dow mu udum wi jawmiraawo meeden (huncan) korlal maako sujidana mo kala muuminiijo gorko edebbo fuh lotta on laatiid'o sujidannood'o ha duuniya dow riya e ngam nananeego o haŋana sujididgo o waawataa ngam baawo maako darake d'on yoori warti d'um huunde woore, Imaam Albukhaari b e muslim pilli hadiisewol ngol.

43 Gite maŋbe d'on purti d'on maawobe tosku ibgo e yaŋngada Allah, be laa take no ha duuniya be d'on y'ewnore ha juulugo be rewugo Allah, alhaali ma bbe be yambe be waawanbe dow maajum be sujiditta ngam mawni taare.

44 Accam an nulaad'o kala peward'o deftere Nur'aanu nde, dow am wa rjaago mo be yaŋn gititgo mo, min yajjinnanbe (feesina-nanbe) ibgo e ja wle e biŋbe ha nokku be annda kan jum wonata sababu halakuye maŋbe.

45 Mi d'on muny'aniŋe be juutingo ngurndamji maŋbe ngam be besdoro j unuubaaji, anndu dabare am dow yimbe heeferbe sembinde.

46 Malla ad'on y'amaŋe ngeenaari ndi duuniya dow hewtingo nulal man, ngeenaari man d'on teddiriŋe be mbaawataa yobugo?

47 Malla d'on ha maŋbe anndal birniid'um hambe man be d'on mbinndana ko'e maŋbe darajaaji ha Allah burandi muumini'en?

فَأَصْبَرَ لِحُكْمِ رَبِّكَ وَلَا تَكُنْ كَصَاحِبِ الْحُوتِ إِذْ نَادَىٰ وَهُوَ مَكْظُومٌ ﴿٤٨﴾
لَوْلَا أَنْ نَدَارِكُهُ نِعْمَةٌ مِّنْ رَبِّهِ لَنُبْدِيَ بِالْعَرَاءِ وَهُوَ مَذْمُومٌ ﴿٤٩﴾ فَأَجْتَبَاهُ رَبُّهُ
فَجَعَلَهُ مِنَ الصَّالِحِينَ ﴿٥٠﴾ وَإِنْ يَكَادُ الَّذِينَ كَفَرُوا لَيُزْلِقُونَكَ بِأَبْصَرِهِمْ لَمَّا سَمِعُوا

الذِّكْرُ وَيَقُولُونَ إِنَّهُ لَمَجْنُونٌ ﴿٤٨﴾ وَمَا هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ لِلْعَالَمِينَ ﴿٤٩﴾

48 Munyu an nulaado Allah deedeey ko jawmiraawo maada hiiti taata la ata bana jawmu liingu kanko woni annabi Yuunus mo jam e hinnuye tabiti i dow muudum ha bernugo maako be soynde munyal maako wakkati o to ri jawmiiko alhaali maako o keewdo mone.

49 Sinaa ngam hewtake mo hinnaye Allah be foondugo mo be tuubu e ja baneego tuubu man daa o wubeeteno ha feetugo ladde hamadaare, alhaal i maako'o gadufo ko'o felde dow muudum.

50 Allah Ceniido subimo wadi mo nder yim be laabuBe laabbinbe kuud e muudum be anniyaaji muudum.

51 Anndu nesi heeferbe wakkati be nanata ja'ngirde Kur'aanu nobe do'e be gidde ngam saatugo ngayngu maBbe ha maada, sinaa ngamAllah reen i ma be deenal maako be don mbi'a hambe heeferbe kanko annabiijo Moh ammadu o ginnaado.

52 Deftere Alkur'aanu nde, nde wona sinaa dum waaju be siftinorgo ha t ageefooji biBbe Aadama'en be ginnaaji fuh.

Suuratul Haakka

En pud'iri Innde Allah Huuba-Hinnayeejo Heero Hinnayeejo

الْحَاقَّةُ ﴿١﴾ مَا الْحَاقَّةُ ﴿٢﴾ وَمَا أَدْرَاكَ مَا الْحَاقَّةُ ﴿٣﴾ كَذَّبَتْ ثَمُودُ وَعَادٌ بِالْقَارِعَةِ ﴿٤﴾ فَأَمَّا ثَمُودُ فَأَهْلِكُوا بِالطَّاغِيَةِ ﴿٥﴾ وَأَمَّا عَادٌ فَأُهْلِكُوا بِرِيحٍ صَرَّصْتِهَا لِيَوْمٍ هَاجِرٍ ﴿٦﴾ سَحَرَهَا عَلَيْهِمْ سَمَّعَ لَيَالٍ وَنَمِيَّةٍ آيَاتٍ حُسُومًا فَتَرَى الْقَوْمَ فِيهَا صَرْعَى كَأَنَّهُمْ أُعْجَازٌ مُنْقَلَبَةٌ ﴿٧﴾ فَهَلْ تَرَى لَهُمْ مِنْ بَاقِيَةٍ ﴿٨﴾ وَجَاءَ فِرْعَوْنُ وَمَنْ قَبْلَهُ وَالْمُؤْتَفِكِاتُ بِالْخَاطِئَةِ ﴿٩﴾ فَعَصَا رَسُولَ رَبِّهِمْ فَأَخَذَهُمْ آخِذَةً رَابِيَةً ﴿١٠﴾ إِنَّا لَمَّا طَغَا الْمَاءُ حَمَلَتِكُمْ فِي الْجَارِيَةِ ﴿١١﴾ لِنَجْعَلَهَا لَكُمْ تَذْكَرًا وَنَعْبَهَا أُذُنًا وَعِيَةً ﴿١٢﴾

1 Darngal, kanngal woni gasnoowal iina Allah be kaltol maako fuh. Jo wmiraawo gasnan dum nyaloomaare darngal.

2 Kowoni daraago darngal man? e ko woni sifaaji maagal?

3 E ko anndini ma hakiika darngal man bee kuleeli maagal?

4 SamuudinkooBe ngoni yimbe annabi Saa lihu bee AadinkooBe yimbe annabi Huudu, be pewni daraago darngal laatiingal konkan ngal berde be kuleeli maagal.

5 Amma SamuudinkooBe be kalkaama be sii kaango manngo caaliingo keerol be saatugomuudum.

6 Ammaa AadinkooBe be kalkaama be hen ndu feewundu saatundu.

7 Allah yofti ndu dow maBbe jemmaaje joweed'idi e nyaloomaaje jowe etati tokkindirde. Ndu hoytata ndu tay-rataa. A don yi'a yimbe ha jemmaa je man be nyaloomaaje man be don mbaalii. Alhaali maBbe be maayube, a tammoto dum ledde dibinooje gibbuDe.

8 Yelika agi'and'o yimbe bedo woodi luttudo mo halkaaka nder maBbena?

9 Laamiido Fir'awna wari be ummaatooje artude, befewnuBe nulaabe muudum. Non non yimbe gure firlitaabe be Allah halkiri bee firlitidgo le

sdi dow muudum, be sababu kuude maɓɓe kallude e keeferaaku be kuu de nyoroowde.

10 Kala ummaatooje deefuh de ngeddii nulaa be maɓɓe, be Allah nuli d ow maɓɓe. Allah Ceniido nanngiribe yangada caatuka.

11 Wakkati nde ndiyam yattake keerol maajam, dam towi dow koodume fuh. Min yeftibe hambe nud'dinbe nder yimbe annabi Nuuhu haa koomb eewal dogganngal dow ndiyam.

12 Ngam min ngada ko'ukkani yimbe annabi Nuuhu ha hisnugo muumin i'en be yoolugo heferbe dow dum waaju ha ummaatooje garooje ngam r eenedum kala nofuru nananndu faama taskito.

فَإِذَا نَفَخَ فِي الصُّورِ نَفْخَةً وَجِدَّةً ۝ وَحُمِلَتِ الْأَرْضُ وَالْجِبَالُ فَدُكَّتَا دَكَّةً وَجِدَّةً ۝
فِيَوْمٍ إِذِ وَقَعَتِ الْوَاقِعَةُ ۝ وَأَنْشَقَّتِ السَّمَاءُ فَهِيَ يَوْمَئِذٍ وَهِيَةٌ ۝ وَالْمَلَكُ عَلَى أَرْجَائِهَا وَيَحْمِلُ
عَرْشَ رَبِّكَ فَوْقَهُمْ يَوْمَئِذٍ ثَمَنِيَةٌ ۝ يَوْمَئِذٍ تُعْرَضُونَ لَا تَخْفَى مِنْكُمْ خَافِيَةٌ ۝

13 Toni fuufaama ha luwal fuufannde woore, kayre woni fuufannde aran ndeere halkaannde duuniyaaru fuh.

14 Eftaama lesdi be kooseeje de cottinaama ha nokkuuje maaje de pad'a ama fad'danndewoore dum sampitake.

15 Wakkatiyel man darngal daroto.

16 Asama seekee kannga man nga tampunga nga jogootirtaa nga sembi daay.

17 Malaa'ika'en be d'on ha jihaaji asaman man bee banngeeji maaga. Efta n Al'arsi Allah Ceniido dow maɓɓe nyaloomaare man joweetato nder mal aa'ika'en mawbe.

18 Nyaloomaare man fe'inte dow Allah Ceniido kala kuude mood'on. Fuh n gam horsita on wirnortaako Jawmiraawo kala huunde nder sirriiji mood'on.

فَأَمَّا مَنْ أَوْتَىٰ كِتَابَهُ بِيَمِينِهِ ۖ يَقُولُ هَٰؤُلَاءِ أَقْرَبُ وَأَكْنِيَّةٌ ۝
إِنِّي ظَنَنْتُ أَنِّي مُلْقٍ حَسَابِيَّةٌ ۝ فَهُوَ فِي عِيشَةٍ رَّاضِيَةٍ ۝ فِي جَنَّةٍ عَالِيَةٍ ۝
قُطُوفُهَا دَانِيَةٌ ۝ كُلُوا وَاشْرَبُوا هَنِيئًا بِمَا أَسْلَفْتُمْ فِي الْأَيَّامِ الْخَالِيَةِ ۝

19 Ammaa on dokkaado deftere kuude muudum haa jonnngo yaamo muud um, o wi'an o don maata seyo o don ferti: "Ndaa jannge deftere kuude am".

20 Ngam min o mid'on gasni diga duuniya mi tammi haawrugoo be kuude e am, kanjum wadi mi siriyake be kuude boodde.

21 Kanko man odon ha ngurndam gerdinii dam.

22 Ha Aljanna towka.

23 enndallooje maaka badiide hebannde dariido be jood'iido be baliido fuh;

24 Wi'eteefe yaame jare, on ndayitiibe kala torra fuh, on hisube kala aybe fuh be sababu ko kandin'on ibgo e kuude boodde ha ngeendam duuniya.

وَأَمَّا مَنْ أَوْتَىٰ كِتَابَهُ بِشِمَالِهِ ۖ يَقُولُ يَلْبِغُنِي لِمَ أُوْتِ كِتَابِيَّةٌ ۝ وَلَمْ أَدْر مَا حِسَابِيَّةٌ ۝
يَلْبِغُنِي كَانَتْ الْفَٰضِيَّةُ ۝ مَا أَغْنَىٰ عَنِّي مَالِيَّةٌ ۝ هَلْكَ عَنِّي سُلْطَانِيَّةٌ ۝ خَذُوهُ فَعَلُوهُ ۝

ثُمَّ الْجَحِيمَ صَلْوَهُ ﴿٣١﴾ ثُمَّ فِي سِلْسِلَةٍ ذَرْعُهَا سَبْعُونَ ذِرَاعًا فَاسْلُكُوهُ ﴿٣٢﴾

إِنَّهُ كَانَ لَا يُؤْمِنُ بِاللَّهِ الْعَظِيمِ ﴿٣٣﴾ وَلَا يَحْضُ عَلَىٰ طَعَامِ الْمَسْكِينِ ﴿٣٤﴾

فَلَيْسَ لَهُ الْيَوْمَ هَهُنَا حَبِيرٌ ﴿٣٥﴾ وَلَا طَعَامٌ إِلَّا مِنْ غِسْلِينَ ﴿٣٦﴾ لَا يَأْكُلُهُ إِلَّا الْخِطَّاءُونَ ﴿٣٧﴾

25) Ammaa on dokkaaado deftere kuude muu dum ha jnngano nano maak o, o miccitiido owi'a: "taweenoni mi hokkaaka deftere kuude am."

26) Tawee noni mi anndaa kowoni koroosuye am.

27) Tawee noni maayde nde maayiimi ha duu niya nde laatononi nde re'o ore yam, mi yummitintaake baawo maare.

28) Nafaay yam jawdi am ndi mi moobti ha duuniyaaru.

29) Halki yam hujjaaji am tampudi di mi hujjorto ha duuniya mi walaa h uja hannde kam.

30) Wi'tee malaa'ika'en aynoobe yiite "koocee mo luundemo ge'elle.

31) Hooti naade mo yiite ngam o wulde be gul'dum maage.

32) Naade mo ha callallu ngu juutirka muudum piyande cappande joweetati.

33) Kanko olataaki o don nuddini Allah Ceniido mawdo.

34) O solnataa yimbe dow y'aamnugo talaka'en tampube be tana muudum en.

35) Latanaaki keefeero'o ha nyaloomaare dar ngal don badi mo kisanando mo yanngada Allah.

36) Woodanaa mo y'aamdu sey mborwodi yim be yiite.

فَلَا أَقْسِمُ بِمَا تُبْصِرُونَ ﴿٣٨﴾ وَمَا لَا تَبْصِرُونَ ﴿٣٩﴾ إِنَّهُ لَقَوْلُ رَسُولٍ كَرِيمٍ ﴿٤٠﴾ وَمَا هُوَ بِقَوْلِ

شَاعِرٍ قَلِيلًا مَّا تُوْمَنُونَ ﴿٤١﴾ وَلَا بِقَوْلِ كَاهِنٍ قَلِيلًا مَّا تَذْكُرُونَ ﴿٤٢﴾ تَنْزِيلٌ مِّن رَّبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٤٣﴾

37) Walaa y'aamdu y'amdu nduu ha nder maaru (weendu yiite) sey jumbu be tabitid'be dow keeferaaku.

38) Mi hunortaako be ko ngi'oton ibgo e gi'eteedi.

39) E non non be ko'on ngi'ataa bo haar ko wirnori on.

40) Annde Kur'aanuure nde dum boliide Allahdon jnnga nde nulaado te dduo mardo daraja.

41) Naa dum kojngol gimoowo. Famdi ko nuddinton.

42) Naa dum kojngol buudeejo bana mbi'oton. Famdi kotaskititoodon.

43) Aljur'aanuure nde dum boliide jawmu tageefooji. Kanko jippini nde dow annabiijo Muhammadu mo jam e hinnaye tabiti dow muudum.

وَلَوْ تَقَوَّلَ عَلَيْنَا بَعْضَ الْأَقَاوِيلِ ﴿٤٤﴾ لَأَخَذْنَا مِنْهُ بِالْيَمِينِ ﴿٤٥﴾ ثُمَّ لَقَطَعْنَا مِنْهُ الْوَتِينَ ﴿٤٦﴾

فَمَا مِنْكُمْ مِّنْ أَحَدٍ عَنْهُ حَاجِزِينَ ﴿٤٧﴾ وَإِنَّهُ لَتَذِكْرٌ لِّلْمُتَّقِينَ ﴿٤٨﴾

وَإِنَّا لَنَعْلَمُ أَنَّ مِنْكُمْ مُّكَذِّبِينَ ﴿٤٩﴾ وَإِنَّهُ لَحَسْرَةٌ عَلَى الْكٰفِرِينَ ﴿٥٠﴾

وَإِنَّهُ لَحَقُّ الْيَقِينِ ﴿٥١﴾ فَسَبِّحْ بِاسْمِ رَبِّكَ الْعَظِيمِ ﴿٥٢﴾

44) Wonndo to annabiijo Muhammadu hasake no fewer dow amin, o wi'i ko min mbi'aay,

45) Daa min jnngitan mo be sembee.

46) Nden min tay'an no dadi bernde maako o maayan o yeedataa.

- 47 Gooto nder mood'onbo waawataa hisnugo mo yaɱngada amin.
- 48 Anndu deftere Kur'aanuure nde, nde waaju ha hulambe Allah d'owanto obe kad'aadi maa ko.
- 49 Min d'on Anndi d'on nder mood'on fewnanbe aayaaje ɱur'aanu haawta ade bee laabugo maaje.
- 50 Anndu fewnugo aayaaje d'ee d'um miccuye mawnde dow heeferbe wa kkati be ngi'ata yaɱngada maɱbe be neema muumini'en ha aljanna.
- 51 Aayaaje d'ee d'um gooɱnga tabititnga nga seko walaa ha muudum.
- 52 Sennu allah Ceniido ha kala ko leebootirta bee manngu maako. Innu mo be ind'e maako mawde.

Suuratul Ma'aarij

En puɱdiri Innde Allah Huuɱa-Hinnayeejo Heero Hinnayeejo

سَأَلَ سَائِلٌ بِعَذَابٍ وَاقِعٍ ۝١ لِّلْكَافِرِينَ لَيْسَ لَهُمْ دَافِعٌ ۝٢ مِّنَ اللَّهِ ذِي الْمَعَارِجِ ۝٣ تَعْرُجُ الْمَلَائِكَةُ وَالرُّوحُ إِلَيْهِ فِي يَوْمٍ كَانَ مَقْدَرُهُ حَمْسِينَ أَلْفَ سَنَةٍ ۝٤ فَأَصْبَرَ صَبْرًا جَمِيلًا ۝٥ إِنَّهُمْ يَرَوْنَهُ بَعِيدًا ۝٦ وَرَأَوْهُ قَرِيبًا

- 1 Torotoodo nder heeferbe torake dow hoo re maako kanko e yimbe maako be jippaago yaɱngada dow maɱbe. Kanka yaɱngada kaa, ka ukkotoo ka nyande dargal.
- 2 Dow maɱbe nyaloomaare walaa duyann'doka waawata hisnugobe yaɱngada Allah.
- 3 Ha Allah Ceniido jawmu bangaare be teddungal.
- 4 Malaa'ika'en d'on yeenga be Jibirilu fuhha maako. Jowmiraawo bangiido ha nyaloomaare nde, fodde (njuutirka) muudum laati duubi ujune-cappande jowi ibgo e duubi duuniya. 'Di ko yan dow muuminiijo bana fodd e juldefarlidinaande.
- 5 Muya yaa an nulaado Allah dow maɱbe beyawd'ingo yaɱngada Allah dow maɱbe. Taata denyu, taata wullita ha ko luuti Allah Ceniido.
- 6 Anndu heeferbebe, bed'on daaytina yaɱngada Allah, bed'on ngi'a ka ukkataako.

يَوْمَ تَكُونُ السَّمَاءُ كَالْمُهْلِ ۝٨ وَتَكُونُ الْجِبَالُ كَالْعِهْنِ ۝٩ وَلَا يَسْأَلُ حَمِيمٌ حَمِيمًا ۝١٠ يَبْصُرُونَهُمْ بِوَجْهِكَ يَوْمَ تَكُونُ السَّمَاءُ كَالْمُهْلِ ۝١١ وَصَحْبَتِهِ وَأَخِيهِ ۝١٢ وَفَصَّلَتْهُ أَلَّتِي تَقْوِيهِ ۝١٣ وَمَن فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا ثُمَّ يُنْجِيهِ ۝١٤ كَلَّا إِنَّهَا لَأَنزِلٌ ۝١٥ نَزَاعَةٌ لِّلشُّوْىِ ۝١٦ نَدْعُوا مَن أَدْبَرَ وَتَوَلَّى ۝١٧ وَجَمَعَ فَأَوْعَى

- 7 Amma minon mind'on ngi'a ka ukkotooka badiidum, fewer woodaa ha maajum.
- 8 Nyaloomaare asama laatoto nga d'on iila bana nebbam koo jamdi mbo lwinaa ndi.
- 9 Kooseeje bo latoto bana suufu dooyanndu ndu henndu ruuynata
- 10 Soobajo badiido fuh y'amataa soobajo muudum, ngam kala gooto

fuh don suklani hoore muudum.

11 e ngui'an be, be keftanbe, ammaa gooto fuh waawataa nafugo gooto. Ha keefeero yelo: taweenoni o sotorake hoore maako ha yaɗngada Allah be biɓbe maako.

12 E debbo maako e derɗiiki

13 E leny'ol maako moobanngol mo

14 E moobgal woniibe ha lesdi fuh ibgo e biɓ be aadama'en e tanaa maɓ be fuh o sootorto bemaɓbe ngam ha o hisa yaɗngada Allah.

15 Fiiwol ngol ngol laataaki bana no be tammo tood'o ibgo e sootaago, woodani be yiite ja hannamaaye jammitooye be guli muudum.

16 Nge don d'oppita be saatugo nguli maage lalar hoore keefeero.

17 Nge don nodda biiAadama d'oyliido accini gooɗnga ha duuniya, acci ni d'wanaago Allah e nulaad'o muudum.

18 O moobi jawle o sigide o sali hokkugo hakke Allah ha maaje.

إِنَّ الْإِنْسَانَ خُلِقَ هَلُوعًا ۝ إِذَا مَسَّهُ الشَّرُّ جَزُوعًا ۝ وَإِذَا مَسَّهُ الْخَيْرُ مَنُوعًا ۝
 إِلَّا الْمُصَلِّينَ ۝ الَّذِينَ هُمْ عَلَى صَلَاتِهِمْ دَائِمُونَ ۝ وَالَّذِينَ فِي أَمْوَالِهِمْ حَقٌّ مَّعْلُومٌ ۝
 لِلسَّائِلِ وَالْمَحْرُومِ ۝ وَالَّذِينَ يُصَدِّقُونَ بِيَوْمِ الدِّينِ ۝ وَالَّذِينَ هُمْ مِنْ عَذَابِ رَبِّهِمْ مُشْفِقُونَ ۝
 إِنَّ عَذَابَ رَبِّهِمْ غَيْرُ مَأْمُونٍ ۝ وَالَّذِينَ هُمْ لِفُرُوجِهِمْ حَافِظُونَ ۝
 إِلَّا عَلَىٰ أَزْوَاجِهِمْ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُمْ فَإِنَّهُمْ غَيْرُ مَلُومِينَ ۝ فَمَنْ أَتَىٰ ذَٰلِكَ
 فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْعَادُونَ ۝ وَالَّذِينَ هُمْ لِأَمْتِنَتِهِمْ وَعَهْدِهِمْ رِعُونَ ۝ وَالَّذِينَ هُمْ بِشَهَادَتِهِمْ قَائِمُونَ ۝
 وَالَّذِينَ هُمْ عَلَىٰ صَلَاتِهِمْ يُحَافِظُونَ ۝ أُولَٰئِكَ فِي جَنَّاتٍ مُّكْرَمُونَ ۝

19 Anndu biiadama o tagaama dow deny'uru e kulol.

20 Toni wapake mo kalluudum e sadirma o duuda kuloljo.

21 Toni wapake mo haayru e hoyeende tawaa mo o duuda dingaareejo.

22 Sey boosanbe juulde.

23 Hambe ngoni duumotoobe dow hokkugo julde ha mobngal wakkatiiji fuh, wala huu nde fuh suklatabe hadabe julde.

24 Don ha nder jawle maɓbe geɗal anndaa ngal ngal Allah farliɗini dow maɓbe: kan jum woni jakka.

25 e dokkan toriidoobe, e laatiido mo toraakiibe.

26 Hambe ngoni gond'inoobe ndee nyaloomaare warjeego diina.

27 Hambe ndoni hulanbe yaɗngada Allah, jawmiraawo maɓbe.

28 Anndu yaɗngada jawmiraawo maɓbe tanaa kulaaka, handaay gooto fu h yaɗngada Allah.

29 Hambe ngoni reenambe farjiiji maɓbe, be accan kala ko Allah harmi ni dow maɓbe.

30 Sey dow rewbe maɓbe malla bo horbe maɓbe e be yaame maɓbe mari. Hambe man be ngonaa be feleteebe dow maajum.

31 Koomoy d'abbiti humtugo suuno muudum ha koluuti rewbe teerid'ir aabe e horbe be yaame maɓbe mari, beedo ngoni yaattiibe keerol ha k

o Allah haarmini.

32 Ammaa ben laatiibe reenoobe amaanaaji e alkawe maβbe d'e be kaββ ootiri be Allah e yimbe.

33 Hambe ngoni darotoobe be seedaakuuji maβbe dow goornga.

34 Hambe ngoni reenanbe dow hokkugo julde maβbe.

35 eed'o siforaabe be sifaaji bolwaad'idi, be don tabiti ha aljannaaji. Be t eddintee ha aljannaaji be kala noone teddungal fuh.

فَمَالِ الَّذِينَ كَفَرُوا قِبَلَكَ مُهْطِعِينَ ﴿٣٢﴾ عَنِ الْيَمِينِ وَعَنِ الشِّمَالِ عِزِينَ ﴿٣٧﴾ أَطِيعُ كُلَّ أَمْرٍ مِّنْهُمْ أَنْ يَدْخُلَ جَنَّةَ نَعِيمٍ ﴿٣٨﴾ كَلَّا إِنَّا خَلَقْنَاهُمْ مِمَّا يَعْمُونَ ﴿٣٩﴾ فَلَا أَسْمَ رَبِّ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ إِنَّا لَقَادِرُونَ ﴿٤٠﴾ عَلَى أَنْ نُبَدِّلَ خَيْرًا مِّنْهُمْ وَمَا نَحْنُ بِمَسْبُوقِينَ ﴿٤١﴾ فَذَرْنَاهُمْ يَجُوضُونَ وَيَلْعَبُونَ حَتَّى يُلَاقُوا يَوْمَهُمُ الَّذِي يُوعَدُونَ ﴿٤٢﴾ يَوْمَ يُخْرِجُونَ مِنَ الْأَجْدَاثِ سَرَاعًا كَاتِبَهُمُ إِلَىٰ نُسُوبِ يَوْمِضُونَ ﴿٤٣﴾ خَشِيعَةً أَبْصَرُهُمْ تَرَهِفُهُمْ ذَلَّةٌ ذَلِكِ الْيَوْمِ الَّذِي كَانُوا يُوعَدُونَ ﴿٤٤﴾

36 Ko woodani heeferbe hambe man be don jaha ha maada yaa an nulaa do Allah alhaali maβbe be yawnd'otoobe bed'on kuuciti be gid'de maβbe dow maada.

37 e don moobti jood'i gal wuttudu ma yaamru be nanru fuh, jamaaje fee re feere be don ngewta be don kaay'dina.

38 Kadi kala gooto nder maβbe fuh tammoto o naadete aljanna maruka n eema duumiika na? Naanon fiiji ngoni be nastataa aljanna kaa ha foroy.

39 Minon min tagi be hako be anndi ibgo e diyam jawniid'am kanjam woni Mani. Ham be man be nud'dinaay Allah kadi noy be kebrata nastug o aljanna marka neemaaji?

40 Mi hunorake be jawmiraawo pud'irle naan ge e koode be mutir'de muu dum minon be min ngoodi mbaw'de.

41 Min luutinaabe min ngadda yimbe woodbe buran be d'owanaago Allah . Walaa gooto nder yimbe waawta dad'ugo min, kootampinngo min to min mari haaje loornugo mo.

42 Accube bejuumpa ha pewe maβbe e bonondaaji maβbe, ha nde be pot tata nyalawmaare nde be iinanteed'um.

43 Nyande nde be mburtoto her nabriije maββ alhaali maβbe be yawititto obe, bano be laatino her Duuniya bedon jaha her labbi maβbe d'i be latin o bedonno ndewa'dum gaa'en Alla ceniido.

44 Don maawo gite maβbe tusku alhaali maaje d'e don turi toskiti, ndee do nyalde be laatino bedon iinane her Duuniya, be laatikeno bedon canc ande e be mpewnande.

Suuratu Nuuh

En pud'iri Imnde Allah Huuba-Hinnayeejo Heero Hinnayeejo

إِنَّا أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَىٰ قَوْمِهِ أَنْ أَنْذِرْ قَوْمَكَ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿١﴾ قَالَ يَقَوْمِ إِنِّي لَكُمْ نَذِيرٌ مُّبِينٌ ﴿٢﴾ أِنِ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاتَّقَوْهُ وَأَطِيعُوا أَوْيَاتِهِ لَكُمْ مَغْفِرَةٌ لِّكُمْ مِنْ

دُؤْيِكُمْ وَيُؤَخِّرُكُمْ إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى ۚ إِنَّ أَجَلَ اللَّهِ إِذَا جَاءَ لَا يُؤَخَّرُ لَوْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٦﴾

1 Minon min nuli annabi Nuuhu ha yimbe maako, min mbiimo reentīn yimbe maada diga yeeso waranaaybe yaɲngada naawnaaka.

2 Annabi Nuuhu wi yaa yimbe am min o mi kulnirando'on yaɲngada Allah toni on ngeddi mo be luutugo Umroore maako.

3 Mi nulaado Allah ha mood'on, deweemo feere maako kule yaɲngada maako dowane yam ha ko umran'mion.

4 To on dowani yam on jaabake y'ewnaandu am Allah yaafanto'on junu ubaaji, o sabbitinanngurndamji mood'on ha wakkatiyel ngel o heerinani'on ha Annadal Allah bangiido, ngamajal maayde to yottake kam sabbittintaa ke. Toni laatake be don anndi nokam, be jaawan no nud'dingo Allah e do wanaago mo.

قَالَ رَبِّ إِنِّي دَعَوْتُ قَوْمِي لَيْلًا وَنَهَارًا ﴿٥﴾ فَلَمْ يَرُدُّهُمْ دُعَايَ إِلَّا فِرَارًا ﴿٦﴾ وَإِنِّي كَلَّمَا

دَعْوَتُهُمْ لِيَتَّعَفَوْا جَعَلُوا أَصْدِقِيَهُمْ فِي آذَانِهِمْ وَأَسْتَعْشَوْا شَيْبَهُمْ وَأَصْرُوا

وَأَسْتَكْبَرُوا اسْتِكْبَارًا ﴿٧﴾ ثُمَّ إِنِّي دَعَوْتُهُمْ جِهَارًا ﴿٨﴾ ثُمَّ إِنِّي أَعْلَنْتُ لَهُمْ وَأَسْرَرْتُ

لَهُمْ إِسْرَارًا ﴿٩﴾ فَقُلْتُ اسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ إِنَّهُ كَانَ غَفَّارًا ﴿١٠﴾ يُرْسِلُ السَّمَاءَ عَلَيْكُمْ

مِدْرَارًا ﴿١١﴾ وَمَتَدَدُكُمْ بِأَمْوَالٍ وَبَنِينَ وَيَجْعَلْ لَكُمْ جَنَّاتٍ وَيَجْعَلْ لَكُمْ أَنْهَارًا ﴿١٢﴾

مَا لَكُمْ لَا تَرْجُونَ لِلَّهِ وَقَارًا ﴿١٣﴾ وَقَدْ خَلَقَكُمْ أَطْوَارًا ﴿١٤﴾ أَلَمْ تَرَوْا كَيْفَ خَلَقَ اللَّهُ سَبْعَ

سَمَوَاتٍ طِبَاقًا ﴿١٥﴾ وَجَعَلَ الْقَمَرَ فِيهِنَّ نُورًا وَجَعَلَ الشَّمْسَ سِرَاجًا ﴿١٦﴾

وَاللَّهُ أَنْبَتَكُمْ مِنَ الْأَرْضِ نَبَاتًا ﴿١٧﴾ ثُمَّ يُعِيدُكُمْ فِيهَا وَيُخْرِجُكُمْ إِخْرَاجًا ﴿١٨﴾

وَاللَّهُ جَعَلَ لَكُمْ الْأَرْضَ بِسَاطًا ﴿١٩﴾ لِتَسْلُكُوا مِنْهَا سُبُلًا فِجَاجًا ﴿٢٠﴾

5 Annabi Nuuhu wi: "Jawmiraawo am mi y'ewnake yimbe am bee ha n nud'dingo ma e dowanaago ma jemma e nyalooma.

6 Walaako dum besdiribe sey wirwugo bee doylaago iimaanaaku."

7 Kala nde y'ewnoribe har iimaanaaku, be nud'ingoma ngam dum laat o sababu ha yaafaneego junuubaaji maɓbe sey be mbaɗa kooli maɓbe ha noppi maɓbe ngam taabe nana y'ewnaandu goonnga be cudda limes maɓbe e dow maɓbe ngam taatabe gi'ami, hambe betabiti dow keeferaaku be mawnitaare mawnde.

8 Hooti mi y'ewnorakebe bee banngudum ko luuti wirnaago.

9 Hooti mi wannginani be y'ewnaandu man be sawtu towndu mi y'ewno rakebe be sirribo.

10 Mi wiibe hambe yimbe am man, tore Allah ceniido yaafano'on junuu baaji mood'on, tuubee ngartanee Allah, accee keeferraaku ngam Allah Ceniido laatake o jafoowo ha tuubuɗo wartanimo.

11 To on tuubi on ngartani mo Allah jowmiraawo jippinan dow mood'on tobo duudungo tokkindirngo.

12 O d'ud'dinana jawle e biɓbe mood'on, o waɗanan on gese de nafortoo d'on be ben ndallooji mood'on. O waɗananon coofi ndi yam d'am jarnirto n awre mood'on be dabbaa ji mood'on.

13 Ko waɗi'on o non yimbe am onkulataa manngu Allah e laamu muuɗu m.

14 Alhaalibo Allah tagi on haa.....Feere feere: o waɗi on on tobbere mani nden on tayre y'i'am nden on tayre kusel, nden on y'i'al e kusel.

15 On gi'aayna yaake noy Allah ceniido tagi asamanji joweedi d'iyoɓa maaji dow yogo?

16 O waɗi lewru ha asamanji man d'um annoora, o waɗi naage bo d'um p itirla yimbe lesdi d'on yaynitoro bee muuɗum.

17 Allah Ceniido jonti asli mood'on ha lesdi jontugo.

18 Nden o tammi lornugo on ha nder lesdi ndii ɓaawo maayugo mood'on , o wurтина on nyaloomaare y'ummungal wurtingo.

19 Allah Ceniido waɗani on lesdi ndii d'um we'ito.

20 Ngam naston e maari laabi peesjiidi.

قَالَ نُوحٌ رَبِّ إِنَّهُمْ عَصَوْنِي وَأَتَّبَعُوا مَن لَّمْ يَزِدْهُ مَالُهُ وَوَلَدُهُ إِلَّا خَسَارًا ﴿١٦﴾
وَمَكْرُوهًا مَّكْرًا كَبِيرًا ﴿١٧﴾ وَقَالُوا لَا تَذَرُنَّ آلِهَتَكُمْ وَلَا تَذَرُنَّ وَدًّا وَلَا سُوَاعًا وَلَا يَغُوثَ
وَيَعُوقَ وَنَسْرًا ﴿١٨﴾ وَقَدْ أَضَلُّوا كَثِيرًا وَلَا تَزِدِ الظَّالِمِينَ إِلَّا ضَلَالًا

21 Annabi Nuuhu wi: Jowm'am, anndu yimbe am bepantini ha yeddugo ya m bee fewnugo yam. Tampuɓe (talaka'en) nder maɓbe tokkanake mawbe n der hoore'en maɓbe lattiibe bejawdi muuɗum e biɓbe muuɗum walaa ko ɓ esdirta be sey erde e majjere ha duuniya be yaɗngada naawka ha laahira.

22 Laatiibe hoore'en kobe pewjani tampuɓe ko d'um fewjere mawnde.

23 e mbiibe: taata accee rewgo labbi mood'on kooton haa rew go Allah mo annabi Nuuhu y'ewnorto on ha rewgo d'um. Taata accee rewgo lawru Waddae Suwaa'a e Yaguusa e Ya'uusa e Nasran d'odum inde labbi d'ibe d'ewan no gaa'en Allah. Dum laatakeno d'um inde yimbe saalihi'en wakkati ndeɓe maayi seyɗaanu wahyini himbe maɓbe, be ngad'anaabe suuraaji m aɓbe ngam d'um fertinabe ha rewgo Allah. Toni be daari suuraaji (fotoo ji) maɓbe man wakk ati....;seyɗaanu sofndiibe: artuɓe'on be, be d'on no dewa suuraaji d'i. Be d'on d'abbita barka ha maaji. Diga nden ni yimbe pu d'di rewgo labbi. Kaa wi'etee hikma ha harmin ko suurdingo suuraaji b e mahugo dow kabriije. Ngam to jamanu juuti d'um rewete gaa'en Allah.

24 Hakiika mawbe be bekalki d'ud'dum nder yimbe be jaakngobe d'ate majjere e keefe raaku. Annabi Nuuhu wi: mojam e hinnuye tabiti dow m uuɗum. Yaa jawmiraawo amin, be toony'otoobe ko'e muuɗum be keefera aku walaa ko be besdorto sey lettaare be daayaago goonnga.

مَمَّا حَطَّيْتَهُمْ أَعْرَفُوا فَأَدْلُوا نَارًا فَامْتَحَدُوا لَهُمْ مِّن دُونِ اللَّهِ أَنْصَارًا ﴿١٩﴾
وَقَالَ نُوحٌ رَبِّ لَا تَذَرْنِي عَلَى الْأَرْضِ مِنَ الْكَافِرِينَ دَيَّارًا ﴿٢٠﴾ إِنَّكَ إِن تَذَرْنِي يَاسَلُوكَ
عِبَادَكَ وَلَا يَلِدُوا إِلَّا فَاجِرًا كَفَّارًا ﴿٢١﴾ رَبِّ أَعْفِرْ لِي وَلِوَالِدَيَّ وَلِمَن دَخَلَ بَيْتِي

مُؤْمِنًا وَالْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ وَلَا تَزِدِ الظَّالِمِينَ إِلَّا تَبَارًا

25 Ngam sababu junuubaaji maɓɓe be jootaa go maɓɓe dow keeferaaku j owmiraawo yoll iibe naadiɓe yiite laatiinge mannge nge ngulimuudum sa ati. Be kebataa gaa'en Allah balland'obe hisnaɓe yaɗngada Allah Ceniid'o

26 Annabi Nuuhu wi ɓaawo o tay'i gikke haa nuɗ'dingo maɓɓe: "jowma m taata accu dow lesdi ndi, d'ooko gooto nder heeferɓe, halku ɓe fuh All ah am."

27 Ngam Allah am toni a acciɓe ɓetammi ernugo jeyaaɓe maada nuɗ'din ɓe ngam hamɓe ɓebetammaaki danyugo ha renngaaji maɓɓe fuh sey la atiɓe heeferɓe yeddoobe ma.

28 Jowmiraawo am yaafanam ayibeeji am bee saaro'en am be kala nastu d'o suudu am muuminiijo fuh yaafanam muumini'en worɓe be rewɓe fuh ngam walaa ko heeferɓe ɓesdorto ha duuniya be laahira sey rusbaare be h alakuye.

Suuratul Jinn

En Ppuɗ'diri Innde Allah Huuɓa-Hinnayeejo Heero Hinnayeejo

قُلْ أَوْحَىٰ إِلَيَّ إِلَهِي أَنَّهُ اسْتَمَعَ نَفَرٌ مِّنَ الْجِنِّ فَقَالُوا إِنَّا سَمِعْنَا قُرْآنًا عَجَبًا ۝
يَهْدِي إِلَى الرُّشْدِ فَآمَنَّا بِهِ وَلَنْ نُشْرِكَ بِرَبِّنَا أَحَدًا ۝ وَأَنَّهُ تَعَالَىٰ جَدُّ رَبِّنَا مَا اتَّخَذَ
صَاحِبَةً وَلَا وَلَدًا ۝ وَأَنَّهُ كَانَ يَفْقَهُ لَفِطْنًا سَفِيهًا عَلَى اللَّهِ شَطَطًا ۝ وَأَنَّا ظَنَنَّا أَن لَّن
نَقُولَ الْإِنسَ وَالْجِنُّ عَلَى اللَّهِ كَذِبًا ۝ وَأَنَّهُ كَانَ رِجَالٌ مِّنَ الْإِنسِ يَعُوذُونَ بِرِجَالٍ مِّنَ الْجِنِّ
فَزَادُوهُمْ رَهَقًا ۝ وَأَنَّهُمْ ظَنُّوا كَمَا ظَنَنْتُمْ أَن لَّن يَبْعَثَ اللَّهُ أَحَدًا ۝

1 Wi'uɓe yaa an nulaado Allah : wahyaama dow am diga Allah Ceniid'o , anndu jamaare ginnaaji keɗake jaɗngirde Nur'aanu ha nulaado Allah, bi mbi'i : "Min keɗake jaɗngirde nur'aanu marunde kaayaafi e fasaahaa ha muudum be kiitaaji e kubaruuji ha muudum.

2 Nde d'on y'ewnoroo ha goonɗa e kannda, min ngnond'ini deftere nur' aanu, min kuutiniri be maare, min kawtantaawo jawmiraawo amin tagud'o m in be ha rewgo mo.

3 Anndu ɓangake teddungal Jawmiraawo amin o jogitaaki debbo e non non biɗ'dobo.

4 Laataake d'on wi'a juhaa'en amin (sheyɗaa nu) dow Allah Ceniid'o ko nngol fewre daa yiingol goonɗa e faandaare fuh.

5 Min d'on ngikka no ɓiɓɓe Aadama'en bee ginnaaji fuh mbi'antaa Alla h Ceniid'o fewre haa lencitango mo debbo e biɗ'do.

6 Anndu laataake worɓe nder ɓiɓɓe Aadama' en ɓe eon mooltooro bee w orɓe nder ginnaaji ɓe ɓesdoro be moltoraago bee maɓɓe man ngam kulo l bee d'eny'uru –moltoraago mo Allah Ceniid'o aybiri yimɓe jaahilinkoo ɓe d'um d'on nder sirku maanngu, yo woni haw tango Allah. Allah yaafa taako d'um sey be tuubu. Woodi ha aaya kaa reentango yimɓe ɓe e buu de'en e ko nanndi e maɓɓe.

7 Heeferbe biɓɓe Aadama ngikki no bana ngikkud'on o non ginnaaji : Allah y'ummitin taa gooto ɓaawo maayugo muudumm.

وَأَنَا لَمَسْنَا السَّمَاءَ فَوَجَدْنَا فِيهَا رَبًّا مَلَائِكَةً حَارِسًا شَدِيدًا وَشُهَبًا ۝ ٨ وَأَنَا كُنَّا نَقْعُدُ مِنْهَا مَقْعِدَ اللَّسْمَعِ ۖ فَمَنْ يَسْمَعُ الْآنَ يَجِدْ لَهُ شُهَابًا رَصَدًا ۝ ٩ وَأَنَا لَا نَدْرِي أَشَرٌّ أُرِيدُ بِمَنْ فِي الْأَرْضِ أَمْ أَرَادَ بِهِمْ رَبُّهُمْ رَشَدًا ۝ ١٠ وَأَنَا مِنَّا الصَّالِحُونَ وَمِمَّا دُونَ ذَلِكَ كُنَّا طَرَائِقَ قَدَدًا ۝ ١١ وَأَنَا ظَنَنَّا أَنْ لَنْ نُعْجِزَ اللَّهَ فِي الْأَرْضِ وَلَنْ نَعْجِزَهُ هَرَبًا ۝ ١٢ وَأَنَا لَمَّا سَمِعْنَا الْهَدَىٰ ءَامَنَّا بِهِ ۖ فَمِنْ يُؤْمِنُ بِرَبِّهِ ۖ فَلَا يَخَافُ بَحْسَ وَلَا رَهَقًا ۝ ١٣ وَأَنَا مِنَّا الْمُسْلِمُونَ وَمِمَّا الْقَاسِطُونَ فَمَنْ أَسْلَمَ فَأَوْلِيكَ تَخْرُؤًا رَشَدًا ۝ ١٤ وَأَمَّا الْقَاسِطُونَ فَكَانُوا لِجَهَنَّمَ حَطَبًا ۝ ١٥ وَالْوَالِدُ اسْتَقَمُوا عَلَى الطَّرِيقَةِ لَأَسْقِيَهُمْ مَاءً عَذَقًا ۝ ١٦ لِنَفْتِهِمْ فِيهِ وَمَنْ يُعْرِضْ عَنْ ذِكْرِ رَبِّهِ يَسْلُكْهُ عَذَابًا صَعَدًا

8 Minon (ginnaaji) kaɓani hewtaago asama ngam min keɓito boliide yi mɓe asama, min tawi asama man ngad'on heewi malaa'ika'en d'uudɓe ayn ooɓe asama man bee cugummeeje gubeteede haa kala ɓaditittooɗo asam anwa fuh.

9 Minin bee mi laatakeno ɓoyma min d'on mari nokkuuje de min jooɗo to haa asama ngammin keɓito kubaruuji haa maaga, amma jotta koomoy haabani heɗitaago (nande) tammi hippaago mo sugummeere yiite wulann de mo, nde haalka mo (woodi haa aayaaje d'idi de'e wonnugo aay'o siiroot ooɓe bee buude'enaay'anɓe anndugo birniidum ɓe estirta tampahaakkiilo' en bee pewe maɓɓe.

10 Minin jamare ginnaaji nde min anndaa kadi yelika d'um sarru Allah mu unyani yimɓe lesdi malla ma Allah Ceniid'o muunyani ɓe haayru e kannda.

11 Anndu d'on haa amin saalihi'en hulanɓe Allah, d'on nder amin heeferbe e e faasiki'en bo, min laataaki min geɓe feere feere.

12 Min ngasni Allah Ceniid'o, kanyum mari baawde dow amin, min d'on haa tamndande maako e laamu maako be doggugo ha asama bo.

13 Anndu nde min nani deftere Kur'aanu min nuɗ'dini nde, min tabitini n de koonnga diga Allah. Koomoy nuɗ'dini jowmiraawo hula taa ustaneego bod'di maako, non non o hula taa toony'ande hewtotoonde mo ɓesdannde kalluɗi maako.

14 Anndu d'on nder amin julɓe d'owantooɓe Allah, d'on nder amin toon y'ooɓe seluɓe laawol goonnga. Dowaniɓe Allah ngoni nufiiɓe laawol go onnga e faadare.

15 Ammaa toony'ooɓe seluɓe laawol diina islaama hamɓe huɓɓirteeɓe yi ite jahaannama.

16 Wonndo heeferbe yimɓe bee ginnaaji fuh ɓe tokkake laawol diina islaama ɓe celaay sam, daamin jippinan no dow maɓɓe ndiyamduud'am, min peesinan no dow maɓɓe ris kuuji ha duuniya.

17 Ngam min jarribooɓe noy ɓe ngettirta moy'e Allah dow maɓɓe. koo moy d'oyli acci d'owanaago jawmiiko be heɗaago ɗur'aanu etaskitaago

maana maare bee huutinirgo nde, Allah naadan mo yaɗngada caatuka naa wka.

وَأَنَّ الْمَسْجِدَ لِلَّهِ فَلَا تَدْعُوا مَعَ اللَّهِ أَحَدًا ﴿١٨﴾ وَأَنَّهُ لَمَّا قَامَ عَبْدُ اللَّهِ يَدْعُوهُ كَادُوا يَكُونُونَ عَلَيْهِ لِبَدًا ﴿١٩﴾ قُلْ إِنَّمَا أَدْعُوا رَبِّي وَلَا أُشْرِكُ بِهِ أَحَدًا ﴿٢٠﴾ قُلْ إِنِّي لَا أَمْلِكُ لَكُمْ صِرًا وَلَا رَشْدًا ﴿٢١﴾ قُلْ إِنِّي لَنْ يُخِيرَنِي مِنَ اللَّهِ أَحَدٌ وَلَنْ أَجِدَ مِنْ دُونِهِ مُتَسَدِّدًا ﴿٢٢﴾ إِلَّا بَلَاغًا مِنَ اللَّهِ وَرِسَالَاتِهِ وَمَنْ يَعْصِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَإِنَّ لَهُ نَارَ جَهَنَّمَ خَالِدًا فِيهَا أَبَدًا ﴿٢٣﴾ حَتَّىٰ إِذَا رَأَوْا مَا يُوعَدُونَ فَسَيَعْلَمُونَ مَنْ أَضَعُفٌ نَاصِرًا وَأَقَلُّ عَدَدًا ﴿٢٤﴾

18 Anndu juulirde ngafaama ngam rewugo Allah taata ndewee haa maa je gooto fuh ko luuti Allah, labbinane mo toraano bee dewal ngam juulir de nde mahaaka sinaangam rewugo Allah haa maaje.

19 Anndu wakkati annabijjo Muhaammadu (mojam tabutu dow ekisdam muudum) o dondari rewa Jowmiraawo maako, Ginnaaji di nesi yoga maaji ngona dow yoga ngam bid'ootirgo haa heftaago janngirde Kur'aanu nde an nabijjo janngata.

20 Wi'u be an nulaado Allah min o mi don rewa jawmam feere muudum mi haawtantaamo haa dewal bee gooto fuh.

21 Wi'u be an nulaado Allah mino mi waawa taa duy'ango'on torra non n on mi waawataa foond'ango'on bote bo.

22 Wi'u be min o walaa baawando hisnugo yam haa yaɗngada Allah to mi yeddi mo mi hebataabo joony'orde nde mi doggitirata haa muudum g aa'en maako.

23 Min kam miwalaa mbaawal, min gam sey hewtingo ko Allah Ceniid o nuli yam mi hewtinana'on, koomoy yeddi Allah e nulaado muudum o d oylake o acci diina Allah anndumbarjaari maako yiite jahaannamaaye, ng e owurtataako e muudum haa foroy.

24 Haa to heeferbe man be ndaari ko Allah iinani be, yo woni yaɗngada wakkatiyel man kam be anndan moy burata tampugo wallooobe e moy bur ata famdugo lawaale.

قُلْ إِنْ أَدْرَىٰ أَحَدٌ مَّا تُوعَدُونَ أَمْ يَجْعَلُ لَهُ رَبِّي أَمَدًا ﴿٢٥﴾ عَلَيْهِ الْعَيْبُ فَلَا يَظْهَرُ عَلَىٰ عَيْبِهِ أَحَدًا ﴿٢٦﴾ إِلَّا مَن أَرْتَضِي مِّن رَّسُولٍ فَإِنَّهُ يَسْأَلُكُم مِّن بَيْنِ يَدَيْهِ وَمَنْ خَلْفَهُ رِصْدًا ﴿٢٧﴾ لِيَعْلَمَ أَن قَدِ اتَّبَعُوا رِسَالَاتِ رَبِّهِمْ وَأَحَاطَ بِمَا لَدَيْهِمْ وَأَخْصَىٰ كُلَّ شَيْءٍ عَدَدًا ﴿٢٨﴾

25 Wi'u be an nulaado Allah minkam mi anndaa yaɗngada ka Allah iina noondo wakkati maaka badakena? Koo jawmiraawo am waɗani ka jiscfe daayiiɗe?

26 Allah Ceniido o kanko woni anndudo birniidi o waɗnginanta birniid um maako dow gooto nder tagaalei maako.

27 Sey mo o subu dum nder nulaabe maako kanko jowmiraawo o dellitin an dum dow yogabirniidi o nulan malaa'ika'en haa yeeso nulaado man be

e baawo maako nga reena mo haa ginnaaji ngam taata di mbifto nand'e d'e cofdo buude'en.

28 Ngam o annda kanko annabiijo Mohamma du mo jam e hinnuye tabiti dow muudum, annu nulaabe wonbe yeeso maako, be laattake bana maa ko haa hewtingo goonnga, o reenaama bana no be deena ibgo e Ginnaaji. Anndu jowmiraawo, anndal muudum filita ke kala koo d'ume fuh, bangu d'um bee cuudiidum kanko man o hetii limngal kala koo d'ume fuh walaa huunde wirnoto mo.

SUURATUL MUJJAMMIL

En Pud'diri Innde Allah Huuba-Hinnayeejo Heero Hinnayeejo

بَيِّنَاتٍ لِّلْمُزْمَلِ ۝١ فُرُوقًا لِّأَلْقِيَا ۝٢ نِّصْفَهُ ۝٣ أَوْ انْقِصَ مِنْهُ قَلِيلًا ۝٤
 أَوْ زِدْ عَلَيْهِ وَرَيْلَ الْفُرْعَانَ تَتَبِيلًا ۝٥ إِنَّا سُنِّعِي عَلَيْكَ قَوْلًا ثَقِيلًا ۝٦ إِنَّ نَاشِئَةَ اللَّيْلِ
 هِيَ أَشَدُّ وَطْئًا وَأَقْوَمُ قِيلًا ۝٧ إِنَّ لَكَ فِي النَّهَارِ سَبْحًا طَوِيلًا ۝٨ وَذَكَرَ اسْمَ رَبِّكَ وَتَبَتَّلْ
 إِلَيْهِ تَتَبِيلًا ۝٩ رَبُّ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ فَاتَّخِذْهُ وَكِيلًا ۝١٠

1 Yaa an cuddiido (suddiido) bee limse muudum.

2 3Umma juulu ha jemma sey sedda muu d'um

3 3Umma naafu reeta jemma, mallabo ustuu haa reeta man sedda, haa jo ttofa ha tatabel jemma.

4 Mallabo besdu ha reeta jemma man haa ayottina koburata reeta jem ma man, jaŋngu Kur'aanu be de'ititgo, a d'on waŋngina karfeeje maare.

5 Anndu no minon min jippinan dow maada yaa an annabiijo koŋngol t eddungol kaŋngolwoni deftere alku'aani moofnde umrooje beka'ooje be kiitaaji cariya.

6 Anndu rewugo Allah ha nder reedu jemma d'um kanjum buri saatugo batte ha bernde e kanjumbo burata waŋngugo koŋngol ngam ferwugo ber nde ibgo sungurlaaji duuniya.

7 Anndu woodani ma ha nyalooma ferlitaakibee sungullaaji d'uuddi, fer win yoŋnki maa da jemma kam ha rewugo Allah.

8 Innu innde Jowma yaa an annabiijo toramorewu mo dewal timmidid ngal, wakkila dow maako.

9 Kaŋnko woni marufo fudirde e mutirde modeweteedo be goonnga w oodaa sey kaŋnko; tuuga dow maako yoftan mo kala fiiji maada fuh.

وَأَصْبِرْ عَلَىٰ مَا يَقُولُونَ وَاهْجُرْهُمْ هَجْرًا جَمِيلًا ۝١١ وَذَرْنِي وَالْمُكَذِّبِينَ أُولِي النَّعْمَةِ
 وَمَهْلَهُمْ قَلِيلًا ۝١٢ إِنَّ لَدَيْنَا أَنْكَالًا وَجَحِيمًا ۝١٣ وَطَعَامًا ذَا غُصَّةٍ وَعَدَابًا أَلِيمًا ۝١٤
 يَوْمَ تَرْجُفُ الْأَرْضُ وَالْجِبَالُ وَكَانَتِ الْجِبَالُ كَثِيبًا مَّهِيلًا ۝١٥ إِنَّا أَرْسَلْنَا إِلَيْكُمْ رَسُولًا شَاهِدًا
 عَلَيْكُمْ كَمَا أَرْسَلْنَا إِلَىٰ فِرْعَوْنَ رَسُولًا ۝١٦ فَعَصَىٰ فِرْعَوْنَ الرَّسُولَ فَأَخَذْنَاهُ أَخْذًا وَبِيلًا ۝١٧
 فَكَيْفَ تَتَّقُونَ إِن كَفَرْتُمْ يَوْمًا يَجْعَلُ الْوِلْدَانَ شِيبًا ۝١٨

السَّمَاءُ مُنْقَطِرٌ بِهِ كَانَ وَعْدُهُ مَفْعُولًا

10) Muny'u dow ko be mbi'ata ha aybugo ma bee diina maada, daayaɓe l uutuɓe ha kuude maɓɓe d'oyla be taata faaluɓe.

11) Accidam yaa an nulaaɗo Allah be bee fewnooɓe aayaaje am, hamɓe n goni yimɓe jaamen moy'y'e bee neemaaji duuniya. Muy-anɓe sed'fa ha to ajalji maɓɓe timmi.

12) Anndu woodaniɓe ha amin ha laahira ge'el leeji tedduɗi be yiite wulo oye.

13) Bee y'amdu gayniindu lakasndu d'ed'fan ndu kondondol ndu mod'ataa ko seey be bone naawɗo.

14) Nyaloomaare nde lesdi be kooseje fuh ndimboto dimbannde saatude haa kooseje lato d'um jaareendi dirtotoondi ɓaawo ndi laati no ndi njord i saatundi.

15) No minon min nuli dow mood'on o non yimɓe makka annabiijo Moha mmadu o nulaaɗo seydotooɗo dow ko'on kuuwi ibgo e keeferaaku be ged de bana min nuli annabi Muusa ha fir'awna.

16) Kanko fir'awna man o fewni annabi Muusa, osali nuɗ'd'ingo nula mu udum. Min taskani mo kanɗko fir'awna halkannde saatunde (d'on ha aay a ka reentingo yimɓe ha yeddugo annabiijo Mohammadu ^(mojam ekisdam tabutu dow muudum) ngam taata wapoobe bana d'um ko wapi fir'awna be jamaare muudum.

17) Yaake noy kisroton yaɗngada jowmiraawoha nyaloomaare dangal, al haali bo'on hufranake Allah Ceniid'o, d'um nyaloomaare nde ɓiɓɓe famar be mbaɗa dadandi ngam saatugohulnaangao nyalde man.

18) Asama nga, nga tammi seekugo ngam hul naango nyaloomaare man, laatakebo iina Allah ceniid'o be yottaago nyalde, nde ukko toonde fewere woodaa ha muudum.

إِنَّ هَذِهِ تَذِكْرَةٌ فَمَنْ شَاءَ اتَّخَذَ إِلَىٰ رَبِّهِ سَبِيلًا ﴿١٩﴾ إِنَّ رَبَّكَ يَعْلَمُ أَنَّكَ تَقُومُ أَدْنَىٰ مِن ثُلُثِي اللَّيْلِ وَنِصْفَهُ، وَنُلَيْتَهُ، وَطَائِفَةٌ مِّنَ الَّذِينَ مَعَكَ وَاللَّهُ يُقَدِّرُ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ عَلِمَ أَن لَّنْ حُضْوَهُ فَنَابَ عَلَيْكُمْ فَاقْرَءُوا مَا تَيَسَّرَ مِنَ الْقُرْآنِ عَلِمَ أَن سَيَكُونُ مِنكُمْ مَّرْضَىٰ وَءَاخِرُونَ يَصْرُبُونَ فِي الْأَرْضِ يَبْتَغُونَ مِن فَضْلِ اللَّهِ وَءَاخِرُونَ يَقْتَلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَاقْرَءُوا مَا تَيَسَّرَ مِنْهُ وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَأَقْرِضُوا اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا وَمَا يَقْدَمُوا لِأَنفُسِكُمْ مِن خَيْرٍ مِّجْدُوهُ عِنْدَ اللَّهِ هُوَ خَيْرٌ وَأَعْظَمُ أَجْرًا وَأَسْتَعْفِرُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ

19) Anndu aayaaje de kulnirande yimɓe yaɗn gada Allah d'um waaju koomo y yidi waajitoraago be nafitoraago be maaje. O jogito d'o wanaago Allah be hulgo mo. Dum laawol kewtinoowol mo ha aljanna be yerduye jawmiiko.

20) Anndu Jowmiraawo maada yaa an annabiijo o d'on anndi an o a d'on y'umma naafa jemma kooko burata reeta muudum, e reeta muu d'um, e ta tabel muudum, d'on julda be maada yebre nder sahaabo'en ma. Allah Ceniid'o kanko woni baawand'o haɗugo jemma e nyaloo ma. Allah ceniid'o an ndi on mbaawataa daraago naafa jemmaare fuh. Kanjum wad'i o hoy nani

on, jaɲgee deedeɲ ko hoyani on, ha def tere ɲur'aanu, Allah anndi d'on ha a mood'on tampuɓe, d'on nder mood'on y'awɓe, ɓe mbaawataa naafugo je mma. Don nder mood'on yimɓe woɓɓe waɗanɓe jahaale ngam filu, ɓe d'on d'abbita riskuɲi Allah. Don nder mood'on yimɓe woɓɓe honanɓe dow laawol Allah ngam ɓaɲntugo diina Allah. Njanɲge haa juule mood'on koɓuri hoyango'on ibgo e Kur'aanu, lismite hokkugo farillaaji julde. N dokkeebo jakka jawle mood'on ka Allah farliɗini dow mood'on e dokkee bo sadakaaji ha laabi haayru be wallugo diina ngam kala ko kuud'on ha la awol haayru fuh on tammi tawugo d'um ha Jowmiraawo. Kanjum ɓurata ko kuuwoton ha duuniya e kanjum ɓuri maw nugo mbarjaari. Dabɓitire y aafuye ha Allah ha mooɓgal yaakeeji mood'on. Allah Ceniido kanko wo ni jaafowo, kanko woni kinnoowo jeyaabe maako.

Suuratul Muddassir

En Pud'iri Innde Allah Huuba-Hinnayeejo Heero Hinnayeejo

يٰٓاَيُّهَا الْمُدَّثِّرُ ﴿١﴾ قُمْ فَأَنْذِرْ ﴿٢﴾ وَرَبَّكَ فَكَبِّرْ ﴿٣﴾ وَشِيَابَكَ فَطَهِّرْ ﴿٤﴾ وَالْجُزْءَ فَأَهْجُرْ ﴿٥﴾
وَلَا تَمَنَّ أَنْ تَمُوتَ وَتَسْتَكْبِرُ ﴿٦﴾ وَلِرَبِّكَ فَاصْبِرْ ﴿٧﴾ فَإِذَا نَفَرْنَا فِي السَّمَاءِ ﴿٨﴾
فَذَلِكَ يَوْمَئِذٍ يَوْمٌ عَسِيرٌ ﴿٩﴾ عَلَى الْكَافِرِينَ عَذْرٌ جَسِيرٌ ﴿١٠﴾

- 1 Yaa an cuddiido limse muudum.
- 2 Umma ha mbaalndi maafa, reentni yimɓe yaɲngada Allah.
- 3 Mawnin Jowmiraawo maafa heertoramo be dewal, taata hawtan mo.
- 4 Senu limce maafa laaɓbinde ha kala cobe fuh ngam senuye baɲngud o kanjum timmin ta senuye cuudiido.
- 5 Daayta labbi deweteedi gaa'en Allah ceniido Taata badaɗi sam.
- 6 Taata hokku dokkal ngam d'abbita he bugo ko ɓurata ngal.
- 7 Muny'u dow huutinirgo umrooje Allah e daaytaago kad'aadi maako.
- 8 Toni fuufaama ha luwal fuufannde nde yummungal.
- 9 Wakkatiire man nde laatoto nde saatunde dow heeferɓe.
- 10 Nde laataaki nde hoynde dow maɓɓe ngam saatugo kuleeli mare.

ذَرْنِي وَمَنْ خَلَقْتُ وَحِيدًا ﴿١١﴾ وَجَعَلْتُ لَهُ مَالًا مَمْدُودًا ﴿١٢﴾ وَبَنِينَ شُهُودًا ﴿١٣﴾ وَمَهَّدْتُ لَهُ تَمْهِيدًا ﴿١٤﴾ ثُمَّ يَطْمَعُ أَنْ أَزِيدَ ﴿١٥﴾ كَلَّا إِنَّهُ كَانَ لِآيَاتِنَا عَنِيدًا ﴿١٦﴾ سَأَرْهِفُهُ صَعُودًا ﴿١٧﴾ إِنَّمَا فُكْرٌ وَفَدَّرَ ﴿١٨﴾ فَفَقِتِلْ كَيْفَ فَدَّرَ ﴿١٩﴾ ثُمَّ قَتِلْ كَيْفَ فَدَّرَ ﴿٢٠﴾ ثُمَّ نَظَرَ ﴿٢١﴾ ثُمَّ عَبَسَ وَبَسَرَ ﴿٢٢﴾ ثُمَّ أَدْبَرَ وَاسْتَكْبَرَ ﴿٢٣﴾ فَقَالَ إِنَّ هَذَا إِلَّا سِحْرٌ يُؤْتَرُ ﴿٢٤﴾ إِنْ هَذَا إِلَّا قَوْلُ الْبَشَرِ ﴿٢٥﴾ سَأَصْلِيهِ سَقَرٌ ﴿٢٦﴾ وَمَا أَدْرَاكَ مَا سَقَرٌ ﴿٢٧﴾ لَا تُبْقَى وَلَا نَذْرٌ ﴿٢٨﴾ لَوَاحَةٌ لِّلْبَشَرِ ﴿٢٩﴾ عَلَيْهَا تِسْعَةَ عَشَرَ ﴿٣٠﴾

- 11 Accidam yaa nulaado Allah be bii Aada ma momi tagi d'um mi wurti ni d'um ha reedudaada muudum o gooto o walaa njawdi o walaa ɓiɓɓe wa kkati man.
- 12 Min mbaɗanii mo njawdi duundi peeciindi
- 13 Min ndokkii mo ɓiɓɓe yaaldirɓe ɓe ɓedon ngondi e maako ha wuro Makkah.

- 14 Min peecinanii mo laabi ngurdam maako min koynanii mo di.
- 15 Nden o d'on tammoo baawo ko min ndokki mo d'um besdaneego jawd i maako e fiɓɓe maako. Nden bo o d'on hufranii Allah.
- 16 Fiiwolngol ngol wonaay bana no'o tammo to: walaa ko min besdanta mo koo dume, ngam o keefeero lettaniido aayaaje Allah.
- 17 Min tammi deftingo mo yaɗngada ka o hebataa fufturu ha muudum (g odɗo bolwa naaɗo oo kanko wonii Waliidu ibn Almagii ra, e bana niibo woni mbarjaari leettaniido Allah e nulaaɗo muudum fuh.)
- 18 Kanko oo o numi ha yoyki maako o taskiti ko'o wi'ata ha musbugo an nabiijo e deftere Alkur'aanu..
- 19 Nden Allah ceniido naalimo. Yaake noy o habanta musbugo annaboo jo Allah.
- 20 Nden o naalaama fahin ha ko'o taskititto man.
- 21 Nden o laari o numi.
- 22 Nden o fonɗini o y-iɓɓini yeeso maako ngam o tawi o hebaay ko o musbira deftere ɗur'aanu.
- 23 Nden o laari o d'oyli o acci goonna o mawniti;
- 24 Nden o wii d'umko Muhammadu waddani on d'um siiri ndi o hefti ha yimbe artube (yahuudankooɓe koo nasaarankooɓe).
- 25 Dumko Mohammadu wi'ata d'um boliide yimbe, o jaɗngi de ha maɓɓe e, nden o wii d'um boliide Allah.
- 26 Min tammi wuldugomo be yiite jahanna maaye.
- 27 Eko anndin ma ko wi'eteeyiite jahannamaaye?
- 28 Nge accataa kusel, koo y'i'al sey nge wula d'um
- 29 Nge balwinooye laraal baandu bii Aadama, nge wulooye laraal maako.
- 30 Don dow maange malaa'ika'en sappoo e jweenayo laatiibe saatube y' aadube, kanbe ngoni ayanbe nge.

وَمَا جَعَلْنَا أَحْسَبَ النَّارِ إِلَّا مَلَائِكَةً وَمَا جَعَلْنَا عِدَّتَهُمْ إِلَّا فِتْنَةً لِلَّذِينَ كَفَرُوا لِيَسْتَيْقِنَ
الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ وَيَرَدَّ الَّذِينَ آمَنُوا إِلَيْنَا وَلَا يَرْتَابَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ وَالْمُؤْمِنُونَ
وَلِيَقُولَ الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ وَالْكَافِرُونَ مَاذَا أَرَادَ اللَّهُ بِهَذَا مَثَلًا كَذَلِكَ يُضِلُّ اللَّهُ
مَنْ يَشَاءُ وَيَهْدِي مَنْ يَشَاءُ وَمَا يَعْلَمُ جُودَ رَبِّكَ إِلَّا هُوَ وَمَا هِيَ إِلَّا ذِكْرٌ لِلبَشَرِ ﴿٣١﴾
كَلَّا وَالْقَمَرِ ﴿٣٢﴾ وَاللَّيْلِ إِذَا أَدْبَرَ ﴿٣٣﴾ وَالصُّبْحِ إِذَا أَقْبَرَ ﴿٣٤﴾ إِنَّهَا لَإِحْدَى الْكُبَرِ ﴿٣٥﴾
نَذِيرًا لِلْبَشَرِ ﴿٣٦﴾ لَمَنْ شَاءَ مِنْكُمْ أَنْ يَتَّقِدَّ أَنْ يَتَأَخَّرَ ﴿٣٧﴾

- 31 Min mbaɗaay aynoobe yiite sey malaa'ika' en nyaadube saatube. Emi n mbaɗaay lim ngal maɓɓe ngal sey ngam jarribaago heeferɓe. E ngam yi mbe hokkaabe defte (yahuuda'en e nasaara'en) ngam ɓe ngasna ko wonii ha deftere Alkur'aanu d'um goongna tabititkaha Allah, d'ngon yaada be ko w oni ha defte maɓɓe. Ngam muumini'en besdoroowu d'ingon Allah e nulaa d'o muudum. Ngam yimbe def te taata ceka ha maaka. Ammaa naafiki'en bewoni ha berde muudum sekobo, ɓe mbi'an dume Allah muunyiri be li

mngal ngal? Bananii Allah d'on eerina d'uud'be be o muunyi eernugo, o d'on haanndita d'uud'be be o muunyi haanndititgo. 'Doodaa baawando ann dugo limngal lawaale jawma nder malaa'ika'en sey Allah feere muud'um. Min mbaadaay yiite ngee sey d'um siftinorgo be e waaju ha yimbe.

32 Fiiwol wonaa bana no be mbi'ata ibgo e fewnugo annabiijo haa ko'o waddi. Mi hunorake be lewru.

33 Mi hunorto be jemma to dilli.

34 E subaha to yayni laabi.

35 Anndu yiite ngee d'um gootel nder kuuje mawde.

36 Kannege ngee d'um kulnol e waggin ngo ha fiibbe Aadama'en.

37 Ha on gid'do badoraago Allah be huuwugo kuud'e laabu'de, malla bo gid'do sabbitaago be huuwugo kuud'e kallu'de.

38 Kala yonki fuh faddorteeki (horsititteeke) be koki huuwi ibgo e hallee nde, ki yoftataake sey to ki hokki ko wonii dow maaki ibgo e hakkeji.

كُلُّ نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ رَهِينَةٌ ﴿٣٨﴾ إِلَّا أَصْحَابَ الْيَمِينِ ﴿٣٩﴾ فِي جَنَّاتٍ يَسَاءَلُونَ ﴿٤٠﴾ عَنِ الْمُجْرِمِينَ ﴿٤١﴾ مَا سَلَكَكُمْ فِي سَقَرٍ ﴿٤٢﴾ قَالُوا لَوْ نَكُنَّ مِنَ الْمَصْلِينَ ﴿٤٣﴾ وَلَوْ نَكُنَّ نَطْعُمْ أَلْمَسِكِينَ ﴿٤٤﴾ وَكُنَّا نَحْوُ مَعَ الْخَائِضِينَ ﴿٤٥﴾ وَكُنَّا نَكْذِبُ يَوْمَ الدِّينِ ﴿٤٦﴾ حَتَّىٰ آتَانَا الْيَقِينَ ﴿٤٧﴾ فَمَا تَفْعَلُهُمُ الشَّفِيعِينَ ﴿٤٨﴾ فَمَا لَهُمْ عَنِ التَّذْكَرَةِ مُعْرِضِينَ ﴿٤٩﴾ كَأَنَّهُمْ حُمُرٌ مُّسْتَنْفِرَةٌ ﴿٥٠﴾ فَرَّتْ مِنْ قَسْوَرَةٍ ﴿٥١﴾ بَلْ يُرِيدُ كُلُّ امْرِئٍ مِّمَّهُمْ أَنْ يُؤْتَىٰ صُحُفًا مُّنَشَّرَةٌ ﴿٥٢﴾ كَلَّا بَلْ لَا يَخْفَوْنَ الْآخِرَةَ ﴿٥٣﴾ كَلَّا إِنَّهُ تَذَكُّرٌ ﴿٥٤﴾ فَمَنْ شَاءَ ذَكَرْهُ ﴿٥٥﴾ وَمَا يَذْكُرُونَ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ هُوَ أَهْلُ التَّقْوَىٰ وَأَهْلُ الْمَعْرِفَةِ

39 Sey juulbe laatiibe jabiranbe d'ereeeji muu d'um be juud'e yaame ka mbe ngoni teetube (hinube) ko'e muud'um bee d'owanaago Allah.

40 e d'on tabitii ha aljanna yoga maβbe d'on yaamtoo yoga ha yimbe heef erbe naadaabe yiite.

41 Laatiibe biikdube hallinanbe ko'e muud'um.

42 Ko naadi on yiite jahannamaaye?

43 Heeferbe man mbi'a:«min laataaki noh min juulanbe ha duuniya»

44 Min lataaki min yaamnoobe talaka'en e miskin'en.

45 Min laatake min d'on jumpa haalaaji bonniid'i hawtaade be yumpoobe.

46 Min d'on pewna nyaloomaare warjeego diina.

47 Haa maayde waranimin tawimin dow majje e ngeddu Allah.

48 Tammaaki nafugobe ceeta seetoobe fuh fotan d'um malaa'ika'en koo d'um annabo'en ko d'um tana maβbe bo ngam seeta man laatan taako sey mo Allah yerdii nden o dunganakeceetoowo.

49 Kowoodani heeferbe, d'oyliibe, be ngid'aa nanugo ηur'aanu, d'on ha maare bo waajuuji.

50 A tammotoo kambe heeferbe haa d'oylaagomaβbe be soynde hed'itaag o Kur'aanu d'um Bam'de de ladde laatiid'e partaade.

51 Doggu'de njagaawu (Baaba ladde, Rawaa ndu).

52 Accu don tammo kala gooto nder heeferbe Allah jippinanan be defter e diga asaman bana no'o jippiniri dow Annabiijo Muhammadu.

53 Naanon fiiwol man, laataaki bana no be aay'ata aacu hambe man be kulataa laahira, be gojnd'inta y'ummungal.

54 Nanu faamu anndu deftere Kur'aanu ndee d'um waaju ke'anngu ha wa ajaagobe.

55 On gidu'do maa naftoroo be waaju mare.

56 e naftortaako be waaju mare sey to Allah muunyani be kannda, Allah Ceniido dunke yaafaago her on nuf'dindo mo d'owntanimo.

Suuratul Kiyama

En nuf'diri Innde Allah Huuba-Hinnayeejo Heero Hinnayeejo

لَا أَقْسِمُ بِيَوْمِ الْقِيَامَةِ ① وَلَا أَقْسِمُ بِالنَّفْسِ اللَّوَّامَةِ ② أَيَحْسَبُ الْإِنْسَانُ أَنْ تَجْمَعَ
 عِظَامَهُ ③ بَلَىٰ قَدَرِينٌ عَلَىٰ أَنْ تُسَوَّىٰ بِنَاهُ ④ بَلْ يُرِيدُ الْإِنْسَانُ لِيَفْجُرَ أَمَامَهُ ⑤ يَسْأَلُ
 أَيَّانَ يَوْمِ الْقِيَامَةِ ⑥ فَإِذَا بَرَقَ الْبَصَرُ ⑦ وَخَسَفَ الْقَمَرُ ⑧ وَجُمِعَ الشَّمْسُ وَالْقَمَرُ ⑨ يَقُولُ
 الْإِنْسَانُ يَوْمَئِذٍ إِنَّ الْمَافِرَ ⑩ كَلَّا لَا وَزَرَ ⑪ إِلَىٰ رَبِّكَ يَوْمَئِذٍ الْمُسْتَقَرُّ ⑫ يُنَبِّئُ الْإِنْسَانَ
 يَوْمَئِذٍ بِمَا قَدَّمَ وَأَخَّرَ ⑬ بَلِ الْإِنْسَانُ عَلَىٰ نَفْسِهِ بَصِيرَةٌ ⑭ وَلَوْ أَلْقَىٰ مَعَاذِرَهُ ⑮

1 Allah hunorake be nyaloomaare dargal

2 Mi don honoro be yonjki nuf'dinki kuloo hi Allah pelanki (hoore maa ki) jowmum dow accugo d'ownaago Allah e daaytaago kuude kalkooje.

3 Kadi bii Aadama keefeero'o yikkan min mbaawataa moobtugo y'i'e maaako baawo sampitaago maajena?

4 Non non min ngoodi baawde dow moobtugo y'i'e maako man, min ngoodi bo baawde hawtugo kooli juude maako di ngona bana di ngonino yeeso maayde maako.

5 Accu bii Aadama o'don yidi o tabita dow halleende maako ha ko tammi warugo ha ngurndam maako.

6 Kanko man o'don y'ama alhaali o daaytinoodo daraago dargal, o'don wi'a ndey nyaloomaare dargal daroto.

7 Toni yitere d'eny'ake ngam d'eny'uru ko nde yi'ata ha kuleeli nyaloomaare dargal.

8 Lewru jayngol maaru natti(dilli)

9 Moo'baama hakkunde naage e lewru fuh ha jayngol muudum.

10 ii Aadama wi'an wakkati man: hatoy dog girde woni.

11 Fiiwol laataaki bana no be tammoto, doggugo ngam hisrude wooda.

12 Sey ha Allah Ceniido feere muudum wartirde tagaale nyaloomaare dargal, ha maako tabitirde mabbe, o warjoto kala gooto fuh deedeey kohonoto.

13 ii aadama tammi wi'eego kala kohuwi fuh dum hayru e sarru fuh, koo'o hanndini be ko'o sabbitini ha ngeendam maako.

14 Accu bii aadama o tammi lataago o hujja dow hoore maako ha ko'ohuuwi.

15 Koo'o waddi kala geldi maako fuh o jaban taake ngam d'inafataa mo

لَا تُحْرِكْ بِهِ لِسَانَكَ لِتَعْجَلَ بِهِ ﴿١٦﴾ إِنَّ عَلَيْنَا جَمْعَهُمْ وَفِرْعَانَهُ ﴿١٧﴾ فَإِذَا قَرَأْتَهُ فَاتَّبِعْ قُرْآنَهُ ﴿١٨﴾ ثُمَّ إِنَّ عَلَيْنَا بَيَانَهُ ﴿١٩﴾ كَلَّا بَلْ تُحِبُّونَ الْعَاجِلَةَ ﴿٢٠﴾ وَتَذَرُونَ الْآخِرَةَ ﴿٢١﴾ وَجُوهٌ يَوْمَئِذٍ نَّاصِرَةٌ ﴿٢٢﴾ إِلَىٰ رَبِّهَا نَازِرَةٌ ﴿٢٣﴾ وَوُجُوهٌ يَوْمَئِذٍ بَاسِرَةٌ ﴿٢٤﴾ تَظُنُّ أَنْ يُفْعَلَ بِهَا فَاقَةٌ ﴿٢٥﴾

16 Taata dimbu d'emngal maad'a be janngu go Kur'aanu wakkati wahy u jippoto ha maa da ngam hulugo taata ngoytaa nde.

17 Anndu ha amin moobugo nde ha nder ber nde maad'a, e min moobant e nde a woytataabo.

18 Toni janngi nde dow maad'a nulaad'o amin jibirilu hed'ita janngirde m aako nden jnnga faawo maako bana no o janngini ma.

19 Hooti d'on dow amin wannginango maa haa ko sakli ma ibgo e maana aji maare e kiitaa ji maare.

20 Fiiwol laataaki bana no tammotood'on yaa o non heeferbe ha wiigo m ood'on y'ummu ngal walaa warjeego woodaa. Accu o non beon d'on ngi d'i duuniya be jaageeji maaru.

21 On acci laahira be neemaaji muudum.

22 Geese yimbe gabgol nyaloomaare darngal d'on yaayni laafi.

23 Be d'on ngi'a jowmiraawo maaje, de d'on mbeeltinoro be muudum.

24 Geese yimbe hallube wabtarbe d'on poŋngini nyaloomaare man.

25 Ngam de d'on ngasni yanngada be masibo jippanto de.

كَلَّا إِذَا بَلَغَتِ التَّرَاقِيَ ﴿٢٦﴾ وَقِيلَ مَنْ رَاقٍ ﴿٢٧﴾ وَظَنَّ أَنَّهُ الْفِرَاقُ ﴿٢٨﴾ وَالْتَفَتِ الْأَسَاقُ بِالْسَبَاقِ ﴿٢٩﴾ إِلَىٰ رَبِّكَ يَوْمَئِذٍ الْمَسَاقُ ﴿٣٠﴾ فَلَا صَدَقَ وَلَا صَلَّىٰ ﴿٣١﴾ وَلَكِن كَذَّبَ وَتَوَلَّىٰ ﴿٣٢﴾ ثُمَّ دَهَبَ إِلَىٰ

أَهْلِيهِ يَتَمَطَّىٰ ﴿٣٣﴾ أَوْلَىٰ لَكَ فَأَوْلَىٰ ﴿٣٤﴾ ثُمَّ أَوْلَىٰ لَكَ فَأَوْلَىٰ ﴿٣٥﴾ أَيَحْسَبُ الْإِنْسَانُ أَنْ يُتْرَكَ

سُدًى ﴿٣٦﴾ أَلَمْ يَكْ نَظْفَةً مِّن مَّيِّ يُمْنِي ﴿٣٧﴾ ثُمَّ كَانَ عَاقِبَةَ فَنَاقٍ فَسَوَىٰ ﴿٣٨﴾ فَجَعَلَ

مِنْهُ الزَّوْجَيْنِ الذَّكَرَ وَالْأُنثَىٰ ﴿٣٩﴾ أَلَيْسَ ذَلِكَ بِقَدِرٍ عَلَىٰ أَنْ يُحْيِيَ الْمَوْتَىٰ ﴿٤٠﴾

26 Non non goorngga toni yonki biiadama maayand'o yottake ha dow lo oyle maako

27 Yoga yald'irbe ha nokkuure man mbi'a yoga d'abbitee moccoowo nga m mocca mo.

28 O tabitini kanko maayand'o man o senndi ran be duuniya.

29 Sad'irma ragare duuniya d'on sonootiri be sad'irma aran laahira.

30 Haa Allah Ceniid'o soggirde jeyaabe nyan nde darngal woni tona ha al janna, nden kam ha yiite.

31 Keefeero'on mo nudd'inaay nulaad'o Allah be deftere Kur'aanu non non o sali juulugo.

32 Kanko man o fewni deftere Kur'aanu o d'oylio sali nudd'ingo.

33 Nden o dilli ha yimbe maako o d'on dajja ha yaadu maako.

34 Halakuye woodani mo.

35 Hooti halakuye woodani ma a halki on pwnud'o deftere Allah.

36 Kadi bii aadamaa yankiroowo y'ummungal otammoto Allah accan mo

merena? O umrataake, o had'ataake o yanngitataake na,

37 O wonaay no otobbere tampunde ha ndiyam jawniidam dufeteed'am h a renngaaji na?

38 Nden o laatti o hey'yere y'ii'am, nden Allah be bawde muudum tagi mo mo'ini tagdi maako

39 O wad'ii ha bii aadama noone d'ifi: gorko edebbo

40 Jowmiraawo tagud'o ko wi'aa d'um fuh o laataaki o woodi baawde lor nugo tagaale baawo maayugo maaje? Non non Allah ceniid'o woodi baaw d'e maajum.

Suuratul Insaan

En Puɗ'diri Innde Allah Huuba-Hinnayeejo Heero Hinnayeejo

هَلْ أَتَى عَلَى الْإِنْسَانِ حِينٌ مِّنَ الدَّهْرِ لَمْ يَكُنْ شَيْئًا مَّذْكُورًا ﴿١﴾ إِنَّا خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ مِنْ نُطْفَةٍ أَمْشَاجٍ نَّبْتَلِيهِ فَجَعَلْنَاهُ سَمِيعًا بَصِيرًا ﴿٢﴾ إِنَّا هَدَيْنَاهُ السَّبِيلَ إِمَّا شَاكِرًا وَإِمَّا كَفُورًا ﴿٣﴾

1 Hakiika bedake dow bii Adam wakkatiyel juudngel ibgo e jamanu, yeeso fuufeege yonki ha maako o laataaki no huunde inneteende.

2 Minon tagi bii Aadama ha tobbere jillootir nde hakkunde ndiyam gor ko e debbo ngam min jarriboomo be deftinaadi cariya, min mba'di mo ng am sababu maajum o nanoowo ngam o nana aayaaje, o gi'oowo ngam o y i'a daliilaaji woodeende Allah.

3 Min mbannginani mo laawol kannda bee majjere, min kolli mo hayr u bee sarru fuh ngam o laato'o muuminiiyo gettoowo malli bo o keefeero mbuloowo.

4 Min taskanake heeferbe ge'elle d'e jamndi min kab'ira kosde ma'bbe e lunndufe min kab'irta juud'e ma'bbe e daade ma'bbe be yii te nge be ngul dete be muudum.

إِنَّا أَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ سَلَاسِلًا وَأَغْلَالًا وَسَعِيرًا ﴿٤﴾ إِنَّ الْأَبْرَارَ يَشْرَبُونَ مِنْ كَأْسٍ كَانَ مِزَاجُهَا كَافُورًا ﴿٥﴾ عَيْنًا يَشْرَبُ بِهَا عِبَادُ اللَّهِ يُفَجِّرُونَهَا تَفْجِيرًا ﴿٦﴾ يُوفُونَ بِالْآذَانِ حَرْغًا لَّيْلًا ﴿٧﴾ وَإِنَّمَا نُطْعِمُكُمْ لِوَجْهِ اللَّهِ لَا نُرِيدُ مِنْكُمْ جَزَاءً وَلَا شُكْرًا ﴿٨﴾ إِنَّا لَنَخَافُ مِنْ رَبِّنَا يَوْمًا عَبُوسًا قَمْطَرِيرًا ﴿٩﴾ فَوَقَّهْمُ اللَّهُ شَرَّ ذَلِكَ الْيَوْمِ وَلَقَّهْمُ نَصْرَةَ وَسُرُورًا ﴿١٠﴾ وَجَزَاهُمْ بِمَا صَبَرُوا جَنَّةً وَحَرِيرًا ﴿١١﴾

5 Anndu woodani yimbe d'owaniibe Allah labbinbe dewe muudum, o ho kkanbe hake Jowmiraawo. 'Be d'on jara nyannde darngal ibgo e mbal Aljan na jiloraadam be noone bood'e ha jaramji kannjum woni ndiyam kaafuur.

6 Jaram jilloriid'am be kaaffur d'um coofol ngol jeyaabe Allah jarata h a muudum bed'ondoggina ngol ha nokku be ngid'i fuh be koy d'um.

7 Muumini'en belaatake ha duuniya be kebbinan togayeeje, be d'on kuli yanngada Allah, nyaloomaare darngal nde laatoto torra muu d'um e sarru muudum campiti dow yimbe, sey mo Allah reeni.

8 e d'on y'aamna y'aamdu hawtaade be yi d'ugo, be marugo haje ha maa

ru, ƒe don yaamna talakaajo tampuɔ mo waawataa faggi taago be atiim eejo mo baba muudum maayi be dahaado ha haƒe.

9 e don mbi'a ha ko'e maɓɓe min don iinana' on ngam tefugo yerduye Allah be d'abɓititgo mbarjaari maako min d'abɓititaa be maajum yettoore malli bo manoore ha moodon.

10 Min don kula ibgo e jawmiraawo amin nyaloomaare fonnginiinde saa tunde.

11 Allah Ceniɔo reenibe sarru nyaloomaare man o hokkibe mboodirka be annoora ha geese maɓɓe bee seyo e fertaare haa ƒerde maɓɓe.

12 Allah Ceniɔo warjibe dow kobe muny'i haa duuniyaaru dow dowa naago Jowmiraawo. Allah riskibe Aljanna ƒe nyaaman haa maaka kobe mari haaje, ƒe don ɓorno ha maaka ɓornucce harir.

13 Alhaali maɓɓe ƒe don piyi sogonnde dow lece jaaknaade be limce bo oodɔde ƒe ngi'ataaha aljanna man guldum naage walaa saɔir ma peewol.

مَتَّكِبِينَ فِيهَا عَلَى الْأَرَائِكِ لَا يَرَوْنَ فِيهَا شَمْسًا وَلَا زَمْهَرِيرًا ۗ وَدَانِيَةً عَلَيْهِمْ ظِلَالُهَا وَذُلَّتْ
 قَطُوفُهَا تَذَلِيلًا ۗ وَيُطَافُ عَلَيْهِمْ بِإِنْيَةٍ مِّنْ فِضَّةٍ وَأَكْوَابٍ كَانَتْ قَوَارِيرًا ۗ قَوَارِيرًا مِّنْ فِضَّةٍ
 قَدَرُواْ فِيهَا قَدِيرًا ۗ وَيُسْقَوْنَ فِيهَا كَأْسًا كَانَ مِزَاجُهَا زَجْجِيلًا ۗ عَيْنًا فِيهَا تُسَمَّى سَلْسِيلًا ۗ
 وَيُطَافُ عَلَيْهِمْ وَلَدُنَّ مُخَلَّدُونَ إِذَا رَأَيْتَهُمْ حَسِبْتَهُمْ لُؤْلُؤًا مَّنشُورًا ۗ وَإِذَا رَأَيْتَ ثَمْرًا رَأَيْتَ نَعِيمًا
 وَمُلْكًا كَبِيرًا ۗ عَلَيْهِمْ ثِيَابٌ سُنْدُسٌ خُضْرٌ وَإِسْتَبْرَقٌ وَحُلُوعًا أَسْوَدٌ مِّنْ فِضَّةٍ وَسَقَاهُمْ
 رَبُّهُمْ شَرَابًا طَهُورًا ۗ إِنَّ هَذَا كَانَ لَكُم جَزَاءً وَكَانَ سَعِيرًا مَّشْكُورًا ۗ

14 Don badi dow maɓɓe dow ledɔde aljanna hoytinaama dow maɓɓe te bugo ɓendalloojemaaje hoytingo.

15 Don taarine dow maɓɓe kaakoy yaamrugocardihoy be kophoy jarduk oy.

16 Kaakoy jardukoy ibgo e cardi koddiraakoydeedeɔ ko fotata bee yaroo ƒe, ɓurata ngagkata

17 e don jarne ha Aljanna man canndooje d'i giya aljanna jillaad'am be ja njabil.

18 e don jara ha seeboore aljanna wi'eteendesalsabil ngam hisgo jaram maajum be hoygomodugo maajum e welgo maajum.

19 Don taaro dow maɓɓe bikkoy pamaron duumotoobe dow no ƒe ngoni , toni ayiiebe a tammotoobe ngam woodfugo maɓɓe be laabugoballi maɓɓe e aaynaaga geese maɓɓe bana luulu uuri sampitaandi yaynori.

20 Toni ayi kala nokku haa aljannaka ayi'an haa muudum neema laamu manngu peesiingu.

21 Don dow maɓɓe limce boodɔde ibgo e harird'elemɔde e tekkundɔde ƒe don pawnire ibgoe cudawle d'e jawe cardi, jowmiraawo maɓɓe yarniibe jar am ceniidam laabɔdam.

22 Wi'eteebe: annu ko siryanaadon dum mbarjaari kuude moodon boodɔde laatake kuude mon ha duuniya d'e jabaade ha Allah d'e ngerdaade bo.

إِنَّا نَحْنُ نُزَلْنَا عَلَيْكَ الْفُرْقَانَ تَنْزِيلًا ﴿٢٣﴾ فَاصْبِرْ لِحُكْمِ رَبِّكَ وَلَا تَطِعْ مِنْهُمْ ءَانِمًا أَوْ كَفُورًا ﴿٢٤﴾ وَأَذْكُرْ اسْمَ رَبِّكَ بُكْرَةً وَأَصِيلًا ﴿٢٥﴾ وَمِنَ اللَّيْلِ فَاسْجُدْ لَهُ وَسَبِّحْهُ لَيْلًا طَوِيلًا ﴿٢٦﴾ إِنَّ هَؤُلَاءِ لَيُجِبُونَ الْعَاجِلَةَ وَيَذُرُونَ وَرَاءَهُمْ يَوْمًا نَقِيلًا ﴿٢٧﴾ نَحْنُ خَلَقْنَاهُمْ وَشَدَدْنَا أَمْرَهُمْ وَإِذَا شِئْنَا بَدَلْنَا أَمْرَهُمْ تَبْدِيلًا ﴿٢٨﴾ إِنَّ هَذِهِ تَذَكُّرَةٌ فَمَنْ شَاءَ اتَّخَذْ إِلَىٰ رَبِّهِ سَبِيلًا ﴿٢٩﴾ وَمَا تَشَاءُونَ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلِيمًا حَكِيمًا ﴿٣٠﴾ يَدْخُلُ مَنْ يَشَاءُ فِي رَحْمَتِهِ وَالظَّالِمِينَ أَعَدَّ لَهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا ﴿٣١﴾

23 Minon jippini dow maada deftere nulaad'odiga to amin ngam nde sifti nora yimbe be kowoni ha maare ibgo e iina Allah e kalti muudum.

24 Munyu ngam kiita jowma taata d'wana nder maβbe on latiido luggi d'iniido ha suunooji mallibo pantindo ha keeferaaku be majjere.

25 Yummana dow innugo jowma bee toraago mo haa aran nyalowma be e ragare muudum.

26 Haa nder jemma yaŋkinana jowma juulu e subhiid'in ngam maago je mma juud'fo.

27 Anndu beedo bed'on ngidi yaawundu kayru woni duuniya, be don cu klani ndu, be acci kuungal laahira ga'da baawo maβbe hawtaade be ko wo ni ha laahira ibgo e kisdam maβbe ha nyaloomaare saata sadirmaare.

28 Minon tagibe min mbo'inni tagdi maβbe, to min ngidi min kalkanbe min ngada yimbe wofbe feere d'owntaobe umrooje Allah.

29 Anndu suurawol ngol ngol waaju ha tagee fooji, koo moy yid'ani hoo re muudum hayru duuniya e laahira o jogitito iimaanaaku, laa wol jaaran gol mo ha yaafuye Allah e yerdu ye muudum.

30 On muunyata fiiwol nder fiiji fuh sey be hoddiroore e muunyo Allah. Anndu Allah cenii do o laatake o anndufo yaakeeji tagaale maa koo gon iijo ha taskitaaki e kuude maako.

31 O naadan on mo o muunyi ibgo e jeyaabe maako ha hinnuye e yerduy e maako (hambe ngoni muumini'en). Allah Ceniido siryanaketoonyo too be y'attotoobe keeri maako yaŋngada naawnaaka.

Suurawol Mursalaat

En pud'iri Innde Allah Huuβa-Hinnayeejo Heera-Hinnayeejo

وَالْمُرْسَلَاتِ عُرْفًا ﴿١﴾ فَأَلْصَقْنَ عَصْفًا ﴿٢﴾ وَالنَّشْرِ تَنْشِيرًا ﴿٣﴾ فَالْفُرْقَاتِ قَرَفًا ﴿٤﴾
 فَالْمَلَقَاتِ ذِكْرًا ﴿٥﴾ عَذْرًا أَوْ تَنْذِيرًا ﴿٦﴾ إِنَّمَا تَوْعَدُونَ لَوْ فَعُورٌ ﴿٧﴾ فَإِذَا النُّجُومُ طُمِسَتْ ﴿٨﴾
 وَإِذَا السَّمَاءُ فُجِّتَتْ ﴿٩﴾ وَإِذَا الْجِبَالُ سُفِّتَتْ ﴿١٠﴾ وَإِذَا الرَّسُلُ أُنزِلَتْ ﴿١١﴾ لِأَنَّ يَوْمَ أُجِّلَتْ ﴿١٢﴾
 لِيَوْمِ الْفَصْلِ ﴿١٣﴾ وَمَا أَدْرَاكَ مَا يَوْمَ الْفَصْلِ ﴿١٤﴾ وَيَلَّ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ

1 Allah Ceniido hunorake be keni jooftaadi, yoga maaji don tokko yoga.

2 O hunorake be keni be sotoodi wessago, kalkooji yimbe.

3 O hunorake be malaa'ika'en wakkilaabe duule, bed'on coggade ha nok

ku Allah muu nyi.

- 4 O hunorake be malaa'ik'en jippinanbe diga Allah Ceniido ha dow ann abo'en maako ko sendirta hakkunde goongga be fewre.
- 5 Non non o hunorake be malaa'ika'en jaban be wahyu diga Allah be jip pina dow annabo'en maako.
- 6 Ngam tay'ugo geldol ha tagaale maako be rentingo be ngam taata be mara geldol ha Allah.
- 7 Anndu ko Allah iinani on ibgo e fiji nyaloo maare darngal be ko won i ha maare ibgo e kor oo suye, d'um ukkotood'um walaa seko sam.
- 8 Nde taweema kooode moytaama jayngol maaje natti
- 9 Nde taweema asama seeki
- 10 Nde taweema kooseje campitake de laataake sollaare ruuyannde.
- 11 Nde taweema waf'anaama nulaabe wakkatiyel e ajal keeraangal ngam sendugo hakku nde maβbe e ummaatooje maβbe.
- 12 Ngam ndeyeere nyaloomaare nulaabe sabbitina?
- 13 e sabbitinaama ngam nyaloomaare nde sendugo hakkunde tagaale.
- 14 E ko'anndinma ya bii aadama kowoni nyaloomaare nde sendugo hakk unde tagaale e kuleeli muud'um be sad'irmaaji muud'um.
- 15 Halakuye mawnde ha nyaloomaare nde woodani fewnoobe nyalde iin aande nde.

أَلَمْ نُهَبِكِ الْأَوَّلِينَ ﴿١٦﴾ ثُمَّ نَبَّيْنَهُمُ الْآخِرِينَ ﴿١٧﴾ كَذَلِكَ نَفْعَلُ بِالْمُجْرِمِينَ ﴿١٨﴾ وَيَلُومُونَ
 لِمُكَذِّبِينَ ﴿١٩﴾ أَلَمْ نُخْلِقْكُمْ مِنْ مَّاءٍ مَّهِينٍ ﴿٢٠﴾ فَجَعَلْنَاهُ فِي قَرَارٍ مَكِينٍ ﴿٢١﴾ إِلَىٰ قَدَرٍ مَّعْلُومٍ ﴿٢٢﴾
 فَفَدَرْنَا فَنِعْمَ الْقَادِرُونَ ﴿٢٣﴾ وَيَلُومُونَ لِمُكَذِّبِينَ ﴿٢٤﴾ أَلَمْ نَجْعَلِ الْأَرْضَ كَهَاتَا ﴿٢٥﴾ أَحْيَاءَ وَأَمْوَاتَا ﴿٢٦﴾
 وَجَعَلْنَا فِيهَا رِوَاسِيَّ سَلْمَخَاتٍ وَأَسْقَيْنَاكُمْ مَاءً فُرَاتَا ﴿٢٧﴾ وَيَلُومُونَ لِمُكَذِّبِينَ ﴿٢٨﴾

- 16 Min kalkaay no ummaatooje artud'ena? Be sababu fewnugo maβbe nu laabe Allah bana yimbe annabi Nuuhu be Aadinkoo be na.
- 17 Nden min tokkini ragare'enbo ha halkeego.
- 18 Bana no min kalkiri ummaatooje caaliide de, non non min kalkirta bii kdufe, e heefer be Makka ngam fewnugo maβbe Annabiijo Mohammadu , mo jam e hinnuye tabiti dow muud'um.
- 19 Halkuye e yaɗngada caatuka ha nyaloomaare nde woodani kala pewn ufo woodeende Allah be nual Annabiijo.
- 20 Min tagaay on yaa o non jamaare heeferbe ibgo e diyam tampud'am ja wniid'am (tobbere Mani).
- 21 Nden min mbaɗi ndiyam man ha nokkuyeldeenaangel (renga debbo).
- 22 Ha wakkatiyel keeraangel, anndaangel ha Allah.
- 23 Mininmari bawde dow tagugo mo kanko bii Aadama be suurdingo mo e wurtingo mo, maadalla ha marbe bawde yo woni minon (Allah Senido).
- 24 Halakuye e yaɗngada caatuka ha nyaloomaare nde woodani fewnuβe bawde amin.
- 25 Kadi min mbaɗaay lesdi ndi on ngeed'ata ha muud'um, ndi don moob a onna?

26 Ndi d'on mooba on ha nder reedu maari onmaay bebo.

27 Min mbađi her maari kooseje tabititde towde ngam taata lesdi man ndi dimmbo, min jarni on ndiyam mbeeld'am.

28 Halakuye be natturu ha nyaloomaare dar ngal woodani fewnoobe nee maaji di.

أَنْطَلِقُوا إِلَى مَا كُنْتُمْ بِهِ تُكَذِّبُونَ ﴿٢٩﴾ أَنْطَلِقُوا إِلَى ظِلِّ ذِي ثَلَاثِ شُعَبٍ ﴿٣٠﴾ لَا ظَلِيلٍ وَلَا يُعْنِي مِنَ
الْهَبِّ ﴿٣١﴾ إِنَّهَا تَرْمِي بِشَرَرٍ كَالْقَصْرِ ﴿٣٢﴾ كَأَنَّهُ جَمَلٌ صُفْرٌ ﴿٣٣﴾ وَيَلُّ يَوْمَئِذٍ لِّلْمُكَذِّبِينَ ﴿٣٤﴾
هَذَا يَوْمُ لَا يَنْطُقُونَ ﴿٣٥﴾ وَلَا يُؤْذَنُ لَهُمْ فَيَعْتَذِرُونَ ﴿٣٦﴾ وَيَلُّ يَوْمَئِذٍ لِّلْمُكَذِّبِينَ ﴿٣٧﴾ هَذَا يَوْمُ الْفَصْلِ
جَمَعْنَاكُمْ وَالْأَوَّلِينَ ﴿٣٨﴾ فَإِن كَانَ لَكُمْ كَيْدٌ فَكِدُونِ ﴿٣٩﴾ وَيَلُّ يَوْمَئِذٍ لِّلْمُكَذِّبِينَ ﴿٤٠﴾

29 Wi'tee heeferbe nyaloomaare darngal: djaa reebe haa yaɗngada yiite jahaannamaaye nge laatinood'on on d'onno fewna haa duuniya go.

30 DJaareebe haa d'owlede yiite marude cuur de e lice tati.

31 Dowle man de d'uwataa haa nyaloomaare man, de jaynitittaa haa gu ldum bo.

32 Yiite jahaannamaaye d'on wubo peete mawde kala feetere fuh bana so orowol maɗngol.

33 A tammoto peete yiite de d'um geeloodi ooli.

34 Halakuye e yaɗngada naawka ha nyaloomaare darngal woodani few noobe kalti Allah.

35 Nde nyaloomaare nde fewnoobe mbaawataawolwugo boliide nafande be.

36 e kebataa dungayeere wolde maa sakko bengeldito ngam be ngalaa ge ldol.

37 Halakuye e yaɗngada naawka ha nyaloomaare darngal woodani fewn oobe nyaloomaare nde.

38 Ndee nyaloomaare, Allah sendan hakkunde tagaale o sendira hakkund e gooɗnga bee fewre, min moobti on haa maare, yaa o non jamaare heefer be hawtaade bee heeferbe ummaatooje artube.

39 Toni on woodi dabare no kisroton yaɗnga da Allah. Hannde mbađe d abare man ngam kison ko'e mood'on ibgo e tamndannde Allah Ceniid'o e yaɗngada maako.

40 Halakuye e yaɗngada naawka haa nyaloomaare darngal woodani few noobe darngal.

إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي ظِلِّلٍ وَعُيُونٍ ﴿٤١﴾ وَفُوكِهِ مِمَّا يَسْتَهْوُونَ ﴿٤٢﴾ كُؤُوا وَأَسْرُبُوا هُنِيئًا بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٤٣﴾
إِنَّا كَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ ﴿٤٤﴾ وَيَلُّ يَوْمَئِذٍ لِّلْمُكَذِّبِينَ ﴿٤٥﴾ كُؤُوا وَتَمَتَّعُوا قَلِيلًا إِنَّكُمْ جُجِرْتُمْ ﴿٤٦﴾
وَيَلُّ يَوْمَئِذٍ لِّلْمُكَذِّبِينَ ﴿٤٧﴾ وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ ارْكَعُوا لَا يَرْكَعُونَ ﴿٤٨﴾
وَيَلُّ يَوْمَئِذٍ لِّلْمُكَذِّبِينَ ﴿٤٩﴾ فَبِأَيِّ حَدِيثٍ بَعْدَهُ يُؤْمِنُونَ

41 Anndu woodani hulbe Allah haa duuniya reentiibe yaɗngada maako b ee lismaago um rooje maako e daaytaago kadaadi maako be d'on haa dow ledde aljanna bee coofi ndi yam doggoojam.

- 42 Woodani be fonkallooje d'uud'fe haa kobe cuunetee.
- 43 Yaame y'aamdu weldu djaree djaram mbeɗam bee sababu ko kanndi ndon haa duuniyaibgo e kuud'fe bood'fe.
- 44 Bana no min mbarjori muunini'en haa Aljanna, min mbarjorto kala m o' indo kuudemuudum fuh.
- 45 Halakuye e yaɗngada woodani fewnoobe.
- 46 Yaame djare haa mbeɗdi duuniya weltinoore bee suunooji maaru, jama nuuru famardu, o non be on biik'dube nagm hufranaago mon Allah Ceniid'o.
- 47 Halakuye e yaɗngada naawka woodani fewnoobe nyaloomaare darngal.
- 48 Toni wi'aama heeferbe juulane Allah, jaɗkina nee mo be juulataa be n jaɗkinantaako Allah, be d'on tabiti dow mawniataare e keeferaaku.
- 49 Halakuye e yaɗngada woodani fewnoobe aayaaje Allah.
- 50 Toni be nudd'inaay deftere Kur'aanu
- ndee kadi ndeyeere deftere d'eye boliid'e baawo maare be nuud'dinta alha ali bo kayre woni waɗnginande kala koo dume fuh. Kayre woni laafnde haa kiitaaji maare e kubaruuji mare, kayre woni tampinoore bee lafjuuji maare e maanaaji maare.

Suuratun Naba'

En Pud'dirri Innde Allah Huuɓa Hinnayeejo Heera Hinnayeejo

عَمَّ يَتَسَاءَلُونَ ﴿١﴾ عَنِ النَّبِيِّ الْعَظِيمِ ﴿٢﴾ الَّذِي هُمْ فِيهِ مُخْتَلِفُونَ ﴿٣﴾ كَلَّا سَيَعْلَمُونَ ﴿٤﴾ كَلَّا سَيَعْلَمُونَ ﴿٥﴾
 أَلَمْ يُجْعَلِ لِلْأَرْضِ مِهْدًا ﴿٦﴾ وَالْجِبَالِ أَوْتَادًا ﴿٧﴾ وَخَلَقْنَا كُرُورًا وَجِبَا ﴿٨﴾ وَجَعَلْنَا نَوْمَكُمْ سُبَاتًا ﴿٩﴾
 وَجَعَلْنَا اللَّيْلَ لِبَاسًا ﴿١٠﴾ وَجَعَلْنَا النَّهَارَ مَعَاشًا ﴿١١﴾ وَبَنَيْنَا فَوْقَكُمْ سَبْعًا شِدَادًا ﴿١٢﴾ وَجَعَلْنَا سِرَاجًا
 وَهَاجًا ﴿١٣﴾ وَأَنْزَلْنَا مِنَ الْمُعْصِرَاتِ مَاءً ثَجَّاجًا ﴿١٤﴾ لِنُخْرِجَ بِهِ حَبًّا وَنَبَاتًا ﴿١٥﴾ وَجَعَلْنَا أَلْفَافًا ﴿١٦﴾

- 1 Dow d'ume huunde yoga heeferbe y'amata yoga?
- 2 e d'on y'amy'am tindira diga kubaru wol maɗngol.
- 3 Ngolbe d'on luuri ha muudum kanjum woni deftere Kur'aanu wi'annde be haala y'ummu ngal baawo maayde gal heeferbe Makkah pewnata d'um.
- 4 Fiiwol ngol laattaaki bana nobe y'aay'ata: betammi anndugo wattam f ewnugo maɓbe waɗngananbe ko Allah tammii waɗugobe nyaloomaare d arngal.
- 5 Hooti be tammi anndugo goɗdugo ko annabii jo waddi ibgo e Kur'aan u bee y'ummungal.
- 6 Min ngad'anaay be lesdi d'um we'ittona?
- 7 Min ngad'anaay be kooseje d'edon d'isi ha lesdi ngamtaata lesdi man ndi dimmboona?
- 8 Min tagiibe hambe fiɓbe Aadama'en be noone min ngad'igorko e debbo.
- 9 Min mbaɗ'ii d'oyngol moodon d'um fofturu haa ballimoodon on d'on d e'ita haamuudum.
- 10 Min mbaɗ'ii jemma d'um bornucce d'on bornoo on bee y'ibre muudum bana limes wirni rta (suurirta) borniid'oɗum.
- 11 Min mbaɗi nyalooma d'um wakkati tefugo nguure moodon.
- 12 Min mahii dow moodon beɗi asamanji j'eweed'idi d'iseekata?

13 Min mbaɗi naage d'um pitirila kuɓɓoowa marungajayngol.

14 Min njippinii diga haa duule toɓooji ndi yam dufandam be koɗuudi.

15 Ngam min ngurtina bee maajam gabbee d'eyimɓe nguurdata be futngo oji didabbaaji y'aamata.

16 Be gese nyikkindirde yoga maaje dow yoga d'on takkootiri be yoga.

إِنَّ يَوْمَ الْفَصْلِ كَانَ مِيقَتًا ﴿١٧﴾ يَوْمَ يُنْفَخُ فِي الصُّورِ مَنَاقِبُ أَقْوَابًا ﴿١٨﴾ وَفُتِحَتِ السَّمَاءُ فَكَانَتْ أَبْوَابًا ﴿١٩﴾ وَسُيِّرَتِ الْجِبَالُ فَكَانَتْ سَرَابًا ﴿٢٠﴾ إِنَّ جَهَنَّمَ كَانَتْ مِرْصَادًا ﴿٢١﴾ لِلظَّالِمِينَ مَعَابَا ﴿٢٢﴾
لَدَيْنَ فِيهَا آحْقَابًا ﴿٢٣﴾ لَا يَذُقُونَ فِيهَا بَرْدًا وَلَا شَرَابًا ﴿٢٤﴾ إِلَّا جَمِيمًا وَعَسَاقًا ﴿٢٥﴾
جَزَاءً وَفِاقًا ﴿٢٦﴾ إِنَّهُمْ كَانُوا لَا يَرْجُونَ حِسَابًا ﴿٢٧﴾ وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا كِذَابًا ﴿٢٨﴾
وَكُلُّ شَيْءٍ أَحْصَيْنَاهُ كِتَابًا ﴿٢٩﴾ فَذُوقُوا فَلَنْ نَزِيدَكُمْ إِلَّا عَذَابًا ﴿٣٠﴾

17 Anndu nyaloomaare senndugo hakkunde tagaale kayre woni nyaloom aare dargal ndewodi wakkati keeraaɗo.

18 Nyaloomaare nde malaa'ikaajo fuufata ha luwal fuufannde y'ummung al ummaatooje ngaran kala ummaatoore fuh be ardiid'o nde.

19 Asama omtaama nga laatake nga d'on mari dammuɗe ngam jippingo malaa'ika'en.

20 Koosseeje ndilliraama d'e laatake d'um faa yaalo.

21 Anndu yiite jahaannamaaye nge laatake ngewaaltaniinge heeferɓe.

22 Nge laatti d'um wartirde haa kala y'aggiibe fuh.

23 e njood'otoobe ha maage jamanuuji d'uud'ɗi d'itimmataa.

24 e meedataa ko ha maage deedeɗ ko feftinantabe nguli yiite ɓe kebataa njaram d'onɗi tinan d'ambe.

25 Sey ngay'wandam bee mborwordi.

26 Dum kow'aadum d'um mbarjaari deedeɗ koyaadata bee kuude maɓɓ e d'eɓe kuuwata haa duuniya.

27 Hamɓe ɓee belaatake ɓekulataa nyaloomaare koroosuye kanjumwaɗi ɓe kuuwanaay nde.

28 e pewnii aayaaje d'e nulaaɗo maɓɓe ngaddaniɓe fewnugo.

29 Kala kooɗume fuh min mbinndiidum haa lawhul mahfuuj

30 Meedeɗe onon heeferɓe mbarjaari kuude mood'on min ɓesdantaa on se y yaɗngada dow yaɗngada mood'on

إِنَّ الْمُتَّقِينَ مَعَازِلًا ﴿٣١﴾ حَدَائِقَ وَأَعْنَابًا ﴿٣٢﴾ وَكَوَاعِبَ أَتْرَابًا ﴿٣٣﴾ وَكَأَسَدًا حَافًا ﴿٣٤﴾ لَا يَسْمَعُونَ فِيهَا لَغْوًا
وَلَا كِذَابًا ﴿٣٥﴾ جَزَاءً مِمَّنْ رَبِّكَ عَطَاءً حِسَابًا ﴿٣٦﴾ رَبِّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا الرَّحْمَنُ لَا يَمْلِكُونَ
مِنَهُ خِطَابًا ﴿٣٧﴾ يَوْمَ يَقُومُ الرُّوحُ وَالْمَلَائِكَةُ صَفًّا لَا يَتَكَلَّمُونَ إِلَّا مَنْ أِذْنُ لَهُ الرَّحْمَنُ وَقَالَ
صَوَابًا ﴿٣٨﴾ ذَلِكَ الْيَوْمُ الْحَقُّ فَمَنْ شَاءَ اتَّخَذْ إِلَىٰ رَبِّهِ مَعَابًا ﴿٣٩﴾ إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ قُرْآنًا قَرِيبًا يَوْمَ
يَنْظُرُ الْمَرْءُ مَا قَدَّمَتْ يَدَاهُ وَيَقُولُ الْكَافِرُ يَلَيْتَنِي كُنْتُ تُرَابًا ﴿٤٠﴾

31 Anndu woodanii hulɓe Allah huuwanɓe kuude laaɓuɗe woodanii ɓe t inuɓe be nastu go aljanna.

- 32 Woodaniibe gese mawde inabooje.
- 33 Woodaniibe teerid'iraabe d'i iwube yede re'en fotaduubi'en.
- 34 Woodaniibe sanndoo hee wndndu giya Aljanna.
- 35 e nanata ha aljanna koŋgol fewer yoga maŋbe fewnataa yoga.
- 36 Kala kowi'aa d'oo fuh dum moyere e dokkalduudngal diga Allah ke'a n ngal bebo.
- 37 Jowmu asamanji e lesdi bee kowoni hakku nde maaji kaŋkowoni huu ba-hinnayeejo, ha laahira be martataa haa maako boliide sey mo Allah du nganii dum.
- 38 Nyaloomaare nde jibiriilu y'ummotoo e ma laa'ika'en marbe saffuuji b e ceetataa sey mo Allah dunganii seetaago o wi gooŋga e faa daare.
- 39 Kayre woni nyaloomaare gooŋga nde seko walaa haa muudum. Koo moy yidi kisdam haa kuleeli darngal o jogititto haa jowmiraawo maako wartirde.
- 40 Min ndeentini on yaŋgada badiikah nyaloomaare laahira kala bii Aa dama fuh yi'an ko huuwi ibgo e haayru, mallibo ko'o faggiti ibgo e jun uuba wakkati man keefeero wi'a tan gam hulnaago nyaloomaare man: t awee noni mi laatake mbulwuldi mi y'ummin taa ke no.

Suuratun naadji'aat

En Pud'iri Bee Innde Allah Huuŋa Hinnay ejo Heera-Hinnayeejo

وَالَّذِينَ عَرَفُوا وَالَّذِينَ نَشَئُوا وَالَّذِينَ سَبَّحُوا وَالَّذِينَ سَبَّحُوا
 وَالْمُدْبِرَاتِ أَمْرًا يَوْمَ تُرْجَفُ الرَّجْفَةُ تَتَّبِعُهَا الرِّادَةُ قُلُوبٌ يَوْمَئِذٍ وَاجِفَةٌ
 أَبْصَرُهَا خَشَعَةٌ يَقُولُونَ أَيْنَا لِمَرَدُّونَ فِي الْحَافِرَةِ أَوِ ذَا كُنَّا عِظْمًا مَخْرَجَةٌ
 قَالُوا تِلْكَ إِذْكَرَةٌ خَاسِرَةٌ فَإِنَّمَا هِيَ زَجْرَةٌ وَاحِدَةٌ فَإِذَا هُمْ بِالسَّاهِرَةِ

- 1 Allah ceniid'o hunorake be malaa'ika'en d'uppitooŋbe yonŋkiiji heeferb e d'uppitaama d'uppitannde saatunde.
- 2 O hunorake malaa'ika'en tamndooŋbe yonŋ kiiji muumini'en be hoyeende.
- 3 O hunorake be malaa'ika'en yinotooŋbe ha jippaago maŋbe diga asama be yeengugo maŋbe faago e asama man.
- 4 Bee malaa'ika'en yawd'otooŋbe ha wud'dnu go umrooje Allah.
- 5 Bee malaa'ika'en taskitantooŋbe wud'nugo umrooje deŋbe ngakkila taski tanaago dum ibgo e saaniiji laataano. Ammaa kowoni fi dagantaako tagaa d'o kam hunoraago ko luuti jowmiraawo tagudomo, toni o hunorake bee ko luuti Allah ni o huuwi sirku o haawtani Allah Ceniid'o.
- 6 Jawaabu hunayeere man on y'ummitintee on korsitittee nyaloomaare nde lesdi dimm boto be fuufannde aranndeere fuufannde nde maaynugo.
- 7 Nden tokkotoo ndee fuufannde wonnde nde yeedfitingo.
- 8 erde heeferbe nyaloomaare man de kultornde.
- 9 Gite maŋbe de purtiide de toskiide ngam hultorgo yaŋgada nyaloomaare man.
- 10 Heeferbe fewnanbe y'ummubgal be don mbi'a kadi min lorneteŋbe ba awo mayneego amin bana min ngonno min yeedube ha lesdindina?

- 11 Kadi min lornete hakiika min laatake min yi'e kiidufe colbitiide.
 12 e mbi lortannde min ndee kam dum lor tannde rosbiife.
 13 Lortannde maŋŋe man laatataako ni sina dum fuufannde woore.
 14 Tawaabe be yeedufe bedon dow lesdi man baawo be laatake no bedo n nder reedu maari.

هَلْ أَتَاكَ حَدِيثُ مُوسَى ۚ إِذْ نَادَاهُ رَبُّهُ بِالْوَادِ الْمُقَدَّسِ طُوًى ۗ أَذْهَبَ إِلَىٰ فِرْعَوْنَ إِنَّهُ طَغَىٰ ۗ
 فَقُلْ هَلْ لَكَ إِلَٰهٌ إِلَّا أَنَا تَبَرَّىٰ ۗ وَأَهْدِيكَ إِلَىٰ رَبِّكَ فَتَخْشَىٰ ۗ فَأَرْبَهُ الْكِبْرَىٰ ۗ
 فَكَذَّبَ وَعَصَىٰ ۗ ثُمَّ أَدْبَرَ سَعْيَىٰ ۗ فَحَشَرَ فَنَادَىٰ ۗ فَقَالَ أَنَا رَبُّكُمُ الْأَعْلَىٰ ۗ
 فَأَخَذَهُ اللَّهُ نَكَالَ الْأَخْضَرِ وَالْأُولَىٰ ۗ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَعِبْرَةً لِّمَن يَخْشَىٰ ۗ

- 15 Yelika waranaay mana? yaa nulaado Allah kubaru annabi Muusa.
 16 Wakkati jawmiraawo noddi mo ha waadi wol ceniingol bi'eteengol 'D uwa.

17 Jawmiraawo maako wiimo dillu ha Fir'aw na ngam o fantini ha yeddu go Allah.

18 Wi'u mo ayidaa senugo yonki ma ibgo e ayiibeeji na ?

19 Ayidaa mihaannde ha dowanaago Jawma, kulaamo ndentoda yaŋŋ ada maako na ?

20 Annabi Muusa holli ma kanko Fir'awna alaama makka kollanka gonf ugo maako, kanjum woni sawru e junngo.

21 Fir'awna fewni annabojo Allah o yeddi jawmiiko.

22 Nden o totti o hokkiti maawo odoyli o sali nud'ingo o don tiidi ha fe 'anaago annabi Muusa.

23 O moofti yimbe laamu maako, o noddi.

24 O wi min woni jawmiraawo mood'on bagiido.

25 Allah Ceniido nanngirimo be yaŋŋada duuniya e laahira.

26 Allah wa'imo o miccuye owaaju bo ha yeru'en maako ibgo e duundar be annu ha Fir'awna be ko jippanimo ibgo e yaŋŋada dum waaju har o n kulando Allah fuh.

إِنَّمَا أَشَدُّ حَلْقًا أَوْ السَّمَاءَ بَدَنَهَا ۗ رَفَعَ سَمَكَهَا فَسَوَّيَهَا ۗ وَأَعْطَشَ لَيْلَهَا وَأَخْرَجَ ضَحَهَا ۗ
 وَالْأَرْضَ بَعْدَ ذَٰلِكَ دَحَهَا ۗ أَخْرَجَ مِنْهَا مَاءَهَا وَمَرْعَهَا ۗ وَالْجِبَالَ أَرْسَهَا ۗ
 مَتَاعًا لَّكُمْ وَلِأَعْمَلِكُمْ ۗ فَإِذَا جَاءَتِ الطَّامَةُ الْكُبْرَىٰ ۗ

27 Yelika yummingo'on o non yimbe baawo maaygo mood'on kanjum b uri saadugo mallitagugo asama? Nga min mahi dum ?

28 Min banti bippu muudum ha dow hawa, min poondi nga walaa dad'fa d'findirgo ha maaga nga walaa ceekli bo.

29 O yi'ibini jemma maaga o yayni nyaloomaare maaga.

30 Lesdi bo baawo tagugo asama o we'iti ndi.

31 O wurtini ha maari ndiyam maari e fudu gooji maari.

32 O tabitini ha maari kooseje ngam taata ndi dimmbo.

33 Kala neemaaji diifuh o wa'id'i ngam dina fa'on, on mbeeltinoro e m

aaji o non be dabbaaji moodon.

34 Toni wari fuufannde maynde kayre woni fuufannde d'ifa'bre.
 35 يَوْمَ يَتَذَكَّرُ الْإِنْسَانُ مَا سَعَى 36 وَبُرُزَّتْ أَلْجَبِيْرُ لِمَنْ يَرَى 37 فَأَمَّا مَنْ طَغَى 38 وَءَاثَرَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا 39 فَإِنَّ الْجَبِيْرَ هِيَ الْمَأْوَى 40 وَأَمَّا مَنْ خَافَ مَقَامَ رَبِّهِ وَنَهَى النَّفْسَ عَنِ الْهَوَى 41 فَإِنَّ الْجَنَّةَ هِيَ الْمَأْوَى 42 يَسْتَأْذِنُكَ عَنِ الْمَسَاعَةِ أَيُّنَ مَرَسَهَا 43 فِيمَا أَنْتَ مِنْ ذِكْرِهَا 44 إِلَى رَبِّكَ 45 مُتَّهَلِّئًا 46 إِنَّمَا أَنْتَ مُنذِرٌ مَنْ يَخْشَاهَا 47 كَأَنَّهُمْ يَوْمَ يُرَوَّوْنَهَا لَمْ يَلْبَثُوا إِلَّا عَشِيَّةً أَوْ ضُحَاهَا 48

35 Wakkatiire man bii Aadama siftorta ko o huuwi

36 Yiite jahaannamaaye wannginanaama ha kala gi'oowo fuh.

37 Ammaa koomoy y'aggi dow umroore Allah.

38 O burni ngeendam duuniya dow laahira.

39 Anndu wartirde maako yo woni yiite.

40 Ammaa on kul'do yeeso Allah ngam korooye o had'ii yoŋnki maak o gid'aade maaki.

41 Anndu aljanna woni jood'orde maako.

42 e y'amete an nulaad'o Allah (dow yawnu go) ndey wakkati daraago da rŋgal.

43 A wonaaybo an annabiijo nder anndu'be wakkati daraago maagal.

44 Haa jawmiraawo maada anndal wakkati da raago maagal woni.

45 An kam kowoni dow maada reentingo on laattiid'o kuland'o ngal.

46 A numuma wakkati 6e ngi'ata daraago maa gal d'onbana 6e jood'aaki ha duuniya d'um sey kiiki'diyel malli bo balte muud'um, ngamhulnaago da rŋgal man.

Suuratu Abassa

En pu'd'iri Bee Innde Allah Huuba-Hinnayeejo Heera-Hinnayeejo

عَبَسَ وَتَوَلَّى 1 أَنْ جَاءَهُ الْأَعْمَى 2 وَمَا يُدْرِيكَ لَعَلَّهِ يُزَيِّجُ 3 أَوْ يَذُكَّرُ فَتَنْفَعَهُ الذِّكْرَى 4
 أَمَّا مَنْ أَسْتَعْتَبَ 5 فَانْتَبَ لَهُ، وَصَدَّى 6 وَمَا عَلَيْكَ إِلَّا يَزْيِي 7 وَأَمَّا مَنْ جَاءَكَ يَسْعَى 8
 وَهُوَ يَخْسَى 9 فَانْتَبَ عَنْهُ فَأُلْحَى 10 كَلَّا إِنَّهَا تَذْكِرَةٌ 11 فَمَنْ شَاءَ ذَكَرْهُ 12
 فِي صُحُفٍ مُكَرَّمَةٍ 13 مَرْفُوعَةٍ مُطَهَّرَةٍ 14 بِأَيْدِي سَفَرَةٍ 15 كِرَامٍ بَرَرَةٍ 16

1 Wanngi fonnginaare ha yeeso nulaad'o Allah o doylake bo.

2 Ngam sababu warani mo bum'do kanko woni Abdullaahi ibn Ummi Maktuum. O wari o d'abbitoowo kannda, nulaad'o Allah bo laatake d'on no suklori be ewnoraago teddu'be Kuraysinkoo'be haa diina islaama.

3 Eko hewtinma badiima bo'o laa'bbinan hoo re maako be y'am'de maak o man.

4 Mallabo waajitorto waaju man nafamo.

5 Amma bii Aadama jaynitiid'o o acci kana da maada.

6 Anbo a d'on suklani mo a d'on hed'ito bolii de maako.

7 Eko woni dow maada toni o laa'bbinaay hoore maako ha keeferaaku?

- 8 Ammaa on garandoma od'on yawdo;
 9 Kanko man o don hula Allah taata o rammid'a har d'a66bititgo kannda.
 10 Anbo a don sukli acci mo.
 11 Naanon fiiwoni yaa nulaado Allah anndu
 deftere Kur'aanu nde, dum waaju ha kala gidufo waajitoraago fuh.
 12 Koomoy yidi o waajitoro be maare o inna Allah o yaako wahyu maare.
 13 Deftere ndee don ha dereeji teddufi.
 14 Towdi ha daraja ceniidfi ibgo e tuundi non non di kisdfi besdaari be na kasuye.
 15 Di don ha juudfe malaa'ika'en nuleteebe hakkunde Allah e tagaale mu udum.
 16 Te'nduube seniibe be laabuube.

قَتَلَ الْإِنْسَانَ مَا أَكْفَرَهُ ۗ ﴿٧﴾ مِنْ أَيِّ شَيْءٍ خَلَقَهُ ۗ ﴿١٨﴾ مِنْ تَطْفَةِ خَلْقِهِ ۗ وَقَدَرَهُ ۗ ﴿١٩﴾
 ثُمَّ السَّبِيلَ يَسْرَهُ ۗ ﴿٢٠﴾ ثُمَّ أَمَانَهُ ۗ وَأَقْرَبَهُ ۗ ﴿٢١﴾ ثُمَّ إِذَا سَاءَ أَنْشَرَهُ ۗ ﴿٢٢﴾ كَلَّا لَمَّا بَقِضَ مَا أَمَرَهُ ۗ ﴿٢٣﴾
 فَلْيَنْظُرِ الْإِنْسَانُ إِلَى طَعَامِهِ ۗ ﴿٢٤﴾ أَنَا صَبَبْنَا الْمَاءَ صَبًّا ۗ ﴿٢٥﴾ ثُمَّ شَقَقْنَا الْأَرْضَ شَقًّا ۗ ﴿٢٦﴾ فَأَنْبَتْنَا فِيهَا حَبًّا ۗ ﴿٢٧﴾
 وَعَسْبًا وَفَضًّا ۗ ﴿٢٨﴾ وَرَيْثُونَكَ وَتَحَلًّا ۗ ﴿٢٩﴾ وَحَدَائِقَ غُلْبًا ۗ ﴿٣٠﴾ وَفَلَاحَةً وَابْنًا ۗ ﴿٣١﴾ مَتَعَا لَكُمْ ۗ وَلَا نَعْمَكُمْ ۗ ﴿٣٢﴾

- 17 ii Aadama keefero naalaama huunde haayd'iniinde sattini keeferaaku maare?
 18 O yi'aayna? Ha huunde nde yeere Allah Ceniid'o fud'diri tagugo mo na?
 19 Ha tobbere Mani, Allah ceniid'o fud'diri tagugo mo nden hoddiri jogo otirfo nder tagaale maako.
 20 Nden jowmiraawo wannginani mo laawol hayru e sarru.
 21 Nden Allah maayni mo wadani mo habrii re.
 22 Nden to Allah muunyibo yeed'itinan mo umminan mo baawo maayu go maako ngam warjaagobe e horsititgo be.
 23 Fiiwol ngol, ngol laataaki bana no keefee ro wi'ata kanko man o hokk aay ko Allah umri mo ibgo e nuud'ingo be huuwugo kuudfe boodfe.
 24 Yo bii Aadama taskito' o laara noy Allah ceniid'o tagiri ya'amdu maak o ndu o ya'amata.
 25 Min ndufi (topni) ndiyam (iyeende) dow lesdi rufugo (tofogo).
 26 Nden min ceeki lesdi ngam wurtingo fut ngo seekgo.
 27 Nden min pud'ini ha maari gabbe.
 28 E inabooje e haakooji di dabbaaji ya'amata.
 29 E led'fe jaytuun be led'fe dibinooje.
 30 E gese mawde duud'a led'feeje.
 31 E fonkallooje e fudungo.
 32 On don mbeeltinoro e muudum be dabbaaji moodon.

فَإِذَا جَاءَتِ الصَّاحَةُ ۗ ﴿٣٣﴾ يَوْمَ يَقْرَأُ الْمَرْءُ مِنْ أَخِيهِ ۗ ﴿٣٤﴾ وَأُمِّهِ وَأَبِيهِ ۗ ﴿٣٥﴾ وَصَلَّحْتَهُ ۗ وَبَيْنَهُ ۗ ﴿٣٦﴾
 لِكُلِّ أَمْرٍ مِّنْهُمْ يَوْمَئِذٍ شَأْنٌ يُغْنِيهِ ۗ ﴿٣٧﴾ وَوَجُوهٌ يَوْمَئِذٍ مُّسْفَرَةٌ ۗ ﴿٣٨﴾ ضَاحِكَةٌ مُّسْتَبْشِرَةٌ ۗ ﴿٣٩﴾
 وَوَجُوهٌ يَوْمَئِذٍ عَلَيْهَا غَبَرَةٌ ۗ ﴿٤٠﴾ تَرْهَقُهَا قَتَرَةٌ ۗ ﴿٤١﴾ أُولَئِكَ هُمُ الْكٰفِرَةُ الْفٰجِرَةُ ۗ ﴿٤٢﴾

33 Toni siikaanngo wari nyaloomaare darngal siikaanndu fahidinanngo n oppi ngam saatu go hulnaago maago.

34 Nyaloomaare nde bii Aadama dogga derdi raawo muudum ngam hul naago maare.

35 Doggan accina Daada maako e Baaba maa ko.

36 E Debbo maako be 'Biyiiko'en fuh;

37 Woodani kala gooto fuh nyaloomaare man woodi fiiwol suglangol be had'anngol mo suklnaago tana maako;

38 Geese yimbe nud'd'inbe nyaloomaare man de jayniid'e.

39 De jalooje.

40 Geese yimbe yiite nyaloomaare man de y'ibbunde de baleeje dow sol laare;

41 'Don ma woodi tosku

42 e ngoni heeferbe wuluḅe neemaaji maakosud'ube dow halleende be k eeferaaku.

Suuratut Takwiir

En Pud'iri Bee Innde Allah Huuḅa-Hinnayeejo Heera-Hinnayeejo

إِذَا الشَّمْسُ كُوِّرَتْ ① وَإِذَا النُّجُومُ انْكَدَرَتْ ② وَإِذَا الْجِبَالُ سُيِّرَتْ ③ وَإِذَا الْعِشَارُ عُطِّلَتْ

④ وَإِذَا الْوُحُوشُ حُشِرَتْ ⑤ وَإِذَا الْبِحَارُ سُجِّرَتْ ⑥ وَإِذَا النُّفُوسُ زُوِّجَتْ ⑦

وَإِذَا الْمَوْءِدَةُ سُيِّمَتْ ⑧ بِأَيِّ ذَنْبٍ قُتِلَتْ ⑨ وَإِذَا الصُّحُفُ نُشِرَتْ ⑩ وَإِذَا السَّمَاءُ كُشِطَتْ ⑪

وَإِذَا الْجَحِيمُ سُعِّرَتْ ⑫ وَإِذَا الْجَنَّةُ أُزْلِفَتْ ⑬ عَلِمَتْ نَفْسٌ مَّا أَحْضَرَتْ ⑭

1 Nde taweema naage taggaama jayngol maage timmi.

2 Nde taweema kooḅe campitake jayngol maaje natty.

3 Nde taweema kooseeje dilliraama ha lesdi ndi, de laatake d'um sollaar e sampitaade.

4 Nde tawaama geelooḅi mbaawuḅi di accaama (di joofaama) walaa ay noowo (duroowo).

5 Nde taweema dabbaaji gewḅi di moḅbaa ma di kawtaama.

6 Nde tawaama maaje kuḅbaama de laatake be mawnugo maaje d'um yi ite huḅḅanḅe.

7 Nde taweema yonḅkiiji korfidiraama hawtaade be yru maaji.

8 Nde taweema bid'do pamaro uwaad'o o geeto o y'amaama ngam de'iti ngo mo e felugo on uwḅo mo.

9 Dow ayibe d'ume wadi o uwaa.

10 Nde tawaama dereeji kuud'e campitaama.

11 Nde tawaama asama d'oppitaama nga sottinaama ha nokku maaga.

12 Nde tawaama yiite huḅḅaama.

13 Nde tawaama aljanna baddinaama ha yim be maaka hulanḅe Allah.

14 To bolwaad'um d'o d'um ukkake kala yonḅki fuh ki tabitini ki tawa kal a koki huuwi ibgo e hayru koo sarru.

فَلَا أُفْسِحُ بِالْخُنُفِيسِ ⑮ الْجَوَارِ الْكُنُفِيسِ ⑯ وَاللَّيْلِ إِذَا عَسْعَسَ ⑰ وَالصُّبْحِ إِذَا تَنَفَّسَ ⑱

إِنَّهُ لَقَوْلُ رَسُولٍ كَرِيمٍ ﴿١٩﴾ ذِي قُوَّةٍ عِنْدَ ذِي الْعَرْشِ مَكِينٍ ﴿٢٠﴾ مُطَاعٍ ثَمَّ أَمِينٍ ﴿٢١﴾
 وَمَا صَاحِبُكُمْ بِمَجْنُونٍ ﴿٢٢﴾ وَلَقَدْ رَآهُ بِالْأَفْقِ الْأَمِينِ ﴿٢٣﴾ وَمَا هُوَ عَلَى الْعَيْبِ بِضَنِينٍ ﴿٢٤﴾
 وَمَا هُوَ بِقَوْلِ شَيْطَانٍ رَجِيمٍ ﴿٢٥﴾ فَأَيْنَ تَذَهَبُونَ ﴿٢٦﴾ إِنَّ هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ لِلْعَالَمِينَ ﴿٢٧﴾
 لِمَنْ شَاءَ مِنْكُمْ أَنْ يَسْتَقِيمَ ﴿٢٨﴾ وَمَا تَشَاءُونَ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ ﴿٢٩﴾

- 15 Allah ceniid'o hunorake be koode mbirmii de ha jayngol muudum nya looma.
- 16 Ndoggooje e birnotoode ha burjuuji muu d'um.
- 17 E jemma to huuciti be y'ibre muud'um.
- 18 O hunorake be subaha to jaayngol muu d'um wajngi.
- 19 Anndu deftere Qur'aanu ndee d'um kewtinolnulaad'o teddu'do kanko w oni Jibiriilu.
- 20 Jawmu sembe haa wud'nugo umrooje Allahmaru'do darja ha Allah Ce nido.
- 21 O dowanteed'o haa malaa'ika'en o koolaa d'ow wahyu.
- 22 Annabijio Muhammadu mo anndud'on o'o laataaki o ginnaad'o.
- 23 Hakiika o gi'ud'o malaa'ikaajo jibiriilu ga ddnand'o mo nulal ha bonbo ge bangode.
- 24 O laataaki o gaajo (d'awoowo) haa hewtin ngo nulal Allah.
- 25 Deftere Kur'aanu nde, ndee laataaki d'um kongol ceed'an partaangel haa hinnuye Allahkayre man ndee, d'um boliide Allah e wahyumuudum.
- 26 Toy hakkiilooji mon dillirion haa fewnugodeftere Kur'aanu baawo wa ngugo hujjaaji laabud'i.
- 27 Alkur'aaniire nde laataaki sey d'um waaju haa moobgal yimbe fuh.
- 28 Har on gidu'do nder mood'on boocaago dow iimaanaaku be goongna.
- 29 On mbaawataa boocaago sey be muunyo Allah Ceniid'o jowmiraawo t ageefooji fuh muudum.

Suuratul Infidaar

En pud'dirii innde Allah huuba-hinnayeejo heera-hinnayeejo

إِذَا السَّمَاءُ أَنْفَطَرَتْ ﴿١﴾ وَإِذَا الْكُورُكِبُ انْتَثَرَتْ ﴿٢﴾ وَإِذَا الْبِحَارُ فُجِرَتْ ﴿٣﴾ وَإِذَا الْقُبُورُ بُعْثِرَتْ ﴿٤﴾
 عَلِمْتَ نَفْسٌ مَّا قَدَّمَتْ وَأَخَّرَتْ ﴿٥﴾ يَا أَيُّهَا الْإِنْسَانُ مَا غَرَّكَ بِرَبِّكَ الْكَرِيمِ ﴿٦﴾
 الَّذِي خَلَقَكَ فَسَوَّاكَ فَعَدَلَكَ ﴿٧﴾ فِي أَيِّ صُورَةٍ مَّا شَاءَ رَكَّبَكَ ﴿٨﴾ كَلَّا بَلْ نَكَدَ بُونَ بِالَّذِينَ ﴿٩﴾
 وَإِنَّ عَلَيْكُمْ لِحَافِظِينَ ﴿١٠﴾ كَرَامًا كَاتِبِينَ ﴿١١﴾ يَعْمُونَ مَا تَفْعَلُونَ ﴿١٢﴾

- 1 Nde tawaama asaman seekaama
- 2 Nde tawaama koode to de nyanii (do'ikke) de campitake.
- 3 Nde tawaama maaje pey'itake yoga maaje dow yoga ndiyam maaje timmi.
- 4 Nde tawaama kabriije pirlitaama be yumi tingo been wonube har maaje.
- 5 Wakkati man yon'ki fuh annda taa moobgal kuude maaki ko ki haann dinii be ko ki sab bitinii.

6 Yaa an bii Aadama jankiroowo y'ummugal dume wadi a don estitoro o be jowmiraawo maada caahiido d'uud'a hayruujo.

7 Kanŋko woni taguɗo ma foondi tagaadi maada dartini ma.

8 Haa kala suura ka o muunyi fuh o wa'indiritagaadi ma.

9 Fiiwol laattaaki bana noh mbi'oton accu on don pewna nyaloomaare warjeego diina.

10 Don dow mood'on malaa'ika'en aynoobe.

11 Hambe man be teddube ha Allah ceniido be winndooɓe ko be ngakki laa windugo d'um.

12 e don anndi ko kuuwoton ibgo e haayru koo sarru fuh.

إِنَّ الْأَبْرَارَ لَفِي نَعِيمٍ ﴿١٠﴾ وَإِنَّ الْفُجَّارَ لَفِي جَحِيمٍ ﴿١١﴾ يَصَلُّونَهَا يَوْمَ الدِّينِ ﴿١٢﴾
 وَمَا هُمْ عَنْهَا بِغَائِبِينَ ﴿١٣﴾ وَمَا أَدْرَاكَ مَا يَوْمَ الدِّينِ ﴿١٤﴾ ثُمَّ مَا أَدْرَاكَ مَا يَوْمَ الدِّينِ ﴿١٥﴾
 يَوْمَ لَا تَمَلِكُ نَفْسٌ لِنَفْسٍ شَيْئًا وَالْأَمْرُ يَوْمَئِذٍ لِلَّهِ ﴿١٦﴾

13 Anndu hulbe Allah darortoobe be hakkeeki Allah e haakkeeki jeyaaɓe maako be don haaneema.

14 Anndu hallube hambe ngoni rammididbe haa hokkugo hake Allah be don haa yiite.

15 e nastan nge nyaloomaare warjeego diina.

16 e laataaki be wirmeteɓe ha yanngada yii te jahaannamaaye be ngurtat aa be maayataa.

17 Ko anndin maa ko wi'etee nyaloomaare warjeego diina.

18 Hooti ko anndinmaa ko wi'etee mawnugo nyaloomaare koroosuye

19 Nyaloomaare nde yonŋki fuh waawataa na fugo yonŋki koo be dume fi iwol haa nyaloomaare ndee woodanii Allah ceniido feere muudum kanŋk o woni jaaliido mo jaalataake.

Suuratul Mudaffifina

En Pudfirii Innde Allah Huuba-Hinnayeejo Hero Hinnayeejo

وَيْلٌ لِّلْمُطَفِّفِينَ ﴿١﴾ الَّذِينَ إِذَا أَكَالُوا عَلَى النَّاسِ يَسْتَوْفُونَ ﴿٢﴾ وَإِذَا كَالُوهُمْ أَوْ وَزَنُوهُمْ يُخْسِرُونَ ﴿٣﴾
 أَلَا يَظُنُّ أُولَئِكَ أَنَّهُمْ مَبْعُوثُونَ ﴿٤﴾ لِيَوْمٍ عَظِيمٍ ﴿٥﴾ يَوْمَ يَقُومُ النَّاسُ لِرَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٦﴾

1 Yanngada caatuka woodani ustoobe eto [kilo]

2 Hambe ngoni tobe coodan ha yimbe be ke bbinana ko'e maɓɓe.

3 Tonibe cooranan yimbe kiiloojji koo eto fuh be usta ha kiilooji man.

4 Kadi be ustoobe eto maɓɓe be ngikkataa Allah Ceniido tammii y'umm ingo be ha kab riije maɓɓe o horsita be dow kuud'e maɓɓe na?

5 Ha nyaloomaare mawnde hulniinde

6 Wakkati yimbe y'ummintee ha yeeso Allah o horsita be dow pamaru m e d'uud'dum fuh hambe man be don njanŋkinani Allah Cenii do jawmu tageefooji.

كَلَّا إِنَّ كِتَابَ الْفُجَّارِ لَفِي سِجِّينٍ ﴿٧﴾ وَمَا أَدْرَاكَ مَا سِجِّينٌ ﴿٨﴾ كِتَابٌ مَّرْقُومٌ ﴿٩﴾ وَيَلَّ يَوْمَئِذٍ

لَمَّكَدِّبِينَ ﴿١٠﴾ الَّذِينَ يَكْذِبُونَ بِبُيُوتِ الَّذِينَ ﴿١١﴾ وَمَا يَكْذِبُ بِهِ إِلَّا كُلُّ مُعْتَدٍ أَثِيمٍ ﴿١٢﴾ إِذَا تَتَلَّى عَلَيْهِ
 ءَايَاتُنَا قَالَ أَسْطِيرُ الْأُولِينَ ﴿١٣﴾ كَلَّا بَلْ رَانَ عَلَى قُلُوبِهِمْ مَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴿١٤﴾ كَلَّا إِنَّهُمْ عَنْ رَبِّهِمْ
 يَوْمَئِذٍ لَمَحْجُوبُونَ ﴿١٥﴾ ثُمَّ إِنَّهُمْ لَصَالُوا الْجَحِيمِ ﴿١٦﴾ ثُمَّ يُقَالُ هَذَا الَّذِي كُنْتُمْ بِهِ تُكَذِّبُونَ ﴿١٧﴾

- 7) Gognga anndu wartirde halluƙe be moo ƙorde maƙƙe ha billa;
- 8) Eko anndin ma kowonii billa ka?
- 9) Dum yaɗngada naawka. Kanjum wonii ko winndaa dow maƙƙe binnd oɗ ngol besdataa ke ustataake bo.
- 10) Yaɗngada e halkuye woodanii fewnoobe.
- 11) Hambe ngoni fewnoobe nyaloomaare war jeego diina.
- 12) Woodaa pewnando nde sey toonyoowo d'uud'a junuubaajo.
- 13) To ni don jaɗngaama dow maako aayaaje amin, o wi'a d'um taali e pe we artuƙe;
- 14) Naa non fiji ngoni, accu wirni dow berndemaƙƙe haɗiiƙe goɗɗingo a ayaaje Allah ngam sababu d'uud'ugo junuubaaji maƙƙe.
- 15) Fiiwol ngol laataaki bana nobe mbi'ata, accu hambe man nyalooma are darngal be wirneteeƙe ha yiigo jowmiraawo. Don ha aaya ka tabiting o yi'ugo muumuni'en Allah haa aljanna.
- 16) Hooti hambe man be nastooƙe yiite be wuldetee e maage.
- 17) Nden wi'ee be doo laati mbarjaari moodonndi laatinoofon on don pe wna ha duuniya go.

كَلَّا إِنَّ كِتَابَ الْأَبْرَارِ لَفِي عِلِّيِّينَ ﴿١٨﴾ وَمَا أَدْرَاكَ مَا عِلِّيُّونَ ﴿١٩﴾ كِتَابٌ مَرْفُوعٌ ﴿٢٠﴾ يَشْهَدُهُ الْمُقَرَّبُونَ ﴿٢١﴾
 إِنَّ الْأَبْرَارَ لَفِي نَعِيمٍ ﴿٢٢﴾ عَلَى الْأَرَآئِكِ يُنْظَرُونَ ﴿٢٣﴾ تَعْرِفُ فِي وُجُوهِهِمْ نَضْرَةَ النَّعِيمِ ﴿٢٤﴾
 يُسْقَوْنَ مِنْ رَحِيقٍ مَخْتُومٍ ﴿٢٥﴾ خِتْمُهُ مَسْكُوفٍ ﴿٢٦﴾ وَفِي ذَلِكَ فَلْيَتَنَفَّسْ أَلْمُنْتَهِسُونَ ﴿٢٧﴾
 وَمِنْ رِجْلِهِ مَن السَّيْنِيرِ ﴿٢٨﴾ عَيْنًا يُشْرَبُ بِهَا الْمُقَرَّبُونَ ﴿٢٩﴾

- 18) Gognga anndu deftere kuude yimbe hulan be Allah be don ha darajaa ji towɗi ha aljan na.
- 19) E ko anndin ma ya nulaaɗo Allah ko woni darajaaaji towɗi d'ii?
- 20) Dum deftere winndaande nde besdataako nde ustataako bo.
- 21) Don dellitoo dow mare malaa'ika'en badi naaƙe haa kala asaman fuh.
- 22) Anndu d'owaniibe Allah be don haa Alja nna ka be neemintee haa m uudum.
- 23) e don dow leese be don ndaara jowmi raawo maƙƙe be ko'o siryaniif e ibgo e haay ruuji.
- 24) yi'an haa geese maƙƙe laabeengol neema.
- 25) e don djarnee ibgo e mbal Aljanna haa sanndooƙe laabuƙe takkaaƙe.
- 26) Ragare maare piyaagol uurdi misku haa neema ka daɗɗiɗi tirooƙe daɗi nditraa?
- 27) Njaram daam jilliraad'am be tasniim
- 28) Dum coofol siryaangol ha maangol baddi naaƙe njarata 6 mbeeltinort oo bee maagol

إِنَّ الَّذِينَ أَجْرَمُوا كَانُوا مِنَ الَّذِينَ آمَنُوا يَضْحَكُونَ ﴿٣١﴾ وَإِذَا مَرُّوا بِهِمْ يَتَغَامِرُونَ ﴿٣٢﴾
 وَإِذَا أُنْقَلَبُوا إِلَىٰ أَهْلِهِمْ انْقَلَبُوا فَكِهِينَ ﴿٣٣﴾ وَإِذَا رَأَوْهُمْ قَالُوا إِنَّ هَٰؤُلَاءِ لَضَالُونَ ﴿٣٤﴾
 وَمَا أُرْسِلُوا عَلَيْهِمْ حَافِظِينَ ﴿٣٥﴾ قَالِیَوْمَ الَّذِينَ آمَنُوا مِنَ الْكُفَّارِ يَضْحَكُونَ ﴿٣٦﴾
 عَلَى الْأَرَائِكِ یَنْظُرُونَ ﴿٣٧﴾ هَلْ نُؤِوبَ الْكُفَّارِ مَا كَانُوا یَفْعَلُونَ ﴿٣٨﴾

29 Anndu yimbe biikdube ha duuniya don nganca be don njalabe.

30 Toni saalakebe muumin'en bo be nganca be.

31 To be lortanke yimbbe mabbe be mbeeltinoroobe ngam sunugo muu mini'en.

32 Toni be gi'ii be hambe muumini'en sahaabo'en annabiijo be mbi'a be mbeembii be be tokkaago annabiijo mohammadu mo jam e hinnuye tabiti i dow muudum.

33 Hambe heeferbe be lattake be aynoo be muumini'en sahaabo'en annabiijo.

34 Nyaloomaare darngal muumini'en goonfinbe Allah e nulaad'o muudu m be tammi ngan cugo heeferbe bana no heeferbe ngancan noobe haa duu niya.

35 e don njoodi dow leece be don ndaara ko Allah hokki be ibgo e neem aaji Aljanna. Bur'dum mawnugo neemaaji man laarugo Allah Ceniid'o.

36 Yelika heeferbe ngarjaama deedeey ko be laatii noh be don kuwa ha aa duuniya ibgo e junuubaaji be halleende na?

Suuratul Inncikaak

En Pud'diri Bee Innde Allah Huuba-Hinnayeejo Heera-Hinnayeejo

إِذَا السَّمَاءُ انشَقَّتْ ﴿١﴾ وَأَذِنَتْ لِرَبِّهَا وَحُقَّتْ ﴿٢﴾ وَإِذَا الْأَرْضُ مُدَّتْ ﴿٣﴾ وَأَلْقَتْ مَا فِيهَا وَتَخَلَّتْ ﴿٤﴾
 وَأَذِنَتْ لِرَبِّهَا وَحُقَّتْ ﴿٥﴾ يَا أَيُّهَا الْإِنْسَانُ إِنَّكَ كَادِحٌ إِلَىٰ رَبِّكَ كَدْحًا فَمُلِّقِيهِ ﴿٦﴾

1 Nde tawaama asaman seeki be duule nyaloomaare darngal

2 Nga d'owanake jowmiiga haa ko'o umri nga ibgo e seekugo ngaman h enanake nga nonga d'owanoo jowmiinga.

3 Nde tawaama lesdi we'itaama ndi fesaare.

4 Ndi wubake ko woni ha reedu maari ibgo e maaybe ndi ferwi diga to mabbe.

5 Ndi d'owanake jowmiiri haa ko'o umri ndi henanake ndi no ndi d'owo o umroore jowmi raawo.

6 Yaa an bii aadama an oo a kuwoowo haa jowmiraawo maada kuude i bgo e hayru e sarru a tammi hawrugo e maaje nyaloomaaredarngal o warj ore be kuude maada.

فَأَمَّا مَنْ أُوْتِيَ كِتَابَهُ وَيَمِينِهِ ﴿٧﴾ فَسَوْفَ يُحَاسِبُ حِسَابًا لَّيْسَ بِرَءٍ ﴿٨﴾
 وَيَنْقَلِبُ إِلَىٰ أَهْلِهِ مَسْرُورًا ﴿٩﴾ وَأَمَّا مَنْ أُوْتِيَ كِتَابَهُ وَرَأَاهُ ظَهْرَهُ ﴿١٠﴾ فَسَوْفَ يَدْعُو ثُبُورًا ﴿١١﴾
 وَيَصِلَىٰ سَعِيرًا ﴿١٢﴾ إِنَّهُ كَانَ فِي أَهْلِهِ مَسْرُورًا ﴿١٣﴾ إِنَّهُ ظَنَّ أَن لَّنْ نَّحْمُرَهُ ﴿١٤﴾ بَلَىٰ إِنَّ رَبَّهُ كَانَ بِهِ بَصِيرًا ﴿١٥﴾

7 Ammaa on dokkaado d'ereji kuufe muu dum be juŋgo maako nyaa mo kaŋko woni nuɗɗinɗo jowmiraawo muuɗum.

8 Seese o tammi horsiteego koroosuye koy d'o

9 O lortanto yimbe maako ha Aljanna alhaali maako o ceyiido

10 Ammaa on dokkaado deftere kuufe muu dum gaɗa baawo muuɗum kaŋko woni keefeero

11 Seese o noddan dow hoore maako halaku ye e rusbaare

12 O naadete yiiite o wuldete e maage

13 Kaŋko man o laatake ha yimbe maako haa duuniya o ceyiido

14 Kaŋko man o yikki o lornataake ha jowm iiko taguɗo mo

15 Nonnon Allah Ceniido tammi lornugo mo warjoomo bee kuufe maak o, annu jowmiraawo maako laataake gi'ooowo annuɗo yaakeeji maako d iga nyaloomaare tagi mo haa wakkati y'ummitingoo mo

فَلَا أَقْسِمُ بِالشَّفَقِ ۝۱۲ وَاللَّيْلِ وَمَا وَسَقَ ۝۱۷ وَالْقَمَرِ إِذَا اتَّسَقَ ۝۱۸

لَتَرْكَبُنَّ طَبَقًا عَن طَبَقٍ ۝۱۹ فَمَا لَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ۝۲۰ وَإِذَا قُرِئَ عَلَيْهِمُ الْقُرْآنُ لَا يَسْجُدُونَ ۝۲۱

بَلِ الَّذِينَ كَفَرُوا يُكْذِبُونَ ۝۲۲ وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا يُوعُونَ ۝۲۳ فَبَشِّرْهُم بِعَذَابٍ أَلِيمٍ ۝۲۴

إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ أَجْرٌ غَيْرُ مَمْنُونٍ ۝۲۵

16 Allah Ceniido hunorake be safakuuri mboɗeeri (wakkati mutuki naage)

17 O hunorake jemma be ko jemma man moo be ibgo e dabbaaji e ko na andi e muuɗum;

18 E lewru to jayngol muuɗum timmidi

19 On tammi way'itaago (onon yimbe) yaakeeji feere feereji diga on toɓ bere mani ha on hey'ere y'i'iy'am ha on tayre kusel haa yaakeere fuufugo yonŋkiji mood'on ha maayde ha nyaloomaare y'ummungal (ammaa daga ntaako tagaado hunoraago be ko luuti Allah ngam to bii aadama wadii no n bo o hawtani Allah.)

20 Dume huunde had'anndebe nuɗɗingo Allah baawo waŋngugo aayaaje maako laabuɗe dee

21 Tonii jaŋngaama dow maɓbe aayaaje kur'aanu be kujidittaa

22 Accu be hambe heeferbe be d'on pewna deftere Kur'aanu.

23 Allah ceniido anndi ko be cuuɗi haa ber de maɓbe ibgo e lettaare ha wtaade be annugo maabe goonŋa

24 Seynirbe ya an nulaado Allah bee yaŋnga da naawnaaka

25 Ammaa yimbe nuɗɗinbe Allah e nulaado muuɗum hokkuɓe ko Allah wajibinii dow maɓbe, woodaniibe haa laahira mbarjaari ndi timmataa ndi ustataako.

Suuratul Buruuji

En Puɗɗiri Innde Allah Huuba-Hinnayeejo Heera-Hinnayeejo

وَالسَّمَاءِ ذَاتِ الْبُرُوجِ ۝۱ وَالْيَوْمِ الْمَوْعُودِ ۝۲ وَشَاهِدٍ وَمَشْهُودٍ ۝۳ قُلِ اصْحَابُ الْأَخْدَادِ ۝۴ النَّارِ
ذَاتِ الْوُفُودِ ۝۵ إِذْ هُمْ عَلَيْهَا أَعْبُدُونَ ۝۶ وَهُمْ عَلَىٰ مَا يَفْعَلُونَ بِالْمُؤْمِنِينَ شُهُودٌ ۝۷ وَمَا نَقَمُوا مِنْهُمْ إِلَّا

أَنْ يُؤْمِنُوا بِاللَّهِ الْعَزِيزِ الْحَمِيدِ ﴿٨﴾ الَّذِي لَهُ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ
 ﴿٩﴾ إِنَّ الَّذِينَ فَتَنُوا الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ فَرَّجَ لَهُمْ سُبُوحًا فَلَهُمْ عَذَابٌ جَهَنَّمُ وَلَهُمْ عَذَابُ الْحَرِيقِ ﴿١٠﴾

1 Allah Ceniido hunorake bee asaman mara nnga burjuuji(jipporde) na ange e lewru fuh yaalata d'um;

2 O hunorake nyaloomaare darngal ngal Allah iinanii tagaale fuh, o mo oban be haa muudum

3 O hunorake bee ceediido tammiido seedaa go e ceedeteedo dow muu d'um. Allah Ceniido hunortoo ko muunyi fuh ha tagaale maa ko, ammaa tagaado dagantaako d'um hunor aago be ko luuti Allah Ceniido.

4 Naalaama (daay tinaama ha hinnuye Allah)yimbe wasube ha lesdi nga m yaŋngitigo muumini'en.

5 e kubbi yite marnge kubbirde

6 Hambe man be don njoodii ha gasde man.

7 e don njoodi ndaara kobe kuuwata muumini'en ibgo e yaŋngitigo e y arnugo be bo ne.

8 Woodaa ko be njaŋngitirta be sey ngam be don nud'dinii Allah ceniid o Jaaliido mo jaa lataake gettaado haa koKKi maako e sifa maako

9 Kanjko wonii mo laamu asamanji be lesdi woodanii. Allah Ceniido o ja aldirde dow kala koodume fuh. Huunde nde fam'diri fuh wirnortaako mo.

10 Anndu bee wulu be muumuni'en worbe e muumini'en rewbe ngam be firrata be be acca diina Allah nden be tuubaay bo baawo maajum, woo dani be ha laahira yaŋngada yiite jahaannamaaye woodanii be yaŋngada caatuka nguloo habe

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ جَنَّاتٌ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ ذَلِكَ الْفَوْزُ الْكَبِيرُ ﴿١١﴾

إِنَّ يَطَّش رَبِّكَ لَشَدِيدٌ ﴿١٢﴾ إِنَّهُ هُوَ يَبْدِئُ وَيَعِيدُ ﴿١٣﴾ وَهُوَ الْغَفُورُ الْوَدُودُ ﴿١٤﴾ ذُو الْعَرْشِ الْمَجِيدُ ﴿١٥﴾

فَعَالٌ لِمَا يُرِيدُ ﴿١٦﴾ هَلْ أَمَّاكَ حَدِيثُ الْجُنُودِ ﴿١٧﴾ فِرْعَوْنَ وَثَمُودَ ﴿١٨﴾ بَلِ الَّذِينَ كَفَرُوا فِي تَكْذِيبٍ ﴿١٩﴾

وَاللَّهُ مِنْ وَرَائِهِمْ مُحِيطٌ ﴿٢٠﴾ بَلْ هُوَ قُرْءَانٌ مَجِيدٌ ﴿٢١﴾ فِي لَوْحٍ مَحْفُوظٍ ﴿٢٢﴾

11 Anndu goon'dinbe Allah e nulaado muu d'um be kuuwi kuude laabud e ha duuniya woodanii be aljannaaji di coofi don ndogga dow soorooji muudum? Bolwaadum dumm kanjum wonii tinuye maawdum

12 Anndu tamdannde jowma e yaŋngada maako ka o yaŋngititta konne' en maako ka caatuka ka naawuka bo

13 Kanjko wonii peernoowo tagaale kanjko wonii lortinoowo tagaale ba awo maaynege maaje

14 Kanjko wonii jafoowo har on tuubudo wartanii mo o duuda yid'ugo ojo walo'en maako muumini'en

15 O jowmu al'Arshi mawdo kewtiido kempeha teddungal be daraja

16 O duuda huwugoojo ko o muuyi woodaa ko saldorta mo

17 Yelika hewtake maa yaa nulaado Allah kubaru lawaale moobtiid'e ha a fewnugo annabo'en maaje

18 Kanje ngonii Fir'awna bee samuudin koobebee ko wapi be ibgo e yaŋ ngada

19 Accu heeferbe bee doogiiŋe ha fewnugo nulaabe Allah.

20 Allah ceniido piliitiido be be anndal muu d'um be baawde muudum, huunde fuh wirnortaako mo nder kuude mabbe.

21 22 ur'aanuure ndee nde lataaki bana heefer be mbi'ata: d'um gimdi m alli boo d'um siiri. Be pewni nde. Kayre ndee d'um deftere de ddunde m awnde wonunde haa Lawhul Mah fuuj. Nde reenaande nde firilittaako n de deddataakobo.

Suuratut Daarik

En Pud'irii Innde Allah Huuba Hinnayeejo Heera Hinnayeejo

وَالسَّمَاءِ وَالطَّارِقِ ۝ وَمَا أَدْرَاكَ مَا الطَّارِقُ ۝ النَّجْمُ الثَّاقِبُ ۝ إِن كُلَّ نَفْسٍ لَّمَّا عَلَيْهَا حَافِظٌ ۝
فَلْيَنْظُرِ الْإِنْسَانُ مِمَّ خُلِقَ ۝ خُلِقَ مِنْ مَّاءٍ دَافِقٍ ۝ يَخْرُجُ مِنْ بَيْنِ الصُّلْبِ وَالتَّرَائِبِ ۝
إِنَّهُ عَلَى رَجْعِهِ لَقَادِرٌ ۝ يَوْمَ تُبْلَى السَّرَائِرُ ۝ فَمَا لَهُ مِنْ قُوَّةٍ وَلَا نَاصِرٍ ۝

1 Allah Ceniido hunorake be asaman e horretory'otoonde jemma.

2 Eko anndin maa fodde mawnugo horre ndee?

3 Kayre woni horre yaynoore huubani nde.

4 Woodaa kala yonŋki fuh sey d'on dow maaki malaa'ikaajo deenoowo kuude maaki ngam ki horsitee dow maaje nyaloomaare darngal.

5 Yo bii aadamaajo yaŋkiroowo darngal o laara haar dume o tagiraa? N gam o annda lornugo tagaadi bii aadama laataaki buran sad'ugo ibgo e t agugo arannde.

6 O tagaama kanŋko bii aadama har ndiyam dunyotoof'am bee no yaaw i haa rennga.

7 Dam d'on wurtoo hakkunde baawo gorko eloyle Debbo.

8 Anndu jowmiraawo tagudo bii aadama ibgo e ndiyam dam, o woodi bawde lornu go bo haa ngeendam baawo maaygo maako.

9 Nyaloomaare sirriiji Mbaŋngata.

10 Woodanaa bii aadama semmbe kisannde mo yaŋngada Allah o wala balloowo deenando mo kuleeli nyaloomaare am.

وَالسَّمَاءِ ذَاتِ الرَّجْعِ ۝ وَالْأَرْضِ ذَاتِ الصَّدْعِ ۝ إِنَّهُ لَقَوْلُ فَصْلٍ ۝ وَمَا هُوَ إِلَّا هَزْلٌ ۝
إِنَّهُمْ يَكِيدُونَ كَيْدًا ۝ وَأَكِيدُ كَيْدًا ۝ فَمَهْلُ الْكَافِرِينَ أَمْهَلُهُمْ رَوْيَاً ۝

11 Allah Ceniido hunori asamanwa marnga tobo lortilortingo.

12 E lesdi jowmiraari ceekli bee ko wurtoto hamaari ibgo e fud'ungo.

13 Anndu deftere Kur'aanu d'um nde koŋngollendoowol hakkunde goon ŋa bee fewer.

14 Nde laataaki nde nguusa, dagantaako tagaado hunoroo bee ko luuti Al lah, to'o wadi nonbo o hawtani Allah.

15 Anndu fewnoobe nulaado Allah be deftere kur'aanu, be d'on pewja be don ndawra ngam be tampina goonga be mballa fewere.

16 Min bo mi d'on dawra ngam waŋngingo goonŋa koo ngam heeferbe d

on nganyi non man.

17 Taata yaawu yaa nulaaḍo Allah be ḍabbiti tgo halakuye maḅbe leesan be munyan be sedḍa a tammi yiigo ko tammii hoḍugo dowmaḅbe ibgo e yaṅngada e halakuye.

Suuratul Aalaa

En Pudḍiri Bee Innde Allah Huuḅa-Hinnayeejo Heera-Hinnayeejo.

سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ الْعَلِيُّ ۝ ١ ۝ الَّذِي خَلَقَ فَسَوَّى ۝ ٢ ۝ وَالَّذِي قَدَّرَ فَهَدَىٰ ۝ ٣ ۝ وَالَّذِي أَخْرَجَ الْمَرْعَىٰ ۝ ٤ ۝
فَجَعَلَهُ رَعًى ۝ ٥ ۝ وَسَفَّرْنَاكُمْ فَلَا تَنسَىٰ ۝ ٦ ۝ إِلَّا مَا شَاءَ اللَّهُ إِنَّهُ يَعْلَمُ الْجَهْرَ وَمَا يَخْفَىٰ ۝ ٧ ۝
وَنُيَسِّرُكَ لِلْيُسْرَىٰ ۝ ٨ ۝ فَذَكَرْنَاكَ نَفَعْتَ الذِّكْرَىٰ ۝ ٩ ۝ سَيِّدُكَرْمَنَ يَخْشَىٰ ۝ ١٠ ۝
وَيَتَجَنَّبُهَا الْأَشْقَىٰ ۝ ١١ ۝ الَّذِي يَصْلَى النَّارَ الْكُبْرَىٰ ۝ ١٢ ۝ ثُمَّ لَا يَمُوتُ فِيهَا وَلَا يَخْرُجُ ۝ ١٣ ۝

1 Sennu innde jowmirawo maada bangiido accina ka kawtidḍiraawo e nakasuye sennol leebootirannool bee maṅngu maako.

2 Kanṅko woni taguḍo tagaaleeji o mo'ini tagdi maaji.

3 Kanko woni koddirdo mooḅgal koddiraa ḍi fuh o haannditi kala ko o tagi fuh haa ko yaadata be muuḍum.

4 Kanko wonii pudnuḍo fudṅgooji kecci.

5 O wadii fudṅgo man ḅaawo heccididḍo yoorungo baleewo

6 Seese min njaṅngintee yaa nulaaḍo Allah deftere Kur'aanu jaṅngirde nde a woytataa.

7 Sey ḍum ko Allah muuyi haa ḍum ko hikima Allah wajibinii ha woytug o ḍum ngam maslaahaaku ka o anndi ḍum. Jowmiraawo Ceniido ḍon aandi b anṅuḍum ibgo e koṅngol e kuugal, o anndu ḍobo ko wirni haa muuḍum.

8 Min koynantee ko hoyi ha mooḅgal fiiji maada nder maajum hoyngano ma yefugo teddeele nual o wadi diina maada koyka ka walaa sadirma.

9 Waaja yimbe maada yaa nulaaḍo Allah deedeey ko min koynanima, h annditḍbe ha ko laatii e muuḍum hayru maḅbe hertora waaju maada har mo tammotoda ngu nafan ḍum

10 Seese waajitortoo on kulandḍo Allah

11 Daaytoto waaju man on laatiidḍo gaḅtaro mo hulataa Allah.

12 O tammi nastugo yiite maṅnge nge o maatata nguli muuḍum

13 Hooti o maayataa haa maange sakko o fofto o yeedataa ngeendam naf andam mo

14 Hakiika tinake on laaḅbindḍo hoore muu ḍum ibgo e gikkuuji kalluḍi.

فَدَأَلَّحَ مَنْ تَزَكَّى ۝ ١٤ ۝ وَذَكَرَ اسْمَ رَبِّهِ فَصَلَّى ۝ ١٥ ۝ بَلْ تُؤَثِّرُونَ الْحَيَوَةَ الدُّنْيَا ۝ ١٦ ۝
وَالْآخِرَةَ خَيْرٌ وَأَتَقَىٰ ۝ ١٧ ۝ إِنَّ هَذَا لَفِي الصُّحُفِ الْأُولَىٰ ۝ ١٨ ۝ صُحُفِ إِبْرَاهِيمَ وَمُوسَىٰ ۝ ١٩ ۝

15 Nden o inni Allah ceniido o wooditini ḍumo huuwi ko yerdinta Allah o darni juulde ha wakkati muuḍum ngam ḍabbititgo yerduye maako e ḍo wanaago cariya maako.

16 Onon bee on ḍon burna jaage ngeendam dow neema allaahira.

17 Alaahira be kowoni ton ibgo e neema kan jum ḅurata duuniya e kanuu

mbo luttata.

18 Anndu ko wi'aa ha suurawol ngol d'um d'on tabitii ha defte jppinaaɗe yeeso Kur'aanu;

19 Defte annabi Ibraahiima bee annabi Muusa.

Suuratul Ngaaciyah

En pud'diri Innde Allah Huuɓa-Hinnayeejo Heero Hinnayeejo.

هَلْ أَتَاكَ حَدِيثُ الْغَاشِيَةِ ۝ وَجُوهُ يَوْمَئِذٍ خَاشِعَةٌ ۝ عَامِلَةٌ نَاصِبَةٌ ۝ تَصَلَّىٰ نَارًا حَامِيَةً ۝
تُسْقَىٰ مِنْ عَيْنٍ آتِيَةٍ ۝ لَيْسَ لَهُمْ طَعَامٌ إِلَّا مِنْ صَرِيحٍ ۝ لَا يُسْمِنُ وَلَا يُغْنَىٰ مِنْ جُوعٍ ۝

1 Yelika waranaay ma yaa an nulaaɗo Allah kubaru darngalna? Maawo toongal yimbe be kuleeli maagal.

2 Geese heeferbe nyalowmaare man toskeeɗe be yanngada.

3 e d'on tororo be kuude caɗɗe.

4 e nasta yiite wulnge saata huɓɓu ngooye.

5 e d'on njarneer har seeboore saata wul ngoore.

6 Laatanaakiɓe hambe yimbe yiite yaamdu sey fudngo margo gi'e kayru woni burndu hallugo yaamdu e kayru buri sobugobo.

7 Ndu faaynataa banndu jowmiiru har foyre ndu faaynitittaa haa weelobo.

وَجُوهُ يَوْمَئِذٍ تَأْتِيَةٌ ۝ لَسَعِيهَا رَاضِيَةٌ ۝ فِي جَنَّةٍ عَالِيَةٍ ۝ لَا تَسْمَعُ فِيهَا لَغِيَةً ۝ فِيهَا عَيْنٌ جَارِيَةٌ ۝ فِيهَا سُرُرٌ مَّرْفُوعَةٌ ۝ وَأَكْوَابٌ مَوْضُوعَةٌ ۝ وَنَمَارِقُ مَصْفُوفَةٌ ۝ وَزُرُرًا مَبْنُوتَةٌ ۝

8 Geese muumini'en nyalowmaare darngal marnde nema.

9 Ngam kuude jowmiije e no haa duuniya gerdaaɗe haa laahira.

10 e tabiti haa aljanna towka haa nokku mumbee daraja muudumm fuh.

11 A nanataa haa aljanna man boliide meere de ngalaa bote.

12 Don haa aljanna man seeboore nde ndiyammuudum doggata.

13 Don haa maaka leece towɗe

14 Bee kaakoy jardukoy ciryanaakoy yargo.

15 E gaflaaje ballinaaɗe sasbuwol gootol.

16 E bee'itte d'uudɗe bee'itaade.

أَفَلَا يَنْظُرُونَ إِلَىٰ الْإِبِلِ كَيْفَ خُلِقَتْ ۝ وَإِلَى السَّمَاءِ كَيْفَ رُفِعَتْ ۝
وَإِلَى الْجِبَالِ كَيْفَ نُصِبَتْ ۝ وَإِلَى الْأَرْضِ كَيْفَ سُطِحَتْ ۝

17 Kadi be ngi'ataana kambe heeferbe fewnoobe Allah Ceniido geeloofi yaake noy Allah tagiridi.

18 e ngi'ataa asamanna yaake noy nga baŋti raa baŋtol gawkiniingol.

19 e ngi'ataa kooseejena? Noy ɗe d'israa gasi be maaje tabititgo lesdi ndi dimmbataako;

20 e ngi'ay na lesdi noy ndi we'itiraa.

فَذَكِّرْ إِنَّمَا أَنْتَ مُذَكِّرٌ ۝ لَسْتَ عَلَيْهِمْ بِمُصَيِّرٍ ۝ إِلَّا مَنْ تَوَلَّىٰ وَكَفَرَ ۝
فَيَعَذِّبُهُ اللَّهُ الْعَذَابَ الْأَكْبَرَ ۝ إِنَّ إِلَيْنَا إِيَابَهُمْ ۝ ثُمَّ إِنَّ عَلَيْنَا حِسَابَهُمْ ۝

21 Waaja yaa an nulaaɗo Allah an woni gaajoowoɓe.

- 22 Laataaki dow maada doldugobe dow nud'ingo Allah.
 23 Ammaa on caliido o doylake o accii nanugo waaju o jootake dow kee feraaku.
 24 Allah yanngitan mo yanngada makka haa yiite.
 25 Anndu haa amin wartirde maβbe baawo maayde.
 26 Hooti dow haa amin warjaagobe dow kobekuuwi haa duuniya.

Suuratul Fajr

En Pud'iri Bee innde Allah huuba-Hinnayeejo Heero-Hinnayeejo.

وَالْفَجْرِ ۝^١ وَلَيَالٍ عَشْرٍ ۝^٢ وَالشَّفْعِ وَالْوَتْرِ ۝^٣ وَاللَّيْلِ إِذَا يَسِرُّ ۝^٤ هَلْ فِي ذَلِكَ قَسَمٌ لِذِي حَجْرِ ۝^٥
 أَلَمْ تَرَ كَيْفَ فَعَلَ رَبُّكَ بِعَادٍ ۝^٦ إِرْمَ ذَاتِ الْعِمَادِ ۝^٧ الَّتِي لَمْ يُخَلِّقْ أَشْأَهَا فِي الْبَلَدِ ۝^٨
 وَثَمُودَ الَّذِينَ جَابُوا الصَّخْرَ بِالْوَادِ ۝^٩ وَفِرْعَوْنَ ذِي الْأَوْتَادِ ۝^{١٠} الَّذِينَ طَعَوْا فِي الْبَلَدِ ۝^{١١}
 فَأَكْفَرُوا فِيهَا الْفَسَادَ ۝^{١٢} فَصَبَّ عَلَيْهِمْ رَبُّكَ سَوْطَ عَذَابٍ ۝^{١٣} إِنَّ رَبَّكَ لَبِالْمِرْصَادِ ۝^{١٤}

- 1 Allah Ceniido hunorake wakkati fajira
 2 O hunorake jemmaaje sappo arane haa lew ru layaaji.
 3 O hunorake be kala foti e joori fuh.
 4 O hunorake jemma to dilli be nyibre muu d'um.
 5 Belaka lataaki ha kunaye innaande nde, d'um hunayeere haa jowmu h akkiilo.
 6 A yi'ay na yaa an nulaado Allah noy jowmiraawo maada wadi yimbe aadinkoobe;
 7 Leny'ol Iram jowmu'en sembe, be mahi wuro ngo danrane towde do w muudum.
 8 Ummaatoore nde Allah tagaay yeru maare ha lesdi ha mawnugo 'Balli , be saatugo semmbee maβbe.
 9 A yi'aay noy jowmiraawo yangitiri samuudinkoobe, hambe ngoni yimb e annabi Saaleh kan be ta'i (sehi) tapaare be jogiti haa maarecuudi maβbe.
 10 Non-non o yanngitiri Fir'awna laamiido lesdi Misra jowmu lawaale d uudde e haa sem bididngo laamu maako;
 11 Hambe ngoni y'aggiibe wadde bononda ha dow lesdi Allah.
 12 e duddini hamaari toonyande be bono nda.
 13 Allah Ceniido waanji (jippini) dow maβbenoone yanngada.
 14 Anndu jowma yaa an nulaado o yukkanii do (reenimo) on ngeddan d omo o munyan an mo seeda nden o nannga mo yanngande saa tude.
 فَأَمَّا الْإِنْسَانُ إِذَا مَا ابْتَلَاهُ رَبُّهُ، فَأَكْرَمَهُ، وَنَعَّمَهُ، فَيَقُولُ رَبِّي أَكْرَمَنِ ۝^{١٥} وَأَمَّا إِذَا مَا ابْتَلَاهُ فَقَدَرَ عَلَيْهِ رِزْقَهُ، فَيَقُولُ رَبِّي أَهْدَانِ ۝^{١٦} كَلَّا بَلْ لَا تَشْكُرُونَ ۝^{١٧} الْيَتِيمَ ۝^{١٨} وَلَا تَخْضَعُونَ عَلَىٰ طَعَامِ الْمَسْكِينِ ۝^{١٩} وَأَنْتُمْ كُنْتُمْ الْوَارِثِينَ ۝^{٢٠} كَلَّا لَمَّا كَلَّمْنَا ۝^{٢١} وَتَحْمِلُونَ أَمَالَ حُبَّانِ ۝^{٢٢}
 15 Amma bii aadama to jowmiraawo maako jarribake mo bee neema we' itanimi (feesinanimi) haa risku maako neeminimo owiean jowmiraawo a m teddini yanm.

16 Ammaa to ojarribake mo o billi dow maako risku maako o yikkan kan juman dum yawneego maako dow Allah o wi'a jowmam yawni yam.

17 Fiiwol laataaki banano fe tammoto bo teddungal hebrete be d'wanaa go Allah yawnaa re bo laattorto be yeddugo Allah. O non fe on teddinta a aatimi'en on mbo'inantaabe.

18 On colnataa yoga mood'on dow yaamnugomiskiini'en.

19 On don yaama hakke yimbe haa donngu yaamannde caatufe.

20 On don ngidi jawdi yiide saatunde.

كَلَّا إِذَا دُكَّتِ الْأَرْضُ دَكًّا دَكًّا ۝ وَجَاءَ رَبُّكَ وَالْمَلَكُ صَفًّا صَفًّا ۝ وَجَاءَ يَوْمَئِذٍ بِجَهَنَّمَ
 يَوْمَئِذٍ يَتَذَكَّرُ الْإِنْسَانُ وَأَنَّهُ لَهُ الذِّكْرَى ۝ يَقُولُ يَا لَيْتَنِي قَدَّمْتُ لِحَيَاتِي ۝ فَيَوْمَئِذٍ
 لَا يُعَدِّبُ عَذَابُهُ أَحَدٌ ۝ وَلَا يُؤْتِقُ وِثَاقَهُ أَحَدٌ ۝ يَا أَيُّهَا النَّفْسُ الْمَطْمَئِنَّةُ ۝
 أَرْجِعِي إِلَىٰ رَبِّكِ رَاضِيَةً مَّرْضِيَّةً ۝ فَادْخُلِي فِي عِبَادِي ۝ وَأَدْخُلِي جَنَّتِي ۝

21 Naa banani hani yaake mon hani laato: toni lesdi dimmbake dimbannde saatunde.

22 Jowmiraawo maada wari ngam senndugo kiita haakkunde tagaale e m alaa'ika"en sasb uuji sasbuuji;

23 Waddaama nyaloomaare man yiite jahaannamaaye bii aadama waajito rto o hafana tuubugo ammaa waajitoraago be tuubu man tammaaki nafug o mo ngam wakkati man saala ke diga duuniya.

24 O wi'an tawe noni mi hanndinani hoore am ha duuniya (huwino) kuu de laabufe nafooje yam ha laahira.

25 Nyaloomaare man gooto fuh waawataa yanngititgo gooto yeru yanng ada Allah har on geddufo mo.

26 Gooto fuh waawataa habbugo gooto yeru kabbol Allah ceniifo.

27 Yaa an yonki de'ititki ha innugo Allah bee nud'fingo mo.

28 Lorta ha jawma a gerdiifo ko Allah teddiniri ma be muudum jawmira awo bo yerdake ma.

29 Nastu ha limngal jeyaafe am laabbe.

30 Nastu be mabbe ha aljanna am.

Suuratul Balad

En Pud'iriri Innde Allah Huuba-Hinnayeejo Heero-Hinnayeejo

لَا أَقْسِمُ بِهَذَا الْبَلَدِ ۝ وَأَنْتَ حِلٌّ بِهَذَا الْبَلَدِ ۝ وَالْوَالِدُ وَمَا وَلَدٌ ۝ لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ فِي كَبَدٍ ۝
 أَيْحَسِبُ أَنْ لَنْ يَقْدَرَ عَلَيْهِ أَحَدٌ ۝ يَقُولُ أَهْلَكْتُ مَا لَا لَبَدٌ ۝ أَيْحَسِبُ أَنْ تَرِيَهُ أَحَدٌ ۝
 أَلَمْ نَجْعَلْ لَهُ عَيْنَيْنِ ۝ وَلِسَانًا وَشَفَتَيْنِ ۝ وَهَدَيْنَاهُ النَّجْدَيْنِ ۝

1 Allah Ceniifo hunorake be lesdi horma dunkeeri kayri woni makka.

2 An o yaa annabiijo a jood'iifo ha lesdi hormadunkeeri man.

3 Allah Ceniifo hunorake be saaro yimbe kanko woni annabi Aadama be ko'o da'y'i ibgo e jurriya maako.

4 Hakiika min tagi bii aadama har taaku be sad'irmaaji duuniya.

5 iiaadama yikkan be ko'o omoobi ibgo e jawdi Allah walaa bawde do w maako na?

6 O don wi'a alhaali maako o parnortoofo be jawle maako. Mi halki ja wle duufde.

7 O yikkan ha kuugal maako ngall Allah yi'ataamona? O horsittitaamo dow kuugal maa go maɲngal be pamaral fuh na?

8 Kadi min mbaɗanaay mo gite di'di de o yiirata be muudum.

9 Bee demngal e toodi (ndondi) di'di di o wolwirta be muudum.

10 Min mbaɲnginani mo laabi di'di: laawol hayru e sarru.

فَلَا فَتَحَ الْعَقَبَةَ ۗ وَمَا أَدْرَاكَ مَا الْعَقَبَةُ ۗ فَكَّرْ رَقِيبَةً ۗ أَوْ اطَّعِمْ فِي يَوْمٍ ذِي مَسْعَبَةٍ ۗ يَتِيمًا
ذَافِرِيَّةً ۗ أَوْ وَسَّكِينًا إِذَا مَتَرِيَّةً ۗ ثُمَّ كَانَ مِنَ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَتَوَصَّوْا بِالصَّبْرِ وَتَوَاصَوْا بِالْمَرْحَمَةِ
ۗ أُولَئِكَ أَصْحَابُ الْمَيْمَنَةِ ۗ وَالَّذِينَ كَفَرُوا يُرَايَتُهُمْ أَصْحَابُ الْمَشْأَمَةِ ۗ عَلَيْهِمُ نَارٌ مُّؤَصَّدَةٌ ۗ

11 Ko hadi o y'atto sadirma alaahira be nafrgo jawdi maako laawol Allah o hoold'inino.

12 Eko anndin ma sadirma laahira be ko walletee dow y'attaago ka?

13 Kanjum woni rimdingo daade nuuddinde ha jeyaangu.

14 Mallibo y'amnugo har nyaloomaare marde weelo saatude.

15 O y'aamna atiimeejo jawmu badaangal (bandiraawo maako) .

16 Mallibo miskiniijo cooydo mo walaa koo dume.

17 Nden o laati hawtaade be huuwugo kowi'a dum ibgo e kuude hayru o don nder yimbe labbinbe iimaanaaku muudum yoga maɓbe wasake yoga dow munyal dow d'wanaago Allah, bengasootiri dow hinnuye bee enda a go tagaale Allah.

18 e doo hambe ngoni yimbe wakkeere y'aamre yaareteebe ha Aljanna.

19 Anndu hufraniibe deftere Kur'aanu haambengoni yimbe wakkeere na nre yaareteebe ha yiite.

20 Don dow maɓbe yiite jahaannamaaye takkaange dow maɓbe kanngge woni mbarjaari maɓbe.

Suuratut Cams

En Pud'iri Bee Innede Allah Huuba-Hinnayeejo Heera-Hinnayeejo

وَالشَّمْسِ وَضُحَاهَا ۗ وَالْقَمَرِ إِذَا تَلَّهَا ۗ وَالنَّهَارِ إِذَا جَلَّهَا ۗ وَاللَّيْلِ إِذَا يَغْشَاهَا ۗ

وَالسَّمَاءِ وَمَا بَنَدَهَا ۗ وَالْأَرْضِ وَمَا طَحَّهَا ۗ وَنَفْسٍ وَمَا سَوَّاهَا ۗ

فَأَلْهَمَهَا فُجُورَهَا وَتَقْوَاهَا ۗ قَدْ أَفْلَحَ مَنْ زَكَّاهَا ۗ وَقَدْ خَابَ مَنْ دَسَّاهَا ۗ

1 Allah Ceniido honorake be naage e balte muudum

2 E lewru toni ndu tokkake naage ha dellitaago e wirnaago muudum.

3 O hunori nyalowma to waɲngi hunci nyiɓ re jemma.

4 E jemma to maawake nyalowma be yiibre muudum.

5 E asama be mahol maaga mo'inaagol.

6 E lesdi be we'itto maari.

7 O hunorake kala yonɲki be ko foondi ki.

- 8 Lonngini ki wajnginaniki laawol hayru bee sarru fuh.
- 9 Hakiika tinake on laabbindo yonki muu dmum huwi hayru.
- 10 Hakiika rusbake on y'oriwindo nafsu muu dum suudi ngu ha gedde.

كذبت ثمود يطغونها ١١ إذ أبعثت أشقها ١٢ فقال لهم رسول الله ناقة الله وسقياها ١٣

فكذبوه فعقروها فدمدم عليهم ربهم بذنبهم فسوانها ١٤ ولا يخاف عقباها ١٥

- 11 Samuudinkooobe pewni annaboojo mabbe be saatugo fantinaare ma66 e ha geddal.

12 Wakkati hafti burdo be gabtaraaku.

13 Nulaado Allah wi'u be kanko woni annabi Saalihu: doodo dum geelo oba (naajawa) Allah, taata memreenga halleende ngam dum aaya ka Alla h nuli dow moodon kollanka on dow gondugo annabaaku am deente tata kadeenga yarugo ngam nga don mari nyaloomaare yargo maaga.

14 e pewnimo, be sodinga (pe'digga). Allah Ceniido yofti dow ma66e ya ngada caatuka ka halki be fuh ma66e walaa kisudo ha ma66e ko gooto, be sababu junuubaaji ma66e.

15 Allah Ceniido hulataa wattam maajum.

Suuratul Layl

En Pud'iri Bee Innde Allah Huuba-Hinnayeejo Heera-Hinnayeejo.

وَاللَّيْلِ إِذَا يَغْشَى ١ وَالنَّهَارِ إِذَا تَجَلَّى ٢ وَمَا خَلَقَ الذَّكَرَ وَالْأُنثَى ٣ إِنَّ سَعْيَكُمْ لَشَتَى ٤

فَأَمَّا مَنْ أَعْطَى وَاتَّقَى ٥ وَصَدَّقَ بِالْحُسْنَى ٦ فَسَنُيَسِّرُهُ لِلْيُسْرَى ٧ وَأَمَّا مَنْ بَخِلَ وَاسْتَغْنَى ٨

وَكَذَّبَ بِالْحُسْنَى ٩ فَسَنُيَسِّرُهُ لِلْعُسْرَى ١٠ وَمَا يُغْنِي عَنْهُ مَالُهُ إِذَا تَرَدَّى ١١

1 Allah Ceniido hunorake be jemma wakkatimaawotoo lesdi be nyibre muudum.

2 O hunorake nyalooma to hunci nyibre jemma be jayngol muudum.

3 Bee ko o tagi ibgo e noone didi gorko e debbo.

4 Anndu kuude moodon feere feere hakku nde kuuwanoowo laahira be kuuwanoowo duuniya.

5 Amma on dokku do njawdi muudum o huliAllah ha maajum.

6 O gon'dini kalimawol simtoraango (dewre teedo be goonga woodaa t onaa ha Allah).

7 Min koynanan mo min poondan mo saba buuji hayru e mboodeega h a di latoodi koy di dow maako.

8 Ammaa on jogoriido njawdi muudum o accii mbarjaari jo wmiiko.

9 O fewni kalimawol tawhiidi, ka ngol wonii laa'ilaah illallah.

10 Min koynanan mo njawdi man toni o nasti yiite.

11 Nafataa mo njawdi man toni o nasti yiite.

إِنَّ عَيْنَنَا لَلْهَدَى ١٢ وَإِن لَنَا لِلْآخِرَةِ وَالْأُولَى ١٣ فَأَنْذَرْتُمْ كُنَّا نَارًا تَلْقَى ١٤

لَا يَصْلُهَا إِلَّا الْأَشْقَى ١٥ الَّذِي كَذَّبَ وَتَوَلَّى ١٦ وَسَيُجَنَّبُهَا الْأَتْقَى ١٧ الَّذِي يُؤْتِي مَالَهُ يَتَزَكَّى ١٨

- وَمَا لِأَحَدٍ عِنْدَهُ مِنْ نِعْمَةٍ تُجْرَىٰ ﴿١١﴾ إِلَّا أَتْبَعَا وَجْهَ رَبِّهِ الْأَعْلَىٰ ﴿١٢﴾ وَلَسَوْفَ يَرْضَىٰ ﴿١٣﴾
- 12 Don dow amin wanjngingo laawol jaaran ngol ha Allah e aljanna muudum ibgo e laawol jaaranngol ha majjere.
- 13 Anndu d'on woodani min maral ngeendam laahira be ngeendam duuniya.
- 14 Mi rentinii on onon yimbe mi hulniri on yiite huɓɓannge kanjnge woni yiite jahaannamaaye.
- 15 Nastataa nge sey laattiido gabtaro.
- 16 Pewnudo annabiijo Muhammadu o d'oyli o acci nuɗɗingo Allah e nul aado muudum.
- 17 Seese daaytinte yiite man onn laattiido kuland'o Allah.
- 18 Dokkand'o njawdi muudum ngam hebugo hayru.
- 19 Walaa gooto hebata mbarjaari ha jowmiraawo bee ko o huuwi ibgo e mboodeenga.
- 20 Sey on d'abbittido be kuugal maako man yeeso Allah e yerduye muudum.
- 21 Seese Allah hokkan mo haa aljanna deedeey ko o yerdoto.

Suuratu Duhaa

En pud'iri Bee Innde Allah Huuba-Hinnayeejo Heera-Hinnayeejo

- وَالضُّحَىٰ ﴿١﴾ وَاللَّيْلِ إِذَا سَجَىٰ ﴿٢﴾ مَا وَدَّعَكَ رَبُّكَ وَمَا قَلَىٰ ﴿٣﴾
- وَلَلْآخِرَةُ خَيْرٌ لَّكَ مِنَ الْأُولَىٰ ﴿٤﴾ وَلَسَوْفَ يُعْطِيكَ رَبُّكَ فَتَرْضَىٰ ﴿٥﴾
- أَلَمْ يَجِدْكَ يَتِيمًا فَآوَىٰ ﴿٦﴾ وَوَجَدَكَ ضَالًّا فَهَدَىٰ ﴿٧﴾ وَوَجَدَكَ عَائِلًا فَأَغْنَىٰ ﴿٨﴾
- فَأَمَّا الْيَتِيمَ فَلَا تَقْهَرْ ﴿٩﴾ وَأَمَّا السَّائِلَ فَلَا تَنْهَرْ ﴿١٠﴾ وَأَمَّا بِنِعْمَةِ رَبِّكَ فَحَدِّثْ ﴿١١﴾
- 1 Allah Ceniido hunorake wakkati balte ammaa konufaakam nyalooma fuh muudum.
- 2 Non-non o hunori jemma to tagaale de'iti e yibre muudum saati, Alla h hunorto be ko'omuuyi nder takle maako, ammaa tagaado kam dagantaa ko dum hunoraago be ko luuti Allah ngam hunoraago be ko luuti Allah d'um karamdum.
- 3 Jowmiraawo maada accaay ma o tikkanaay ma bee neebtugo jippaago wahu dow maa da.
- 4 Saare alaa-hira furante ibgo e saare duuni ya.
- 5 Seese jowmiraawo maada tammi hokkugo ma noone neemaaji haa laa hira ha ngerdoda yaa an annabiijo.
- 6 O tawaay ma a'atiimeejo a walaa baaba o moobi mana?
- 7 O tawaay ma amajjudo a'annda ko woni deftere e iimaanaaku, o anndin ima ko a laat aaki no a d'o anndi, o foondi ma ha burdum woodugo kuude.
- 8 O tawaay ma a talakaajo o riskini ma o jaynitirima be heynitoraago e munyal.
- 9 Ammaa atiimeejo taata hallinan mo
- 10 Ammaa toroowo taata surngil mo yaamnu mo humtu haaje maako.
- 11 Ammaa moy'yere jowma nde o wirfina dow maada yewtu nde.

Suuratut Carh

En Pud'dirii Innde Allah Huuba-Hinnayeejo Heera-Hinnayeejo.

أَلَمْ نَشْرَحْ لَكَ صَدْرَكَ ۖ وَوَضَعْنَا عَنكَ وِزْرَكَ ۚ
 الَّذِي أَنْقَضَ ظَهْرَكَ ۖ وَرَفَعْنَا لَكَ
 ذِكْرَكَ ۚ فَإِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا ۚ إِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا ۚ فَإِذَا فَرَغْتَ فَانصَبْ ۚ وَإِلَىٰ رَبِّكَ فَارْغَب ۚ

- 1 Min peecinanaay ma wibbere maad'ana yaa an annabiijo ha cariyaaaji d iina e siforaago bee gikkuuji teddufi.
- 2 Min libanima (janndinani ma) teddeele maafa
- 3 Teddinde baawo maafa
- 4 Min banti innoore maafa, min mbaad'anima daraja towka.
- 5 Taata torra heeferbe torreteedo d'um hafe yottingo (sampitid'go) diina Allah, ngam an ndu billa d'on wondi be hoyeende.
- 6 Anndu sadirma d'on wondi be hoyeende
- 7 Toni a ferwi ha fiiji duuniya be sungurlaaji muudum d'isa tiidu ha dewal.
- 8 Solan d'um kowoni ha jowma feere muu d'um taata solan haa gooto ko luuti mo.

Suuratut Tiin

En Pud'dirii Innde Allah Huuba Hinnayeejo Heera Hinnayeejo.

وَالَّذِينَ وَالَّذِينَ ۖ وَطُورِ سِينِينَ ۖ وَهَٰذَا الْبَلَدُ الْأَمِينُ ۚ لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنسَانَ فِي أَحْسَنِ تَقْوِيمٍ ۚ
 ثُمَّ رَدَدْنَاهُ أَسْفَلَ سَافِلِينَ ۖ إِلَّا الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فَلَهُمْ أَجْرٌ غَيْرُ مَمْنُونٍ ۚ
 فَمَا يُكَذِّبُكَ بَعْدَ بِالذِّينِ ۚ أَلَيْسَ اللَّهُ بِأَحْكَمَ الْحَاكِمِينَ ۚ

- 1 Allah Ceniido hunorake be Tiin (ibbee) e jaytuun d'um benndalooje a ndaade.
- 2 O hunorake be hooseere 'Duuri saynaa'a hooseere nde Allah wolwani annabi Muusa dow muudum.
- 3 Allah Ceniido hunorake be lesdi koold'ini ndi kayri woni makka.
- 4 Hakiika min tagi bii aadama har burdum wood'ugo suura (tagdi).
- 5 Nden min lorni mo ha yiite nde o d'owanaaki Allah o sali tokkaago nu laabe maako.
- 6 Ammaa laatiibe nud'dinbe huuwanbe kuu de laabde woodani be mbar jaari mawndi ndi tay'ataa, ndi ustataa.
- 7 Yaa an bii aadamaajo ko'estete ha fewnungo nyaloomaare dargal e w arjitaago yimbe haa ndee nyalnde? Baawo wanganiima ayaa je Allah e b ayde maako.
- 8 Joomiraawo on gad'do ndee nyaloomaare nde tageefooji boobete her moodum, Allah o laataaki kanko woni goniijo ha tagaale maakona? Yeli ka biibe aadama'en accetee be duda walaa korsitoowoobena? Non kam laa ta taako e wadataa non gam.

Suuratul Alak

En Pud'diri Innde Allah Huuba Hinnayeejo Heera Hinnayeejo.

أَقْرَأَ بِأَسْمِ رَبِّكَ الَّذِي خَلَقَ ﴿١١﴾ خَلَقَ الْإِنْسَانَ مِنْ عَلَقٍ ﴿١٢﴾ أَقْرَأُ وَرَبُّكَ الْأَكْرَمُ ﴿١٣﴾
الَّذِي عَلَّمَ بِالْقَلَمِ ﴿١٤﴾ عَلَّمَ الْإِنْسَانَ مَا لَمْ يَعْلَمْ ﴿١٥﴾

- 1 Jaŋngu yaa an annabiijo ko Allah jippini dow maada ibgo e deftere kur 'aanu alhaali maada a puɗɗirand'o be innde jowma bajjid'id'o be tagugo.
- 2 O tagi bii aadama ibgo e hey'yere y'iiyam.
- 3 Jaŋngu an annabiijo ko jippinaa dow maa d'a annu jowma d'uuda mb ood'eengajo. Feeco saahujo.
- 4 Kanko woni anndindo takle maako winndirgo be binndirgol.
- 5 O anndini bii aadama ko'o laataaki no o don anndi, o sottini mo dig a nyibre majjere ha annoora anndal.

كَلَّا إِنَّ الْإِنْسَانَ لِرَبِّهِ لَكَنَّاظٍ ﴿١٦﴾ إِنَّ إِلَىٰ رَبِّكَ الرُّجْعَىٰ ﴿١٧﴾ أَرَأَيْتَ الَّذِي
يَنْهَىٰ ﴿١٨﴾ عَبْدًا إِذَا صَلَّىٰ ﴿١٩﴾ أَرَأَيْتَ إِنْ كَانَ عَلَىٰ الْهُدَىٰ ﴿٢٠﴾ أَوْ أَمَرَ بِالتَّقْوَىٰ ﴿٢١﴾ أَرَأَيْتَ إِنْ كَذَّبَ
وَ تَوَلَّىٰ ﴿٢٢﴾ أَلَمْ يَعْلَم بِأَنَّ اللَّهَ يَرَىٰ ﴿٢٣﴾ كَلَّا لَئِنْ لَمْ يَنْتَهِ لَنَسْفَعًا بِالنَّاصِيَةِ ﴿٢٤﴾ نَاصِيَةٍ كَذِبَةٍ خَاطِئَةٍ ﴿٢٥﴾
فَلْيَدْعُ نَادِيَهُ ﴿٢٦﴾ سَدِّدْ الرِّبَايَةَ ﴿٢٧﴾ كَلَّا لَا تَطَّعُهُ وَاسْجُدْ وَاقْتَرِبْ ﴿٢٨﴾

- 6 Gooŋnga annu bii aadama don y'attoo keeri Allah.
- 7 To jaynitaare maako y'aggi mo.
- 8 Yo'o anndaa kala y'aggiid'o fuh wartirde muudum ha Allah, o warjot o kala bii aadama fuh be kuugal muudum.
- 9 Ayi'aayna? On laatiid'o kaɗoowo.
- 10 Jeyaad'o Allah to don juula (kaɗoowo man dum Abuu jaali, e juuland'obo Annabiijo Mohammadu).
- 11 Ayi'aay tonilaatake kadaad'o juulgo man o don dow kannda noy o haa d'irata mo?
- 12 Mallabo to o latake o don umra tanaa maa ko kulol Allah o haɗan mo dumna?
- 13 Ayi'aayna? Toni o fewni o d'oylake o sali jabugo gooŋnga.
- 14 O anndaa Allah Ceniid'o don yi'a kala ko o huuwata fuh;
- 15 Fiiwol laataaki bana no Abuu Jahli aay'atani. Toni o hempid'aay o acci gaptaraaku maako be torrugo juulbe min naŋngan tinitindol maa ko naŋngol caatugol nden o wubee haa yiite.
- 16 Tintindol maako pewoowol haa bi'ol maagolboofulngol ha kuude ma agol.
- 17 Yo o ewnoo yimbe faada maako o d'abbiti ra be ballal.
- 18 Seese min noddan malaa'ika'en yaŋngada.
- 19 Naanon fii woni bana no Abuu jahli yikka ta dum o waawataa torrugo o ma yaa nulaad'o Allah, taata d'wanaa mo haako o d'abbitirte ibgo e accu go juulde, sujidan jowma bada hamaako be d'wanaago mo.

Suuratul Kadar

En Puɗɗiri Innde Allah Huuba-Hinnayeejo Hera hinnayeejo

إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ ﴿١﴾ وَمَا أَدْرَاكَ مَا لَيْلَةُ الْقَدْرِ ﴿٢﴾ لَيْلَةُ الْقَدْرِ خَيْرٌ مِّنْ أَلْفِ سَهْرٍ ﴿٣﴾
 تَنْزِيلَ الْمَلَكِ وَالرُّوحِ فِيهَا يُأْذِنُ رَبِّهِمْ مِّنْ كُلِّ أَمْرٍ ﴿٤﴾ سَلَّمَ هِيَ حَتَّىٰ مَطْلَعِ الْفَجْرِ ﴿٥﴾

- 1 Minon jippini deftere Kur'aanu ha jemmaa re marunde daraja e bural kayre woni woore nder jemmaaje lewru suumaye.
- 2 E ko annandin ma yaa annabiijo ko woni jemmaare darjidi'nde (laylatu lkadiri)
- 3 Jemmaare marunde daraja, nde Buran leb bi ujineere ha tanaa maare.
- 4 Malaa'ika'en don jippi jippina ha maare e jibiriilu fuh be dugayeere j owmiraawo ma 66e haa ka fiiwol kiitaangol haa hitaande man.
- 5 Kayre man nde fuh maare dum hoolaare bejam, sarru wooda hamaare ha beetngol fajira.

Suuratul Bayyina

En Pud'iri Bee Innde Allah Huuba-Hinnayeejo Heera Hinnayeejo

لَمْ يَكُنِ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ وَالْمُشْرِكِينَ مُنْفَكِينَ حَتَّىٰ تَأْتِيَهُمُ الْبَيِّنَةُ ﴿١﴾
 رَسُولٌ مِّنَ اللَّهِ يَتْلُو صُحُفًا مُّطَهَّرَةً ﴿٢﴾ فِيهَا كُتِبَ قِيسَةٌ ﴿٣﴾
 وَمَا تَفَرَّقَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ إِلَّا مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَتْهُمْ الْبَيِّنَةُ ﴿٤﴾ وَمَا أُمِرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا اللَّهَ
 مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ حُنَفَاءَ وَيُقِيمُوا الصَّلَاةَ وَيُؤْتُوا الزَّكَاةَ وَذَلِكَ دِينُ الْقَيِّمَةِ ﴿٥﴾

- 1 Laataaki yimbe heeferbe ibgo e yimbe defte haambe ngoni yahuuda'e n e nasaara'en nonnon heeferbe rewoobe labbi be accanbe keeferaaku ma 66e ha nde waranibe alaama kabe iinana haa defte ma66e caaliife:
 - 2 Kanka woni (iinaman) nulaado Allah Muhammadu (mojam ekisdam tabutu dow muudum) o don jajnga dow ma66e nur'aanu haa d'ereji ceniidi.
 - 3 Don haa maaji kubaruuji gondufi e umroo je adiliije kando ntoode haa laawol laab ngol.
 - 4 Yimbe hokkaabe defte ibgo e yahuudinkooobe e nasraaninkooobe be luu raay haa laataagoannabiijo Muhammadu o nulaado bee goo n nga ngam k obe tawata tinndinoore maako hadefte ma66e, sey baawo nde wajnganif e kanko man o annaboojo be goonnga be don potti dow maajum, wakkati nde o nulaanibe mbulimo be luuti mo.
 - 5 e umraaka ha moogal sariyaaji fuh sey ngam be dewa Allah feere muu dum. Be daaytoo ibgo e mawnitango har Allah, be booca julde be dokka ja kka, bolwaadum dum woni diina boociika, kanka woni diina islaama.
- إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ وَالْمُشْرِكِينَ فِي نَارِ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا أُولَئِكَ هُمْ شَرُّ الْبَرِيَّةِ ﴿٦﴾ إِنَّ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ أُولَئِكَ هُمْ خَيْرُ الْبَرِيَّةِ ﴿٧﴾
 جَزَاءُ هُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ جَنَّاتٌ عَدْنٌ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا رَضِيَ اللَّهُ
 عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ ذَلِكَ لِمَنْ حَسِبَ رَبَّهُ ﴿٨﴾
- 6 Anndu heeferbe ibgo e yimbe defte be don ha yiite jahaannamaaye be duumotoobe ha maage ha foroy be ngoni hallube tgeefooji.

7 Anndu gond'inbe Allah tokkiibe nulaaɗo maako be kuuwi kuude laaɗe ɗe hambe ngoni burduɗe tagaale Allah.

8 Mbarjaari maɓɓe ha jowmiraawo maɓɓe, aljannaaji ɗi fabbande ɗon dogga les soorooji muuɗum coofi be nduumotooɓe ha maaka ha foroy Allah yerdake be jabi kuude maɓɓeɓe ngerdake ko Allah siryani be ibgo e noo ne teddungal, banni woni mbarjaari kala ku lo jawmum fuh.

Suuratul DJaljala

En Pudd'iri Bee Innde Allah Huuɓa-Hinnayeejo Heero Hinnayeejo

إِذَا زُلْزِلَتِ الْأَرْضُ زِلْزَالَهَا ① وَأُخْرِجَتِ الْأَرْضُ أَنْفَاقَهَا ② وَقَالَ الْإِنْسَانُ مَا لَهَا ③
يَوْمَئِذٍ تُحَدِّثُ أَخْبَارَهَا ④ يَا نَبِيَّ رَبِّكَ أَوْحَىٰ لَهَا ⑤ يَوْمَئِذٍ يُصْدِرُ النَّاسُ أَشْتَاتًا لِيُرَوْا أَعْمَالَهُمْ ⑥
فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُ ⑦ وَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُ ⑧

1 Toni lesdi dimmbake dimmbannde caatu nde.

2 Toni lesdi wurtini ko woni ha reedu maari ibgo e maayɓe e desayeeje.

3 iiaadama y'aman alhaali maako o kultor ɗo. Dume fe'ani lesdi ndi.

4 Nyaloomaare darngal lesdi man ndiwi'an kohuuwa dow maari ibgo e hayru e sarru fuh.

5 Ngam Allah Ceniido umri lesdi man ndi wi'a ko huuwa dow maari.

6 Nyaloomaare man yimɓe lortoto ha darordedarngal ɓe ɗon noone noo ne ngam ɓe ngi'a ko ɓe kuuwi ibgo e kuude kalluɗe e boodɗeo warjotoo ɓe dow maaje.

7 Koomoy huuwi deedeɗe ko fotata bee jarrayel haa hayru o yi'an mbarjaari man haa laahi ra;

8 Koomoy huuwi deedeɗe ko fotata bejarrayel pamarel ibgo e sarru o yi'an yanngada man ha laahira.

Suuratul Aadiyaat

En Pudd'iri Bee Innde Allah Huuɓa-Hinnayeejo Heera-Hinnayeejo

وَالْعَادِيَاتِ ضَبْحًا ① فَالْمُورِيَاتِ قَدْحًا ② فَالْمُغِيرَاتِ صُبْحًا ③ فَأَثَرْنَ بِهِ نَقْعًا ④
فَوَسَطْنَ بِهِ جَمْعًا ⑤ إِنَّ الْإِنْسَانَ لِرَبِّهِ لَكَنُودٌ ⑥ وَإِنَّهُ عَلَىٰ ذَٰلِكَ لَشَهِيدٌ ⑦
وَإِنَّهُ لِحُبِّ الْخَيْرِ لَشَدِيدٌ ⑧ أَفَلَا يَعْلَمُ إِذَا بُعِثَ رَمَاهُ فِي الْقُبُورِ ⑨
وَحُصِّلَ مَا فِي الصُّدُورِ ⑩ إِنَّ رَبَّهُم بِهِمْ يَوْمَئِذٍ خَبِيرٌ ⑪

1 Allah Ceniido hunorake be pucci doggooji ha laawol makko, gal jiha konne'en Allah ha waɗnga sawtu maaji ngam saatugo pargal maaji.

2 O hunorake bee pucci puufandi yiite be kororamje (pedeeli) maaji ngam saatugo doggudu maaji

3 O hunorake be pucci kippotoodi konne'en wakkati subaha.

4 Di irta be doggudu maaji sollaare.

5 Di jaaran wa'iiɓeɗi haa caka konne'en

6 Anndu bii aadama o ɗuuda wulngoojo moyy'e jowmiiko.

- 7 Kanko man o don seedi o don tabitini wulgo maako neemaaji Allah.
- 8 Kanko man o duuda yidngoojo jawdi yii de saatunde.
- 9 O anndaana kanko bii aadama ko reena ta mo to Allah Ceniido wurti ni maaybe haa kabriije muudum ngam warjaagobe e horsitid gobe.
- 10 Wakkatiire man wurtinaama kosuudi haa berde ibgo e hayru e sarru fuh.
- 11 Anndu jowmiraawo mabbe o anndandobe nyaloomaare man bee moo bgal kobe kuuwa ta fuh wirnortaako mo huunde nder maajum.

Suuratul Kaari'a

En Pud'diri Innde Allah Huuba-Hinnayeejo Heera-Hinnayeejo

القَارِعَةُ ١ مَا الْقَارِعَةُ ٢ وَمَا أَدْرَاكَ مَا الْقَارِعَةُ ٣ يَوْمَ يَكُونُ النَّاسُ كَالْفَرَاشِ الْمَبْثُوثِ ٤ وَتَكُونُ الْجِبَالُ كَالْعِهْنِ الْمَنْفُوسِ ٥ فَأَمَّا مَنْ ثَقُلَتْ مَوَازِينُهُ ٦ فَهُوَ فِي عِيشَةٍ رَاضِيَةٍ ٧ وَأَمَّا مَنْ خَفَّتْ مَوَازِينُهُ ٨ فَأُمُّهُ هَاوِيَةٌ ٩ وَمَا أَدْرَاكَ مَا هِيَ ١٠ إِنَّهَا رَحْمِيَّةٌ ١١

- 1 Darngal konkoowal bernde yimbe bee kuleeli maagal.
- 2 Ko woni konkoowal ?
- 3 E ko anndin ma ko woni konkoowal ?
- 4 Nyaloomaare yimbe laatoto haa dudngo mabbe bee sampitaago mabb e bana babbatti campitaadi.
- 5 Koosseeje laato bana suufu duuyanngu.
- 6 Amma on mo etergal kuude muudum bood'fe jiisi
- 7 Kanko man o don haa ngeendam gerdinaa dam haa Aljanna
- 8 Ammaa on mo etergal kuude muudum bood'fe lesti kuude kallude jiisi
- 9 Mooborde maako yiite jahannamaaye.
- 10 Ko'anndin maa yaa an nulaado Allah ko woni haawiya.
- 11 Dum yiite wulooye.

Suuratul Takaasur

En Pud'diri Innde Allah Huuba Hinnayeejo Heera Hinnayeejo

الْهٰكِمُ التَّكْوِيْنُ ١ حَتّٰى زُرْتُمُ الْمَقَابِرَ ٢ كَلَّا سَوْفَ تَعْلَمُوْنَ ٣ ثُمَّ كَلَّا سَوْفَ تَعْلَمُوْنَ ٤ كَلَّا لَوْ تَعْلَمُوْنَ ٥ عِلْمَ الْيَقِيْنِ ٦ لَتَرُوْنَهَا عَيْنَ الْبَقِيْنِ ٧ ثُمَّ لَتَسْتَلْنَّ يَوْمَئِذٍ عَنِ النَّبِيِّ ٨

- 1 Sukli on hadi on dowanaago Allah juroraago bee duudgo njawdi e bi bbe.
- 2 Sukli'onni haa on uwaama haa kabriije mood'on.
- 3 Hanaay cuklorood'on e juroraago be jawle, on tammi anndugo saare la ahira buranan on saare duuniya.
- 4 Ndeentee on tammi anndugo hallugo watt am sukloraago mood'on e marumon.
- 5 Naa banani haani cuklorood'on toni on donno anndi anndal laabngal daa on kultoranno.
- 6 On ngiinete e yiite jahiim.
- 7 Hooti on ngi'inete haa maage walaa seko sam.
- 8 Hooti on tammi y'ameego nyaloomaare darngal har kala nooneji nee

maaji fuh.

Suuratul Asr

En Pud'diri Innde Allah Huuba-Hinnayeejo Heera-Hinnayeejo

وَالْعَصْرِ ① إِنَّ الْأِنْسَانَ لَفِي خُسْرٍ ②
إِلَّا الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَتَوَّصُوا بِالْحَقِّ وَتَوَّصُوا بِالصَّبْرِ ③

- ① Allah Ceniido hunorake bee jamanu
- ② Anndu bii aadama fuh d'on dow haalakuye bee rusbaare, dagantaako 6 ii aadama no o hunoro sey bee innde Allah, ngam o haɗaa ma hunoraago bee ko luuti innde Allah.
- ③ Sey nuɗ'dinbe Allah, 6e kuuwi kuude boɗɗe, yoga maɓɓe wasootiri b ee yoga dow jogitaago goonnga bee d'owanaago Allah e muny'al dow ma ajum.

Suurtul Humaja

وَيْلٌ لِّكُلِّ هُمَزَةٍ لُّمَزَةٍ ① الّٰذِي جَمَعَ مَا لَا وَعَدَّدَهُ ② يَحْسَبُ أَنَّ مَالَهُ أَخْلَدَهُ ③
كَلَّا لَيُنْبَذَتِ فِي الْحُطْمَةِ ④ وَمَا أَدْرَاكَ مَا الْحُطْمَةُ ⑤ نَارُ اللَّهِ الْمُوقَدَةُ ⑥
الَّتِي تَطَّلِعُ عَلَى الْآفِئَةِ ⑦ إِنَّهَا عَلَيْهِمْ مُّوَصَّدَةٌ ⑧ فِي عَمَدٍ مُّمَدَّدَةٍ ⑨

- ① Sarru e Halakuye woodani on ny'o'oo wo yimbe djuwoowo her yimbe.
- ② On mo hammu muuɗum laati boobu ngo njawdi e libungo ndi.
- ③ Odon yikka o hold'ini hoore maako bee njawdi ndi o boɓtidum ndi w ad'anmo laato oduumiido o maayata, ngam saatugo wawkinaango maako bee ndii njaw di ndi o moobidum her duuniya e o tammo ndi hisnanmo ib go e koroosuye e yanngada.
- ④ Fii laataaki baanno o tammoto (yik kata) d'o, seese o wobetee nder yii te, nge saata sanngitigu d'um ko wobetee nder maage.
- ⑤ ko anndinima yaa an nulaado Allah ko woni hakiika ngee yiite?
- ⑥ Kannege d'oo d'um yiite saata hubbugooye, saata wulugoo ye.
- ⑦ Ngam saatugo wulugo maage ngedon wura haa nder berɗe maɓɓe.
- ⑧ Ngedon hibbaa dow maɓɓe.
- ⑨ Bedon kaɓbii nder salalluuji luunndaadi dow maɓɓe, ngam taabe mb urtoo nder maage.

Suurawol Fiil

En Pood'diri Bee Innde Allah Huuba Hinnayeejo Heera Hinnayeejo.

- أَلَمْ تَرَ كَيْفَ فَعَلَ رَبُّكَ بِأَصْحَابِ الْفِيلِ ① أَلَمْ يَجْعَلْ كَيْدَهُمْ فِي تَضْلِيلٍ ②
وَأَرْسَلَ عَلَيْهِمْ طَيْرًا أَبَابِيلَ ③ تَرْمِيهِمْ بِحِجَارَةٍ مِّن سِجِّيلٍ ④ فَجَعَلَهُمْ كَعَصِفٍ أَمَاكُورٍ ⑤
- ① A anndaana yaa nulaado Allah noy Jowmi raawo maada waɗi yimbe ny'ibi d'um Abraha habasinkoojo bee konu maako, hambe ngoni yidube yibbingo suudu Kaaba?
 - ② Allah Ceniido waɗaay pewje maɓɓe man har rusbaarena?

- 1 O nuli dow maɓɓe colli d'uudɗi mobtiidi.
- 2 Di d'on ngubooɓe bee kaa'e ibgo e loope jorɗe
- 3 Allah Ceniid'o waɗi ɓe do'iibe bana awre yoornde nde dabbaaji ny'aa ma dum sampiti.

Suuratul Kurayc

En Pud'iri Bee Innde Allah Huuɓa-Hinnayeejo Heera-Hinnayeejo

لَا يَلْفُ قُرَيْشٍ ۝١ إِلَّا فِيهِمْ رِحْلَةُ الشِّتَاءِ وَالصَّيْفِ ۝٢

فَلْيَعْبُدُوا رَبَّ هَذَا الْبَيْتِ ۝٣ الَّذِي أَطْعَمَهُمْ مِنْ جُوعٍ وَءَامَنَهُمْ مِنْ خَوْفٍ ۝٤

- 1 Kuraycinkooɓe mboowi hoolaare maɓɓe be ɓoosaago yaakeeji maɓɓe.
- 2 Woowugo maɓɓe jahaale babe diɗi, jahaa ngal dabbunde ha lesdi Ya man be jahaangal ceeɗu ha lesdi Caam.
- 3 Yobe ngetta Allah ɓedewamo, jowmu suu du Kaaba ndu ɓe teddiri be e muudum.
- 4 Kanko woni ny'aamnoowoɓe ibgo e weeloo hooldiniibe ibgo e kulol

Suuratul Maa'uun

En Pud'iri Innde Allah Huuɓa-Hinnayeejo Heera-Hinnayeejo

أَرَأَيْتَ الَّذِي يُكَذِّبُ بِالذِّينِ ۝١ فَذَلِكَ الَّذِي يَدْعُ الْيَتِيمَ ۝٢

وَلَا يُحِضُّ عَلَىٰ طَعَامِ الْمَسْكِينِ ۝٣ قَوْلٌ لِلْمُصَلِّينَ ۝٤

الَّذِينَ هُمْ عَنْ صَلَاتِهِمْ سَاهُونَ ۝٥ الَّذِينَ هُمْ بُرَاءُ وَن ۝٦ وَيَمْنَعُونَ الْمَاعُونَ ۝٧

- 1 A y'aayna yaakeere on laatiid'o pewnoowo nyaloomaare warjeego dii na.
- 2 Kanko woni mo kanyum gerɓand'o (nduy' and'o) atiimeejo be y'aad'al ngam yoorugo ɓernde maako.
- 3 O solnataa tanaa maako dow y'aamnugo ɓe miskin'en
- 4 Yanngada caatuka woodani juuloobe
- 5 Laatiibe woytanɓe, ɓedokkataa julde man bana no nde woni. Be juul ataa nde ha wakkati maare.
- 6 Hamɓe ngoni yiinortoobe be kuude maɓɓe de hayru
- 7 e d'on kaɗa wu'aago kotorrataɓe wu'aago dum ibgo e kuuje kuutinirteede . Hamɓe ngoni ɓe mbo'intaawo Allah, ɓe mbo'in taa har tagaale Allah bo.

Suuratul kawsaar

En Pud'iri Innde Allah Huuɓa-Hinnayeejo Heera-Hinnayeejo

إِنَّا أَعْطَيْنَاكَ الْكَوْثَرَ ۝١ فَصَلِّ لِرَبِّكَ وَالْحَمْدُ ۝٢ إِنَّ شَانِئَكَ هُوَ الْأَبْتَرُ ۝٣

- 1 Minon dokki ma, an annabiijo hayruuji d'uudɗi ha duuniya e laahira, nder maaji Wee ndu Alkawsar wonanndu ha Aljanna.
- 2 Labɓinan jawma julde maada nde fuh maa re, hirsu kirsol maada nga m Allah.
- 3 Anndu ganyuɗo ma, ganyuɗo ko ngadduɗa ibgo e kannda be annoor a, kanko woni tay'aad'o ha kala hayru fuh.

Suuratul kaafiruun

En Pud'diri Innde Allah Huuba-Hinnayeejo Heera-Hinnayeejo

قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ ① لَا أَعْبُدُ مَا تَعْبُدُونَ ② وَلَا أَنْتُمْ عَابِدُونَ مَا أَعْبُدُ ③
وَلَا أَنَا عَابِدٌ مَّا عَبَدْتُمْ ④ وَلَا أَنْتُمْ عَابِدُونَ مَا أَعْبُدُ ⑤ لَكُمْ دِينُكُمْ وَلِيَ دِينِ ⑥

- ① Wi'ube yaa an nulaad'fo Allah yaa o non heeferbe hufraniibe Allah.
- ② Mi rewataa ko dewoton ibgo e labbi ;
- ③ O non bo on dewataa ko dewanmi yowoni Allah Ceniid'fo jawmu tage efooji.
- ④ Mi laataaki mi dewoowo kodewoton yowoni labbi.
- ⑤ On laataaki on rewoobe ha kotammi waru go ko dewanmi. Aaya ka ji ppake dow be Allah anndi be nudd'inta.
- ⑥ Woodani on diina mood'on ka tokkiid'on woodani yam min bo diina a mi mi d'abbitit taa tana maaka.

Suuratun Nasr

En Pud'diri Innde Allah Huuba-Hinnayeejo Heera-Hinnayeejo

إِذَا جَاءَ نَصْرُ اللَّهِ وَالْفَتْحُ ① وَرَأَيْتَ النَّاسَ يَدْخُلُونَ فِي دِينِ اللَّهِ أَفْوَاجًا ②
فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ وَاسْتَغْفِرْ لَهُ إِنَّهُ كَانَ تَوَّابًا ③

- ① Toni waraniima an annabiijo ballal dow heeferbe a omtaanaama makka.
- ② A yi'i d'uudum nder yimbe d'on nastadiina islaama jamaaje jamaaje.
- ③ To a yi'ibanni siryana hawrugo be jawma subhid'inmo be yettoore ja wma d'abbitirumoyaafuye ngam o lattake o jaafowoo o jafoo wo tuubu.

Suuratul massad

En Pud'diri Innde Allah Huuba-Hinnayeejo Heera-Hinnayeejo

تَبَّتْ يَدَا أَبِي لَهَبٍ وَتَبَّ ① مَا أَغْنَىٰ عَنْهُ مَالُهُ وَمَا كَسَبَ ② سَيَصْلَىٰ نَارًا ذَاتَ لَهَبٍ ③
وَأَمْرَأَتُهُ حَمَّالَةَ الْحَطَبِ ④ فِي جِيدِهَا حَبْلٌ مِّن مَّسَدٍ ⑤

- ① Juude Abii-Lahaab kalki. O halki kanko manbo ngam torrugo maako annabiijo, rusbaare maako man gasi.
- ② Jaynitaay mo njawdi maako bee ko'o faggi ti fuh, d'um waawataa reen ugo mo yanngada Allah.
- ③ O tammi nastugo yiite huɓɓanngge.
- ④ E debbo maako laattiid'fo doondotood'fo gi'e o sakkina'de ha laawol annabi ijo Mohamradu (^{mojam} ^{ekisdam} tabutu dow muudum) ngam ha torrango.
- ⑤ Don ha daande maako boggol caatungol ngol o banɗirtree be muud um ha yiite jahaannamaaye nden o wubee haa les maage.

Suuratul Ikhlās

En Pud'diri Innde Allah Huuba-Hinnayeejo Heera-Hinnayeejo

قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ ① اللَّهُ الصَّمَدُ ②

لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ ۝ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ ۝

- 1 Wi'ube an annabiijo Allah ceniiḍo o gooto o bajjiidindo ha jaati maak o e ha innde maa ko e ha tinndinooje maako.
- 2 Allah Ceniid'o kanko woni nufeteed'o ha moobgal haaje fuh
- 3 O woodaa bid'd'o o woodaa saaro o woodaa debbo.
- 4 Laataanaaki mo yeruujoo gooto nder takle maako o walaa nanndu ha in nde maako e sifaaji maako e kuude maako.

Suuratul falaḥ

En Pud'diri Innde Allah Huuḅa-Hinnayeejo Heera-Hinnayeejo

قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ ۝ مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ ۝ وَمِنْ شَرِّ غَاسِقٍ إِذَا وَقَبَ ۝ وَمِنْ شَرِّ النَّفَّاثَاتِ فِي الْعُقَدِ ۝ وَمِنْ شَرِّ حَاسِدٍ إِذَا حَسَدَ ۝

- 1 Wi'ube yaa nulaaḍo Allah miḍon moltoro, mi ḍon reentoro be Jowmi raawo wakkati subahaa
- 2 Ibgo sarruu moobgal tageefooji e torra muuḍum.
- 3 Mi moltorake mo ibgo e sarru jemma to nyiḅḅi e kowoni haa muuḍ um ibgo e sarruu ji e torraaji.
- 4 Mi moltirake mo ibgo e sarru siiroobe laatiibe tuutanbe ha piḅe be ḍe piḅata ḍum ngam siiraago yimbe.
- 5 Mi moltorake mo ibgo e sarru Kanyaadiijo toni o wa'ani yimbe ko Al lah hokki be ibgo e neemaaji, o ḍon yeloo nattugo haayruuji man.

Suuratu-Naasi

En Pud'diri Innde Allah Huuḅa-Hinnayeejo Heera-Hinnayeejo

قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ ۝ مَلِكِ النَّاسِ ۝ إِلَهِ النَّاسِ ۝ مِنْ شَرِّ الْوَسْوَاسِ الْخَنَّاسِ ۝ الَّذِي يُوَسْوِسُ فِي صُدُورِ النَّاسِ ۝ مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ ۝

- 1 Wi'ube yaa nulaaḍo Allah miḍon moltoro, mi ḍon reentoro be Jowmi raawo yimbe, marḍo bawḍe lornugo sarru waswaasu.
- 2 Jowmiraawo yimbe, birllitittoḍo be fiiji maḅḅe, e jaynitiid'o accini y iimbe.
- 3 Jowmiraawo yimbe, mo deweteed'o bee gooḅnga walaa say kanko.
- 4 Ibgo e syḍ aanyel wasowasooyel wakkati wuuytoro, e ngel suuḍo wa kkati innugo in nde Allah.
- 5 Kan ngangel woni gubotoogel waswaasu haberḍe yimbe.
- 6 Ibgo e sayḍaanuujii ginnaaji e bii aadama' en fuh.

Mas'alaaji kimmid'iniidi ha ngeendam Jul'do

- 1) Hatoy bii aadaamaajo jul'do hoosata kaɓɓe (akiida) maako?** O hoosa kaɓɓe (akiida) maako her deftere Allah beniido e nder Sunna saahiika ka Nulaado maako Muhammadu mo jam e kisndam tabiti dow muudu m . Annabiijo on mo wolwataa ibgo e gid'aade nafsu muudum seydu m ko Allah jippini dow maako (**wahyaa ma dow maako**). Enon bo dum wona dow faamu Sahaabo'en maa ko, e nonbo fahin dow faamu ben be diife saalihi'en nder Ummaatoore maako be Allah hinnodum en.
- 2) To julbe luuri her fiidiina maɓɓe her huunde ndeyeere (dume hu unde) belortoto her muudum?** be lortoo her Diina Islaama kan laati ika boociika. E (fe'ingo) lortin ko fiiwol man her defter Allah e Sunna nulaado maako Muhammadu (^{mojam ekisdam} tabutu dow muudum). **Dum laati kiita Allah Seniido haa nder deftere maako**, ^{Aaya 59 Suurawol Nisaa}, **Allah bangiido wi**, e non Annabiijo maako Muhammadu (^{mojam ekisdam} tabutu dow muudum) wi haa hadiisewol ngol: "**Miajja nii' on kuuje d'idi toni onjoki takede on majjataa haaforoy: *Deftere Allah Bangiido e Sunna Annabiijo maako***", ^{Hadiisewol billaangol haa Deftere Muwad'a Imam Maalik}.
- 3) Nde yeere yebre (jamaare) woni hisannde nyalwmaare ndargal?** Annabiijo (^{mojam ekisdam} tabutu dow muudum) wi: "**Ummaatoore am tammi sen - dndaago ngebe cappande jeed'idi e tati, deedo gebe fuh de don nder yiite se y woore,nden sahaabo'en maako y'amtimo, dum nde yeere yebre man yaa'an nulaado Allah? Nden nulaado Allahwiibe ndee laatii nde d owdum ko mi woni dow muudum be sahaabo'en am**". ^{Hadiisewol pillangol Imam Amad}. Goonga kam dumko Annabiijo wonidow muudum be sahaabo'en maako. Yaa an nderdam lismaa yaktaago Anna biijo, daayta fernugo kuude kese nder diina, toni a laatake adon muuyi (nufi) kisdam e jabaneego kuude ma.
- 4) Dume woni sardiije jabaneego kuude laabde? Sardiiji man kanji ngoni:** **1)** Nud'inggo jowmiraawo be gootimmaaku maako: O jabataa kuungal on laatiido kawtand'omo ibgo e huunde fuh. **2)** Labbin go aniya, no kuungal maa laato ngam Jawmi raawo tan. **3)** Yaktaago Annabiijo ha kuude maako fuh, kuungal man laato bana nowari her Sunna Annabiijo, taa o rewa Allah seybe dumko Annabiijo waddi .Toni gootol nder sarduujii ngaki her kuungal man ngal jabataake, e ngal rud'itite dow maako. Allah seniido wi nder deftere muudu

mdeɗɗu nde: "Min kandinaniɓe ha d'um kobe kuuwi ibgo e kuude maɓɓe, nden jowmiraawo wi "*min gad'ide d'um sollaare ruuyannɗe*". ﴿ وَقَدِمْنَا إِلَىٰ مَا عَمِلُوا مِنَّ عَمَلٍ فَجَعَلْنَاهُ هَبَاءً مَّنثُورًا ﴾

5 Noy limngal danrange diina? Limngal danrange diina de tati: Islamaaku, Iimaananku e mboodeenga.

6 Kowi'etee Islaamaanku e noybo limngal danrange maaka? Kowi'ete islaamaaku: d'owanaango jowmiraawo ha gootimmaaku maako, e d'owanaago mo be dewe barrid'inaago accina hawtan gomo e yim be hawta noobe mo. Ndanrange Islaama de jowi, Annabiijo (mojam ekisdam tabutu dow muudum) wii: Dinna Islaama mahaama dow ndanrange jowi:

Seydaago Allah gooto walaa dweteedo bee goonga sey kanko e Annabiijo Muhammadu d'um nulaado maako, boosugo (boocugo) jul de, ittugo (wuurtingo) jakka, Hijjungo her suudu Allah woni Kaaba, e Suumaago lewru suumaye.

﴿ بُنِيَ الْإِسْلَامُ عَلَىٰ تَحْمِينٍ: شَهَادَةٌ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ، وَإِقَامُ الصَّلَاةِ، وَإِيتَاءُ الزَّكَاةِ، وَحَجُّ الْبَيْتِ، وَصَوْمُ رَمَضَانَ ﴾

7 Kowoni iimaanaku, e nooybo limngal danrange muudum? Iimaanu kam: d'um haɓɓungo ibgo e berde- konufetee bee maajum - nuɗɗi ngo bee berde muudum, nden wolwugo kalimawol sahaada, nden ho oti rewugo. Allah bagiido wi nder Teftere maako Iimaanaaku don besdo bee kuude boɗɗe e nguɗ'on uustobo bee kuude kalluɗe. Allah bagiido wii nder deftere muudum deddunde: "*ngam be besdoo iimaanaku hawtaande e iimaanaaku maɓɓe*". ﴿ لِيَرَدَادُوا إِيْمَانًا مَّعَ إِيْمَانِهِمْ ﴾

Nden hooti Annabiijo maako (mojam ekisdam tabutu dow muudum) wii: "*iimaanaaku d'um geɓe cappande jeed'idi e keld'e, burduɗum maaje konngol Laa'ilaa ha Illal'laah, e burɗum leesugo bo ittugo nyiddeele (salte) dow laawol (ɗatal), semteende don nder danrange Iimaanaaku*". Hadiisewol pil

langol Imam Muslim. ﴿ الْإِيْمَانُ بِضْعٌ وَسَبْعُونَ شُعْبَةً، أَغْلَاهَا قَوْلُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَدْنَاهَا إِيْمَانَةٌ بِرَسُولِ اللَّهِ ﴾

﴿ إِيْمَانَةٌ بِرَسُولِ اللَّهِ ﴾

Ko gond'inta hadiisewol gol dumko biiadamaajo maatata ibgo e bel d'um ha nder nafsu muudum wakkati o don nder dewal, ko ma wa kkatiji dewe keertaade yeru: Lewru suumaye e ko nandi be muudun, e nonon bo ko biiadamaajo maatata nder nafsu muudum ibgoe rus baare wakatti o faggiti geddal fuh, Allah ceniido wi nder deftere maako deddunde: Noni kuude mbod'e diiwan kuude kalluɗe. *Ko muuya ha aayaka toni biiadamaajo fakkitake geddal o yaawa o tokkitin*

a kuude boɗɗe ngam ɗe wila (moyta) kuude kalluɗe man.

﴿إِنَّ الْحَسَنَاتِ يُدْهَبْنَ السَّيِّئَاتِ﴾

Amma limngal danrange immanaku kam ɗe jeego: Annabijjo (

mojam ekisdam
tabutu dow muudum)

innide (limtide) her konngol maako: **no'a nuɗɗina gootim maku (Allah) Jowmirawo, e no'a nuɗɗina malaa'ika'en Allah, (naabe rewbe naabo be worbe), e no'o nuɗɗina Defte ɗe Allah ji ppini dow Annabo'en maako, e no'o uɗɗina Nulaabe Allah, e o nuu ɗɗina ny'alde ragareer (ny'alde darngal), e o nuɗɗina hoddiroore Allah khairu be sarru fuh ɗum Allah muuyi.** Hadiisewol pillaangol Imaamul Bubaari.

﴿أَنْ تُوْمِنَ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَالْقَدَرِ خَيْرِهِ وَشَرِّهِ﴾

8 Kowoni maana kalimwol sahaada? Maanaa maagol riiwugo kala mobgal dewe e henanaango ɗe fuh sey Allah ɓangiido tan, e tabiti ngo dewe fuh her Joomiraawo Ceniido tan.

9 Yelika Joomiraawo don wonndi bee meed'en na? Jawaabo man Allah Ceniido don wonndi bee meed'en haa kala yaakeeji fuh, bee Andal maako, bee Nande maa ko, bee Gidde maako, bee Deenal maako, bee filitaare maako dow jeyaabe maako, bee Bawde maako, bee Hoddiroore maako e bee Muuyo maako. Ammaa jaati Jowmiraawo kam foffooti ndirtaa bee jeyaabe maako, e kala tagaale maako fuh filitit'taako mo e huubataabo bo.

10 Yelika hemny'into no ɓiiaadamaajo yi'a Jowmiraawo bee kidde k itemaako na? Kala mobgal Julbe Allah fuh futti dow Jowmiraawo yi' ataaake her Duuniyaaru do kam. Ammaa on laatiido muuminiijo kam o tammi yiiko Jowmiraawo her laakhira, e nyalde tagaale moobete haa darorde darngal, e nder Aljanna. Jowmiraawo ɓangiido wii: **nyala wmaare man geese maɓɓe mbakkidde, her Jowmiraawo maaje ɗe laa roo je (gi'ooje).** Nyalawmare ndee geese nufeteede do ɗum geese muumini'n kanje geese man her Allah Ceniido ɗe laarooje .

﴿وَجُوهٌ يَوْمَئِذٍ نَّاضِرَةٌ ﴿٢٣﴾ إِلَىٰ رَبِّهَا نَاظِرَةٌ﴾

11 Dume woni bote anndugo inde Jomiraawo bee sifaaji maako?

Aranol man: ko Jowmiraawo farlidini dow jeyaabe maako anndugo mo (Allah Ceniido) toni ɓiɓɓe aadama'en anndimo deedeey no haani daabe dewano mo bee koyɗum. Allah Seniido wii nder Nuraanu ure tedunde: **Andee kowoni fiikam walaa deweteedo bee goonga sey Allah ɓangiido, nden dabbitiraa ɓo yaafuye, maanaa man a'annda mo nden a rewamo.** ﴿فَاعْتَرَفْ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَسْتَغْفِرْ لِذَنْبِكَ﴾

Noni innugo (numugo) Innde Allah bee feesaago bo'e maako kanju man d'um wajibinan tmmunde her kowoni her maako, e nononbo n umugo (innugo) Jowmiraawo saata ya'ngadaajo d'um wajibinan (li smitinan) hultorgomo (Allah), e siftorgo Jwomi raawo haa gootim maaku e neemaaji maako d'um wajibinan (lismitinan) yettugomo ib go e mo'iiji maako. Ko muuyete bee rewrugo Allah bee innde maak o e sifaaji maako: tabitinngo e faamugo ibgo maanaaji maaje e huu tinirgo de (rewdugo Allah bee maaje). Don nder innde maako d'um ko jeyaado yettirtee bee siforaago bee muud'um, yeru: Andal, Hin nuye e Adilaaku. don nder maaje ko jeyaado ny'egirte (aybintee) bee muud'um to'o siforake bee maaje, yeru: Deweetedo, ko y'agg aare ko maawnitaare. Don wodani Jeyaado siforaago bee yoga nd er sifaaji jowmiraawo wo yeru: bukeego her maako, toskitinaago nga m maako e toraago mo kanko Allah e ko nanndi bee maajum, daga n taako biiaadamaajo siforaago sifa tagoowo. Burdudo yid'eego he r Allah on siforiido bee ko Allah buri yid'ugo ibgo e sifaaji muudu m. On mo jowmiraawo buri tikkango bo on mosifori bee sifaaji di j owmiraawo buri wany'ugo.

12 Deye goni inde Allah boodde? Allah bangiido wii: “**Woodani J owmiraawo in de boodde tororemo (dewireemo) bee maaje**”.

﴿وَلِلَّهِ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَىٰ فَادْعُوهُ بِهَا﴾ E nulaado Allah ^(mojam) ^(ekisdam) _(tabutu dow muudum) wii :

“**Noni Jowmiraawo woodani mo inde cappande jeenayi e jeenayi, teemeere sey innde woore woini wala e koomoy reenide o nastan A ljan na**”. «إِنَّ لِلَّهِ تَعَالَىٰ تِسْعَةَ وَتِسْعِينَ اسْمًا مِائَةً إِلَّا وَاحِدًا مِّنْ أَحْصَاهَا دَخَلَ الْجَنَّةَ»

Reenugo inde dee woni 1) duursugodee bee lafjuuji maaje bee limngal maaje, **2)** faamugo maanaaji maaje bee kode sappoto ibgo muu dum e nuddingo dum. Yeru, innde Alhakiim, yoftango kala fiiji fuh her jow miraawo, ngam kala fiifuh do dogga deedeey muuyo Allaha e hikimaa ji mako, yeru innde Aljudduus, sennu jowmiraawo o accini kala nakk asuye, **3)** tororaago Allah bee inde maako dum noone didi: - do'aago e dewal - do'aago e dabbirigo mo walliinde, inde man ngoni do:

Innde Joomiraawo	Maanaa maare
Allah	Kanko woni e henani reweego ibgo e jeyaabe maako, kanko woni jowmiraawo deweetedo, mo taagale fuh djannkinani, k anko tan woni suuyanteedo e sudjidane, kala noone dewe fu h kanko tan woodani.

Arrahamaan	Dum innde hollannde dow feesaago hennuye Allah, e huubugo hi nnuye maako dow mobgal tagaale maako, ndeedo innde nde don hertori Jowmiraawo bangiidō tan, Allah tan hertori bee innde nde.
Arrahiim	Kanko woni kinnooowo djaafoowo jeyaabe maako her duuniya be e laakhira fuh, Allah handibe her laawol maako bee rewugo mo, O teddiniran jeyaabe maako bee Aljannaaji maako her laakhira.
Al-afuuw	Kanko woni mooy tando djunuubaaji jeyaabe maako, baawo begeddimo e baawo be henake yanna maako.
Al-gafuur	Kanko woni birnandō (suudandō) hakkeoji jeyaabe maako, O feftataamo e O yanna titaamo bo.
Al-gaffaar	Dum innde hollannde dow duufugo yaafuye Allah dow jeyaabe maako luutube (yeddube) umrooje maako.
Ar-ra'uuf	Jowmiraawo duuda endamjo, endam maako huubi kala tagaale maa ko, be ibgo e duuniya bee be laakhira fuh, haa ben laatiibe walo'en maa ko.
Al-haliim	Nyeeydō, kanko woni mo yawdintaa yannagada haa on geddu dō umrooje maako bee hawtaande e bawde maako dow yanna gitit gomo, accu nonbo kanko Jowmiraawo o djaafoowo haa tuubudō loortanimo.
At-tawaab	Kanko woni foondandō jeyaabe maako be o muuyi kanda muudum e o jabanabe tuubu mabbebo.
As-sitiir	Kanko woni suurandō jeyaabe maako yeddube mo, e o feftataabe bo (mbustataabe) hakkunde tagaale maako, O gidō jeyaabe maako ben suranbe ko'e mabbe tobe fakkitake boofi, e no jeyaado suura al awra muudum.
Al-ganii'y	Kanko woni jaynitiidō Accini jeyaabe maako, on mo sifaaji muudum laati timmi diddi, kala tagaale fuh her maako buket e ibgo e mo'e maako.
Al-kariim	Duuda khairuujō, mawna dokkejo, O hokka on mo'o muuyi ko'o muuyi deede y no'o muuyi, to'o torimo koo'o toraay mo, o yaafoowo junuubaaji e o suuroowo hakkeoji.
Al-akram	Kempe dokke fuh haadi her maako, walaa goddō fuh hokkat a yeru dokkal maako, kala khairu fuh dum ibgo e maako, o warjoo muumini'en bee mo'e maako, O sabbatina yannagada maako haa on geddu dō mo yelika o tuuban o wartana Allah bangiidō. O horsita ben be tuubay beadilaaku maako.
Al-wahab	Duuda dokkejo, O hokka koluuti battudi, O hokkoo wo naa ngam haaje maako haa on kokkaadō, O moyya on mo'o muuyi moyyugo dum koo toraaki mo.

Al-jawaad	Duudā dokkeejo e neemingo dow jeyaabe maako, muumini'e n buri marugo gedāl manngal ibgo e dokke maako.
Al-waduud	O gidđo walo'en maako, O don badoobe bee yaafuye maako e bee moyyugo dow mabbe, O yerdoobe O jabanabe kuudē mabbe, O hokkabe jaabaneego dow Lesdi dō.
Al-mu'dii	O don hokka haa on mo'o muuyi hokku godum fudde no'o m uuyi ibgo mbee-mbe (sigaaaji) maako, jeyaabe maako buri m arugo gedāl manngal, kanko tagi kala huunnde fuh e hokkin de suura (yyake) lee bananka nde.
Al-waasi'	Feesa sifaajijjo, gooto fuh filitttaa sifaaji maako, gooto fuh waa wata hewtugo moyye maako, feeso man-nguujjo bee laamu, fee so hennuyeejo bee endam, feeso mo'erreejo bee boodeenga.
Al-muhsin	Kanko timmee ndam woodani haa jaati e inde e sifaaji maak o, kuudē maako fuh. O mo'innii takdi kala huunnde fuh , nde n O woonani her tagaale maako bo.
Ar-raajij	Kanko woni diskinoo wo mobgal tagaale fuh, O hoddirani k ala gooto fuh riskuujji mum daga yeeso o tagaay tageefooji, o 'efti alkawal o he bbi nanan kala nafsū fuh gedāl muudum ko o daa baawo seedā.
Ar-rajjaaj	Dum innde hollande duudugo mo'e maako, kanko jowmiraa wo o diskoowobbe daga yeeso be toraaki mo, hawtaande bee gedde mabbefuh o riskabe bo.
Al-ladiif	Kanko woni andudo suudiidum fiiji fuh mawdum bee pamar um fuh, huunnde fuh wirnortaako mo, O don hewtina hairuuj i bee moyye maako bee yaake feere feere e her nokkuure nde be taammaaki fuh.
Al-habiir	Kanko woni mo andal muuduuum huubi kala huunnde fuh, an dudo birniidum fiiji banano firiti banngu dum yaakeeji bo.
Al-fattaah	Kanko mabbittita ibgo e ndeseeki (mbeembe) maako bee hin nayeeji maako e riiskuujji maako deedeey fodde no'o muuyi.
Al-aliim	Kanko mo andal maako filiti kowangi bee ko suudi, sirri bee ba r̄ngu dum fuh, saaliidum bee jaalirdum (gondaadum) bee kowa rata fuh, doodo fuh walaa ko wirnortoobo ibgo e huunnde fuh.
Al-barru	Kanko woni feeso mboo deengaajo her tagaale maako, o hok kabe ko gooto fuh fotay limtugo koo hetugo moyye maako, kanko woni gon dudo ha iinamaako, o don muyya accina je yaado maako, kanko woni balloowo mo e reenoowo mo bo a ccini kalludum fuh, kanko woni djabanoowo jeyaado maako ibgo e kuugal bamaral nden o warjoongal o mawninangal.

Al-hakiim	Goniijo, O liba (wada, jo'inna, resa,) huunde fuh her nokkure mum, lahan koo nakkasuye fuh fe'antaako kuungal maako.
Al-hakam	Kanko woni kiito toodo hakkunde tagaale maako bee adilaaku, goo to fuh to'o yataake her maako, e kanko djippini deft ere maako djaalii nde bee goonnga ngam nde woni senndoor e bee goonnga hakkunde yimbe.
Accaakir	O don manta (leela) on dowanii domo o maanta dum, o warj o kala kuungal fuh koo pamaral ngal laatibo, e kala on gett udof moyye maa ko fuh o beddana mo moyyere man ha duun iya do be barjaari maw ndi haa laakhira bo.
Accakuur	Pamarum ibgo e kuude jeyaabe maako do besde mawnine, o warjoo be o sowade sowi-sowi, yettoore Allah haa jeyaabe maako dum tabitinngo jeyaado man dow yettugo jowmiraaw o e jaban gomo dewal maako.
Al-jamiil	Kanko woni wooda djaatiijo bee inde e sifaaji bee kuude maako fuh, mboodirka jooftiika e kala mobgal mboodeenga fuh dum ibgo e tagaale maako dum ibgo e maako mo senuye tabiti dow muudum.
Al-majjiid	Kanko woni siforiido sifaaji mawnitaare bee saahu bee dedde ee nga bee bangaare haa asamanji bee lesdi fuh.
Al-wali'u	Kanko woni dariido dow fiiji jeyaabe maako e firilittitgo laamu maa ko, kanko woni balloowo e balloowo walo'en maako.
Al-hamiid	Kanko woni gettaado dow inde e sifaaji maako, e kala kuude maako, kanko woni getteteedo nder sirri bee ko wanki fuh, wakkati hoyeendebbe sadeende fuh, wakkati seyo bee suno fuh, kanko woni keniido yettoore bee mantee ngo dow ko yofti, ngam kanko woni siforiido sifaaji timmee ndam.
Al-mawlaw	Kanko woni jowmiraawo laamiido jaagordo balloowo walo'en maa ko.
An-nasiir	Kanko woni sembidinoowo e balloowo on mo'o muuyi, wala a jaalo-wo on mo o muuyi wallugo dum, walaa balloowo on mo'o toski bo.
As-samii'	Kanko'on mo nannde muudum filiti kala huunde fuh, dum bee sirri koo bee sofaadu, koo be hoolo koo bee wangingo, bee kala sawtuuji fuh koo pamari koo mawdi, kanko woni jaboowo du'a on toriidomo.
Al-basiir	Kanko'on mo gidde maako huubi kala tageefooji fuh haa aalamji bir-niidi e jaalirdi, e kala no dum suudori fuh koo no dum wannigiri fuh, koo dum famdi koo dum mawni.

Ac-cahiid	Kanko woni koroowo jeyaabe maako, O seyдини hoore maak o gootimmaagu maako, e daroraago maako bee adilaaku, O don seydo gongdu go iimaanu muumini'en to be wooti-dinimo , O don seydana Annabo' en bee malaa'ika'en.
Ar-rajiib	Kanko woni de'llitiido dow tagaale maako, kanko woni ketta ndo kuu-de jeyaabe maako, leppitan nde woore fuh wirnorta ako mo, e non bo ko toryoto haa berde fuh.
Ar-rafiij	Allah o duuda munyaljo haa kuude maako, Jowmiraawo senii do don tagira tagaale maako bee yaakeeji feere feere e de'eende, o don huuda bee jeyaabe maako bee endam, O deftintaabe kobe baawataa, kanko O giddo jeyaado maako en diidobe.
Al-qariib	O badiido jeyaabe maako bee andal maako bee bawde maako, O endiido jeyaabe maako, O balloo wobe, alhaali yaake maako o dondow Al-Arci maako, djaati maako fofootirtaa bee djaati jeyaabe maa ko.
Al-mujiib	Kanko woni jaaboowo du'ayaaje mabbe e torde torobe mondee dey fodde hikimaaji maako bee koddirooje maako.
Al-mujiit	Kanko tagi kala nguure bee riskuuji fuh, nden o hoosi alkawal o hewtinandum her jeyaabe maako, o dee nowodum bee kuude jeyaabe maako koluuti nakkasuye.
Al-hasiib	Kanko woni ke'endo jeyaabe maako haa kala dum ko millata be haa fiiji diina bee duuniya mabbe fuh, muumini'en buri marugo gedal haa dokke maako, kanko woni korsitoowo be do w dum kobe kuwi her Duuniya fuh.
Al-muumin	Kanko woni gondinoowo nulaabe bee tokkiibe nulaabe haa gondugo iimaanaku mabbe, bee hujjaaji di Allah doggini dow mabbe ibgo muudjidjaaji e holdingobe haa duuniya bee laakhira, kanko holdinta muumini'en no'o toonyoobe koo o yanngit gobe, koo o meedinabe denyuru nyalawmare dargal.
Al-mannaan	Allah o duuda dokkeejo, mawna dokkeejo, o duuda boodeeg aajo her jeyaabe maako.
Addiyib	Kanko woni seniido e kisdu ibgo e nakkasuye bee aybe, kanko woni tima boodee nga, boodee nga joftiika, o duuda khayruujo do w jeyaa- be maako, jowmiraawo jabataa kuude jeyaabe maako se y den laatii de laabde dagiide kuwaade ngam maako (Allah).
Ac-caafii	Kanko woni nyawdoowo berde bee balli ibgo e nyawuuji, w alaa ko tagaale mari ibgo e nyawndiigu sey seeda nder ko Allah hokkiibe e ko o hoynaniibe, ammaa yamdingo kam kanko tan Jowmiraawo dum woodani.

Al-hafijj	Kanko woni deenoowo jeyaabe maako muumini'en bee fural maako, kanko woni deenoowo kala tagaale maako fuh bee b awde maako.
Al-wakiil	Kanko woni gaggiliido tageefooji fuh, kanko woni kenniido be bee tagugobe e firliitaago fiiji mabbe.
Al-khallaaj	Dum innde hollande dow duudugo ko jowmiraawo tagata, k anko Jowmiraawo o seydaayi o tagoowo e o seydaayi o tago owo, doo dum sifamaako.
Al-khaaliq	Kanko woni peernoowo tagoowo koluuti misaalu (yeru) ko'a rtudum fuh.
Al-baari'	Kanko woni goodindo dum ko'o hoddiri e o tabitnidum ibgo e tagee fooji o wurtinidum haa woodee nde koluuti yeru.
Al-musawir	Kanko wadi tagaale maako dow suura (yaake) ka o muuyi de e-dey fodde ko hikima maako dokkini bee andal maako e en dam maako.
Ar-rab	Kanko woni beernoowo jeyaabe maako bee mo'e maako, o d on yonj ta be seeda seeda, kanko woni eltoowo walo'en maa ko dow dum ko boocata berde mabbe, kanko woni tagoowo mardo bawde dow jeyaabe maako e jaagordo babbe.
Al-adjiim	Kanko on mangu joftiigu woodani haa djaati maako e inde e sifaaji maako, ngam maajum don dow jeyaabe maako no ma wninamo e no be deddinamo, nonbo nobe deddina umroore maako be hadaande maako.
Al-qaahir-	Kanko woni toscoowo jeyaabe maako, deweteedo mabbe ba giido dow mabbe, kanko woni jaaliidobe mo daade mabbe d owtani e gee se mabe yanjkinani.
Alqahaar	Alqahaar dum sifa alqahir ngam fantingo her sifaman.
Al-muhaym in	Kanko woni dariido dow fii (huunnde) fuh e deenoowo dum, o jaalirido nde e o pilitiido dow maare.
Al-adjiij	Kala mobgal maanaaji deddee nde fuh woodani Allah, deddeen ga sembe walaa jaalotoodo mo e deddee nde haditaago o bukat aako her huunde fuh ibgo e tagaale maako, deddee nde nde jaal orgal e kala huunde fuh dimbataako seey bee muuyo maako.
Al-jabbaar	Kanko woni mardo muuyo wudungo e jaaliido kala tagaale fuh, de downtaniide manngu maako, de dowaniide hikima maako, kanko bamtata on toskiido, o jaynita on talakaajo, o hooyina sa ddfumo nyawda (huurga) nyawdo bee mo massibo wapidum.
Al-mutakab bir	Kanko woni mawdo, mawnitiido accini kala nyiddeele e nak kasuye, mawnitiido accini toonyande ibgo e jeyaabe maako,

	jaaliidō dow tooyaggo tagaale maako, kanko tan woni siforiidō bee mawnitaare.
Al-kabiir	Kanko woni mawdō haa djaati maako bee inde e sifaaji maak o bee kuude maako, wala huunde fuh ibgo e tgaale maako yoti mo manngu,accu, kowoni fiikam kala koluuti Allah fuh dūm pamarum haa yeeso manngu maako bee deddee nde maako.
Al-hayiyu	Kanko woni mardō semtee nde deedeey ko leebanta djaati maako bee mawdūm laamu maako, semtee nde Allah dūm semtee nde saahu e boodfee nga e deddee nde.
Al-hayu	Kanko woni mardō geedam duumiidam timmi diddam e kanko woni koriidō (luttoowo) o walaa fuddaano o walaa ragare, kala geedam e woodeende fuh dūm ibgo jowmiraawo mawdō jaalidō.
Al-ḡayyuum	Kanko woni daroriidō bee djaati (nafsu) maako, jaaynitiidō accini tagaale maako, kanko woni boocandō kala kowoni nder asamanji bee lesdi patdūm dōn buke her maako.
Al-waaris	Kanko woni koriidō (luttandō) baawo re'ugo tagaale, kala tagaale fuhto re'i her maako loortoorde maaje, kala dūm kowoni her juude mee dēn dūm amaana dūm tammi hootango (loortanto) her jowmiraawo jaaliidō tedduđō.
Ad-dayyaan	Kanko motagaale fuh dōwani e yanḡkinani, warjoowo jeyaaḡe maako haa dūm kobe kuuwi, to kuude man dē laatake khairuuje maa o sowadē suwi duuddi, to guudē man dē laatake kalludēbo o yanḡgita mo deedeey geddal man koo maa o yaafoodēe.
Al-malik	Kanko woni mardō umroore bee hadoore jaaliidō, kanko woni pirlitittoođō haa tagaale maako bee umrooje maako e kuude maako. Gooto fuh nder tagaale maako walaa fural dow daraago laamu maako e aynugo laamu maako man.
Al-maalik	O mari dow henaago e marugo bawde, kanko woni mardō laamu daga fuddugo maako tagugo tagaale, walaa huunde fuh laatino bee maako wakkatiman, kanko tan mari laamu wakkati tagaale fuh re'ata, ko muuyete man baawo darngal.
Almaliik	Dum innde hollande dow sifa laamu joftiingu woodani Allah, sifaman buri hemppididdgo diininta Almalik tan.
As-sabbuuh	Kanko woni sen-naadō accini kala nakkasuye bee kala aybe fuh, ngam kanko mari kala sifaaji timmee nde bee mboodēe nga joftiidi.
Al-ḡudduus	Seniidō sen-naadō accini kala nakkasuye bee aybe fuh, ngam kanko woni bajjiidō haa tindinooje timmee ndam joftiidam, walaa missaluwol fiiretee bee maako, huunde bo nanndataa bee maako.

As-salaam	Kisudō kala aybe bee naakaasuye accini djaati maako e siffaj i maako,ibgo e indē maako e kuudē maako fuh, e kala jam fu h ka ibgo e duu nniya bee laakhira dum ibgo e maako.
Al-haḡ	Kanko woni goongaajo mo fewer e seko fuh walaa hermuu d'u m, non bo seko walaa haa indē e sifaaji maako, walaa haa laamu maako haa naan ngo dewe seey kankotan, kanko woni dewete e dō bee goonga walaa deweteedō bee goonga seey kanko.
Al-mubiin	Kanko woni banginandō fiimaako her ngootimmaku e hikim aaji e hinnuyji maako, kanko wan nginanta jeyaabe maako la awol booccingol ngam betokko ngol, ngam o haanditabe laa wol booccingol e reentina be bo laabi leliidi (dōdiidi).
Al-ḡawi'y	Mardō bawdē joftiide e hawtaade e timmididgo muuyo.
Al-matiin	Kanko woni sembidō ha sembe muudum e her bawdē maako, torra,sadeende, bone fuh nder limtaadum dō hewtataako mo (Allah) her kuudē maako.
Al-ḡaadir	Jaaliidō kala huunde fuh, huunde fuh tampintaamo her lesdi walaa haa asamanji bo, kanko woni koddiroowo haa kala huunde fuh.
Al-ḡadiir	Maanaa man mardō bawdē ngam sifaman buri wawkinaaki haa sifaa ko bawdē Jowmiraawo bangiido.
Al-muḡtadir	Dum innde hollande dow kemppe bawdē Allah seniido e wu dugo koddirooje maako haa tagugo deedeey no'o muuyi haa ko'arti jolugo (hodugo) haa andal maako.
Al-ali'y, Al-aalaa	Kanko woni бага saaniijo, багаare djaati maako bee jaalaago, kala huunde fuh dōn les muuyo maako bee laamu maako, huunde fuh laatataako dow maako koo dow muuyo maako.
Al-muta'aal	Kala tagaale fuh dōn toskiti les багаare maako, huunde fuh laaataaki dow maako no yofti, accu kala huunde fuh dōn les maako, e les djaalagal maako bee laamu maako.
Al-muḡaddim	Kanko woni kandinoowo kuuje, nden o liba (wadā) yoga maaje dow yoga deedeey no'o muuyi bee hikima maako, o handina yoga tagaale maako dow yoga deedeey andal maako bee bural maako.
Al-mu'akhir	O jippina huunde fuh her nokkuure muudum, o handina-nde deedeey no'o muuyi, o sabbitina nde bo deedeey no'o muuyi bee hikima maako, o sabbitina yanḡada haa jeyaabe maako yelika be tuuban be loorta noo mo.
Al-musa'ir	Kanko woni besdandō ḡiima kuuje haa darajaaji maaje, e bat tidingo dē, koo'o usta kuuje dē pamdita seey dē naawa koomaa dē hoyadey fodde muuyo maako bee hikima maako b

	ee andal maako.
Al-ḡaabid	Kanko woni tam doowo yonḡkiiji, kanko woni tam doowo ri skuuji haa on mo o muuyi ibgo e tagaale maako bee hikima maako, bee an- dal maako ngam o jarripooḡe.
Al-baasiḡu	Kanko woni feesi noowo riskuuji jeyaḡe maako bee saahu maako e hinnuye maako, o jarripooḡe bee maajum deedeey fo dde hikima maako, o weeda juude maako haa on tuubudḡ 6 aawo fakkitaago maako geddal.
Al-awwal	Kanko woni latiido daga ibgo e huunde fuh laataaki, mobgal taagaale fuh fuddi ibgo e tagugo maako kuujeman, amma kanko Jowmiraa wa lanaamo fuddoode e walanaamo timmood e haa geedam maako.
Al-aakhir	Kanko woni mo huunde fuh walaa ragaree maako, kanko woni korii-do (duumiido), kala kowoni dow mbedu lesdi fuh re' an timma fuh, nden joonyorde (wartirde) maḡḡe her jowmiraawo, timmee dam walanaa geedam maako, tedduḡo jaaliido.
Ad-djaahir	Kanko woni bangiido dow kala huunde fuh, walaa huunde fuh bagotodow maako, kanko woni jaaliido dow kala huunde fuh pilitiido nde.
Al-baadfin	Kanko woni mo huunde fuh walaa gaa'en maako, kanko woni badii-do pilitiido birniido accini yi'eego bee gidde gite tagaale maako.
A-lwitr	Kanko woni bajjo mo kawtidiraawo fuh walanaamo, bajjidḡ o huundefuh nandataamo.
As-sayid	Kanko woni mo koo howaangu muudum timmidi huubi, kala tagaale fuh Kanko woni mardo koo howaangu joftingu do w tagaale maako, kanko mariḡe rabbiḡe, kamḡḡe manḡo ḡe tagaale maako ḡe jeyaabe maako.
As-samad	Kanko tan woni nufeteedo haa haajeeji maḡḡe, ngam bukeeg o maḡḡeher jowmirraawo maḡḡe, kanko nyamnataḡe ḡe nyamnataamo.
Al-waahid, Al-ahad	O bajjo o gooto nden o mardo bawde joftiide, gooto fuh haw tataa beemaako walaa balloowo mo her maajum, huunde walaa yerumaako, ngam maajum do wajibo wootidingo mo haa dewal bee tana hawtan go mo ibgo e huunde fuh.
Al-ilaah	Kanko woni deweteedo, keniido rewwego kanko tan kawti d'iraawo walanaa mo.

13- Ko senndiri hakkunde inde Allah e sifaaji maako? Inde Allah be

e sifaaji maako didon pota haa dagaago moltotoraago e hunoraago be e maaji. Ammaa ko feeridiri hakkunde inde Allah bee sifaaji maakob o: **Aranolman**: dagaago (rewirgo, koo inni toraago) koo (do'oraago) bee inde Alla ko luuti sifaaji maako. Rewirgodè koo maa andiditgo j eyaagu Allah, yeru goddo woynana binngel muudum Abdul Kariim, Amma goddo woynantaa bingel muudum yeru: Abdul karam kam, ngam dum dagataago, don dago do'oraago yeru: yaakariim. Amma dagataako do'oraago yaa karam-Allah. **Didabolman**, anndu noni inde jowmiraawo don fete nder maaje wur tinee sifaaji; yeru, (Arrahmaan) do fete nder muudum wurtine sifa (rahma), amma sifaaji maa ko fetataake nder maaji wortinee inde, ngam wadugo nonman doo dum jolaayi nder diina Islaam. Misaalu sifa (Alistiwaa') fetataake nder maaka (Almustawii). **Tatabolman**, noni kuude Allah fetataake nder maaje wuurtinee inde, ngam dum jolaayi her diina. Nder kuude Allah, (tikkere, Algadab) wi'ataake nder inde Allah (tiggoowo, Algaadi b). Ammaa sifaaji maako kam don fete nder kuude maa ko. Kuungal (tikkere, Algadab) en tabitina dum Allah dum nder kuude maako.

14- Kowoni maana nuddingo malaa'ika'en? Kanjum woni nuddinki tabitinki ibgo e woodee nde mabbe. Nonno Jowmiraawo deddu do mawdo o tagibe ngam be de wamo e wudnugo umrooje maako. Allah bangiido wii nder deftere maako: “**beedo malaa'ika'en dum jeyabe deddube, be luutantaa Allah bee konngol e alhaali mab be ko Allah umribo be kuuwata.**”

﴿عِبَادُ مَكْرُمُونَ﴾ ﴿٣٧﴾ لَا يَسْقُونَهُ، بِالْقَوْلِ وَهُمْ بِأَمْرِهِ يَعْمَلُونَ﴾

Noni nuddingo malaa'ika'en dum don mooba fijjido:

1) nuddinko bee woondee nde mabbe, 2) Nuddingoben be ngeccaden innde mabbe yeru: Jibriil, 3) nuddingoibgo e dum ko'andi naaden haa manngu mabbe, 4) nuddinngo haa dum ko'andinaaden ibgo e kuude mabbe, bana wonugo malaa'ikaajo maayde.

15- kowoni Aljuaanuure deddude ? Nuraanu dum wolde Allah seni ido, janngugo nde dum dewal, ibgo e maako de budfi e her maako kempemaaje. Dum boliide Jowmiraawo bee karfeeje e bee sawtu. Malaa'ikaajo Jibriil o nani nde her Jwowmi raawo, Malaa'ikaajo Jibriilbo hewtininde dow Annabijjo (mojam ekisdam tabutu dow muudum). E kala defte asamaawin keeje fuh dum boliide Allah.

16- Yelika en hynitorto bee Nuraanu en accina sunna Annabijjo na?

Dum dagataa ko, ngam Jowmiraawo umri'en jogitaago sunna Annabiijo, haa konngol Allah bagiido: «**dum ko Annabiijo umri'on jogiteedum e dum ko'ohadi'on bo kaditee dum**».

﴿وَمَا آتَاكُمْ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَاكُمْ عَنْهُ فَانْتَهُوا﴾

Sunna Annabiijo wari ngam ka fassira Njuraanure deddude, koluuti sunna Annabii jo daa yimbbe paamataano laabdum diina, yeru juld e, haanpuraanu walaa aaya wad di limngal dardé kala wakkatiiji fuh, e nonbo no julirtee manbo ngam wannginaakahaa nder Njuraanuur e deddude. Annabiijo ^(mojam ekisdam tabutu dow muudum) wii: «**Nane paame mindoo mi hokkaama Deftere kayre woni Njuraanure deddude bee hawtaade e yeru maare, kanjum woni sunna, noni gorgo kaardó don joodi dow ko roowal muudum odon wii'a: don dow mon djogitaago ndee d o Njuraanuure, dum kotawdon nder maare maa jogiteedum, todum halal maa dagneedum e todum haraambo karminee dum.**» hadiisewol

pillaaango Imam Abuu Daawood.

«أَلَا إِنِّي أُوتِيتُ الْكِتَابَ وَمِثْلَهُ مَعَهُ، أَلَا يُوشِكُ رَجُلٌ سَبَّعَانَ عَلَى أَرِيكَتَيْهِ يَقُولُ: عَلَيْنَكُمْ بِهَذَا الْقُرْآنِ، فَمَا وَجَدْتُمْ فِيهِ مِنْ حَلَالٍ فَأَحْلَوْهُ، وَمَا وَجَدْتُمْ فِيهِ مِنْ حَرَامٍ فَحَرَّمُوهُ»

17- Dume woni maana iimaananku nulaabe Allah? Kanjum woni g ondingo timmi-ddikki e ta'uki noni Jowmiraawo nuli haa kala Um maatoore fuh nulaado mo'ibgo e moodon, odon ewno o'on haa rew ugo Allah ceniido tan, e hufranaago ha kala dum ko rewaa fuh ngaa ' en Allah, kala Nulaabe fuh begondube, begondinaabe, be hann dit iibe, teddube, laaabe, huloobe Allah, hoolaabe, handitoobe, noni ka mbe bee be hewtinbe dum kobe nuldaa bee muudum, kambe laati b uri tagaale fuh, be sennaa be accini hawtango jowwmiraawo daga danyeege mabbe haa mayde mabbe.

18- Noy limngal noone seeytaagu nyaloowmaare dargal? Seeyta d on noone du dde, burdum mawnugo, dum seeyta makka (maapindi ha): kanka woni nyalnde dargal her darorde, baawo yimmbe darak e fodde duubi ujune cappande juwi, be don reeni Allah hiita hakku de tagaale. Annabiijo Muhammadu ^(mojam ekisdam tabutu dow muudum) o dabbitsa seyta her Jowwmiraawo deddufo, nden Annabiijo toroo Allah no'ohiito h akkunde tagaale, kaado seeyta ka do herori Bajjo Allah Anna biijo Muhammadu tan, kanka woni darorde mawnde nde Allah iinani An nibiijo me eden nyaloowmaare danrngal. Seeyta didaba: Seeyta An nabiiijo her umtungo dabdufe Aljanna e kanko Annabiijo Malaa'ika'

en mabbitanta dammuɗɗe Aljanna e kanko Annabiijo man artata na stugo ka (Alajana). Ummaatoore Annabiijo artatan Ummaatooje fu h nastugo Aljanna. Seeyta tataɓa: seeytaago yimmɓɓe ben umraabe nastugo yiite nden beseeyte be accina nastgo nge. Seeyta nayaba: seeyta haa ben yeddube Allah, alhaali maɓɓe bo bedon ngootidini Allah (yeddube julbe). Seeyta djowaba: seeyta ka bangungo drajaaji himmbe feere nder nastube Aljanna. Seeyta jeego'awaba: seeyta her yimɓɓe feere nobe nasta Aljana walaa koroosuye. Seeyta jeediɗaɓa: seeyta hertiniika Annabiijo no'o seeyto yoga nder heeferbe, yeru seeytaago Annabiijo her jowmirawo no'o hooynana Babbaanyo maako Abuudaalib yanngada. Seeyta jeetaba: noni jowmiraawo wurtina ibgo e yiite bee hinnaye maako himɓɓe maayube dow tawhiid e ko luuti seeytaagu gooto fuh, limngal duungal Allah tan andi keero l maangal o nastinaɓe Aljana.

19- Yelika dagoto nah no biiadamaajo dabbitira walliinde koo seeyta haa godɗo geeto nah? Jawaaboman dum dagiidum, ngam sari ya Islamaa don solna dow wallutugo yimbe feere, Allah bangiido wi: **«mbal lootire dow mboodeenga e kulol Allah»** ﴿وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوَىٰ﴾

Annabiijo ^(mojam ekisdam tabutu dow muuɗum) wii: **«Jowmiraawo don dow wallugo jeyaado maako fannuni jeyaado maako man don dow wallugo d erɗiraawo baako.»** Hadiisewol pillaangol Imaam Muslim.

﴿وَاللَّهُ فِي عَوْنِ الْعَبْدِ مَا كَانَ الْعَبْدُ فِي عَوْنِ أَخِيهِ﴾

Woodani seeyta bajaari mawdi, maanaa man sonooraako bee godɗo her godɗo fee re ngam o wallitamo. Jowmiraawo wii: **koomoy seeyti seeyta boodga do woodani mo mbarjaari (mboodeenga) her go seeyti man.** ﴿مَنْ يَشْفَعْ شَفَعَةً حَسَنَةً يَكُنْ لَهُ نَصِيبٌ مِّنْهَا﴾

Annabiijo Muhammadu ^(mojam ekisdam tabutu dow muuɗum) o wii: **«Seeytee ngeeneɗon»**. Hadiisewol Pillaangol Imaamul Buhaari. ﴿اَشْفَعُوا تُؤَجَّرُوا﴾

Seeyta don dago bee sarɗuujido : 1) No walliinde man laato koo seeytaman daga ibgoe geeto naa her mayɗo, ngam dabbitiigo walliinde koo seeyta her mayɗo dum daga taako, ngam mayɗoman o nan ataa on toroowomo koo maa sonootirandoo bee maako, mayɗoman buuri marugo haaje do'a ibgo e geeto. Allah ceniido wi : **«Toni on to rakeɓe (mayɓeman) ɓe nanataa do'a moodon, daa kobe nanni do'a moodon man daabe mbaawata jaabaago'on hadum kotoo too donɓe.** ﴿إِنْ تَدْعُوهُمْ لَا يَسْمَعُوا دَعَاءَكُمْ وَتَوَسَّعُوا مَا اسْتَجَابُوا لَكُمْ﴾

Yaake noy biiadamaajo maydo dabbirtee walliinde alhaali kanko woni bukaado haa do'a geeto, koode maydo man ta'i (darake) bee maayugo maako, sey dum ko hewtotomo ibgo do'aaji yeetbe bee k onandi bee muudum, Annabiijo Muhammadu ^(mojam ekisdam) (tabutu dow muudum) wii :

Toni biiadamaajo maayi kuude maako ta'i sey gootel nder kooje t ati: sadaka doggooha ka hokkino daga (geedam maako) o geeto, ko o andal maako ngal o aaci yimmbe don nafootira bee maagal koo'o acci bin ngel saalihiyel ngel don wafanabo do'a.» Hadiisewol pillaangol I

maam Muslim.

« إِذَا مَاتَ ابْنُ آدَمَ انْقَطَعَ عَمَلُهُ إِلَّا مِنْ ثَلَاثٍ صَدَقَةٍ جَارِيَةٍ أَوْ عِلْمٍ يُنْتَفَعُ بِهِ أَوْ وَلَدٍ صَالِحٍ يَدْعُو لَهُ »

2) No toreete do man o faama wolde toroowo man. 3) No toreetedo man laato o jaalirdo (be don ngondi). 4) Dornde man nde laato haa dum ko'o mari bawde dow muudum. 5) No torde man laato haa fii ji duunniya. 6) Tornde man nde laato dagiinde e nde torra walaa he r muudum.

20- Noy noone (limngal) sonootiraago bee huunde feere ? Dum noon e didi: Aran ndewol, sonootirgo dagiiki; dum mandoo dum gebe tati:

1) sonootirgo bee Jowmi raawo bangiido bee inde e sifaaji maako. 2) Sonootirgo bee kuude saalihije de o huwii dum, yeru qissa yimm be lowol nde be nasti lowol mabboribe. 3) Sonootirgoher jowmiraawo bee jeyaado mako saalihijjo geeto jaalirdo, motabbe te do'a muu dum jaabete. Didamolman; karamngol; kanjum man dum noone didi:

1) No'ototo ro Allah seniido bee jaahi Annabiijo koo waloojo, yeru no' o wi'a : Yaa Allaha'am mido torore bee jaahi Annabiijoma, koo bee jaa hi Husini koo saalihijjo koo waloo jo. Jaahi Annabiijo ^(mojam ekisdam) (tabutu dow muudum) dum mawdum her jowmiraawo, e nonbo jaahi saalihi'en.

Sahaabo'en Annabiijo belaatakeno kambe buri solango khayru do w yimbe fuh, nde leddi hokkidi be sonootiraayi bee jaahi Annabiijo be wonugo Nabriire maako hakkunde mabbe, be sonootiri bee Bab baany'o Annabiijo Abbaas, Allah yerdoe be fuh mabbe.

2) Noni jeyaado tororo Allah haajemaakobee hunaango dow Annabiijo koo bee waloojo maako wayne, ngam hunoraago bee Annabiijo koo waloojo maako; ngam hunuraagobee tagaale dow tagoowo dum karamdum, e kanjum man buri saatugo (hadeego) harmugo. Wal anaa jeyaado har ne dow jowmiraawo, ngam dowanaago mo.

21- Dume woni maanaa nuddingo nyalawmaare ragareere ? Kanju

m woni nuddinki beduki (tabititki) bee ukkaago darngal, do nasta nder maajum nuddinki mayde e kotawetee baawo mayde man igo e fitinaaji hawriire (ɲabriire) e yanggada maare bee neemaaji mum fuh, e fuufugo nder luwal, bee daraago yimbe haa yeesso jowmiraa wo mabbe, e hokkititgo yimbe dereeji kuude mabbe, e libugo niis ewal (kiilo) e kaafa siraahi, e weedu Alkawsar, e seeytaaku, nden hooti yimbe koota (kuuca) faago e Aljanna koo maa faago e yiite.

22- Dume woni (laati) alaamaaji darngal mawdi? Annabiijo

(^{mojam ekisdam} tabutu dow muudum) wii: «ngal darataa goni haa to'on gi'a alaamaaji sappo, nden Annabiijo inni (limti) di; Suurka, Dujjal, Dabbawa, Fu dirgo naage her hiraage, Jippaa ko Annabi Iisa bii maryam (^{mojam ekisdam} tabutu dow muudum), Yaajuja wamaaju-udja, Dimbbande lesdi tati:

Dim mbande her fuunah, Dim mbande her hiraagee dimbband her duunde Arab'en, nden ragare man yiite wurto ibgo e Yaman ge do meeda (riiwa) yimbe soggabe faarabe (dillarabe) her darorde darngal kayre woni moobordetagaale fuh. Hadiisewol pillaangol Imam Muslim.

« إِنَّهَا لَنْ تَقُومَ حَتَّى تَرُونَ قِبَلَهَا عَشْرَ آيَاتٍ فَيَذَكِّرُ الدَّجَالَ وَالدَّابَّةَ وَظُلُوعَ الشَّمْسِ مِنْ مَغْرِبِهَا وَنُزُولَ عِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ وَيَأْجُوجَ وَمَأْجُوجَ وَثَلَاثَةَ خُسُوفٍ خَسْفٌ بِالْمَشْرِقِ وَخَسْفٌ بِالْمَغْرِبِ وَخَسْفٌ بِجَزِيرَةِ الْعَرَبِ وَآخِرُ ذَلِكَ نَارٌ تَخْرُجُ مِنَ الْيَمَنِ تَطْرُدُ النَّاسَ إِلَى حُجْرَتِهِمْ »

23- Kaye ha fitinah mawga tammi yaaldirgo dow yimbe? Annabiijo

(^{mojam ekisdam} tabutu dow muudum) wii: “**walaa huunde fuh hakkunde ko Allah tagi haa jaarugo darngal furi hallungo huunde diininta Dujjaal.**” Hadiise wol pillaangol Imam Muslim. « مَا بَيْنَ خَلْقِ آدَمَ إِلَى قِيَامِ السَّاعَةِ أَمْرٌ أَكْبَرُ مِنَ الدَّجَالِ »

Dujjaaldo dum gorgo mo ibgo e bibbe aadama'en, owaran ragare dj amanu do win-ndi hakkunde gite maako (K f r), kala muumniijo fuh jannan kalimawol ngol, ngam kanko man bo o dokko yitere n yamre, nden ayikka yitere maako mandum inaboore wuur tiinde (fonkitinii nde), ko'o fuddirtani ewnoraago bibbe aadama'enni ibgo e mboodee nga nden o aaya annabagu nden o aaya o dewetee do, o warana yimbe o ewnoobe be pewnamo be ruddita dowmaako few jere maako, nden be pilito be accinamo, nden jawle mabbe tokko bo be laato be talkidibbe walaa ko bemari koo huu nde fuh. Nden o warana yimbe feere o ewnabe bejaabo her ewnaandu maako bed-on gon dinamoo haa dum ko'o ewnoriibe her muudum, nden o umra a sama tobna iyee nde, nden nde tobabo, o umra lesdibo fuddina fudn gooji muudum nden lesdi manbo wurtina fudgo muudum, baawo

man o waggana yimbe bee ndiyam e yiite ; yiite maako dum ndiya m pewdam, ammaa ndiyam maako bo dum yiite.

Don dow muuminiijo moltoraago jowmiraawo ibgo fitina Dujjaal ha aa kala ragare julde fuh, e no'o jannga aayaaje arandeeje suurawol Ka'af toni Dujjaal man tawimono'o daayo yiidugo bee maako ngam hulugo fitnamaako. Annabiijo ^(mojam ekisdam tabutu dow muudum) wii: «**On nando kubaru Dujjaal no'o daayto fottugo bee maako, hunayeere Innde Allah gorgo waranan mo yaake maako o do yikka o muu-miniijo nden o tokka mo, ngam daaytaago jibduuji.** » Hadiisewol pillaangol Imam Abuudaawood.

«**أَمَّنْ سَمِعَ بِاللَّجَالِ فَلَيْتَأَنَّ عَنْهُ قَوْلَ اللَّهِ إِنَّ الرَّجُلَ لَيَأْتِيهِ وَهُوَ يَحْسَبُ أَنَّهُ مُؤْمِنٌ فَيَتَّبِعُهُ مِمَّا يَبْعَثُ بِهِ مِنَ الشُّبُهَاتِ**»
O joodo dow lesdi nyalde cappande nayi, nyaloomaare yeru hitaan de, nyaloomaa re yeru lewru, nyaloomaare jom'aare nden nyalde luttudebo bana yeru nyalde men luttude, walaa lesdi walaa nokkuu re koynaa o nastandi sey wuro Makka e Madiina baawo man Anna bi lisa jippo nden o mbaramo.

24- Yelika dotabiti woodee nde Aljanna bee Yiite na? Jawaabuma n di dotabiti. Allah bangiido o tagi Aljanna be Yiite daga yeeso o ta gaayi yimbe, e Aljanna e Yiiteman re'ataa (timmataa) ha foroye di bonnitittaako. Jowmiraawo tagi yimbe naatoobe Aljanna bee bur a l maako, e o tagi yimbe yiite bee adilaaku maako. E kalabiiadama ajo fuh o koyna naado ha dum ko'o tagana ibgo e muudum.

25- Kowoni maanaa iimanu bee hoddiroore? Maanaa man dum nud din ki be diiki ki seko fuh nastataa nder muudum. Anndu kala hay ru e sarru fuh be kiita Allah e hoddiroore maako, e kanko woni gad oowo ko'o muuyi. Annabiijo ^(mojam ekisdam tabutu dow muudum) wii : «**toni won ndoo**

Allah Ceniido o yanjkiti yimbe Asamanji be lesdi maako fuh daa o laataaki o toonyido fe, e nonon bo won ndoo o hinnake fe bo da a hinnuye maako buri kuude mabbe, e toni gooto fuh nafakki (o h ok-kitiri) fodde hooseere Uhud fuh kannjeeriha laawol Allah bangi ido, daa jowmiraawo jabantaa mo sadaka man sey to'o laatake o do n nuddini hoddiroore Allah e kala dum ko wapiimo fuh dum laataa ki dum woofanno mo, e non-nonbo dum ko woofi mo dum laataaki no dum wapoomo, e toni a maayi koluuti dow bolwaa dum do a n asti Yiite laahira. » hadiisewol pillaangol Imam Ahmad.

«**لَوْ أَنَّ اللَّهَ عَدَّبَ أَهْلَ سَمَاوَاتِهِ وَأَهْلَ أَرْضِهِ عَذَابَهُمْ وَهُوَ غَيْرُ ظَالِمٍ لَهُمْ، وَلَوْ رَحِمَهُمْ كَانَتْ رَحْمَتُهُ خَيْرًا لَهُمْ مِنْ أَعْمَالِهِمْ، وَلَوْ أَنْفَقْتُ مِثْلَ أَحَدٍ ذَهَبًا فِي سَبِيلِ اللَّهِ مَا قَبِلَهُ اللَّهُ مِنْكَ حَتَّى**

تُؤْمِنَ بِالْقَدَرِ وَتَعْلَمُ أَنَّ مَا أَصَابَكَ لَمْ يَكُنْ لِيُخْطِئَكَ، وَأَنَّ مَا أَخْطَأَكَ لَمْ يَكُنْ لِيُصِيبِكَ وَوَلَوْ
مَتَّ عَلَيَّ غَيْرُ هَذَا لَتَخَلَّتِ النَّارُ»

Noni iimaanaaku ibgo e hoddiroore dum do moobi kuuje (fiji) nayi :

1) Nuddingo noni jowmiraawo o anndi kala huunde fuh bee mobgal muudum e be sendditi dummuum. 2) e nonbo nuddingo noni jow miraawo winndi huunde fuh ha nder Law hul maafuuj, Annabiijo (mojam ekisdam tabutu dow muudum) wii : **Allah bangii dwinndi koddirooje tageefooji fuh daga yeeso o tagaay asamanji be bedi lesdi be duu bi ujune jap p-ande jowi.**» Hadiisewol Imam Muslim.

« كَتَبَ اللَّهُ مَقَادِيرَ الْخَلَائِقِ قَبْلَ أَنْ يَخْلُقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ بِخَمْسِينَ أَلْفَ سَنَةٍ »

3) Noddingo her muuyo Allah wuudngo ngo walaa huunde fuh rud ditit-tadum, e bawde maako den de huunde fuh tampintaa dum, du m ko'muuyi wadan e dum ko'o muuyaayi bo wadataa.

4) Nuddingo noni jowmiraawo kanko woni tagudo kalakoo dume fuh e goodindo kala tageefooji fuh, e nonbo kala huunde fuh koluuti mo fuh dum tagaadi maako.

26- Yelika woodani tagaale bona bawde, muuyo e yidugo wada hu unde ? Jawa bu man non non woodani biiadamaajo muuyo e baw de e yida wada e yida acca, ammaa dum wurtataako nder muuyo Al

lah seniido. Jowmiraawo bangiido wii : «**walaa dum ko muuyoton sey dum ko Allah muuyi**» . ﴿ وَمَا تَشَاءُونَ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ ﴾

Annabiijo (mojam ekisdam tabutu dow muudum) wii : «**kuuwe e kala gooto fuh o koyanado**

haa dum ko'o tagana her muudum. » hadisewol pottaangol dow muudum.

﴿ اعْمَلُوا فِكْرًا مِيسِرًا لِمَا خُلِقَ لَهُ ﴾

Allah seniido o hoki'en hakkiilo be nandde ngam en sendira hakkun de boddum be kalludum, yelika woodi on mardo hakkiilo o wujja n den o wi'a Allah on hoddirani mo nguyka man ?!. Ko daa'o wiidum yimbe bo daa be jabantaa mo dum,accu maa be gadan mo bone, nd en be bi'amo Allah on muuyani ma bone doo bo, hujjitoraago bee h oddiroore ko maa yelditoraago be hoddiroore dum dagataako, ng am dum fewnugo Allah seniido. Jowmiraawo bangiido wii : « **ben hawtanbe Allah ceniido be bi'an toni Allah muuyinoni daa min ha wtantaamo ibgo huunde fuh e daa saaro'en amin hawtanaayino Alla h man e daa min harmin taano huunde fuh, e banniibo heferbe fe n laatinoobe yeesomabbe pewniri aayaje amin.** »

﴿ سَيَقُولُ الَّذِينَ أَشْرَكُوا لَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا أَشْرَكْنَا وَلَا آبَاءُنَا وَلَا حَرَمْنَا مِنْ شَيْءٍ كَذَلِكَ

كَذَّبَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ

27- Dume woni mboo deenga ? Be yami nulaado Allah ko woni m boodeenga ? Nden o jaabi : **no'a rewa Allah seniido bana ado yi'a mo, e toni an a laatake a yi'ataamo noni kanko kam o don yi'e** ». Ima m Muslim flii hadiisewol man. « **أَنْ تَعْبُدَ اللَّهَ كَأَنَّكَ تَرَاهُ فَإِنَّكَ إِنْ لَا تَكُنْ تَرَاهُ فَإِنَّهُ يَرَاكَ** » Mboodee nga doo woni burdu dum bagaango ibgo e darajaaji diina.

28- Pecce noy Tawhiidi feccoto ? Gebe tawhiid tati: **1) Tawhiid rub ubiyya, kanjum woni wootidingo Allah her kuude maako yeru: tagu go e riskingo e yeedfitingo...**, Heeferbe naane no fuh don jirlitani haa ndee do yebre daga yeso nuleego Annabijo (^{mojam ekisdam} tabutu dow muudum).

2) Tawhiid Al uluu hiyya, kanjum woni wooti dingo Allaha seniido haa dewal, yru julde e togayeere e hokkugo sadaka..., ngam ibgo e wootidingo Allah ha dewal nulaabe nula e defte fuh jippinah.

3) Taw hiid al asmaa e sifaat, kanjum woni tabitinango Allah dum ko'o tabitani hoore maa ko be nulaado maako ibgo e inde bodde e si faaji bagiidi goodandi Allah bagiido, koluuti firli titgo di accina m aanaamaaji, ko'o wonnita nassuuji juraanu ko maa tawtilgodfi wurti nadi maanaa maaji, ko maa wadangodi yeru.

29- Moy woni waloojo Allah? Kanko woni muuminiijo saalihiijo k uloowo Allah. Jowmiraawo wi: **“nane paafe walo'en Allah kulol walaa dow maBbe e be laataki be sunotoo be, kanbe goni nuufdinb e, e be laatibo be huloofe Allah.**

﴿ **أَلَا إِنَّ أَوْلِيَاءَ اللَّهِ لَا خَوْفَ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ** ﴾ **الَّذِينَ آمَنُوا وَكَانُوا يَتَّقُونَ** Annabiijo (^{mojam ekisdam} tabutu dow muudum) wi : « **noni hennobeyam (walo'en)Allah**

bangiido e kala mobgal muumini'en. » hadiisewol pottangol dow muudumm.

﴿ **إِنَّمَا وَلِيُّ اللَّهِ وَصَالِحُ الْمُؤْمِنِينَ** ﴾

30-Dume on do wajibo dow meeden ha ko djonkitani sahaabo'en Annabiijo mo jam e kisdam tabutu dow muudum? ko wjibto dowme n ibgo sahaabo'en Annabiijo kam dum yidugobe e yerdaagobe e reen ugo demlemeeden ha ko meematabe, e djondjugo bureeji maBbee da ayaago ha dum kobe luuri , ngam be laataaki be reena be accini po ofi, sikey nokambe be wadbe tiinaare, ngam Annabiijo wii on gaddo tiinaare nden o wapi goonga do woodani mo mbarjaari, enon-non b o ha on gaddo tiinaare nden o luuti faadaare ofon mari mbarjaari goo tel, e boofol maako man bo yaafaama, e woodani be bure mawde, do o man do wila boofi maBbe, gam manbo bedon burdi darajaaji, burd

ube nder maɓɓe kam kambe ngoni sappo seeyniraabe be Aljanna : Abuubakar nden Umar nden Usmaan, nden Aliiy, nden dalha e Juba yr e Abdurahmaan ibni awf e Saiid ibni abii waɗɗaas e Saiid ibni jai d e Abuu Ubaida ibni Aljarraah. Nden hooti mobgal muhaajiringoo be e nden yaaldirɓe konu Badr ibgo muhaajiringoobe be Ansaaringo o be, nden mobgal luttube ibgo e Ansaaringoobe, e kala mobgal saha abo'en Annabiijo. Nulaado Allah (^{mojam ekisdam} tabutu dow muudum) wii :

« لَا تَسُبُّوا أَصْحَابِي قَوْلَ الَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَوْ أَنَّ أَحَدَكُمْ أَنْفَقَ مِثْلَ أُحُدٍ ذَهَبًا مَا أَدْرَكَ مُدَّ أَحَدِهِمْ وَلَا نَصِيفَهُ »
 «komoy huɗi sahaabo'en am don dowmako tikkere Allah be malaa'ika' en be kala mobgal yimbe fuh. » hadiisewol pillaangol Imam dabari.

« مَنْ سَبَّ أَصْحَابِي فَعَلَيْهِ لَعْنَةُ اللَّهِ وَالْمَلَائِكَةِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ »

31- yelika en fantinan ha maantugo Annabiijo ha saala fudde nde Allah hookki mo na?

walaa seko sam noni nulaado Allah Muhammad e (^{mojam ekisdam} tabutu dow muudum) kanko buri dedugo tagaale Allah dow ko yofti, sike handaay no'en fantinaha mantoore Annabiijo, yeru nonasaara' n fantiniri ha dow Iisa bii Maryam mo jam e kisdam tabutu dow muudumm, ngam kanko Annabiijo o hadi'en bolwaaɗum do, o wi : **taa ta maanteeyam ha on fantina yeru nonasaara'en pantini her Annabi Iisa bii Maryam, min o miwonaay seey mi jeyaado maako, e mbi'eyam mi jeyaado Allahe nulaado maako.** » Hadiisewol pillaangol Imam Albuhaariy. Ko nufete be maajum fantingo ha maantoore.

« لَا تُظْرُونِي كَمَا أَظْرَتِ النَّصَارَى ابْنَ مَرْيَمَ فَإِنَّمَا أَنَا عَبْدُهُ، فَقُولُوا: عَبْدُ اللَّهِ وَرَسُولُهُ »

32- yelikah yimbe defte (yahuudan koobe e nasraanin koobe) be nu ddiinbe na?

Kambe goni jippinanaabe defrte, e ko luutibe fuh ibgoe t okkiibe diinaaji feere pat dum heeferbe hufraniibe Allah bangiidu, k o ngam be laati bedo tokki diina ka Aslilimum saahiidum, e kala on mo'accaay diina muudumm baawo nuleego Annabiijo Muhammad fuh o jabantaake dewal maako. Allah bangiidu wi : **Komoy subi diina koluuti diina Islam o jbantaake dewal maako, nden o laato ha laahi rabo nder rusbiibe.** » ﴿ فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْهُ وَهُوَ فِي الْآخِرَةِ مِنَ الْخَاسِرِينَ ﴾

E kal on mo nuddinaay hefnitaako maɓɓe fuh kanko manbo o hefnitake, ngam wa laaseko ha wonnitaako diina maɓɓe, e nagm o luuti kiita Allah be nulaado muu dum ibgo e hefnitago maɓɓe. Jowmirawo bangiidu wi: « **komoy hufrani Annabi jo ibgo e yimbe diinaaji feere, yiite jahannama woni jooyorde (wartirde) maɓɓe.** »

﴿ وَمَنْ يَكْفُرْ بِهِ، مِنَ الْأَحْزَابِ فَالِقَامِ مَوْعِدُهُ. ﴾ Annabiijo (^{mojam ekisdam} tabutu dow muudum) wi:

«**mi hunorake be on mo nafsuam woni her muudum godfo fuh nan ataayam ibgo Ummaatoore nde walaa yahuudan koobe walaa nasra aninkoobe nden o maayi o nuddnaa yam sey o laato o godfo yiite.**

» hadiisewol pillaangol Imam Muslim.

« **وَالَّذِي نَفْسِي مَحْدُودَةٌ لَا يَسْمَعُ بِي أَحَدٌ مِنْ هَذِهِ الْأُمَّةِ يَهُودِيٍّ وَلَا نَصْرَانِيٍّ ثُمَّ يَمُوتُ وَلَمْ يُؤْمِنْ بِي إِلَّا كَانَ مِنْ أَصْحَابِ النَّارِ** »

33- yelika dagoto toonyaago keefero nah? Adilaaku dum gajibiidu m, Allah bangiido wi'i : « **Jwomiraawo do'umra'on adilaaku bee mb oodde nga** » . ﴿ **إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْإِحْسَانِ** ﴾

Toonyannde dum karamdum, ngam konngol Allah seniido : « **min j owmiraawo mi harmini toonyannde ha nafsu'am e mi wadi toonyan nde hakkunde mon nde harmu nde, e taata toonyotire.** »

﴿ **إِنِّي حَرَمْتُ الظُّلْمَ عَلَى نَفْسِي وَجَعَلْتُهُ بَيْنَكُمْ مُحَرَّمًا فَلَا تَظَالَمُوا** ﴾

Do daganano toonyaado no waatito her toonyannde ukkiinde dow maako nyalawmaa re darngal. Annbijo (^{mojam ekisdam} tabutu dow muudum) wi : «on andi mo wi'eteesooydonah » sahaabo'en bii : sooydo kam ha'amin kam kan ko woni mowala dirhammeere e owalaa ko'oweltinortoo bee muudum, ko muuyete o walaa koo dalaayel (sunnkuure) nulaado Allah wi : « **mo woni sooydo ha ummaatoore am kam, on ga rando yan nde darngal be juule bodde e suumayeeje bodde e jakka bodka, nden o wara o hufi oodo, o tumi oodo, o yaamijawdi oodo, o rufi yi iam oodo, o fii oodonden fe hokka oodo mboodenga maako e oob o ibgo e mboodeenga maako haato bodde maako timmi daga yeeso hakkeji yimbe dow maako timmaayi, nden hoose kalludeeji mab fe yowee (fidde) dow maako, nden o hube nder yiite.** » hadiisewol pillaa ngol Imam Muslm. Joomiraawo wadi mbaatagal ha hakkunde dabbaaji (mummunte) fuh.

34- Kowoni Bidi'aaku ? Moodibbo bi'etedo biirajab o wi : ko nufete be bidi'aaku do dum feernugo huunnde ha nder diina e nde walaa as li haa nder Cari'a ko hollatadum dagidum, amma huunnde nden mar de asli nder diina wi'ataake dum bida'aakuha der konngol moodibbe carii'a kam, ko daadum laatake ha wolde Arab'en dum dum huunde fuddu nde amma haacarri'a kam dum taskitortaake non. Annabijjo (^{mojam ekisdam} tabutu dow muudum) wii : «**komoy huuwi kuugal nden min umraayi ngal kuugal man ngal ruddfitte dow maako.** » hadiisewol pottaango dow muudum.

﴿ **وَمَنْ عَمِلَ عَمَلًا لَيْسَ عَلَيْهِ أَمْرُنَا فَهُوَ رَدٌّ** ﴾

E nulaado Allah o wi fahin: « **kala huunde fudfaande fuh dum bid'** a ». Abuu daawuud filli hadiisewol man. « **فَإِنَّ كُلَّ مُحَدَّثَةٍ بِدْعَةٌ وَكُلُّ بِدْعَةٍ ضَلَالَةٌ** »

Imam maalik owi konufete bee bid'a haa cari'a kam on pernuɗo haa nder diina isl- aama huunnde o don yi'a nde nde woonde harjiija oaa yi annabiijo Muhammadu nyaami amaana hewtingo nulal, ngam jow miraawo bangiido wi : « **nyalawmaare mitimminanii'on diina e mi ti mmini moyye'am dow mon** » . ﴿ **الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتِمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي** ﴾

Joli (wari) ha nder yoga nder hadiiseeji Annabiijo dido mantan bid'a dow maanaa muudum ha wolde huunde on cari'a waddidum ammaa nde yejitaama no, Annabiijo solni siftinorgo yimbe her maajum, ban o wari ha kongol maako owi:« **ko moy wadi sunnah bodga woodani mo mbarjaari maaka e mbarjaari on kuudo dum baawo maako, kolu uti ustaako mbarjaari maako** » . Imam Muslim filli hadiisewolman. Yeru ko nnan dimaanaado konngol sayyidinaa Umar Allah hinnomo :« **maadallah bid'a kaadoo**». Odu muuyi julde alkaweeje, ngam de laatakede umra ade ha diina islaama e Annabiijo solni yimbe her maaje e djuulugo d e bo jemmaaje tati nden o acciti ngam taade farlidine dowyimbe, Umar Allah hinnodum o juulide e o hawti yimbe juulide.

36- Nooy limngal noone naafikaare? Dum noone didi: **1)** naafikaar e her nuddingo (naafikaaku mangu), kanjum woni no'owanggina iimaanaaku o suuda keeferaaku, oo do baado banniikam o wurtake diina, e to'o maayibo dow non mando bo omaayio keefeero. Allah bangiido wi : « **Andu no naafiki'en do bedon ha les nder yiite** » ﴿ **إِنَّ الْمُنْفِقِينَ فِي الدَّرَكِ الْأَسْفَلِ مِنَ النَّارِ** ﴾

don nder sifaaji mabbe : bedo yikka bedo yoyra Allah be ben nuddi n be, e bedon nganca muumini'en, e bedo walla heeferbe dow muu mini'en, e bedon gidi be kuu de mabbe bodde bo ngam be keba bot e ha duuniya do.

2) naafikaaku kuungal (pamaru), kangu mando nguwurtinta goddo nder diina islaam, sikey kangu mando nguyottinammo ha mawngu t o'o yaaway o tuubi, wodani oo do man sifaaji e alaamaaji:to'o yewti o fewa, to'o iinotiri be goodo o luuta iinaman, to'ojokkiri be godo b o o wolwa laftaaje, to'o iinanootiri be goodo bo o yewa alkawal ma n, e to'o hoolaama bo o djanbo. Ngam maajum kadi sahaabo'en do nno kula naafikaaku kuungal. Biimulaykah mo Allah hinno dum wi : «mitawi cappande tato ibgo e sahaabo'en Annabiijo gooto fuh do

hulana hoore muudumm naafikaaku kuungal». Ibraahiim Attaaymi y Allah hinno mo o wi: «tomi fe'ini kongol am dow kuu de am seey mi hultora taa wona mi fewnoo wo.» Hasanul Basriy Allah hinno mo owi:walaa mo hultorta naafikaaku sey muuminiijo e walaa mo hultortaa naafikaaku bo sey naafikiijo.» Umar wi Hujaiyata Allah hi nno be fe fuh: mifanorake ma be innde Allah yelika anani Annabiiij o limtiyam nder maɓɓe nah ? (naafiki'en) Hujaiyata wiimo kaay, e misennataa gooto fuh ɓaawo ma.

37-Dume laati burɗum mawnugo hakke ha jowmiraawo? Hawtango jowmiraawo ɓangiido be huunde feere. Allah ɓangiido wi: «**Anndu cirkuɗo dum toonyannde mawɗo masin**» ﴿إِنَّ الشَّرْكَ لَظُلْمٌ عَظِيمٌ﴾
Nde Anabiijo yama dume hakke burɗum mawnuko ? O wi : «**no'aw aɗana jowmiraawo hawtidiraawo alhaali kanko tagima**». Hadiisewol p otattaangol dow muu dum. «**أَنْ تَجْعَلَ لِلَّهِ نِدَاءً وَهُوَ خَلَقَكَ**»

38-Nooy limngal none cirku? Cirku dum noone didi **1)** Cirku maap iddwu (hawtan ngo Allah) dum wurɗinan godɗo nder diina islaam e Jowmirrawo yafataa ko mo, ngam konngol Allah ɓangiido wi: “**Jo wmiraawo yafataako on mohawtanimi ibgo e huun nde fuh, amma o jaafoowo ha dum ko luuti hawtan ngomo ibgo e gedde**”.
﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يَعْرِفُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ، وَيَعْرِفُ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ﴾

Noone nguudɗo cirku de nayi: A) cirku ha wadugo do'a e tornde, no' ohawtana Allahhuun nde feere, yeru owi'a: Allah am be huun nde k ajaare wallitam ko jaaba nam do'a'am. **B)** Cirku her Aniya e muuyo e nufaye, yeru: no'o huuwa kuude saalihiije naa ngam Allah. **C)** Ci rku her dowanaago Allah, yeru: no'o dōwtano moodiɓɓe ha harmin ngo dumko Allah dagni, ko ma dagnugo dumko Allah harmini. **D)** Cirku hayiide, yeru no'o yida huunnde feere, ko godɗo ɓura yidugo (yiide) maako Allah ɓangiido. **2)** Cirku bamaru, kanngu kam ngu w urtintaa jaamiigu ibgo e nder diina islaam, e kanngu man ngudo do w noone didi: **A)** mɓangiingu (laabgu) kangu ngudo jongito be ibgo o e konngudi yeru hunoraako be innde koluuti Allah, ko yeru kon ngol: dumko Allah muuyi be ko'a muuyi. Ko yeru konngol:tonaa n gam Allah e wayne kam daanii wadi noyam. Ko ma dum jonngiti i bgo e kuude yeru: ɓornaago halagaare ko bogol ngam dum ittanam o masiibo ko dum reenamo ibgo e masiibo. E yeru biluko laayaaji ngam hulugo gite pidooje, ko mboda, kanjum woni no'o woda yoga

inde colli ko lafajooji godfi ko nokkuuje feere e konandi be maaju m. **B)** Suudingu, kanjum woni cirku ha anniyaaji e nufayeeje e mu uyooji. Yeru: riya, kanjum woni godfo huwa kuungal ngam yimbe naa ngam Allah, ko ngam yimbe nana dum wayne on.

39-Dume sendiri (feeridiri) hakkunde cirku (hawtango Allah ibgo e huunde fuh) manngu be cirku pamaru? Ko feeri ndiridi dum kam: Ci rku mangumaa, dum haw tango Allah man, e do hiite dow maako ke feraaku bee wurtaago diina islaama ha dow Duuniyado, e o duuboto odo haa nder yiite haa alaahirabo. Ammaa cirku pamaru bo, on gadd odum hiitataake dow maako wurtaago diina islaam e hefnitaago haa dow duuniya, e o duubataako haa nder yiitebo haa alaahira. Cirku mangu kam yib-binan kuude fuh, ammaa cirku pamarubo yippintaa kuude fuh, yibbinan kuude de sonootiiri bee mum tan. Nden luttani'en yamtindol tilimngol, kangol woni : yelika, on pakkitiido cirku pamaru, o yaafataake seey to'o tuubina bana cirku manngu na, koo maa yo o gudon bana luttudum gedde mawde, dedon laati her muuyo Allah ?

To'o yidimaa o yaafanamo to'o yidibo o yanŋkitamo deedeey fodde no'o muuyi. No woni jawaabu manfuh dum kulniidum masin, seey biiadamaajo reento ibgo e hawtanngo Allah ibgo e huundefuh.

40-Yelikka woodi no godfo reentotoo ibgo e cirku pamaru daga ngu ukkaakina, eko ma to ngu ukkake ha godfo woodani mo kefer galna ? O rentoro kuude maakoibgo e riyaa'u be dabbitirgo kala kuude maakofuh ngam jowmiraawo tan. Ammaa pamarum riyaa'u kam o wallitoto be toraango Allah bangiido. Annabiijo ^(mojam ekisdam tabutu dow muudum)

wi:«yaa'o non yimbe reene ko'e moo don ibgo guudo cirku, ngam ngu buran diidol (datal) hondorde wirnaago (suudaago), be bii: noymi nreentotoo ngu e ngu buran suudaago diininta diidol honndorde yaa'an Nulaado Allah ? O wiibe : bi'e : Allah min don moltore nomin hawtane ibgo e huunnde fuh min don anndi e yaafanmin (faranmin) bo haadum ko min andaabo.» Imam Ahmad.

« أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا هَذَا الشِّرْكَ، فَإِنَّهُ أَحَقُّ مِنِّي مِنَ الذَّمِّ. فَكَيْفَ نَتَّقِيهِ وَهُوَ أَحَقُّ مِنِّي مِنَ الذَّمِّ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: قُولُوا: اللَّهُمَّ إِنَّا نَعُوذُ بِكَ مِنْ أَنْ نُشْرِكَ بِكَ شَيْئًا نَعْلَمُهُ وَنَسْتَغْفِرُكَ لِمَا لَا نَعْلَمُهُ »

Amma kefergal hunayeere be koluuti innde jowmiraa wobo, nulaad o Allah wii : «**ko moy hunori be Laata e Udjaa no'owi'a : Laa'ilaaha I lallaah**».^{Hadiisewol pottaangol dow muudum.} « مَنْ حَلَفَ بِاللَّاتِ وَالْعَزَىٰ فَلَيْمَلُ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ. »

Amma kefergal mboda bo, Annabiijo ^(mojam ekisdam tabutu dow muudum) wii : «**ko moy acci huunnde fuh ngam mboda haqiina o hawtani jowmira wo**». N den bebii : **dume woni kefergal maajum? O wiibe** : «no bi'on yaa Allah walaa hayru seey hayruma, walaa mboda sey mbofama, wa laa dewetee do sey an.» Imam Ahmad.

« مَنْ رَدَّتْهُ الظَّيْرَةُ مِنْ حَاجَةٍ فَقَدْ أَشْرَكَ. قَالُوا: فَمَا كَفَّارَةُ ذَلِكَ؟ قَالَ: « أَنْ تَقُولَ: اللَّهُمَّ لَا خَيْرَ إِلَّا خَيْرُكَ، وَلَا ظَيْرَ إِلَّا ظَيْرُكَ، وَلَا إِلَهَ غَيْرُكَ. »

41-Noy limngal noone keeferaaku? Dum noone didi : 1) keeferaaku

mannu, wurtinoo wu islaama, kangu mando ngu gebe jowi :

A) keeferaaku fewnuko umrooje Allah. **B)** Keeferaaku mawnitaare b e hawtaade e nuddingo umrooje. **C)** keeferaaku seko her fiiji diina.

D) keeferaaku dooylaago diina Allah. **E)** keeferaaku naafikaare.

2) keeferaaku pamaru : kanjum woni ngu wurtintaa on man nder dii na islaam, yeru mbarungo (waruko) goddo.

42- Dume woni kiita togayeere ? Annabiijo do wanyi togayeere, ko

wi'etee toga yeere kam kanjum woni : **to Allah hokkiyam huunnde**

kajaare do mi hokkan sadakani, e ko nanndi be maajum, nulaado A

llah wii:«togayeere waddataa hayru» Imam Buhaari. « إِنَّهُ لَا يَأْتِي خَيْرٌ »

No totogayeere man nde laato dagiinde, nde laato ngam Allah tan.

Ammaa to nde laatake ko luuti ngam Allah, yeru no'o togoro nga m nabriire waloojo ndee doo togaayeere kam nde haramnde e nde d

agataako, e dagataako wudnugo nde (hibbingo nde).

43- Dume woni kiita on jahoowo her buudeejo ko lardoowo? Dum

harmi ha dow juldo.To'o yahi her mabbe bo ngam dabbititgo mbute

ammaa a nuddinaayi be be aayo mabbe ha anndugo birniidum (nga

ybu), Allah jabataa julde maako fodde nyalde cappande nayi ngam

konngol Annabiijo: «**komoy warani on lardoowo nden o yami (tori**

mo) ibgo e huunde fuh, julde maako jabataake nyalde cappande na

yi ». Imam Muslim. « مَنْ أَتَى عَرَفَا فَسَأَلَهُ عَنْ شَيْءٍ لَمْ تُقْبَلْ لَهُ صَلَاةٌ أَرْبَعِينَ لَيْلَةً »

Ammaa on jahudo ha on buudeejo ko lardoowo nden o nuddinibe (

gon dinibe) ha aayo mabbe ha andugo birniidum (ngaybu) doo kam

o hufrani dum ko jippina dow nulaado Allah. Annabiijo (

^(mojam ekisdam tabutu dow muudum) wii : «**ko moy warani buudeejo ko lardoowo nden**

o gondinibe ha aayomabbe o hufranake dum ko jippinaa dow Muh

ammadu ^(mojam ekisdam tabutu dow muudum). » Abu Daawud.

« مَنْ أَتَى عَرَفَا أَوْ كَاهِنًا فَصَدَّقَهُ بِمَا يَقُولُ فَقَدْ كَفَرَ بِمَا أَنْزَلَ عَلَى مُحَمَّدٍ »

44- Ndey laatoto yarnitoraago be koonde dum cirku (hawtango Allah) mangu ko pamarum? On nuddindo noni kooode woodi batte ko luuti muuyo Allah, nden o len citi tobo her hoodere man bawde wo odin ngo ko feernugo koluuti bawde Allah se niido, hanjiija o hawt ani Allah bangiido wi'etee cirku maw ngu. Ammaa on nuddindo no ni kooode woodi batte hawtaade e muuyo Allah, ngam jowmiraawo wadide dum sababu tobo, ngam jowmiraawo doggini al-aada wood ee nde tobo ha wakkati wangogo hoodere man, dumman do dum k aramdum e dum cirku pamaru, ngam o wadi nde dum sababu her to bo koluuti daliila ka ibgo e cari'a ko ha anndaadum e nonbo ha da liila ka hakkiilooji nanngata saahiidum. Do dago hujjoraago be koo e man ha hanndi toraaako ha ibgo e fasluuji hitaande, e wakkatii ji iyeele (toba ta). dum doo kam dum dagiidum ha diina.

45-Dume woni dagiidum (ko hanani) ha ben ardinaabe (hednaabe) f iiji julbe? Ko do wajibi dow yimbe her mabbe no yimbe nanana be d owanoobe ha ko yimbe manngidi e kobe ngayi, dagataa ko turtugo d ow mabbe e wurtaago her dowa naagobe ko daabe laati betoo nyiibe beyattiibe keeri Allah, e yimbe ngadataa do'a dow ma bbe do'a kallu ga, yimbe burtataako ha dow dowanaago be, e be toranoo be Allah w allabe her faadaare be mboodeenga e kannda e foo ndeego e hanndit aare ha dow lawol Allah, noni woodan ngobe dum ibgo e dowana ago Allah e nulaado muudumfannu be umraayi hallee nde, ammaa to be umrii hallen nde kam daga taago dowanaagobe, do harba dowanaa gobe ha yeddungo Allah be nulaado muudum, do wa jibo dow mee den dowanaago ha dum kobe luutaayi umroore Allah e nulaado muu dum be mboodeenga. Annabiijo ^{mojam ekisdam} (tabutu dow muudum) wii: “**nanu dowana on ardinaado dow moodon ko daa be foccima ha baawo ma e be casti jawdi ma, nanu dowanabe**”. Imam Muslim.

« تَسْمَعُ وَتُطِيعُ لِلْأَمِيرِ وَإِنْ ضُرِبَ ظَهْرُكَ وَأَخَذَ مَالُكَ فَاسْمَعْ وَأَطِعْ »

46- Do dagoona yamugo hikimaaji Allah ha umrooje maako be ka daale maako na? Do dago be sardi taa o jongita nuddinki maako be huuwugo ko Allah umri dow an ndugo hikima Allah man e jabugo dum ngondina, no haanikam andugo hikimaaji Allah kam dum wo na besdan ngumo e tabitin ngomo dow iimaanaaku e dow goo ngaa ku. Ammaa nuddingo dum e yoftanngo dum Allah e sooyde yamug o hikimaa ji Allah man buri laataago timmididgo iimaanu e kooho'

o waangu jowmiraawo, e nuddingo mo, (Allah) be hikimaaji maa k o timmudiddi, yeru: no sahaabo'en wonnobe Allah yerdidum en (hi nnidum en).

47- Ko muuyete be konngol Allah bangiido: “Dum ko wabiima ibg o e hayrumaa dum ibgo e jowmiraawo, e dum ko wapima ibgo sarr ubo dum ibgo e hoorema”? Ko'Allah muuyi be mboodeenga hado d um moyyemaako, e ko'o muuyi be sarru bofe'aanoji, dum patmaaju m dum ibgo e jowmiraawo (moyyere be fe'aano fuh), dum koddiraa dum daga Allah bangiido. Allaha leincitiri mboodenga ha maako n gam kanko moyyimo moyyere man. Ammaa fe'aanobo o tagidum n gam hikima maako, e ngam laarango kaado hikima tagugodumbo d um mboodenga maako, ngam kala kuude maako fuh dum mboodee nga. Annabiijo ^(mojam ekisdam tabutu dow muudum) wi: "**kala hayru fuh dum ibgo e jowmiraawo, e kala sarru fuh laataaki her maada (Jowmiraawo)**"

. Imam Muslim. « وَالْحَيْرُ كُلُّهُ فِي يَدَيْكَ وَالشَّرُّ لَيْسَ إِلَيْكَ »

Kala kuude tagaale fuh dum tagaa dum ibgo e Allah,e nden bo ndedey (do leebani) koo moy fuh ko fakkiti, Allah bangiido wii: "**Ammaon d okkudo jakka e o nafakni jawdi maako ha laawol hayru, e nden o renti koAllahharmini e ko'o hadi fuh, nden o ngondini be (mbattondi) mbo odeenga, e Jowmiraawo wi: min hoyna namo ha wadungo mboodeeng a ha lawol Allah**". ﴿ فَأَمَّا مَنْ أَعْطَىٰ وَاتَّقَىٰ ﴿٥﴾ وَصَدَّقَ بِالْحُسْنَىٰ ﴿٦﴾ فَسَنبَرُهُ لِلْيُسْرَىٰ ﴿٧﴾ ﴾

48-Yelika dagoto no goddo wi'a wayneejo do o seydiidona? Hiitaak o dow goddo mbaraado noni o seydiido dum fotan bana to'awi way ne doo o nasti Aljana. Nde dey ko yimbe Sunna djokiti kam dagataa ko ta'uko dow yañiin wayne dum goddo Aljana ko dum goddo yiite seybee be Annabiijo ta'i wii bedon nder Aljana ko be don nder yiite, ngam goonga kam suudiika, walaa on pilitiido dow gooto fuh dow k o maayiri dow muudum, e kuude bo be timmoo nde. Jowmiraawo w oni an nudo aniyaaaji yimbe, tan endo yelano haa on mboodindo ma a mbarjaari e endon hulana ha on gaddo boofibo yanggada.

49- Yelika dagoto no hiite dow biiaadamaajo juldo be keeferaaku na?

Dagataa ko no'en kiito dow neddo juldo be keeferaaku ko be hawtann go Allah bangiido (cirku)walaa be naafikaare fannuni walaako wanngi ibgo e limtaadum do, e daliilaaji ko hadata ibgo e bolwaa dum do, en accina suudiidum bo ha Allah annudoo kowirni be ko yaldiri.

50-Yelika dagoto goddo duufo ko luuti suudu kaaba na? Walaa no

gguure ha dow mbedu lesdi dfo dagoto goddfo duufo nde sey suudu Kaaba ndu Allah bangi darajamuudum, e dagataa ko wadugo nogg uure nanndidina be Kaabaman ko no nokkuureman lati fuh e no nd ededdiri fuh e to neddfo duufake nogguure ko luuti suudu Kaaba ma n ngam deddingo nogguure man o yeddii Allah bangiido.

KUU'DE BERDEYANKEEJE

(DEWE JONNGITI'DE IBGO E BERDE)

Allah ƙangiido o tagi berde o wadi nde kayre woni lamdo terde fuh, terde fuh dum lawaale muudum (berde), toni lamdo woodi lawaal e bo mboodan. Annabiijo mo- jam e kisdam tabutu dow muudumm wi: "**woodi ha nder banndu tayre (hed'ere, heyyere) to nde woodi ni mobgal banndu fuh woodi, e to nde wonnake bo mobgal banndu fuh wonnake, nane paame kayre woni bernde.**" Hadiisewol potaangol dow muudum. Ha maare (berde) nokkuure iimaanaaku e kulol Allah, ko m a keeferaaku, ko naafi kaaku, ko cirku. Annabiijo (^{mojam ekisdam} tabutu dow muudum) wi: "**kulol Allah do hado, do hado, do hado, o do sappo her bernde e (wibbere) maako ha nde tati.**" Imam Muslim fillingol.

❖ Iimaanaaku dum nuddinki ibgo e berde e konngol e huwugo be t erde. Berde nuddina ngondina, nden demngal wi'a (wolwa) ka lima wol sahaada be dem ngal, nden berde huwa kuungal muudum ibgo e yidugo e kultorol e tammu nde, demn ngal inna innde Allah, nga l jangga nuraanu, e terde bo ummo be sujididgo e reku'eeje, e huwu ko ibgo e kuude bodde den badinan de mo her jowmiraawo ƙangiido. Banndu do tokko berde, walaa huunde fuh tabitita ha nder berd e koyna battemaare wanga ha dow terde maako.

❖ Ko muuyete be kuude berde-yankooje: kanje ngoni kuude jonn gitiide ibgo e berde (nokkuure maaje dontabiti her berde), burdum mawnugo kuude man wi'ete nud'ingo Allah ƙangiido, nogguure muudum yowoni her berde, nder kuudemaare gondingo, dowanaa go e tabitingo gootimmaako Allah, e non dumko torjoto her berde biiadamaajo ibgo e yiide jowmiraawo e hultorgomo e tammaago h innuye maako e tuubugo wartanamo e wakkilaago dow maako e m unyuki ngam maakoe marugo yaqtiin her maako e yan nki anaagom o e konandi be maajum.

❖ Kala deedo kuude berde limtaade doo fuh e ko luuti debo yowoni l iddu maaje fuh dum ny'awu ibgo e yawuui berde, yeru: labbingo Anniya ngam Allah ko fe'aniidum (diddu maajum) bo Riya. k owoni Riya bo (wada ko huwa kuungal ngam yimbe mbolwa ko n gam be gi'a e ko nandi bemaajum), yaqiinku bo ko fe'antoodum

dum seko her jowmiraawo, yidugo bo diddu muudum dum ngayng u... e ko nandi be limtaa dumdo. Toni bii aadamaajo woyti accini aynugo berde muudum sey junuubaaji be hakkeji ma hotira dow maare ha nde balwa sey nde halkae, nonbo neddo man fuh o halka.

Annabiijo (^{mojam} ^{ekisdam} tabutu dow muudum) wi: "**to biiadamaajo wadi boofol gootol be tobbita dow berde maako tobbere baleere, to'o yaawi o tuubi (fa ranake) o wartani mo (Allah), sey nde labbine ibgo e tobbere ko e t o'o lortake her geddal bo tobberego bura mawnugo e kal nde o wa di geddal fuh nde do yaaja ha nde filito berde nde huuba dum, o w arta o nantaa o yi'ataa nanne e gidde de basiira, kanjum Allah ban giido wolwani her aayaka: "Allah bangiido wi: accu tuundi baleeri mabbii berde mabbe be dum ko be latino bedonpakkito.**" Hadiisewol

pillaango imam Tirmiji. Annabiijo (^{mojam} ^{ekisdam} tabutu dow muudum) wi: "**fitinaaji fe'aanooji don fe'innedow berde fe'ingo hande yi'a dum nde jabadum, ko nde yeere bernde laati jabidum sey wi'e: winnde (tobbitee) dow maare tobbere baleere, e ko nde yeere berde yan ngiri dii fitinaajibo sey tobbitee dow mare tobbere raneere haberde man mawna laato yeru berde didi igo e laabeenga bana yeru hayre raneere, walaa fitina k o fe'aano torratande fannu asamanji e lesdi do tabiti, amma nden be rde latiinde nde yanki raayi fitinaaji di nde balwa nde warta balee re kurum nde anndaa mboofeenga ibgo e halleende nde yankirtaa k alludum walaa ko nde yi'ata sey gi daadi mare.**" Imam Muslim.

❖ Dewe berde-yankooje (de nokuure muudum woni (njongiti) her berde) an dugode buri lataago farilla dow anndugo dewe terdeyank ooje (ko de terde huwata) ngam dewe berde-yankooje lati asli ha de we nden baawoton dewe terde-yankoojengam deedo dum liceha de we de berde, e dewe terdedo bo de timmitinooje ibgo e dum ko lati nakkasuye her dewe berde e don manbo de don lato bo dum bote b endallooje dewe berde. Annabiijo (^{mojam} ^{ekisdam} tabutu dow muudum) wi: "**Annde jowmiraawo o laarataa suuraaji moodon (ballimon) e o laarataa fa hin bo jawle moodon, jowmiraawo ko laarata her moodon kam yo woni berde moodon**". Imam Muslim.

Ngam berde woni nokkuure anduki e miccitaaki e numugo, ngam maajum lati bur di ndiral hakkunde yimbe her jowmiraawo ngam fo dde iimaanu gasdum (jolum) nder berde, e marugo yaajin her jow miraawo e labugo kuude e konandi be maajum. Hassan Basriyu mo

Allah hinno dūm wi:"walaako Abuubakar burdiri sahaabo'en luttuḅ e ibgo juule walaa ibgo suumayeeji, ko'o burdibe ni dūm kojoli (kot abiti) nder berde maako ibgo e iimaanu."

❖ **Dewe berde furan dewe terde be yaakeji feere feere:**

1) to dewal berde laa ɓaayini yibbinan dewal terde, yeru riyaa'u dūm hunde wonnde nder berde ammaa to riya nasti nder dewal terdewaln i ngal wonnitake. **2)** Kuude berdeyankooje ngoniaslinkeeje her dewe , dow kuude terdeyankooje ukkiide ko luuti nufaye berde, neddo hor sitittaake be dee kuude ukkiide do ko luuti nufaye berde. **3)** Kuudeberde yankooje woni sababu hebugo sooroji towdi nder Aljanna, yeru : fiitindaago dūm ko woni her duuniya. **4)** Kuude ɓaerde laati furi sa dugo e deddugo diininta kuude terdeyankooje. 'Bii-Almun kadir mo Allah hinno dūm wi:"mi habdi be nafsu'am duubi cappandenayi nde n ngu ɓooa niyam". **5)** Kanje furi battidingo ndiininta dewe terde, y eru: yidugo ngam Allah. **6)** Kanje furi mawnugo mbarjaari, Abuddar daamo Allah hinno dūm wi:"miccitaago her laawol Allah furan dara ago naafa jemmaare." **7)** Kanje dimmbata terde.

8) Kanje latoto sababu ibgo e mawningo ko yibbingo dewe terdeyankooje, ko ma famditina mbarjaari dewal, yeru: yankinaare nder julde.

9) De wattitanan (mbadudi) bo ha dewe terde, yeru: Anniya wadugo sadaka hawtaade be soyde marugo jawdi man. **10)** Mbarjaari maaje walaa kerol yeru: munyal. **11)** Noni mbarjaari maaje don tokkiti hawtaande be daraago kuungal terde ko maa ngam tampuko terde man.

12) Dedon laato yeeso dewal terde ko maa hawtaande bemaaje man.

'Berde: don yaaldira dow maare yeeso ko terde kuuwa kuungal (dewal) yaakeji feere feere: **1) Toryo,** kanjum woni numo arandewo toryotoongo her berde. **2) miccuye:** kanjum woni ko tabitita ha berde. **3) Ngeewta nafsu,** kanjum woni ko dogata hakkunnde wadugo be soyde wadugo. **4) Himma,** kanjum woni jalaago ndernafsu no'o wada kuu ngal man. **5) Habbugi,** kanjum woni nufaago e ta'uki do whuwugo kuungal. Tati arandeeji limtaadido di ngalaa mbarjaari ko hakke, manaaman neddo warjataake e oyangittit taake ngam di pe' anake mo. Ammaa himmidi naago hunde hayrukam do winnda nee mo mbarjaari, owinndan taake hakke ngam maagol. Nden to himma yattake warti dūm habbuki dow huwuki hunde kam, to dūm hayru o nufimaa mlaa'ika'en mbindananmo mbarjaari e todum sarru o ha

66ibo be mbindanan mo hakke, ko daa o huwaayingal. Ngam muuy u ngo huunde hawtaade e maru go bawde dow maare do jonkitina (lisimitina) woodee nde maare no nufaye fiiman woni fuh. Allah ban giido wi: nder deftere maako deddu nde: "**Anndu bedo yidube no g edde mbannga (jonjo) ha nder muumini'en, noni yangada nawka w odanibe.**" Bajjo Allah Muhammadu ^(mojam ekisdam tabutu dow muudum) wi: "**toni**

Julbe dido potti be kaafaaje mabbe mbarudo be mbaraado fuh do n der yiite, sahaabo'en mbi yaa Nulaado Allah, oo kam mbarudo e ko wodani mbaraado bo? O wi: "O laatake o eelanndo her warugo sooba ajo maako" Imam Buhaari. Toni oacci geddal baawo o habbi aniya dow

huwungongal o laatoto gootel nder yaakeeje nayi: **1)** no'o acca kuungal man ngam kulol Allah: doo kam o domari mbarjaari dow accug o kuungal man. **2)** No'o acca kuungal man ngam hulugo himbbe: doo bo o maran hakke, ngam o'acci kuungal man ngam himbbe naa ngam Allah, accugo geddal dum dewal e dewal laatantaago sey Allah bang iido. **3)** o accingal ngam tampere ko luuti no'o huwa sababuuji jodtti nooji mo her geddal man: her doofuh o jumbi be anniya maako dow huwugo ngal. **4)** no'o acca ngal ngam tampere hawtaande e wadugo sababuuji jarandimo her kuungal man: ko ngam ko'o nufi kam o hebaayi bo, do winndaneemo hakke kuudo geddal timmididngal, ngam muuyo ta'u ngo dow hugo ngal geddal, dum fotan be on kuudo ngal kal. Yeru: nowari ha hadii sewol saaliingol do.

Ko ndey kuungal horfidiri be himma wadungo ngal do winndanee mo hakke, no dum lati fuh, to yidi kuungal man hanndi (arti) himm aman ko ngal sakiti. Yeru: on ngaddo geddal nden o habbi aniya o wadan ngal kondey o hebi bawde dow wadugo ngal, oo mbaado no nkam o latake tabitidido dow geddal e o yangititte dow maajum ko daa o hebaayi lortaago her geddal man.

❖ **Yoga nder kuude berdeyankooje:** ¹

¹Annabiijo Mojam e Kisdam Tabutu dow Muudum Wi: "Ko moy nufi hu nnde wonnde nden o huwaayi nde, sey Jowwmiraawo winndana Jeyaado maako ibgo e Aniya maako ko mboodeenga timmididido, e to'o muuyi de wal nden o huwi dewal man sey Allah Bagiido winndana mo mboodiing a sappo ha nde sowi teemere jeed'idi, e O sowana ha on mo'O muuyi bo s owi sowi-sowi du'di. E ko moy nufi kuungal kallu ngal nden o huwaayi

➤ **Anniya:** dumko nufete be Anniya doo dum nufaye e muuyo, ngam kuungal fuh sahataako e jabataake sey be maaka (aniya), Ann abiijo (^{mojam ekisdam} tabutu dow muudum) wi: "**Annde kuude do be Anniya, e wodani goddo fuh dumko o nufi**". Hadiisewol pottangol dow mum. Bii Mubaarak mo Allah hinno dumwii: "duudi heewii: kuungal pamaral aniya maa ngal mawninangal sowangal sowi-sowi, e nonbokuungal manngal a niya famditina mbarjaari maangal.

Alfadiil wii: mo Allah hinnodum: "noni jowmiraawo do ko'o mari haaj e beemaa fuh dum aniya ma be muuyo ma, toni kuungal latake ngam Allah ma ngal wi'te labngal, non gal lato ngam Allah tan walaa goddo fuh o hawtanta ngal, amma to kuungal latake na ngam Allah bo, ngal i nne marngal riya ko naafiki wal ko ko naandi be maajum." Fayduye: y imbe fuh no halkube sey ben latiiɓe anndube, ekala anndubefuhhalkub

ngal sey Allah winndana mo mbarjaari gotel, e to'o nufake geddal nden o huwi ngal, Jowwiraawo winndana mo hakke gootel" Hadiisewol pottang ol dow muuduum. Enon bo nulaado Allah wi fahin ha Hadiisewol maako feere: "Ummaatoore nde ndedon wa'i yeru yimɓe nayo: Gorgo on Allah bagiidɔ hokkimo Anndal bee njawdi nden oɗon hutinira be Anndal ma ako man e on nafaknando njawdi maako her mboodeenga; didaɓo bo yeru Gorko on Allah hokkimo Anndal e Allah hokkayimo njawdi nden o do n wi'a toni Allah hokkiyam njawdi ndaa mi nafaknan no yeru no wayne do o nafaknirta. Nulaado Allah wi: 'Bedoo dido ɓe potan her mbarjaari. E Gorko on mo Allah hokki dum njawdi nden Allah hokaayimo Anndal, nden o djumpon nder njawdi maako e oɗon nafakna ndi naa dow laawol Allah, e oo Gorgo mo Allah hokkaayidum Anndal walaa njawdi, nden hooti o do n wi'a: toni woodaniyam yeru ko wayne do mari daa miwadanno yeru no' o wadanta do, nden nulaado Allah wi: 'Bedoo dido ɓe potan her hake.' Imam Timidi. To'en ndaari Kongol Gorgo didaɓo be nayaɓo en tawan dum aniya mabbe hawtaade be yela ka ɓe ngeliidum en, to'en ndaari her konngudi mabbe doo en tawan yoo: "toni woodaniyam yeru ko oo do mari daami wadanno yeru no'owadanta". Nden kala Gooto mabbe fuh hewtina her soobaajo muudum her ibgo e mbarjaari ko maa Hakke. Modibbo someteeɗo bii rajab o wi: her ngoldoo hadiisewol: "ɓe potan her mbarjaari". Dumdon holla'en yo fotugo mabbe her mbajaari ko luuti maa so waneego her mbarjaari, ngam sowaneego kam don hertorii on kuudo mboodeenga man ko luuti on geliido be berde muudum. Wonndo daa ɓe potan no ha sowaneego mbarjaari daa on nufiido mboodeenga fuh nden o huwaayi mboodeenga man daa ɓe winndanan mo mbarjaari sappo, e daa du m loranno be dum ko woni nder nassuuji fuh nden.

e sey ben huwoobe, e kala huwoobe fuh halkuƙe sey ben lafinbe aniy aaji mub'en, ko woni kuungal (wajiifa) kala jeyaa'ƙo on muuyu ɗo ɗo wanaago Allah fuh anndu ngo e laɓɓingo aniya maako, nden hoti o la ɓbina aniya man ɓaawo o faami haɗiiɗa gongɗo e laɓɓinki aniya. Kal a kuungal ngal walaa aniya fuh ɗum too re (toorra) meere, aniya be k o luuti laɓɓingo ngal rewa ngam Allah ɗum riya tan, e laɓɓingo kuu ngal ko luuti tabitigo iimaanu ɗum faayallo meere.

Kuudɗe (dewe) ɗe noone tati: 1) Gedde: aniya mbodnka her geddal w aylitaa kuu ngal geddal man wartira ngal mbodngal ngam woodu go aniya maako, accumaa kowoni fiikam toni kuungal kallu ngal ɓes daama dow maangal aniya kalluka yannɗa nawa ɓesde dow ma ako. **2)** Kuudɗe dagaide, e kala kuudɗe dagaide fuh koynaa ɗeɗon mari haje aniya ko maa aniyajji, toni'o muuyi ɓadaraago Allah ɓangiido b e kuudɗe man. **3)** Dowanaago (limitinaago) Allah ɓangiido, kanje m an ɗeɗon horfidiri (sonootiri) be aniyajji her asli sahaango maaje e h er sowa neengo mbarjaari her maaje. E to'o nufake be maaje Riyabo be mbindana mo ɗum geddal e ngal warta ɗum cirkupamaru, e foti y aha ha yotto cirku manngu, non mando ɗum don dow noone tati:

1) ko lati sababu fudɗugo maako dewal man ɗum lati ngam yimbe l ara yi'amana tan, ɗoo ɗo ɗum cirku, e dewal maako bo wonnitake. **2)** Nolaato aniya maa ko ha sababu fudɗugo maakodewal man ngam Allah sey ɓaawoman aniya Riya nasta kuungal man. To dewal man l atake dewal ngal ragare muuɗum ma hataa ke (jonngitittako) dow ra garee muuɗum yeru: sadaka, ɗoo kam aran maangal saahake, ammaa ragare wal aman kam (saahaki) wonnake, ngam riya ukkake nder ra gare maangal. Ammaa toni kuungal man latake ragare mangal don j onngiti dow arande mangal, yeru: julde ɗoo kam dewal man don do w yaakeji didi: **A)** no'o duniya Riya ukkiika mando, yaake man kam riya man battid'inta dow dewal maako man. **B)** No nafsua maako mi ilano riya man hangu di'itana riya man ɗoo kam kala mobgal dewal man fuh wonni. **3)** To Riyaa'u man ukkake ɓaawo timmingo dewal man: ɗoo kam ɗum waswaasu on tan walaa batte dow dewal maako e nonbo ɗum walaa battedow maako man bo. Ngam majum Rriya don mari dammuɗe suud'iide don dow ɓiiaadamaajo anndugode ngam o hefa o reentode o reena hoore maako.

Ammaa to latake aniya maako ibgo e kuungal saalihiwal ɗo ngam (

wapo) o heba Duuniya tan, doo kam mbarjaari maako be yanggada maako fuh don dedey aniya maako, e dum don dow yaakeeji tati:

1) yaakeere arandeere kam ko fofi o huwi kuungal man doo ngam oheba Duuniya tan yeru: on latiido limanjo himbe nden aniya maak o kam ngam djobdi mabbe tan nufaye maako, o don mari mbarjaari be Geenaari maako e o don mari hakke bo. Oo latiido nii kam woo dani mo hakke, ngam Annbiijo Muhamammadu (^{mojam ekisdam} tabutu dow muudum) wi: **"komoyon anndinii anndal o dabbitiraayi ngal ngam hulugo Allah, kanko kam kowoni hajemaako kam no'o wapo (wapoo) Duuniya ta n, o nanataa uurengol Aljanna."** Imam Abuu Daawuud.

2) No'o huwa kuungal ngam Allah e ngam Duuniya, iimaanaaku maako be kuungal maako man labaaayi ngam Allah, yeru: on hijjoowo ngam Allah e ngam o wapoo Duuniya, mbarjaari maako kam fodd e labugo aniya maako. 3) O huwi: ngam Allah tan, ammaa o dojab a ngeenaari ngam no'o wallitiro ha kuungal maako man, mbarjaari maako tabiti, e dumko o jabata bo wonnitittaa mbarjaari maako man. Annabiijo maojam e kisdam tabutu dow muudum wi: **"Nder dum ko furi hanugo ha dum ko jabdon ngeenaari her muudum, ngeenaari ndi anndindon deftereAllah"**. Imam Buhaari.

Anndu ben latiibe huwoobe labbini kuude mabbe bedon dow daraja aji feere feere: daraja pamara: kanka woni no'o huwa kuungal n gam faggitaago mbarjaari ko maa ngam hulungo yanggada.

2) Daraja djaka djaka'aha: no'o huwa kuungal ngam yettuki moyyi Allah bangiido e jaabaako her ewnaadu maako.

3) Daraja bagiika: no'o huwa kuungal ngam yidugo d'owtanaago Allah bangiido e mawningomo e deddin ngomo e ngam tilbendam maa ko, kado daraja woni darajaaji gondin be Allah bangiido¹.

¹Allah 'Bagiido wii:"Mi yawni faago e maada ngam dabbititgo yerduye maada"Annabi Muusa o solani her yawdingo her Joowmiraawo maako ngam tammaago yerduye maako kanko Allah bagiido, naa tan ngam jaabaago her noddaandu maako, yeru aaya kaado yeru woonango saaro'en maada ngam reentaago ibgo e yanggada luitango saaro'en e ngam faggitoraago dum mbarjaari faago e Joowmiraawo, doo on woni burdum laataago daraja pamara haa d'owtanaago saaro'en. Daraja jaka jakaa'ha bo: no Goddo woonana saaro'en maako ngam d'owtanaago Allah e lornango faago emabbe ibgo e mbood'eengaa mabbe yaake pamaraaku maako. Daraja tataba bo (towka) yowo

Attawbatu (tuubu): Tubu don wajibo dow biiadamaajo ha kala yaa keeji muudum e nonbo duumi fuh, ngam ukkaago nder gedde dum dum dabi'a biiadamaajo, Annabiijo (^{mojam ekisdam} tabutu dow muudum) wi: Kala

biiadama fuh dudu boofoljo (wadan boofol), burdube nder ben wa doobe boofiman ben tuboobe wartana Allah". Annabiijo (

^{mojam ekisdam} tabutu dow muudum) wi: **“Toni on latake on faggittaa (on gad'ataano aybeeji) hakkeji (junaabaaji) daa Allah halkano'on o wadda himb be feere be ngeda mo be tuba O yaafanoobe hakkeji mabbe.”** Imam

Muslim Fillingol. Sabbitingo tubu e doogaago dow geddal dum boofol, Seydaanu don yelo no ngel tinoro dow biiadamaajo be gootel nder kujeeji jeedidi, to ngel tampi her arandee jum ngel hota (dilla) hadi dabol bo, ngel seedataa be habre be biiadamaajo:

- 1) Faddorrage mo be hawtango Allah bangiido ko hufranago mo.
- 2) Nden gel egga daga tonman ha lawol feernugo dewe ha kolarani twahidi maako e'accuko yaktaago Annabiijo be sahabo'en maako (**Bi dia her diina**).
- 3) Nden gel yaha her laol faggitaa go gedde mawde, (**kabiiraaje**).
- 4) Nden faggitaago gedde pamare.
- 5) Baawoman faantingo her kuje dagiide.
- 6) Sukloraako be dewe de mbarjaari muudum pamarum accina dewe de mbarjaari muudum mawdi.
- 7) Nden ragarewol man woni gel yer badow biiadamaajo seydaanuujji ginnaaji be di bibbe aadama'en.

Gedde don noone dufde: 1) Gedde mawde: kanje ngoni de haddi (de kaltol Allah woni hermuudum, yeru: mbrugo on mardo, ko boc cugo (ne'ugo) djaroowo giya 'mbal'...) wari dow muudum ha duuni ya ko maa kaltol wari dow muudum ha laahira, ko tiggere Allah b angiiido, ko nalayeere maako, ko tiggere maako, ko maa o riiwani o n man iimaanaaku. 2) Gedde pamare: den latiide ngaa'en Gedde mawde, ammaa wodi sababujji don wadata gedde pamare ngarta gedde mawde, nder man ni: tabititgo dow gedde pamare, ko ma wada fod dita geddal pamaral man ko yawnugo ngal famdina ngal, ko maa ju koraago be mangal e wanginngo ngal.

Tubu dojabe ha kala on kuudo gedde fuh, e dammungal tuubu man

ni: no'o woonana be ngam mawningo fii umroore Allah bagiido her woona ngo saaro'en e tiddingo umrooje maako kanko Allah bagiido.

don babiti fan nuni Nage fudirayi hirna, ko yeeso nafsu yottaay g irgaraaku (d'ed'fere) wakkati maayde. Mbarjaari on tubudo wartani Allah bo, to'o gondi ha tuubu maako man: kallude maako moyte wa rtire bodde ko da gedde maako man dedjottake mbombonge asama nji fuh ngam dufugo.

Sarduuji djabaneego tuubu kanji ngoini:

1) Accugo geddal. 2) Wasbitaa go dow dum ko fati dow muudum. 3) Habbugo aniya satuka dow olortataako dow geddal man. Amma a to gedde man latake dum hakeeji bibbe aadama'en ndoole maako o hokkitabe hakkeji mabbe e no'oyaafotira be mabbe¹.

Himbbe don gebe nayi her tuubu: 1) on tubudo e odon tabiti dow maagu ha ragarengedam maako, e o numataabo e nafsu maako yew tataamo her lortaago her geddalman, sey dumko lati ibgo e poofi p amari di biiaadamaajo senndirtaa be muudum, doowi'ete boocaago dow tuubu man, on laatiido niido wi'ete daddo her hayru, e nguudo tubu wi'ete tubu labngu, kanngu wi'ete nafsu de'ititngu. 2) On tubud o boociaccini gedal man e booci her dewe mawde, sikey no kan ko man do d'ofe'anoobe gedde yake feere naa dow habbere, sekey no k anko o jarri biraado be dee gedde, e o don ukko dow maaje ko luuti habbugo aniya, e kala nde nafsu maako ukki fuh nder maaje o fel a nafsu maako, o wasmito o habba anniya fahin dow soynde lortaag o dow geddal man e no'o reento her sababuuji maangal, nguudo wi'ete nafsu pelowu jowmum. 3) No'o tuuba o booco wakkatiyel, nde

^(mojam ekisdam)
^(tabutu dow muudum)
'Fillaama her Annabiijo O wii: "Diiwaanuuji her joomiraawo de tati : diiwanuure ndn laatiinde les muuyo Allah to'o yidi o yaafanoomo to'o yidi bo o yanngitamo kayre woni tooy'ange jeyaado hoore muudum ay gedde de de o yeddiri Allah bagiido. Ammaa diiwaan uure nde Joowmiraawo accatta huunnde fuh her mare kayre woni diiwaan uure nde ben laatiibe hawtanbe Allah, ndeedoo diiwaanuure Allah yaafat aako himbe mare. Allah bagiido wii: "Noni Allah bagiido O yaafataako o n kawtand'omo ibgo e huunde fuh, e koo moy hawtani Allah bagiido hani iqa Allah harminimo Aljannah e nden yeete yowoni njooy'onrde maako".

E diiwaanuure tatabre bo kayre woni nde Joowmiraawo accatta huunnde fuh her mare, kayre woni tooy'angeeji hakkunde bibbe aadama'en, Allah bagiido dogginan kiita maako hakkunde jiyaafe maako haa dum kobe to oy'ootiri hakkunde mabbe". Imam Ahmad ammaa hadiisewol man don m ari tampere her muudum.

n suunooji maako djaloomo her gedde feere nden o'ukko nder geddal man, hawtade be man fuh o don lismiti dewe, e odon acci gedde duuddé hawtaade be marungo bawde e haje dow ukkako nder geddal man, sikey no kanko man suunooji di djaloomo nden o ukko nder ma ngal bawo man o wasmita dow maajum, nden o iinano nafsu maako man tubu, nguudo woni nafsu kakilngu, wattammangu bo dum holdinaaki, ngam sappitingo tubu e wiigo maako mi tuban mi tuban, ha yaake feere wade ukko daga yeeso o tubaayi, noni kuude bo be timmoonde. **4)** No'o tuuba nden o booco wakkiyiel nden o lortoher geddal man, ha o warta o tulla naane ngo fahin ko luuti nafsu maako yewtiramobe tubu, e ko luti no'o wasmita dow kuude maa ko man nguudoo nafsu wi'ete nafsu umroowu ibgo e geddal, e do hule dow maako hallungo wartirde.

Gongaaku, kanjum woni asli kude berde fuh, maana Gongaaku do don hutinire ha maanaaji jeeko'o: **1)** Ngondungo kongol. **2)** Ngondungo her nufaye be muyo, (labbingo kude ngam Allah). **3)** Ngondugo ha aniya. **4)** Ngondungo her hebbinngo alkawal. **5)** Ngondungo her kude node mbangu dum maaje doyadi be sudiidum mabbeyeru, yankinaare her julde. **6)** Ngon dungo her yanjiinngo ha darajaaji di iina ngamkanjum furi darajaaji latiidi deddufi yeru: ngondugo her kultorol be tammunde ha dum ko woni her jowmiraawo, e mawnin go Allah bangiido, e fiitinaare Duuniya e yeerduye e wakki lago e yidugo ha kala kuude berde fuh her jowmiraawo tan. Ko moy lismiti goongaku ha kala ko limtado fuh o latake o don nder gondube. An nabiijo (^{mojam ekisdam} tabutu dow muudum) wi: “**do dow mon lismago goongaangu,**

ngam goongaaku do hannda her mboodenga, e mboodenga bo do hannda fago e Aljanna, gorgo seedataa don gonda e o don tefindo goongaku ha o winnde nder ben latibe ha jowmiraawo goongaajo”. Potta angol dow mum.” Ko moy goonga wirnoribo bo ko jillotiri ha maako nden o goondini jowmiraawo ha dabbititgo Goonga man, nden o hadi nafsu maako tokkango gideede maagu, nden o foondamo (Allah) her maaka, e to'o wapaakika bo jowmiraawo yafanan mo her dumko o wofi. Goonga lididdu muudum bo fewer, daga to nde wurtake nafsu nde wari (joli) ha demngal sey nde wonnitangal (demngal), to nde joli dow terde sey nde wonnitade ende wonnita kude maaje. Fewre to nde hubi demngal be terde sey nde huba kongudi maako be kuude maa

ko be yakeji maako nden nde huba yakemaako fuh.

Yide (yidungo), yide Allah be Nulado maako be muumni'en mbeld um iimaanu hebrete. Annabijjo (^{mojam ekisdam} tabutu dow muudum) wi: "**kuje tati ko moy mobide o hebi mbeleenga iimaanaaku: no yide Allah be Nulado maa ko lato furi her maakodininta ko dube fuh, no'o yida neddo (goddo) ngam Allah tan, no'o wanya lortaago her keeferaaku baawo Jowmira awo softinimo ibgo e keeferaaku banano'o wnayiri o sakkine nder yiit e.**" Pottaangol dow mum. Toni goddo o'aawi leggal yide Allah be Annabijjo ha nder berde maako nden o yarni ngal ndiyam labbinngo nkuungal e yaktako Annabijjo, seynde fuddha bendalooje mbodde e nden bendal lo man don bennda kala yaake fuh be bawde jowmiraawo.

Yideman nde noone nayi:

- 1) Yide Allah, kayre woni yide Allah bangiido, asli iimaanaaku.
- 2) Yide ngam Allah e ngayngu ngam Allah, nde yide nde wajibinde¹.

¹Her mas'ala yidugo ngam Allah e wayungo ngam Allah (hennaago barrid inaago) yimbe don dow man gebe tati: **A)** ben yidooobe yiide laabnde nde walaa ngaayngu her muudum kanbe woni muumini'en laabbe yeru Annabo 'en bee ben laatiibe gondube, hooreejo mabbe woni Nulado Allah jaagor do meeden Muhammadu (^{mojam ekisdam} tabutu dow muudum) e goreeji maako e bikkon maako e sahaabon maako. **B)** ben laatiibe wayube noyofti kanbe ngoni heeferbe bee naafiki'en e ben kala laatiibe hawtanoobe Allah. **C)** ben laatiibe yeduf e her yaakeere feere e wayube her wakkeere feere kanmbe ngoni yeddube djuulbe, o don yidi ibgo e iimaanaaku gondom her maako e ofon wayi ibgo e gedde bo. Ammaa yidugo heeferbe e hennaagobe bo dum don dow ge be didi: **1)** yiide nden wajibinannde fukkitaaki her diinah e rufditaaki wuu rtoo her diinah islaama. Kanjum woni hetnaago heeferbe her diinaaji mabbe. **2)** yiide laatiinde haramnde nde wurintntaabo nder diinah, kayre woni yiide nde hetnaagobe her fiiji duuniyaaru mabbe. duudI heewi yimbe don djllindira hakkund woodu kuudal bee tana juulbe bee hetnaago heeferbe ta nah habdeteebe, e nonbo hakkunde wayugo (tikkango) heefer e barridinaa go ibgo e mabbe, dowajibo sennidiro hakkunde deedo kuuje limtaade do: yeru wadugo (wonndugo) bee mabbe bee adillku, e woodugo kuudal bee mabbe koluuti yiide nde nder berde woni suud'iinde yeru en daago tampod o mabbe e woonango be her konngol dow enndam e hennuye dumdo limt aadum fuh dum dagiidum. Hanjiina Allah bagiido wii: "**Allah bagiido O h adfa taa on woonango ben heeferbe laatiibe be kabataa bee moodon her diinah moodon e nden be mburtinaayi on bo her galliiji moodon no mboonano nbe e nogadon adilaaku faago e mabbe**". Amma tikangobe e wayugo keefe raaku wonngu her mabbe doo bo feere, Allah bagiido o umridum, Allah w

ii: “Yaa onon ben nuɗɗinbe taata jogite konne’en am be konne’en boodon yidɗiraabe e on ɗon mboonanafe”. nden kam godɗo foti woonangoɓe be e adilaaku e koluuti yidɗugo ɓe yeru no nulaaɗo Allah ^(mojam ekisdam) (tabutu dow muudum) wonndino bee yahuudankooɓe her Madiinah.

Yelika hakkunde wakkilaago e waɗugo sababu ɗum luutootiran (fe’idira n) nah? Jawaabu man ɗo mari yaakeeji feerefeere: **1) faggitaago nafakka** (mbote) kattaado ɗum yaake tati: **a) sababu yaɗjiinkeejumu**yeru: teegal (ɓ anngal) ngam o heba Allah hokkamo bikkon, accugo sababu ɗo (banngal man) ɗum haagoore meere (ɗum ginnawol) ɗum wonaay nder wakkilaago koo her Joowmiraawo koo seeda, **b) waɗugo sababu man wonaay ɗum y aɗɗinjinaadum**: sekey nokannjum man ndo ɗum hebataake burnaa fuh kol uuti bee sababuuji man, yeru on gaɗoowo djaahaangal nder teeleende djaara aandi yowoni sahaarah koluuti o djoko djoobaari ibgo e diyam e konand i bee muudum, e accugo hoosugo djoobaari man doo ɗum wonaay nder w akkilaago her Joowmiraawo, ngam djoobaago ɗum umraadum her diina ɓ eeden, noni Nulaaɗo Allah ^(mojam ekisdam) (tabutu dow muudum) wakkiti nde o watnoo djaangal nder shaara o djoobakino ibgo e djoobaari nden fahin o yeeni g oddo annduɗo sahaara man woni ɗowoowobo hollabo laawol haa yaari m o Mberniwol Madiinah, **c) Sababuuji ɗon tamme ɗi yaaran godɗo her sab bibinaadi koluuti marugo yaɗjiinku laabngu**: yeru on koowando (mbidititt oodo) her annde tekniyankooje panntude her taskiteego ngam fakkitaago risku maako e konanndi bee buudum, ɗumkam ɗum luutootirtaa bee wak kilaago dow Joowmiraawo. Jaagordɗo beeden Umar ibn Haddaabi Allah y erdobo o wi’i: Gakkiliido dow Allah kanko on woni demooɗo gesa muud um nden aawka sey hooti o wakkiloo dow Allah ɓgido **2) Reenugo baraa ɗum (Maral maada)** (aynugo maral maako), on faggitiido halal muudum nden o sigiidum, ɗum wurtintaamo nder ben wakkiliibe dow Joowmiraaw o sakkonta mah to’odon mari saari yowoni iyaalu, ngam Annabiijo Allah ^(mojam ekisdam) (tabutu dow muudum) o laatake no oɗon soora (sippa) dibiinooje ɓiɓɓe banii

Nadiir nden o faddana iyaalu maako n’amdu maɓɓe ndu fodde hitaande. Hadiisewol pottaangol dow muudum. **3) Du’ugo torrah ka jippaaki** : laata aki nder sarɗuuji wakkilaago accugo sababuuji ɗi ndu’ugo torah, yeru Ac cugo bornaago diruure koo maa jogaago wawarde ngam reentaago kuri, k oo accugo habɓugo Geelooba muudum koo maa tiggugo Puccumuudum e ko nanndi bee muudum, on gaddo mbolwaadum ɗo nden o hoora fiimako haa Joowmiraawo, naa o tuugo dow on sabbibinoowo naa dow sababuuji , o laatoo bo alhaali maako o gerdiido ɗum ko’Allah hiiti dow muudum.

4) Ittugo torra ukkiika. ɗum ɗon dow no one tati: **a) no torra man laato ka tabititka**: yeru yarugo ndiyam ngam ɗongɗitigo ibgo e ɗonka maako, acc ugo yarugo ndiyam man doo naa ɗum wonaay wakkilaago dow Allah.

b) no torah man laato ka yikketeeka ka wonaay ka yaɗɗinjinaaka: yeru ho mbitoodu e konanndi bee muudum ɗum liddootirtaa bee wakkilago dow Joowmiraawo, noni nulaaɗo Allah o huurgake (n’awdake) e ummri bo ɗa

3) Yide hawtade be jowmiraawo, kanjumwoni cirkuhawtango Allah bangiido ha yide wajibiinde, yeru: yide heferbe her labbi mabbe e ka njum woni cirku. 4) Yide nde hakkunde yimbbe, yeru: yidugo saro'e n maako, ko bikkon maako, ko nyamndu... Nde do yide dagiinde. No Allah hinne teedina her dum ko woni her Duuniya. Annbiijo (mojam ekisdam tabutu dow muudum) wi: “fiitina ko woni her Duuniya Jowmiraawo yide”.

Ibnu Maaja fillingol.

Wakkilaago dow Jowmiraawo, kanjum woni no berde yoftina e tung o dow jowomi rawo ha hebugo ko nde mari haje, e dunyungo kalludum, hawtande barungo holareher jowmiraawo e wadungo (jogitago) sababuuji dagiide, accugodi yoftanngo ber de her jowmiraawo dum yuwuog her tawhiidi, accungo hosugo saba buuji dagiidi bo dum tam pere e nakkasuye her hakkiilo maako, ngam duman woni kude berde e mbote yaaniin, doman dum ngebe tati: 1) wakkilaago ngajibiidum: kanjum woni wakkilago dow jowmiraawo her dumko goddo wawata, dagoto wallitorago be goddo her dum ko'o wawata, yeru: nyawndu go nyawbe. 2) Wakkilaki karamki: kanjum man do dum don dow no one didi: A) cirku manngu (hawtango Allah) kanjum manwoni dow t ugako fuh dow sababuuji tan, kanjitan mbattidin ta ha faggita go mb ote edunyungo torra. B) Cirku pamaru, (hawtanngo Allah), yeru: tuu gaago dow goddo ha riskin ngomo, hawtande e soynde nuddinngo maako mbattidinngo goddoman tan ha mbattidingo.

3) Dagitum: no goddo wakkila goddo feere ha ko'on man wawata no huwana mo, yeru: no'o wakkila goddo her sorrugo ko her soodugo. Amma dagataako no goddo wi'a: mi wakkilake dow Allah e nden dowma, no'o wi'a:miwa kkilima no'a wada nayam ni be ni tan.

Yettoore: dum wanginngo jeyado Allah mo'e maako ha nder berde

bbiitigo n'awdiigu, c) no sababu man laatoo yikketeedum: yeru sumaago ngam taa o n'awa, dum dookam dum don liddootirah bee wakkalnaago dow Allah. 2) Ndeedoo noonnde to nde laatake dum mu'nal accina suuno r eedu maako bee farji maako, dum innee: duurtaare e to mun'al man laata ke dum mun'al her habre: ngal wi'e: cuusal, e to ngal laatake ngam bodu go mone e suno ngal wi'ee: n'een'al, e to ngal laatake her waawugo suud ugo sirri: ngal wi'ee: mardo asiiri, e to ngal laatake dow mun'al dow sade ende ngeedam ngal wi'ee fiitinaare, e to ngal laatake dow mun'al dow ge de duuniyaaru ngal wi'ee: heynitaare.

maako, dūm iimaanaku, e ha demngal maako dūm yettoore, e ha ter de maako dūm dewal. Yettoore don laato be berde, demngal e terde , ko woni yettore do dūm huutinirngo mo'e Allah ha labi hayru eha dōwanaango mo.

Munyal: accugo wollitaago ko luuti her Allah ibgo e masiibooji wa potoo dīmo, o firilita dūm her jowmiraawo, Allah bangiidō wi: “No ni monyoobe do hebbinanabe mbarjaari mabbe ko luuti korosuye”. Annabijjo (^{mojam ekisdam} tabutu dow muudum) wi: “**ko moy munyi ngam Allah koyna jowmiraawo hokkamo monyal, walaa ko godfo hokkete furi fee saare diininta monyal**”. Pottaangol dow mum.

Sayyidinaa Umar Allah hinnomo'o wi: “Walaa djarrabuye Allah dj arribiyam be muudum, koynaa lato mo'e Allah bangiidō naye don dow am: “to lataaki her diina'am, to nde (jarriboore) lataaki buran mawnungo, tomi harminaaka yerduye Allah her mare, nden tomido nreena mbarjaari Allah dow maajum.”

Munyal doo dūm darajaaji: munyal pamaral: kangal woni accugo woy taago ngam wanyungo dūm, daraja sakaa'ha: accungo woytago hawta de e yerduye, daraja bur ka bangaango: yettungo Allah bangiidō dow j arribooje, ko moy tonya nden o wadi do'a dow on to nyo dōmo man h aŋiina o djiingani hore maako, o wonaayi nder ben marbe munyal.

Munyal dūm none didi:

1) munyal banndu ha nawdūm ko wapotondu. Ammaa naadō marade n haje hadō.

2) Munyal nafsu (nafsunkiwu): Munyal dow dūm ko nafsu suunete ibgo e gidāade maaku (nafsu). Dum kala ko wapoto nafsu fuh ha du uniyadō dūm gootel nder kuuje didi: **A)** dūm ko leebanta nafsu, nden dūm don bukemunyal ha hokkuko hanjeje Allah her man, ibgo e yettungo Allah dow muyyere maako, e soynde firilititko mo'ere man her geddal e lutogo jowmiraawo be mo'ere maako.

B) Dumko lutani nafsu: kanjum man dūm noone tati: **1) munyal do w dōwanaango Allah:** ha wadungo dūm ko'o farlidini dow maako, e wdugo nafilaaje. **2) Munyal dow accugo yeddugo Allah:** kowoni do w maako accugo dūm ko Allah harmi ni, e accugo nganyaadi. **3) Munyal dow koddirooje Allah:** do dow maako hadugo demngal maako ha wullitaako, e hadugo berde maako, e accugo fe'anaako e tikkered ow koddirooje Allah. E hadu go terde maako accina firilitaaki ha ko l

uti dūm ko Allah haɗi, yeru: woyugo ngam goɗɗo maako mayi, e se kungo limes maako e fiitaango hore maako ngam masibo wol hebi m o e ko nanndi be muuɗum. Ko yiɗa dowmaako yerdango be berde ib go dūm ko Allah hoddi ri dow maako.

Hakkunde mardo gettoowo Allah e talagaajo muunyɗo, mo furi m arungo mbarjaa ri? Toni mardo o nafakni djawdi dow laawol, ko m ao resindi ngam kuɗe hayru, kanko furi mbarjaari diininta talagaajo . Ammaa toni mardo man o duɗɗini nafaknugodjawni man hakuud e dagiide, dokam talagajo mardo munyal buran djaynitiido man. An nabiijo ^(mojam ekisdam tabutu dow muuɗum) wi: “**On nyamnudo olati o mardo munyal, o fotan be on sumiido e o lati o mardo munyal**”. Imam Ahmad.

Yerduye: kanjum woni jaynitaare ibgo e hunnde e heynitare be maa jum, bawo ummanago (huwungo kuungal, dewal), yerdaago hoddir ore Allah kanjum woni furi latago mawnungo darajaaji badinandib e her jowmiraawo, yerduye doo dūm mbote yiide be wakkilaago he r jowmiraawo, e toraango Allah no dilliranamo (ittanamo) masibo wol pe'aniimo ngol dūm lataki diddu yerduye.

Yanɗinare: kanjum woni mawningo Allah e yankinare e toskitaare , Hujayfa mo Allah hinno dūm wi: “bidon rentina on yankinare nafi kare. Be mbimo: dume woni yankinare nafikare? O wi be: No'a yi'a banndu don yankini e berdebo lataaki don yankini, nden Hujayfa wi: “araande dūmko on hattoto her diina mon yankinare. Kala dewal fuh ngal don warje dedey fodde yankinare berde sobaajo maare, y eru: julde, Annabiijo wi ha on juloowo o walaa mbarjaari koyna ree tamare ko nayabel ko jowabel ...ko sapoyel maare, foti o barataa m barjari ko se da bo ibgo e julde maako ngam o latake o walaa yanɗinare ko sɗa hermare.

Tammunde: kanmjum woni larugo (tammago) her mo'e Allah peessi de, diddu muuɗum bo ta'ugo gige her mo'e Allah, no'o habda do w tammunde diininta kultorol tan, ngam tammunde rontinan kulol Allah, Allah bangiido wi: “**minon mindon ha jeyado amin yikkata yam**”. Imam Muslim. Manaman to jeyado Allah don yikka Allah yafanmo e nastinan mo Aljana be hinnuye maako, o tawan jowmiraawo man ha tone diddu man o yikkani Allah bo'o tawan jowmirawo ha o yikkanta dūm. **Tammunde don darajaaji dɗi:** Daraja bagiinga: ibgoe waddung o dowa yeeje e tammago mbarjaari her Allah dow majum.

Sayyida Aa'ica wi:“Yaa'an Nulaado Allah, Allah bangiido wi:“ ben waranoobe kude babbe nden berde mabbebo (de denyude) de kultur de”. Kanko woni gujjowo, djeenowo, djarowo giya, nden o don hu ltori Allah bangiido? Annabiijo wi: naakambe, yaaan binngel Siddiik , sikey nokambe ngoni: bedonjula bedon sumo bedon ndogga sadak a nden alhali mabbe bedon hultora taa Allah jabanaayi be kude mabbe do, Allah bangiido wi:“beedoo ngoni daddatiro be her mboodenga ”. Imam Timiji. Tammunde famarnde (burndu nde famdungo), on gaddo geddal nden o tubi o wartani Allah, o don yelo (tammo) Allah yafana n mo hakke maako. Amma on geddowo nden o don sirri dow gedde maako, nden o don yelo Allah yafananmo hakke maako, on latiido b annii kam o latake o mardo yela amma naa o mardo tammunde, nde do nonde nde yega nde, amma aranndere kam manande. Muminijo kanko'on mo bu do hakkunde mbuudenga e kultorol, amma nafikijo kam ko'on moobi hakkunde hallende e hoolare ha dum ko woni her jowmiraawo.

Kultorol: kanjum woni buto hew totogo nafsu her tammago torra, k e banka mo, o tabitini masibo man dum wi'e: soynde holare, e doo man do lataaki dum diddu tammunde, ha dokam ko fofi dum ngam dum tilbeendam, amma ha tammunde kam dumsolango, dum ko woni her jowmirawo, don dow biiadamaajo moobugo hakku ndeyid e be kulol Allah, e tammunde her dum ko woni her maako. Bii Nayim wi:“ber de yahuko (dillugo) maare her jowmirawo do lati yeru: sonndu fiiroru, yide woni hore maaru, kulol e tammunde ibgo e jowmirawo woni bileeji maru, toni kultorol joli nder berde sey ngol wu la kala sunoji fuh accina berde man do labi, e ngol riwa yide duni ya nder berde maako.

Kulol maranangol haje: kanngol woni yaranngol mo her dowa naango Allah bangiido, ngol wallitamo ha huwungo dowayeeje e accina gedde be karamdum fuh. Ammaa kulol gidangol bo kangol woni wallitangol mo ha huwungo dowayeeje e accina nganya dum, e kanngol man ngol none:

1) kulol ngol nder berde, ngol dewe teedo tan ngol latantaako sey Allah bangiido, e firlutu ngo ngol kulol ha ko luuti her jowmirawo dum hawtango mo, ko wi'ete cirku manngu, yeru: kulol labbi heferbe nodi torra ko nodi nafabe.

2) Kan ngol woni kulol karam ngol, yeru: accugo gajibiidum ko hu wugo karam dum ngam hulugo yimbbe.

3) Kulol dagii ngol kanngol woni kulol takke, yeru: Sundu e kona nndi be muudum.

Fiitindare (djuhdu): kanjum woni firilititgo berde ha dum ko nde sol anta ha dum kolati buridum, fiitindare dum ko woni her duuniya fof tinan berde be banndu fuh, amma solanngo duuniya manbo dum do n duddina hammu e suno her berde. Yiide Duuniya woni hore boof ol, tikkango duuniyabo woni ko wallititta ha dowanango Allah, fii tinaare duniyado no'a wurtina duniya ibgo e nder berdema, naano'a wurti na duniya man her jude ma nden ndu don jonngiti ha berde ma, dookam dum fiitidaare majube, Annabiijo (^{mojam ekisdam} tabutu dow muudum) wi:

“**Madalla njawdi barkanteeri ndi jeyaado Allah salihiijo**”. Imam Ahamad.

Talakajo be djawdi do mari yakeji jowi:

1) no'o rento jabungo ko dabbutitgo ndi ngam wanyungo ndi e renta go ibgo e sarru e sugle maari, oo latiido niikam o wi'e o marfo djuhd (piitiniido duuniya).

2) Taata o seyo be hebungo djawdi man, o wanyataa ndi nganyol fant ungol, oo latiido niikam wi'ete gerdiido.

3) Yidugo marugo djawdi man buri ha maako ngam solanngo ndi, sik ey yiide maako man yottinaayimo no'o ummano tefugo ndi, to ndi wa rani mo ma o hosi ndi e o seyo be majum, ammaa to ndi dabbiti sugle ngam fakkitaago ndibo o wadataaka, oo latiido niikam wi'ete jaynito rido be dum ko ohokka.

4) O accini tefugo ndi ngam tamppere, e to'o hebanno bawdetefungo ndi da o tefanno ko da latake dum be torra bo, oo latido niikam wi'et e eelando djawdi.

5) No'o lato o'onyaado her dum ko'o nufiibgo e djwdi man, yeru: beel aado, e on tediniido accini ko nyamata e ko bornoto, oo latiido niika m kanko wi'ete onyaado (billaado).

NGEWTA HAKKUNDE YIMBE DIDO DiDO

Gorko bi'etedo Abdullahi fotti be goddo bi'etedo Abdunnabi. Nden Abdullahi fe'a nimo her innde maako nde (yankiri nde), o wi'a ta mo noyni goddo rewata ko luuti Allah bangiido bo? Nden Abdullaahi g owi gorko bi'etedo Abdunnabi go:yelika a dorewa ko luti Allahna? Abduunnabi go wi'atamo kaayi, mi rewataa hunde fuh ga'en Allah, mi djuldo e mi don rewa Allah goto.

Abdullahi wi'ata: nden kam noy innde maado nanndi be inde nasara 'endo, yeru Abdul-masih, dum haydinaki. Ngam yimbe Annabi Iis a belatake bedon rewamo, e ko moy nani innde maado fuh ko'o ya wata famugoni ado rewa Annabiijo Muhammad ^{(mojam ekisdam} (tabutu dow muudum), Annabiijo o jeyado Allah e o nulaadomaako.

Abdunnabi wi: Annabijo Muhammad kanko woni burdufo tagefooji e kanko woni jagordo nulaabe, innitoraago bee innde banniido dum d abbititgo barka e badangal her jowmirawo be albarka Annabiijo e bag ago nokkuure maako her jowmirawo, e en don dabbitira mo bo seyta n yalawmaare dangal, e taa haydi nama bo innde am do, noni derdam i nnde muudum Abdul-huseyni, e ko'arti mo bo innde Saro (Baba) ami n innde muudum Abdur-rasuul, ewnitorago bee deedo innde dum gen um (pabbudum) e djon-njiidum nder yimbe, min tawi saro'en amin do n no woyna yeru inn dedo, e taa ta sattin dow mas'ala ka do, ngam ma s'ala man do mari fesaare e taata sattin diina ngam diina koydum.

Abdullahi wi: doo maa dum hunnde yankirande fere awaddido, nde n buran mawnugo dininta innde maako, kanjum woni no'adabbitira hunnde on mo walaa bawde dow maare ko luti jowmirawo, ko'olati dum Annabojo Muhammad be hore muudum olaati ko dum godd o fere olaati ibgo e salihien yeru Huseyni e konandi be maako, du m kam dum lutotiri be wotidinngo Allah bangiido (tawhiidi), ko Allah umri'en, kanjum woni (Laa ilaaha illallaahu).

mi fe'inan dow maada yoga nyamde fere ha wannginana ma hallung o ew nitoraago be deedo innde e konandi be muudum fuh. Wala ko mimari haje beman sey dabbititgo mbarjari be yaktago Gongga tan w oni haje am, e hollungo wonnitago non mando e lunncitago dum, e ngam umrugobe mbodirga e hadugo hallende, e Jowmirawo wonifon dowo e dow maako himbe tuuktoto, walaa bawde walaa sembe sey be maako latiido bangiido teddufo, midon siftinorama yeso man taw

on be konngol Allah bangiidoyowoni: “*Latakeno her kongol muumi ni'en kam, toni be ewwnama her Jowmiraawo e her Nulaado maako ngam hitango hakkunde mabbe nobe bi'a min nani mindowta ke*”. Allah bangiidó wi fahin: “*Toni on potpottiri (luri) hakkunde modon Fe'ineedum(lornedum) her Jowmirawo e Annabiijo maako yaake ngeedam Annabiijo Muhammadu, amma bawo ngeedam maako bo pe'inee dum dow deftere Allah yowoni Nuraanu e dow Sunna nulaado maako, toni on latake on nuddinbe Allah be nyalawmaare ragarere.*”

Abullaahi wi mo: ado nuddini Allah goto, ado seydi walaa dewetedo bee gonga sey Allah, yelika awawan awan-nginana yam mana man na?

Abdunnabi: Ko woni tawhidi kam (wotidingo Allah) no'a nuddina Jowmirawo o don, e kanko tagi asamanji be lesdi, kanko woni geeditinowo maaynowo firlitittoo do ha nder kawanudo bee bawde maako, kanko woni riskowo anndudo goniijo mardo bawde...

Abullaahi wiimo: daato latake do tan woni tawhidi da Fir'awna be yimbe muudum fuh be latake be djulbe, be Abudjahal e konanndi be ee mabbe fuh, ngam beedo be lataaki bedon dulli dedoo kuje de limtu dodo yeru burna heferbe fuh. Fir'awna on aayudo o tagowo o maay nowo odon nuddini Allah her tawhiidi rubuubiyya kam, Fir'awna man do tabitini ha nder nafsu maako noni Jowmirawo don, e kanko woni pirlitittoo ha fiiji kawnu fuh, ko woni dalila manbo: “*be p ewni bawde Allah ha tagugo e firlittitgo fiiji kawnu nden bo naf suuji mabbe bo don nuddini e be don tabitini dum ngam tonyande e yaggare*”. E nde wakkati Fir'awna man yoolino nder maayoo man o anditi labdum tal her bawde Jowmirawo dow man.

Amma Tawhiidi ndi Allah nulani nulaabe e Annabo'en e o jippini defte, heferbe Nuraycinko'en mbara dow muudum do, kanjum woni wotidingo Allah her dewal, kowi'ete dewal bo: dum innde bobunde ha kala dum ko Allah yidi e o don yerdi dum ibgo e kongudi e ibgo e kude latiide mbangude ko mbirniide, e kowi'ete Ilahu ha nder kongol (**Laa ilaaha illallaahu**) do maana man: Dewetedo bo kala dewal fuh sahatako sey ngam maako tan.

Abullaahi: Adon anndi kowadi Allah nuli Nulaabe dow befu lesdi doo na, e aranndejo babbe Annabi Nuuh na?

Abdunnabi wi: ngam be nodda heferbe ha wofitinki Allah ha dewal

tan e accungo hwatango mo ibgo e hunde fuh.

Abdullaahi: dume woni sababu hawtango Allah yimbe Annabi Nuuh?

Abdunnabi: mi anndaa.

Abdullaahi: Allah nuli Annabi Nuuh her yimbe maako, yake nde be f antini ha yidugomabbe jeyafe salihien wi'etebe: Wudan, Suwaa'a, Yanguus, Ya'uuy e Nasra.

Abdunnabi: A yidi wiingo dedo inde: Wud e Suwaa'a e lutude do du m innde yimbe salihien naa dum innde himbbe heefrbe mawnitiibey eddube Allah?

Abdullaahi: non fiiwoni, de'innde de latake no dum innde himbbe salihien, nden himbbe Annabi Nuuh jogitebe dum labbi mabbe, n den Arab'en tokkibe her majum, eko woni dalila manbo dumko filla her Sayyidina bii Abbaas Allah yerdobo kanko be Baba maako fu h, o wi: "*Labbi din di (wodu nodi) gonnodi her yimbe Annabi Nuuh nden di garti her Arab'en bawoman, Lawru Waddan ndu latanake ndu lenyol Kalb ha dow matul njandal, Lawru Suwaa'abo ndu latanake ndu Hujayl, amma Lawru Yangus bo latanake ndu Lenyol Murad nden ndu wartani Bani Ngudyf ha nogguure wi'ete nde Jowf, ha yimbe saba'a, Lawru Yauuy bo latanake ndu Lenyol Hamdan, amma Lawru Nasr bo ndu latanake ndu Lenyol Himyar nden ndu hota ni yimbe Kila'a, do mando dum innde yimbe salihien wakkati Annabi Nuuh, nde be maaydi Cidaan wahyi dow yimbe mabbe man no be gada (Nate) fotooji mabbe disa ha joodorle mabbe e be ewniti rade be innde mabbe, nden yimbe mabbe man gadi non man, amma be lataaki bedon nedewadi no kam, hande beedogo man bo be maaydi nden warbe bawo mabbe dewi be be majjere.*"

Abdunnabi: ndedo wolde kayeefare masin!

Abdullaahi: Ayida mi hollama ko buridum haydinago na, no'a annda Annabi Muhammadu (^{mojam ekisdam} tabutu dow muudum), Alla nulimo dow yimbe ben latibe wadobe istingfaa e be donno rewa e be donno dufo e b e donno yaha hijja e be donno hokka sadaka, seyno kambe do be lat akeno be donno ngada tagaale Allah hakkunnde mabbe be Allah ba ngiido. Be donno bi'a: min don gidi lab bi amindo ngam diba dina min her jowmirawo, e min ngidi diseyto min her jowmirawo, yeru: Malaa'ika'en, Annabi Iisa, e himbe salihien, nden Allah bangiido n uli Annabi Muhammadu (^{mojam ekisdam} tabutu dow muudum) ngam hesditinabe dina abbiraafe

mabbe Annabi Ibraahim (^{mojam ekisdam} tabutu dow muudum), ngam annabiijo finditina be noni badaago Allah be nuddinngo dum don hertori Allah bangii do tan, dum dagantaagko ko luti jowmirawo, kanko woni tagowo, walaa dewtedo sey kango, walaa riskinowo sey Allah, kala dum ko woni nder asamanji jeedidi fuh e ibgo dum ko woni ha nder mbedi l esdi jeedidi fuh dum maccube Allah, e dum don senna be muuyo Allah e be sembe maako. E kala labbi diidi be dewata fuh don syeydi jowmirawo woni lamiido pirlitido her lamu maako.

Abdunnabi: ndee wolde hulniinde e nde kayeefaare, yelika a wodi dalila dow maa jumna?

Abdullahi: daliilaaji duddi, nder maaji man: Allah bangio wi: “*Wi’ub e yaa an Annabiijo, moy riskata’on ibgo e asamanji e lesdi fuh, e mo y mari (tagi) nannde moodonbe gidde moodon, e moy wurtinta geto nder maydo, o wurtina may do ibgo e geto, e moy firilita fiiji fuh, to’ ayabiibe yaa an nulaado Allah moy wadi limta dumdo fuh be djabet e dum Allah bangiido, nden kam ko wadi on kulataa mo (Allah)*”. E konngol jowmirawo deddu do: “*y’amube yaa annulaado Allah mo y mari dum kowoni ha nder lesdi e ko woni hakkunde maari, toni on latiibe on anndube kam, be mbi’ete dum Allah bangiido, wi’ub an nulaado Allah e ko wadi on miccilitaako, y’amube yaa an nulaado Allah moy woni jowmirawo asamanji jeedidi e jowmirawo Al-arci dedduki, be bi’ete dum jowmirawo dedduko, e y’amube annulaado Allah e ko wadi on kulataa Allah man, y’amube yaa annulaado Allah moy woni mardo ka la hunnde fuh e ha juude moy riskuuji kala hunde fuh, on mo o hisni walaa mofoti torro gomo e on mo Allah muuyi halk ugo mo bo walaa mofoti hisnu ngomo toni onlatake on marbe hakkiil o kam, be bi’ete dum Allah bangiido, nden kam toy akkiiloojimon dili, di accini nuddingo Allah bangiido.*”

Heeferbe be latakeno bedonno bi’a: “*Allaahumma Labbaayk, laacarii ka lak, illaa carrikan huwa lak, tamlikuhu bi maamalak.*” Heeferbe ma kka bedon annditi Allah kanko woni pirlititido her kawnu fuh, dum ko wi’ete tawhiid rubuubiyya, be maajum ndiidoo tawhiidi ndi nastinaa yiibe islaama, ko be muyata be malaa’ika’en ko be Annabo’en ko be waloen dum seytanaagobe her jowmirawo e heba badinaabe her Allah man, be do man fuh islaama dakni warugobe be dahugo jawle mabbe, ngam majum do wajibo firilitigo kala mobgal do’a fuh her jowmirawo t

an, e non bo togaago, hirsugo rentoraango diidoo limtaadi fuh daga taa ko firilitigodi accina jowmirawo e kalamobgal dewe fuh.

Abdunnabi: toni nuddingo tabitina habba nder berde muudum woni tawhiidi her jowmirawo mardo bawde her fiiji maako fuh ha nder kawnu do bana a aayataani nden kam ko woni tawhiidi?

Abdullaahi: Tawhiidi ndi Allah nulani nulaabe, nde heferbe makka S ali nuddingo, tawhiidi man kayri woni: wotidingo Allah her dewalba ngiido be dewal, kala noone dewe fuh firilitaake ko luti her jowmira wo, dewal fuh dum ibgo e dewal, yeru: du'a, togayeere, hirsugo, rent oraago, wallitoraago e ko nandi be muudum fuh, kadi dagataago firli titgo dum ko luti her jowmirawo, ndii doo tawhiidi woni mana kalim awol Laailaaha Illallaahu, guraycingo'en be latake no bedon no nufu kala dewe limtade dofuhrewetebe maabe, ko dumlati fuh, Malaa'ika' en, Annabojo, Walojo, ko leggal, ko Nabriire, ko dum ginnawol, be muuyaayi dum do limtaa dum do dum tagojum, ko dum diski no ju m ko kanjum firilitita fiiji kawnu fuh, dum kam bedon anndi dum wod ani Allah bangiido tan banno handino.

Annabiijo (^{mojam ekisdam} tabutu dow muudum) wari do ew noobe ha kongol tawhid:

yowoni walaa deweteedo be goonga sey kanko Allah bangiido, e j abungo ngol kalimawol hutinira naa wolwa ngol tan be demngal.

Abdunnabi: Ayidi wigo noni heferbe makka be buri dudum nder dj ulbe hannde anndungo maanaa Laa Ilaaha Illalaahu?

Abdullaahi: dum woni latiidum nawdum, noni heferbe majjube bedo anndi ko Annabiijo muyata be kalimawol Laa Ilaaha Illalah: kan j um woni wotidinngo Allah bangiido her dewe fuh, e hufranago kala ko rewa gaa'en Allah, e daytago dum, yake nde Annabiijo wi noobe mbi'e: Laa Ilaaha Illaah, deweteedo be gonga walaa sey Allah, sey b e jabi Annabiijo man: “*Yelika o yidi min acca rewugo labbiiji do fuh min nde wa Allah gooto tan haajiya o waddi hunde kaayefaare*”.

Hawtande anndugo maabe Allah woni pirlititodo her fiiji jeyabe m aako e nder kawnu fuh, toni latake heferbe makka donno anndi mbol wadum do, so kayeefa, ha on aany'ando islaamaaku nden o an ndaa maana aayaka, nden heferbe makka do anndi maana maaka, n den o yikka wotidingo Allah her dewal do dum wolwungo kalimaw ol sahada tan ko luti famugo mana maagol, o yikka maana maagol woni walaa ta goowo walaa riskoowo walaa firliitoowo fiiji sey Alla

h, walana hayru ha ben latibewi'anbe djulbe be anndaa maana kali mawol sahaada nden hefer be makka dofaami maana maagol.

Abdunnabi: wi mo min kam mi hawtanaayi jowmirawo, midon seydi walaa tagoo wo walaa riskoowo walaa torroowo walaa nafaowo se y Allah tan kawtidiraawo walanaamo e min don seydi Annabiijo Mu hammad bo ^{(mojam ekisdam} _(tabutu dow muudum)) o maranaayihore maako nafu kotta, sakkon tama accini Huseyni e Abdulqaadir e tana mabbe fuh, seese no min kam mijumbudo, e kala saalihi' en do mari jaahi her jowmirawo, mido dabbitira be jaahi mabbe nobe seyta noyam her jowmirawo.

Abdullahi: mi jabete be ko saali, noni ben heferbe be Annabijo hab di be mabbe do bedon qirliti be kala dumko limtu da do fuh, be d on qirriti fahin noni labbi mabbe di firilitata hunde fuh ha nder kaw nu do, e kobe muuyini jahu labbi man be seytanago be her jowmi ra wo, ngam didon mari daraj her jowmirawo, lorta her aayaji de kujj oriiden ha dow masala do.

Abdunnabi: sikey deya ton aayaaje de jippake dow ben laatinoobe rewoobe labbi eyaake noy a hawtata (awadata) Annabo'en e saali'en be labbi?

Abdullaah: en artino en pottino yoga nder labbido dum inde yimbe sali'en wakati Annabi Nuuh, walaa ko heferbe mari haje be maaji sey seyta her dum ko woni her jowmirawo, ngam di don mari dara ja her uako, daliila man ibgo e Nuraanu, kon ngol Allah magiido: "Anndu ben jokitiibe walo'en ibgo e gaa'en Allah, naanomin dewann di ko min mari hajeni di badinamin her jowmirawo tan badagal."

Amma kongol maada yaake noy ngadoton Annabo'en e walo'en fon dabe be labbi bo? Noniheferbe be Annabiijo nulaa dow muudum e n, don nder mabbe turotoobe walo'en be salihi'en, Allah bangiido wi her haanqe mabbe: "beyaton (heferbe) be torotoo don hawtaa d e e Allah ibgo e (Malaa'ika'en, Annabo'en, walo'en...) bedo potpotir a her badagal maako be kude bodde, e bedon tammo hinnuye All ah e bedon kultori bo yanngada maako, ngam yanngada jowmirawo do hanani yimbe nohulaka ngam ka sati jamum. Don nder ma bbe rewoobe Annabi Iisa be dadamaako, jowmirawo bangiido wi: "**nya lawmaare Allah bangiido y'amata Annabi Iisa bii Maryam, anwi yi mbe jokiteeyam min be dada ma dum rewteebe dido ko luti Allah b angiidona**". Don nder mabbe rewoobe Malaa'ika'en, Allah seniido

wi her haanqe maɓbe: “ny'ande jowmirawo moobatabe ɓe fuh nden o wi'a malaa'ika'en o non bi ɓeedo dewa' on gaa'en Allah seniidoŋ a”. Miccita (numu) her aayaaje dɔ, jowmirawo hufriŋi ɓennufiibe l abbi, o hufriŋi ɓen nufiibe Salihi'en ɓe Annabo'en ɓe ɓen nufiibe M alaa'i ka'en, dɔm pat Allah fotni dɔm ha hufriŋko on nufiido dɔm, e Annabiijo haɓi ɓe maɓbe o feeridiraayi hakkunde maɓbe.

Abdunnabi: sikey no heferɓe dɔ ɓedɔn nufɔ ɓe labbi maɓbe dɔ dabbiti rgo nafu, amma min kam midɔn seydi Allah seniido kanko woni nafa wo e torrowo pirlitowokala ko woni ha nder kawnu fuh, walaa komi n ufi sey jowmirawo ɓangiido, e salih'i'en ɓo ɓe ngalaa ɓawde dow nafu go ko torrungo, midɔn dabbitiira her maɓbe seyta her Allah seniido.

Abdullaah: kongol maado nanndi ɓe kongol hefrɓe, daliila man kongol Allah ɓangiido: “ɓedɔn dewa ko luti Allah, ee dɔm ko ɓe ndewa ta man wawataa torrungo ɓe ewawataa nafugo ɓe ɓo, ɓe dɔn bi'a ɓe edo ɓe min dewata dɔ dɔm seytoobe amin her jowmirawo.”

Abdunnabi: min kam mi rewataa ko luuti Allah, amma jony'oraago (doggitergo her godɔɔ) ɓe dɔm wonaayi dɔm rewu gobe!

Abdullah: midɔn yaɓe an kam adɔn nuddini jowmirawo umrima n o'a labɓina de wal ma ngam Allah tan, e dɔm haanqe Allah dow maako, yeru: konngol Allah ɓangiido: “Walaa ko min umriɓe koyŋ a ngam ɓe dewa Allah, alhaali maɓbe ɓe laɓinɓe diina maɓbe.”

Abdunnabi: Ee Allah farlidini dow am labɓingo dewal ngam maako tan.

Abdullah: miyidi a wangingana yam dume Allah farlidini dow ma, i bgo e labɓingo dewal?

Abdunnabi: mi famaayi ya'mol maado, labɓinko ayidi wigo dɔ.

Abdullaah: heditam mbodɔdum ha ɓi wannginane ko'a fama yido, Allah ɓangiido wi: “Tore jowmirawoo moɔɔn ɓe yanɓkinaare e ɓe sirriɓo, ngam kanko jowmirawo o yidaa ɓen latiɓe ɓetiɓe.” Yel ika do'a dɔm rewugo Allah na ko naa dɔm rewugo mo?

Abdunnabi: Non fi woni do'a dɔm asli dewal, bana no wari ha hadi sewol: “Do'a woni dewal”. Abbu Daawuud.

Abdullaah: Ndeni adɔn hiriti do'a dɔm dewal kam nden hoti a toro jo wmirawo djemma ɓe ny'alawma adɔn hultorimo e adɔn tammɔ o hum tante haje ma, her hajemanni a tori Malaa'ikaajo ko Annabojo ko Salih iijo ha o dɔn nder ɓabriire maako, dookam a hawtanaayi Allah na?

Abdunnabi: dɔ kam mi hawtani Allah ɓe jeyaaɓe maako, ndee wol

de kam labde sahinde bo.

Abdullaah: Dadó misaalu fere bo, toni' a anndi kongol Allah bangiidó: “Juulu ngamjowma e lohabo ngam maako”. Nden adówtani um rore m an nde ibgo e jowmirawo a hirsi a loohagi ngam maako, yelika kirsol ma be loohagoma dùm rewungo Allah bangiidóna ko naa dùm dewal?

Abdunnabi: dùm rewungo Allah bangiidó.

Abdullaah: toni'a hirsi ko aloohi ngam Annabojo ko ngam Malaa'ik aajo ko ngam Ginnawol ko koluti dūmandó, yelika a hawtani Allah her dewalmanna?

Abdunnabi: dóo kam dùm cirku wala seko sam.

Abdullaah: mi fiyanima misalu do'a be hirsugo, ngam do'a maa bur i sembididgo ha dewe kongiyankeeje, kirsol bo buri sembididgo her dewe kuweteede be terde, dewe lataaki dedó tan, dengoni buri h uubugo, dó nasta nder dewe man: togayrere, hunayere, bultoraago, wallitoraago e konandi be maajum kadi. Heferbe ben be Njuraanu ji bbi dow muudum en kam bedonno rewa Malaa'ika'en be Saalihin koobe be Lawru Laata na?

Abdunnabi: oowo, be latakeno bedonno rewabe.

Abdullaah: yelika rewugo mabbe man lataakino dow deedo dewe: D o'aago koluuti Allah, hirsugo ngam Allah hawtaande e hunde fere, eb oltoraago, edabbitirgo mballa e joony'oraago, ngam kambe heferbe man bedon njiliti kam be man be jeyaa be Allah bedon leslaamumaak o, noni kanko jowmiraawo frilitita fiiji fuh, sikey kambbe heferbe be be joony'ori reweteebe mabbe ngam albarka maaji e dabbititgo sey ta mabbe faro jowmirawo, dùm woni labdum mbangudum.

Abdunnabi: yelika an -Abdullaahi- a yankiran seyta Annabiijona e a barridinto accinakana?

Abdullaah: kaayi, bi yanŋkir taaka, e mi barridintaako accinaka, kank o Annabiijo mi sootorakemo Baaba'am be Daada'am fuh, kanko won i seytoowo seytinaado Muhammad ^(mojam ekisdam tabutu dow muudum), e midon tammo seyta maako, sikey nowoni fiikam kala seyta fuh woodani Jowmiraw o, Allah bangiidó wi: “**Wi'ube an Annabiijo kala seyta pat woodani jowmirawo**”. Walaa seytotoodó sey onmoAllah muuyi o hokkidum du ngayeere nden seytoto, Allah seniido wi: “**Moy foti seytaago her maa ko koynaa on mo o muuyani dùm o hokkidum dugayeere.**” Gootof uhseytantaage sey to Allah muuyi, Allah seniido wi: “**Walaa seytantoo**

dō gooto fuh sey onmo Allah muuyani”. Jowmirawo walaa mo'o yerdanto seyta sey on mardo tawhiidi, Allah bangiido wi: **"Komoy da 66iti diina fere ko luuti diina islaama Allahdjabantaamo dewal maako e nden alhaali maako rusbiido her a laahira."** Nde kala seyta pat woo dani Allah bangii dō kam, goddō fuh fotaayi seyto sey be dungayeer e maako, Annabiijo seytantaako gooto fuh sey to Allah dungani mo n o'o seyto goddōman, jowmirawo dungantaako annabiijo no seyto goo to fuh seyto'o latake o mardo tawhiidi, nde wangani'en kala seyta fuh woodani Allah bangiido, nden kam on dōn dābbitira mo seyta man, Allaham taata harminam seyta nulaadoma, Allaham waduseyta Anna biijo ma wapooyam e konandi be maajum.

Abdunnabi: a wiino yam dagataago dō'en toro goddōfuh hunde nde w alaa bawde humntungo nde, Annabiijo ^(mojam ekisdam tabutu dow muudum) jowmirawo hok kimo seyta goimbbe nyalawmaare darngal, ndeni Allah hokki mo seytaago himbbe kam nden ngam da goto mi dābbitira seyta ma n her Annabiijo mann e dum latataa ko dum cirku nden kam.

Abdullaah: wolde ma nde sahi nde toni jowmirawo hadaayi ma bol waa dum dō, nde Allah bangiido wii: **"Tata torra hawta nde jowmi rawo goddō fuh"**. Dabbititgo seyta dum do'a, Allah hokkika Annab iijo ^(mojam ekisdam tabutu dow muudum), kanko Allah man o hadima dābbititgo seyta man ko luuti her maako, dōn sahi bo fahin jowmirawo hokka seyta man bikkon maayu kon daga yeso kon balin gaaki (ngayere) ha seyta ago yimbe nyalawmare darngal: Malaa'ika'en, be e walo'en, ndenka m a wi'an: Allah hokki seyta ha bikkon sey be dābbita seyta man her maβbena? To'a wi oo nden kam a lortake ha rewugo salihien yeru be n be Allah limiti nder deftere muudum, e to'a wi: kaayi bo, nden ka m konngol ma wonnitake: Allah hok kiβe seyta nden mi dābbita ka her ben hokkaabe seyta mi accina jowmirawo on hokko dōbe ka.

Abdunnabi: min kam mi hufranaaki e mi hawtantaamo bo ibgo e hu nde fuh (Allah bangiido), joony'oraago saalihi'en bo dum wonaayi dum hawtanngo Allah.

Abdullaah: yelika a dōn anndi e a dōn tabitini noni jowmirawo har mini cirku buri mawnungo diininta harmingo maako djeenu, ngam jowmirawo yafataago on haw tandō mo ibgo e hunnde fuh?

Abdunnabi: oo mi dōn tabitini bolwaadum dō, dum kam dum labdu m ha nder def tere Allah bangiido.

Abdullaah: A riiwani hore ma ha hawtango Allah bangiido dum ka nko man harmini hawtan ngomo, yelika a wankinan tam nguye cirku a riiwani horema e nden a ukkaaki nder maangu.

Abdunnabi: ko woni cirku kam rewungo labbi, e husititgo her maaji e toraango di ehultorgodi.

Abdullah: dume woni manaa rewungo labbi? A don yikka Nuracinko obe be laatakino be donno nuddi kaaye be ledde be dewata donae kanji tagata, diskinta e firliti tta fiji kawnu?! Be lataaki be don nuddini kanji tagata wadata ko dube fuh nder kammu, ba mi wiino mado.

Abdunnabi: min fuh mi nuddinaayi kanbe tagata, diskinta, ngadata ko dume fuh, ko mi muuyi wi'ete rewungo labbi kam: no'o nufu le ggal ko hayre ko bahol ko gaj riire e ko nanndi be maajum do, o don toro dum e o don hirsana dum nden o wi'a: kanji labbi man difadinan min her jow mirawo badagal, e jowmirawo ndunya na min (faddanomin) kala torra fuh ngam barakamaaji, doo kowi'ete rewungolabbi komi muuyi.

Abdullaah: a gondi, non dum ngadoton her kaaye be genaale be mahi di saalihi'en uwa her muudum e tana maajum bo. E kongol ma: ko wi'ete cirku dum rewungo labbi! Yelika a don mooyi cirku kam don her rtori be on kudo dum tanna? Amma tuugaango dow saali'en e toraago be ha dumko be mbawataa nasta taa nderdum ko wi'ete cirku na?

Abdunnabi: non, doo kanjum mi muuyi.

Abdullaah: nden kam to aayaaje dulle demi jannnganno ba ngo den harmi nande tuugaago dow Annabo'en ko dow saalihi'en e jonngi taago dow Malaa'ika'en e tanamabbe, e hufraago on gaddo non man do, bana nomi arti mi wiino ma e mi hollima daliilaaji di ibgo e uraanu e hadiiseji.

Abdunnabi: ben toriibe Malaa'ika'en be Annabo'en be hufraaki be toraago be, ko hufriibe kam aay'o mabbe e wiigo mabbe Malaa'ika'en dum biibe Allah rewbe, e wii go mabbe fahin Annabi Iisa dum binn gel Allah, e mi nonbo min bi'ataa non, masalan min bi'aayi Abdul Njaadir dum binn gel Allah ko Jeynabu dum binn gel Allah debbo.

Abdullaah: lincitango Allah bingel tan dum keferaaku, Allah bangii do wi "Yaa an Annabiijo wi'ube, Allah: oo o gooto, kanko tan woni nufeteedo, walanaa mo bidde walanaa mo bo dany'oowo, maana man o dany'aaka e o dany'aayi bo." Gooto fuh, walaa huun nde fuh nandataabo, nufeteedo: ha kala hajeji fuh. Ko moy wuli dum (yan

ηkiri) haηjiηa o hufrake, e ko daa o yankiraayi ragare suurawol ma nAllah ba ngiido wi fahin: “Jowomirawo walanaa mo bikkon e laata naaki mo bo (Allah) feerehawtaade be maako, ngam tolaatake no w oodu no Allha feere hawtanno mo daa ka la Allah fuh hertortono be ko'o tagi e daa foodotiral wadan no hakkunde maβbe, yeru: Allah o o yida tobnugo iyeede, nden Allah feere do bo yidaa toβbnugo iyee de man yakeman, ko maa her nokkuure man, sey be luura hakkund e maβbe.” Ha aayaka Allah βangiido sendiri hakkunde keeferaaku wadango Allah βingel be keferaa ku wiigo Allah en man bedubbe. Daliila feere fahin, ben laatinooβe donno rewa Laata hawtaande o g orgo laabdo saalihijjo be bi'aayi o βingel Allah e non ben hof raniib e rewugo ginnaaji be bi'aayi di bikkon Allah, e mobgal moodiβbe mashabaa ji nayido fuh be potti ha baabuwo on pukkitiido accini d iina islaam (murtaadde) to'o aay'i jowmirawo woodi βingel ni o fukki ti, e non bo to'o hawtani jowmirawo bo o fukkiti. Moodiβbe don se nndidira hakkunde kufruuji man dii didido.

Abdunnabi: sikey Allah βangiido don wi'a nder deftere muudum deddu nde: “**sikey noni walo'en Allah kulol e suno fuh walaa dow maβbe**”.

Abdullaah: bedon nuddini dum e dum goonga e min bi'a nonman, t an be rewataa ke, e min don yankira rewugo be hawtaande be Allah, e hawtangobe be jowmirawoko woni dowmaa yidungobe e yak taagobe e nuddingo karaa maaji maβbe, walaa yankiroowo karaa m aaji walo'en sey ben laatiibe yimbe bidi'aaku her diina Allah dum di ina sakaaha hakkunde mbottuli didi, nganda hakkunde macce didi, e ngoo ngaaku hakku nde pewe didi.

Abdunnabi: ben heferbe be ηuraanu jippi dow maβbe be lataakino be don seydo walaa dewetee do be goonga sey Allah, e bedonno pewna Nulaado Allah ^{(mojam ekisdam} _(tabutu dow muudum)), e bedon yankira ny'alnde ummungal e bedon pewna ηuraanuure, be don bi'a ηuraanuure du m siiri, e minon bo min don seydo Allah ogooto kaw tidiraawo wal anaamo, Bajjo Allah Muhammadu dum nulaado maako, βindon ng ondini ηuraanuure do dum ngonga, midon nuddini ny'alawmaare d ar ngal min don djuula e mi ndon suumo, nden kam noyni potnoto nmin be ben be nudinnayi lim taadumdō fuh?

Abdullaah: moodiβbe pate walaa luural ha dow on nuddindo Annab iijo her wanjgere e den fewnimo her wanjgere be hufraago maa k

o e islaama nastaa yi nder berde maako, non non on nuddindɔ reeta ɗuraanu nden o hufrani reeta maare, yeru: ontabitindɔ tawhiidi n den o yannkiri wajibaago hijju, wakkati nde yimbe feere salii wudn ugo kongol Annabiijo her hijju, Allah ɓangiidɔ jippini aayaka: “**ɗ on dow yimbe hijjugo her suudu kaaba ngam ɗowanaago jow miraa wo, ha on mardo bawɗe, e ko moy hufri accini hijjugo be maruko bawɗe, Allah ɓangiidɔ o jaynitiidɔ accini tagee fooji.**” E ko moy yan ɗkiri ummungal o hufrake dow pottal moodiɓbe, ngam maajum Allah ɓangiidɔ wi nder deftere maako ko moy nuddini yoga ɗuraanu n deno hufrani yoga maare haɗiɗa kanko woni keefero haɗan, jo wmirawo o umri yim be no jaba diina islaama ɗo mobgal maaka fu h koluuti sennditigo ka, yelika a ɗon nuddini ha on nuddindɔ ree ta ɗuraanu o hufrani reta maare o hufrake haɗanna?

Abdunnabi: mi ɗon tabitini ko mbiidaado ɗum ngoonga bo e ɗum l abɗum nde ɗuraanuure deddunde.

Abdullaah: to alatake adon gondini noni a ngondindɔ Annabiijo her hunnde nden o fewni ko'o wuli wajibaago julde, ko'o nuddini kala ko nuddinte fuh sey ummungal, kanko man ɗo o kefeero dow pottal moodiɓbe mas habaaji fuh, e ɗuraanuure deddunde wi non man ɗ o bako mbiinooden go, anndu tawhiidi ɗoo kanjum buri mawnugo f arilla haɗum ko Annabiijo waddi, e ɗum buran julde, jakka be hijju fuh, e noy to godɗo yankiri hunde ibgo e ɗi fiiji o hufrike ko daa o h uwi kala ɗum ko Nulaado Allah waddi fuh, toni o hufrani tawhiidi l atiindi diina Anna bo'en saaliibe fuh o hefnititaako na! Senuye woo dani Allah! Ee kaayefa ko mawnini ndedɗo majje re! Fahin, miccita seeda her sahaabo'en Annabiijo (^{mojam ekisdam} tabutu dow muudum), yaake de be kabi (honi) Linyol Haniifa (Bani haniifa), her nokkuure wi'etee n de yamaama, kambe man be silmino yaake Annabiijo, be ɗon seydi walaa dewetedɗo be goonga sey Allah, e Muhammadu bo ɗum nulaado maako, e bedon djuulae bedonno seetina fuh.

Abdunnabi: seke no kambe yimbe be yaake Musayla man bedonbi' a (seydo) Musaylama ɗum Annabojo, minon bo mindon bi'a (seydi) Annabiijo Muhammadu ɗum nulaado Allah, e walaa Annabojo f eere baawo maako.

Abdullaah: sike no ono on ɗon бага darajaaji yoga saalihi'en be yo ga Annabo'en beyoga Malaa'ika'n be yo ga sahaabo'en e tana maɓbe

fuh ha darajaaji Allah bangiido marɔo asamanji be lseɔi fuh, toni la take on baɔuɔo daraja goooɔo ha daraja Annbiijo o hufri, jawɔi ma ako dagake, e dagake waanjungo ny'i'am maako e nafaayimo kalim awol sahada e wlaa julde maako, e noy yaake on baɔtuɔo daraja maako ha daraja Allah bangiido ɔo kam ɔum tullan hallungo. E no nbo ben be Aliyu wuli be hiite (yiite), bepat be latakeno beɔon no aay'a diina, ɔum kam be ngonni yimbe Aliyu man be janngi her juud e sahaabo'en, sike no kambe be nuɔɔɔini her Aliyu yeru nuɔɔɔingoo m on her Abdul Njaadir e tana maako, e yaake noy sahaabo'en potti ɔo w waurngo be e hefnitaango maɔbe? Yelika a yikkan sahaabo'en po ttan dow hufriinkoo julbe bee na?! Walla a ɔo yikka noni nuɔɔɔinngoo her Sayyid (jaagooɔo) e yeru maako ɔum wonnitittaa tawhiidi, nuɔ ɔinngoo her Aliyu ɔum walaa ko wadatana (o hefnititaako)?

Do wi'e fahin: toni arannde en hufriinaaka koyna ngam moobugoo m abbe hakkunde cirku be fewnugoo nulaaɔo Allah e Njuraanu, e yan kir ngoo maɔbe ummungal e tana bolwaa ɔumɔo, nden kam ko woni mana baabuwol moodibbe kaɔi nder defte (kiitaon pukkitiido accin i diina islaama); kanko woni ɔjulɔo hufriido baawoo onasty nderdiin a islaama, nden be limti masalaaji ɔuɔɔi, gootel nder man fuh wurti nan sobajo muuɔum nder diina islaama, ha mi limtane kuuje pamar e ha on faggitiido ɔe, yeru kalimawol ha ɔum ko tikkinta jowmi ra wo bangiido o wi'a ngol be ɔemngal maako ko luuti nufaagoo ngol h a nder berde maako, ko o wolwa konngol be siido (wany'o, ɔjaafi) ko ma be fijirde. E non ben be Allah bangiido wi her hanje maɔbe: **“Wi'ubean nulaaɔo Allah yelika jowmirawoo be aayaaje maako e nu laaɔo maako on cancata(ɔansata), tata ngelditee hanjiija on hufriake bawoo iimaanu mon”**. Baawoo on laata keno on julbe. Ndaa beɔo Al lah bangiido inni labɔum tal be hufri baawoo iimaanaaku maɔbe, be latakeno be nulaaɔo Allah her konu Tabuuk, be mbii kongol ɔo dow yaake maɔbe be wny'otoɔe. Allah wiibe fahin haɔum ko'o inni ɔo w ɔem ngal banuu israa iilinkooɔe hawtaande be silmungoo ma bbe e huwungoo kuude boɔɔe e be ann ɔal maɔbe be mbii Annabi muus a: Waaɔan min dewe teɔo”. e kongol yoga nder sahaabo'en Anna biijo waaɔan min leggal ngal min bilat kafaji amin ngam min keɔa b arka, nden Annabiijo o huni o wi ɔooɔo ɔum yeru kongol yimbe Annabi Muusa bee Bani israa iilinkooɔe nde be mbiimo"waɔan m

in dewe teedo feere banano be mariri reweteefe feere feere".

Abdunnab: sike banuu israa iilikoobe, e ben ben y'amube Annabiijo no wadanabe leggal Anwaad' be hufraaki bo be maajum.

Abdullaah: jawaabu man ben y'abufe Annabi Muusa be Annabiijo Muhammadu fuh be huwaayi dum ko ben man y'ami man, wonndo be gadiino dumni daabe hufraake, tonibe lutino umroore Annabiijo h a dum ko'o hadibe, to be jogitino lekki anwaad' dabe hufraakeno.

Abdunnabi: jibdu feere don fahin, kanjum woni nissa Usaama bii J ayd, Allah hinnomo, wakkati o mbari on biido kalimawol sahaada: Laa Ilaaha Illallaah; Annabiijo yankiri dow Usaama man barungo maako on biido kalimawol sahaada ngol, Nulaado Allah wi: **"a mba rimo baawo o wii ngol: Laailaaha illallaah?"** Imam Buhaari.

E non fahin kongol Nulaado Allah ^(mojam ekisdam tabutu dow muudum) wi: **"mi umraama nomi haba be yimbe ha tobe seydaake walaadewteedo sey Alah, nobe mbi'a Laa ilaaha illallah"**. Imam Muslim. Jottakam noy mi boobirta diido hadiiseeje didi be dumko mbiidaado? hannditam Allah hannde.

Abdullaah: en anndi Annabiijo o habi be yahuuda'en bedon mbi'a kalimawol sahaada e o danggi iyaaluuji mabbe be wiingo mabbe kalimawo sahaada man, e nonbo sahaabo'en Annabiijo be habi be Bani H aniifa alhaali mabbe bedon seydi deweteedo walaa sey Allah eAnnabiijo Muhammadu bo dum nulaado maako, be donno djuula, e non non ben be Aliyu wuli be yiite, a don nuddi on pewnudo ummungal do dago waaju ngo y'ii'am maako (mbarungomo), ko daa o wi kalimawol sahaada, e ko moy wuli ruknuwol nder ruknuuji dii na islaama o wareteedo ko daa o don wi'akalimawol sahaada, yaake noy kalimawol man nafataamo to'o wuli lisaal nder lise diina sakkon tamaa to'o wuli tawhiidi kam, kayri woni asli e hoore diina islaama e dum man woni diina nulaabe fuh?! Yelika a faamaayi mana hadiiseeji do. Hadiisewol Usaama: o mbari goddo on aay'udo islaamaaku, ngam o yikki oodo manwi ingol ngam hisna y'ii'am maako be djawdi maako, e on mbanngido islaamaaku bo darotono hatowannganimo yake maako dum ko hollata wurtaago maako diina do, Allah bangiido wi: **"Yaa o non nuddinbe t o'on djahi her Jihaadi mbanginane ha yaake yimbeman"**. Manaaman tabite dow yake mabbe. Usaama mbara taano mo ha to wannganimo yaake maako no, nden to wannganimo dum ko luti diina o wa ramo, toni ngam goddowi ngol warataake no daa walaa faa'ida inungo ha

aayaaka tabitine yaake mabbe tawon.

E non hadiisewol didabol mana man yeru dumko mbiden ha hadiise wol artungol, on bangindo tawhiidi be isllama do wajibo accugo mo ha to wangani yimbe yaake maako, sey to wanngani yimbe dum ko luuti ko ruddititta diina, daliila man kongolnulaado Allah mo jam e kisdam tabutu dow muudum o wi: “**A warimo baawo o wi Laa ilaaha Illaah**”. Imam Buhaari. Annabiijo (^{mojam ekisdam} tabutu dow muudum) wi: “**mi umraama no mi haaba be yimbe ha tobe mbii Laa ilaaha illaah**”. Imam Muslim. Annabiij o man kanko wi: “**Ko toy on potti be hawaarijinkooobe mbareebe**”. Al Bu haari. Be hawtaade kambe furi yimbe fuh dewal be simtirgo wartira, ha ma sahaabo'en don yawna (famdina) dewe mabbe to begii dewe mabbe e hakke duudungo dewe mabbekanbe man her sahaabo'en be janngi di ina man, be man fuhkalimawol Laa ilaaha illaah nafaayibe walaa duudu ngo dewal mabbe hadaayi warugobe wakkati fiti nawanngi.

Abdunnabi: dume mbi'ata her dum ko tabiti her nulaado Allah (^{mojam ekisdam} tabutu dow muudum): noni yimbe ny'ande darngal be doggitira Annabi Aadam nden AnnabiNuuh nden Annabi Ibraahim nden Annabi Muusa nden Annabi Iisa bedo be fuh be yeldito, ha to yottake Anabiij o Muhammadu (^{mojam ekisdam} tabutu dow muudum). Nden kam dabbitirgo walliinde ha ko luuti her jowmirawo dum lataaki dum cirku.

Abdullah: a cillindiri mas'alaman, doggitirgo goddo geto jalirido kam min yankirtaadam, yeru: no Allah bangiido wi ha njissa Annabi Muusa be mbandirawo maako nde Annabi Muusa tawimo o don no haaba be goddo mo wonaayi mo ibgo eleny'ol mabbe: “**On moleny'ol maak o do dokkitira mo dow on mo wonaayi mo ibgo eleny'ol mabbe**”. Fa hin yeru no goddo doggitirta ha yimbe maako her habre e tana habre fuh her kuuje de'o woondi bawde dow muudum, mi non kam min don yankirana on doggitirgo her nabriije den de ibgo e walo'en, ko ma baawo mabbe e nden bo her kuuje de be ngalaa bawde dow muudu m sey jowmirawo tan mari bawde dow maajum, yimbe don doggitira Annabo'en ny'ande darngal, ngam be toro Allah no'o horsita jeyaa be ngam ndar nde man nde jooti heba yimbe Aljanna ma nastaka e yimbe yiite bo nasta nge, ngam saatungo e hulnaare darornde darngal, dum kam dagiidum ha duuniya be laahira fuh, no a warana goddo saalihiijo a do joododi be maako o nonana wolde ma, a wi'a mo tora nam Allah, bana sahaabo'en be latake no bedon toro mo do'a yaake ge

edam maako (mojam ekisdam tabutu dow muudum) amma baawo mayde maako dagataako sam sam, be la taaki no bedon yaha her jhariire maako be toroomo her maare, bediibe ummatoore nde be lataaki no bedon n y'enganufago jhariire Anabiijo ngam wadugo do'a her maare.

Abdunnabi: dume mbi'ata her jhissa Annabi Ibraahiim, wakkati heefer be sakkini mo nder yiite, nden Malaa'ikaajo Jibriil fe'animo dow hawa , Jibriil ya'abibo a do mari haje na? Annabi Ibraahiim wi mo to ha maa kam mi walaa haje, toni doggitir go Malaa'ika Jibriil dum keeferaaku ko dum hawtan ngo Allah daa o fe'intano dow maako dum man! Nduudo jibdu yeru jibdu aran ndeeru; hadiisewol man saahaaki, eto 'en fottini ngol saahiingol bo, Jibriil fe'ini dow maako hun nde nde o waa wata nafirngo mo ibgo e muudum, bano Allah bangiido wi:“

Mo anndini Annabiijo do'o saata sembeejo” kanko woni Jibriil mo jam e kisdam tabutu dow muudum, wonndo Allah seniido du nganin o Malaa'ikaajo Jibriila do no'o hosa yiite nge be siryani Annabi Ibraahim beko woni sera maake fuh ibgo e lesdi e kooseje nden o wub oodum her fuunaange ko hirnaage da dum salortaa mo sam, doo kam do nandi yeru on mardo yaake jaaynitiido, nden o wi'a to'on m aranan haaje doo ndaado jawdi'am hosu a humtinira herhajema, nden o sali o reeni ha yaake jowmirawo waddanimo djawdi ndi wal aa wajoore ibgo e goddo fuh, wi'am kadi toy doggtirgo goddo latii dum dum hawtango Allah bangiido e cirku dum gattaa jotta?!

Anndu, Allah hannde yaa an nderdam heferbe ben be Annabiijo nulaa her muudum'en cirku mabbe buri hoyungo diininta cirku yimbe jam anu hannde ngam kuje tati: -- Arande wolman: Arannde'en latakano be hawtantaa Allah sey yaake hoyeende, ammaa yaake sadeende be l abbinana jowmirawo dewal mabbe, ngam daliila kongolAllah seniido: “Be latakano tobe wa'akke kobowa (kobeeje) yeru batooje mawde , be labbinana Allah seniido ha dewal, e to jowmirawo hisniibe be jip pake her ny'ol de sey be hufranoo mo (Allah). E kongol maako kank o jowmirawo dedduo:“**To mbempeyy'e mawake be (hippi dow mabbe) sey be toroo Allah seniido alhaali mabbe bela binbe diina, e to o hisniibe bo fago e ny'olde don nder mabbe boojooobe diina, walaa mo wulata aayaaje jowmirawo sey on latiido mawnitiiio e doodo hufra akiijo.**” Heferbe ben be Annabiijo nula her muudum en be latakano b edon toro Allahseniido haw taande be kuuje feere wakkati hoyeende

, ammaa wakkati sadeende kam be rewa Allah bangiidò tan alhaali mabbe be labinbe diina, be gejjita hoho bbe mabbe, amma heferbe jamanu hannde bedon dewa ko luti Allah yaake hoyee nde be yaake sadeende fuh, to hunde billorakebe be bi'a: yaa nulaado Allah, yaa H useini e tana mabbe, sike be faamata bolwaa dum do?

Didabol manbo: Arannde'en belatake bedonno rewa Allah hawtaan de e yimbe ba dinaabe her maako, Annaboojo ko Waloojo ko Mala a'ikaajo, ko dow koburi famdugo, hayre ko leggal dowa niingal All ah bangiidò e ngal yeddataa mo bo, amma yimbe djamanu men ben don dewa yimbe latiibe burdube hallungo fasikaare, on latiido do yi kka kulol Allah maako buri hoyugo diininta on gi'andò fasikaare m aako ndeno do tokkimo.

Tatabol maajibo: mobgal kala heferbe yaake Annabiijo fuh her tawhii d al uluhiyya ko wi'ete wootidngò her dewal, cirku mabbe lataaki her tawhiid rubuubiyya, ko luuti cirku heferbe sakitiibe (ragare'en), cirku ukkiingu man burna man her tawhiid rubuubiyya, e nonbo bedon hawt ana Allah her tawhiid al uluhiyya, bedon bi'a 'Dabi'a'on tagata kannga firilito her fiiji kawnu fuh ibgo mayugo e ibgo e yeediti ngo...

Yelika mitimminan wolde am be innungo (wolwangoma) hala masal a makka masinfamnete ko saali doo fuh, kanka woni: anndu tawhidi do dum nuddinki ibgo e ber de, e wolwugo be demngal e huwugo be terde, to gootel nder mandò losini nder kuuje tatido (nuuddin ki be 6 erde, wolwungo be demngal e hutinirgo be terde) o lataaki o djuuldò tan, toni o anndi twhiidi nden o hutiniraayi kanko man o kefeero do yliido accini ngoonga, Firawna be Iblis fuh hufri ngam dooylaango goonga. Yimbe do wada bofol her doo, duddum masin, be mbi'a yoo: doodo dum goonga sike mi non kam min mbaawata hungo dum, du m kam dum dagataago ha yimbe wuro a minko yimbe lesdi amin e k o nandi be maajum, do kam sey tobe yerdi, sey estabe ngam rentaago sarru mabbe. Kanko miskin jodo o'anndaa burnaa mawbe keferaaku bedon anndi goonga be salooka tan, e be accaayi ngoonga man do se y ngam ngeldi tampufi, Allah seniido wi: “be soori aayaaje Allah bangiidò be saman pamaro masin wi'ete duuniya, e be paddi laawol Allah, hallii dum ko be ngatta**”. Ko moy hutiniri tawhiidi be no wan ngi nden o famataa maanaa tawhiidi man e o nuddinaayi ndi nder ber de maako oo kam o naafikiijo, o tullankeefero laba keefe raakuujo h**

allugo, ngam kongol Allah bangiido: “**Noni nafiki'en beḍo ngoni ha l es yiite jahannama**”. Masala kado ka wanngante to'a joodi a miccita ke ha dum ko wo ni her demle yimbe, a yi'a on anndu do goonga o a cca hutinrango ka ngam hultorgo taa duuniya maako usto, yeru Njaru un, ko maa djaahu maako, yeru Haamaan, ko laamu maako, yeru Firawna, a yi'a on ko tinirando tawhiidi man ha bangudum tan, ha ko su udi ndi walaa, yeru Naafiki'en, to'a y'amimo dum ko'o nudfi nder ber de maa ko a tawa walaa ko'oanndi.

Do dow ma faamungo aayaaje didido de ibgo e deftere Allah seniido: Aaya arandeha: aayaa saalikado kanka woni: “**Taata ngelditee hanjiija a on hufrake baawo iimaanaaku mon**”. To'a anndi don nder yoga ha bube habre mabbitigo Ruumhawtaade be Annabijjo (^{mojam ekisdam} tabutu dow muudum), be hufri daliila kalimawol be mbiingol alhaali mabbe be djaafoto obe, nden ko wonanima on mbi'andokalimawol keeferaaku ko konngul keeferaaku ngam taa djawdi maako usto ko maa ngam daraja maako taa usto ko on ngam way'ne on, dum buran kalimawol godd o wolwi ngol ngam fijirde, burnaa fuh on wolwa hunde ngam o jaln a yimbe o taskiti taa ko dum nder berde maako, amma on mbolwad o keeferaaku ko'o hutinra keeferaaku ngam kulol ko ngam tam maago dum kowoni her yimbe, do kam o gondini seydaanu her iina maagel, Allah seniido wi: “**Seydaanu don iina no'on talakaaku e gel umra'on (maawaago) waranngo gedde**.” E hultori iina seydaanu, Allah bangiidowi: “**do dum iina seydaanu gel do hulna walo'en maagel**.” E o gondinaayi iina huba hinnayeejo: “**Jomirawo do iinanaon y aafuye maako be moy'ye maako**.” O hultoraayi iina on laatiido ma wnitiido: “**Taata kultereebe kule yam toni on latake min on nudfi kam**.” Yelika do yidi on mo yaake muu dum niikam no'o wona wal oojo huu ba hinnayeejo ko'o wonan waloojo sey daanu yel?!

Aaya didababo: kongol Allah seniido: “**Ko moy hufrani Allah seniido o baawo nuddinki maako, sey on latiido o yaado amma berde maak o kam dotabitini iimaanaa ku, amma ko moy wanngini keeferaaku wanngingi, tabiti dow maako tikkere Allah seniido e o siryanake be yanggada mawka ha alaaahira**”. Hadu Allah yelditaayi goo to fuh nder beyaton, sey on mo berde muudum de'itiri be iimaanaaku, amma ta na maako kam; ngam kulol ko ngam tammu nde ko ngam wayne ko ngam endam leny'ol maako ko ngam lesdi maako ko ngam djawdi m

aako ko ngam wanyɔnogo ngam tana ko limtaado, sey on dolaado, aaya man do holla'en doleego wadataa sey ha wolde be huwugo, a mma nuddinki ki nder berde kam goddo fuh fotaayi doola goddo. E aaya feere Allah seniido wi: **“Bolwaa dum do ngam begidi ngeedam duuniya do dow ngeedam alahira, noni jowmirawo bo o hannditaa ko ben latiibe heeferbe.”** Allah senido holli'en yanggada do naa ngam nuddinngi, e naa ngam majjere be ngayngu diina ko yidugo mabb e keferaaku, innama ngam o mari gedal her duuniya nden o burni ndu dow diina maako be laahira. Allah woni anndudo.

Baawodon fuh wadaayi ko berde delma hejjida her Allah o hanndi tande, no'a tuu ba a wartana jowmirawo a lorto ha dow dumko ngo nda dow muudum, no woni fiikam dum kulniidum jamum, e dum masala mawka masin, e masiibowol ma pinndi wol.

Abdunnabi: Allah am mituubi mi wartani ma, mi seyda ke walaa dew teedo sey an, emi don seyda oo Annabiijo Muhammadu dum nulaad o ma (Allah), e mi hufranake kala dumko mi latino mi rewanno ibgo e gaa'en maada, mi don tore Allah ama no'ayafa nam ha dum ko sal i, no'a wadanayam be en ndam ma les hinnuye ma e yafuyema, Allah am a tabiti nami dow tawhiidi e dow ajiida labka ha nyan de mi fotta be ma, e mi don toro Allah nowarje yaa an derdam Abdulla ha n asihaaku maado e no'o warjore hayru dow nasahaaku ma, ngam diina ma dum diina nasahaaku, e yan kirko ma ha dum ko mi woni dow muudum, kanjum woni innde Abdunnabi, mido anndine daga hannde mi wayli inde am nde warti (**Abdurrahmaan**), e dow yankirko ma do w halleende suudinde nde mi wonno dow muudum, kanjum woni k abbe ma jjudu daa tomi maayirino be maaje fuh mitinaaki.

Amma mi yidi miyabe nyamol ragarewol, kangol woni hollitam ha a yoga nder kuuje jankiraade ha nder diina, e yimbe do mbofa her maaje masin.

Abdullaah: walaa gacce, minani, an bo hokkam nandema:

❖ Midon rentine no'a wada alaama ma an kam yaktaago masa laaji lu uraandi ha nder Nuraanu be sunna Annabiijo fuh tan a tokkataa, nden haajiya masalaajiman Allah tan woni anndudo tawiilu maaji, noni alaa ma ma yowona alaama ben gasube(lollube) her anndal, kambe man be don bi'a her aayaaje nanndude doo : **“Min nuddini de (aayaaje) man pat daga jowmirawo”**. E her luuradum her Sunna Nulaado Allah bo: **“Ac**

cu dūm ko'a sekat haḍūm ko'a sekata”. Ahamad bee Tirmidī. E kongol maako: “ko moy renti accini njibduuji hañjiña o barridīni diina maako be ne ḍḍaaku maako, e ko moy ukki nder njibduuji fuh hañjiña o ukkake nder haraam.” Pottaangol dow muuḍum. E kongol maako: “ko woni hakke (aybe) kam dūm ko billima ha nder berdema, -maana man nafsumaa ḍofele ha kuungal ngal ngadata man- e aḍo wanxi yim be no ḍillito dow muuḍum”. E kongal Nulaaḍo Allah ^(mojam ekisdam tabutu dow muuḍum) wi: “y'amu berde ma, e y'amu nafsu ma nde tati- ko woni mboodeenga kam dūm ko nafsu ma mari de'itaare her muuḍum, nden berde ma lorti lortini her maajum, ko da yimbe fiti-fiti ni ma.” Imam Hamad.

❖ Mido rentini tokkago gidaade nafsu, noni jowmirawo o rentini yimbe ibgo e tokkaago gidaade nafsu, be kongal maako: “Ayi'aayina an Annabiijo on jogitiido gidaade nafsu maako deweteedo maako”. Maana man ha o warti o do rewa gidaade maako.

❖ Mi rentini ma djinnanko worbe e miijooji (raayuuji), dow dūm ko artube ngonidow muuḍum, dūm mando dūm heedan hakkunde neddo be goonga, noni goonga do dūm faljere muuminiijo e ko hato y o tawi nde (Hikima man) kanko buri hana ngo nde, Allah bangiid o wi: “To wi'aa ma be tokke dūm ko Allah seniido djippini, sey be bi'abe min yaktoto ha dūm ko min tawi abbiraafe amin dow muuḍum, ko daa dūm ko abbiraafe mon ngoni dow muuḍum do dūm mijere, yelik on kakkiltaa ko seeda e on hannditaa ko bo na”.

❖ Mi rentini ma nanndidinaako be heferbe, ngam kanjum woni hor e masiibo, Annabiijo ^(mojam ekisdam tabutu dow muuḍum) wi: “Ko moy nanndidini be yimbefuh, o latake o nder mabbe”. Abuu Daawuud.

❖ Mi rentini ma no'a wakkilo dow ko luuti her Allah seniido, jowmirawo seniido wi: “Ko moy wakkili dow jowmirawo, kanko man o he'iimo”.

❖ Taata dōwtana tagaado ngam yeddungo tagoowo, Annabiijo ^(mojam ekisdam tabutu dow muuḍum) wi: “dōwanago tagoowo walaa ha dūm ko tikkinta tagoowo”.

❖ Do dow ma hallungo gikke her jowmirawo, ngam jowmirawo seniido wi her ha diisewol ḡudsīn kewol: “Min midon her jeyaado'am numirtayam”. Mana man to'a numira jowmirawo hayru ma a tawan mo ton e to aḍo yikkira mo kalluḍum bo a tawan mo ton, dedey no' a numirta mo. Pottaangol dow muuḍum.

- ❖ Mi rentinima ßornaango halagaare ko karlol ngam rentoraago fe' aanoooji daga yeeso di'ukkaaki, Annabiijo (^{mojam ekisdam} tabutu dow muudum) wi: “**ko moy bilihunde sey o wakkile her maare**”. Imam Timidji.
 - ❖ Mi ðon rentine barkininoraango be kaay'e (kaa'e) ko ledde, ko b atte kuuje gene (kiidde), ko ny'ibalooji, ko fudngooji, ngam dum m an dum cirku.
 - ❖ Mi ðon rentine mboda (wodaango) be jokitaango nyalde fere ko kuuje feere to'oyiideni ko'o wadi de o walaa saa'a nyalawmaare m an, dum cirku, Annabiijo (^{mojam ekisdam} tabutu dow muudum) wi: “**Mboda dum cirk, mboda dum cirk, nde tati**.” Abuu Daawuud.
 - ❖ Mi ðon rentine ngodingo sirooße be larndoobe, ßen aany'oobe a ndal ngaybu (anndu ko wirnii, suudi), e ßen winndoobe her djarii daaji mburtina burjuuji fuh, e kala burjuwol fuh saa'a muudum e s oyde saa'a muudum fuh, e ngondingobe her majum fuh dum cirk, ngam walaa mo anndi ko suudi sey jowmirawo tan.
 - ❖ Mi ðon rentine ha fahin, lincititgo tobo her koode ko her fasluuji , ngam dum cirku, ko woni fiikam a lincita fii tobnongo iyeende her jowmirawo tan.
 - ❖ Ha fahin midon rentine hunoraago be ko luuti innde Allah, ko d um dume e no dum mawniri fuh, ngam joli ha hadiisewol Annabii jo (^{mojam ekisdam} tabutu dow muudum) wi: “**Ko moy hunori be ko luuti innde jowmirawo hanjiija o hufranake mo (Allah)**.” Imam Hamda.
- Dagataako hunoraago be Annabiijo ko be Amaanaaku, ko be nedda aku ko be daande maako, ko be ngedam maako.
- ❖ Mi ðon rentine ha fahin, hudungo djamanu (wakkati), e hudungo henndu, e hudungo naange, ko peewol, ko nguleeli, ngam hudu n go dum ni dum hudungo jowmi rawo ngam kanko tagi dum fuh.
 - ❖ Mi ðon rentine be kalimawol (tomi'anndino, wonndoo niinokam d aaniikam lataaki) ngam msiibo wapima ngolman ngol mabbitan ku ude seydaanu, e nden bo dum fe'anango her hodiuroore Allah ßangiif o, nden kam to fe'aano hebi (wapake) neddo kam yo no'o wi'a: “baw de (hoddiuroore) jowmirawo e dumko o mooyi bo latoto (ukkoto)”.
 - ❖ Daaya jokitaago Nabbriije bo djuulirde, ngam dagataako juulu ng o her djuulur nde nde nabriire ngoni nder muudum, ngam ko jaba her Aa'ica kore Nulaado Allaho wi: “Annabiijo (^{mojam ekisdam} tabutu dow muudum) wi, alhaali maako odon nder deddere wade: “**Allahseniido naali yahuu**

dankooḃe be nasraanikoḃe ngam jogitaango maḃḃe ḡabriiḡe Anna bo'en maḃḃe djuulirḡe, o ḡo rentina yimḃe dow waḡu ngo non man ḡo." **Nden Aa'ica wi:** "Ndaa sahaabon mahanno ḡabriire Annabiijo ḃe bankina nde. Al Buhaari. Nulaadḡo Allah wi:fahin: "Ummaatooḡe lati noode yeeso mon, ḃe latake no ḃedon jokito hawriḡe Annabo'en ma ḃḃe be Saalihi'en maḃḃe Djuulir ḡe, etaata djoki te Hawriiḡe ḡum D juulirḡe, midon hada on ḡum man ḡo". Abu Daawuud

❖ Renta ngondinngo hadiiseeḡi ḡibe lincitita her Annabiijo alhaali maḃḃe ḃe fewoḃe, ha ko larani solnungo yimḃe her waḡungo tawa ssulu be djaati Annabiijo ko be Saalihi'en ḃe ibgo e Ummatore maa ko. Diidḡo hadiiseeḡi ḡum fewredi libaadḡedow Annabiijo, yeru: " N gaḡḡe tawssulu (sonagal) be jaahi'am ngam jaahi'amki mawki her j omirawo". Nder maaji fahin: "Toni fiiji tampini on e ḡi sadani on ḡ oggitireher yimḃe ḡabriiḡe." ḡon nder maaji fahin: "Toni gooto mon fuh o wo'inni numo maako her hayre ndaa nde nafanmo." E nder ha diiseeḡe pewaadḡi dow maako man: "Jowmirawo ḡon wakkila Malaa 'ikaajo ha dow kala ḡabriire walooḡo fuh ngam o humtana yimḃe ha jeeḡi maḃḃe." E tana diidḡo mboolwe.

❖ Ragare manni midon rentine be darnungo seyoḡi be ḡumngo wi'e te munaasa batḡi diina, yeru: Mawlidi Annabiijo, e nyande Israa'u be Miiraaju, e ko nandi be man. Ngam darnungo seyo be ḡum man ḡoo ḡum wala daliila ha nder diina islaamadum tabitaayi yake Ann abiijo e walaa yaake sahaabo'en maako ḃen latinoḃe yitḃe Annabiij o kala yiide fuh, ḃe latake ḃe donno solani yaktaako Annabiijo kala eelan nde fuh ha yaktaa ngo ḃo, e to ḡum ḡonno waḡḡe daa en tawa nno be ḡonno waḡḡe ḡum, ngam ḃe latiibe dadḃe her kuudḡe hayru fuh.

Kalimawol Sahaada

Ngoldoo kalimawol ngoldo moobi ruknuuji didi: ruknuwol arande wol, (*Laa ilaaha*), maana man riiwungo kala dewal be goonga fuh ha koluuti jowmirawo bangiido tan. **Didabol man:** tabitinningo kala dewal be goonga fuh her jowmirawo seniido tan. Allah bangiido wi nder deftere muudum deddu nde: “*Wakkati nde Annabi Ibraahim o wi saaromaako e yimbe maako noni min mi barridinake ha kala dum ko deweton, sey on tagu d’oyam e kan ko man o handitit tam her laawol boociingol.*” E he’ataa rewungo Allah sey be labinngon dewal man ngam Allah tan. Tawhiidi bii aadamaajo sahataako sey t o’o hawti dum be barridi naago ibgoe cirku be yimbe keeferaaku. Fillaama ha nder Batte yowoni (hadiis), noni mabbitirngel Aljanna dum kalimawolLaa ilaaha Illaah, yelika kala on mo wingol fuh o he nake mabbi tanee ngo dabbudeAljanna na? Wi’aaaba ha Wahab bii Munabbi Allah hinu mo, lataaki na (*Laa Ilaahailalaah*) woni mab bi tirdum Aljanna na? O wi: ee non, sike kala mabbitirngel fuh do mari ny’ii’e, to waddi mabbitirngel mangel ny’ii’e be mabbitane, a mma tongel walaa ny’ii’e kam o mbbitantaake.

Joli her Annabiijo (^{mojam ekisdam} tabutu dow muudum) hadiiseeji dufdi, kollandi ny’ii’e mabbitirngel Aljanna yeru :her kongol maako: “*Ko moy wi: Laa ilaa ha illalaahodo labbini ngol...*”, “*odo yanjini ngol nder berde maako*”, “*odon wi’a ngol be goonga ha nder berde maako...*” e konanndi be maaji, dii fuh didon jonngitini nastu ngo aljanna dow andu ngo maa na kalimawol man, e tabitigo dow maangol ha maayde, e yankina na n ngo maana ma ngol e tana bolwaadum do.

Nder mobgal daliilaaji do moodibbe mburtini sardu laa ilaaha illal aah dole sey tofikawti, e bo be soynde woodu ngo ka d’ooji (ndiiw ooji) ngol, heba ngol laa to dum mabbitirngel Aljanna, e heba ngol nafa soobaajo mangol, diido sarduuji ngoni ny’ii’e mabbitirngel Aljanna, kanji ngoni:

Anndal Kala kalimawol fuh don mari maana, do dow maako anndu ngo maana (*Laa ilaaha illalaah*) andal ndii wanngal majjere, kanju m woni: riiwugo kala dewal fuh ko luuti her jowmirawo tan, e tabi tingo dewal her jowmi rawo seniido, Allah bangiido wi: “*Koy naa o n seydiido be goonga alhaa li mabbe bo be anndube.*” e kongol Annabiijo (^{mojam ekisdam} tabutu dow muudum) wi: “*Ko moy mayi o do anndi maana Laa*

ilaaha illalaah o nasti Aljanna.” Muslim.

Yaŋiin Kanjum woni yaŋiŋinngo tabititki be maana kalmiawol sa haada, ngam ngol jabata seko her mangol, walaa gikke, walaa lortil ortingo, dō dow maako no ngol daro dow yaŋiin tabititki ta'uki be t abititngo magol, jow mirawo seniido wi ha sifaaji muumini'en: “**No ni muumini'en ben latiiɓe nuddinɓe Allah ɓangiido e nuuladō Allah , nden ɓe sekaayi her maajum, ɓe koni be djawle maɓɓe be nafsuuji maɓɓe ngam laawol Allah, ɓeedō kan ɓe ngoni ngon dūɓe.**” E he'an taamo wolwugo ngol tan, sey to hawtibe nuddinngo ibgo e berde maako, toni o wɗaayi non mando nden kam o naafikiijo tan, Annab iijo ^(mojam ekisdam tabutu dow muudum): “**Mi seyda ke walaa dewteedō be goonga sey Allah ɓangiido, e min bo mi seydake mi nulaadō Allah, walaa jeyaadō Allah mayata dow muudum e nden o sekaayi her magol sey o nasti Aljanna.**” Muslim.

Djabugo Toni'a anndi e yaŋiŋini, dō handi ngal dō anndal yaŋiin wal go ngal mara batte, kanjum man dūm don lato be jabugo dūm ko ngol dō kali mawol man dabbiti be berde e ibgo e dem ngal, ko moy rudditi y'ewnaandu tawhiidi o jabantaake kuude maako, accuma o keefeeru tan, ko rudditit ngo man lati ngam sababu mawnitaar e ko ngam sababu ɓeetaare ko ngam nganyaandi, jowmirawo wi ha haŋɓe ɓen ruddititɓe ngol ngam mawnitaare: “**ɓe latakeno toɓe m bi'a maɓe walaa dewteedō be goonga sey Allah ɓangiido tan, sey ngi'aabe alhaali maɓɓe ɓe dō mawnito acci ni jabungo goonga man gol.**”

Dowanaa ngol Wodani ngol (kalimawol tawhiidi) dōwana ngo ngol no wanni timmididki, dūmdoo woni mana haŋiŋinngewol kalimawol man, e kanjum woni suura banngudo djey kalimawol man, dūm man dūm don tabita be huwu ngo dūm ko Allah magiido umri ibgo e cariya maako, e accungo mobkal dūm ko'o hadi fuh, banano Allah ɓangiido wi: “**Ko moy silmi nasti diina islaama fuh e huusitini yeso maako her jowmirawo nden alhaali maako o mboodindo haŋiŋa o djogitake lawol bociingol yo woni diina islaama, e annde bo mobgal fiiji fuh wartorde muudum her jowmirawo.**” Doodō wi'ete timmoon de boocaango her tawhiidi.

Goongaagu Ngoondungo ha wingo ngol, yo woni no nglo riiwa did du maangol wi'e te naafikaare be fewre, ngam on biido ngol be de

mngal maako tan nden berde maako bo don fewni ngol o latiido nii kam hañiña nafikiijo tan, kowoni daliila man bo dum kongol Allah bangiido her ny'engu go nafiki'en: “**Bedon mbi'a be demle mañbe d'umko lataaki her berde mañbe.**”

Yidungo ngol Don dow muuminiijo yidungo kalimawol ngol, e don dow maako huuti nirgo be ko ngol umri e ko ngol hadi, oyida yim be maagol ngam yidubeha lamangol e hutinrobe ngol, alaama yidungo jeyaado her tagoowo dum kanjum woni handingo yidiraabe Allah ko daadam wapootiri (lutootiri) be gidaade nafsu maako, e hengo ben be Allah e Nulaado maa ko henni, e honnako ben honniif e Allah, e yaktaago Nulaado Allah, e tefindaango batte maako, e djabungo kanda mangol.

Labbingo Taa'o muuya be maangol ko luti dabbitko yeso Allah, jo wmirawo dedduo wi: “**Walaa kobe umraani sey be nuddina Allah bangiido yake mañbebe labbinbe deweeji mañbe, e kanko jowmira wo diina saka sakaaha woodani.**” E kongol nulaado Allah (mojam ekisdam tabutu dow muudum) wi: “**Noni jowmirawo o harmini yiite dow on mbiido Laa ilaaha illalaah nden odon dabbita (muyiri) be mangol man ngam Allah bangiido.**” Al Buhaari.

SEYDAANGO ANNABIJO MUHAMMAD U DUM NULAADO ALLAH

To goddo mayi odon jarribe nder nabriire maako e o yabe ny'amde tati, toni'o djaabi de ma o hisi, etoni o djaabaa gidebo o halkii, don nder y'amde man: mo wi'ete nulaado her mon? (Mowoni Annabiijo mon), walaa mo djaabotoo dow man sey moAllah foondi daga duu niya o huuri be sarduuji maangol e tabitini mo e lonnginimo ngol ha nder hawriire maako, nden ngol nafamo her laahira maako nyann de djawdi be sibbe fuh nafataa. Sarduuji maangol woni:

Dowanaango Annabiijo Muhammadu mo jam e kisdam tabutu dow muudum ha dumko o umri Her nokkuure Allah bangiido umri'en her dwtanaango mo her muudum, Allah bangiido wi: “**ko moy do wtani Annabiijo Allah hañiña o dwanake Allah bangiido.**” Allah seniido wi fahin: “**Wiibe an Annabiijo toni on latake Allah bangiido on onngidi kam nden kam tokkeeyam jowmirawo yida'on.**” Noyoftii nastungo Aljanna don djonggiti be noyoftii her dwtanaango Alla

h bangiido. Annabiijo (^{mojam ekisdam} tabutu dow muudum) wi: “Kala ummatoore am fuh nastan Aljanna sey on saliido. Be bi'atamo yaa an Nulaado Allah: moyni salotoo nastungo Aljanna? O wiiɓe: ko moy dowaniya m nasti Aljannae ko moy luutaniyam bo o Sali nastungo Aljanna.”

Al Buhaari. On latiido don yidi nulaado Allah don dow maako dowana a go mo, ngam anndu dowaare doo dum benndalooje yiide, kanju m woni daliila labka her yiide.

Ngoondingo Annabiijo ha dum ko'o wi Ko moy fewni hunnde sahii nde ibgo e nulaado Allah ngam gidaade nafsu maako ko ngam suun ooji maako, haŋjiŋa o fewni Allah be nu laado muudum fuh, ngam anndu Annabiijo - Allah reenimo o accini mbooful e fewre, Allah ɓa ngiido wi: “Annabiijo oo o wolwataa gidaade nafsu maako”.

Luuncitaango accina dum ko'o hadi O fuddira be gedde burde ma wnungo, kanje ngoni hawtanngo Allahbangiido (cirku) e nden o tok kitina gedde mawde kalkooje, e nden gedde pamare e kuje ngyaad e, dedey fodde yiide djuuldo Annabijojiimaanaaku maako besdorto, to'imaanaaku maako besdake bo jowmirawo yiitna mo kuude saali hiije, wayinamo keeferaaku e faasikaare e gedde fuh.

Taa o rewa Allah sey be dumko o Annabiijo waddi Ko woni Asli ha dewal kam hadungo dewal, dagan taako goddo re wa Allah sey be dum ko wari her nulaado Allah (^{mojam ekisdam} tabutu dow muudum). Annabiijo (^{mojam ekisdam} tabutu dow muudum) wi: ko moy huwi kuungal nden min umraayi ngal sey ngal laa to ngal rudditangal, ngal jabataake.” Imam Muslim fillingol. Kungal maakoman don ruddite dow maako.

Faa'idaare: Anndu yidungo nulaado Allah be yidungo dum ko'o wa ddi dum doole, ko moy tikkani hunde ha dum ko'o waddi o hufrake ko daa o hutiniri be maajum, yiide Annabiijo man sahataako sey to yiide man latake buri diininta nafsu maako be kala ibgo e hunde fuh, ko moy burni yiide hunde fere ko maa o fonni yiide Annabiijo be hude man doo kam iimaanaku maako timmidaayi, ngam ko moy yidi huunde o burnannde dow ko dume o habanan yaktaago mo ha fiiji fuh, on ngondudo her yidde Annabiijo on mo alamaaji yiide man wangata her muudum yaktaago sunna maako kon ngol be kuude ha duwtanaago umrooje maako e haditaago kadaade maako, e yakta ago neediiji maako ha hoyeende maako be sadeende maako, ha kid aadam be ha ngay'aadam fuh, ngam dowaago e yaktaago kanjum w

oni pinndi e benndallo yiide, ko moy yidi huunde o dufɗinan innug nde.

Yiide Annabiijo ɗon mari alaamaaji dufɗi nder maaji: dufɗingo in nugo mo e wa ɗugo salaatu dow maako, ko moy yidi huunde o dufɗinan innungo nde, nder maajifahin: marugo bege her fottugo be maako, ngam kala on gidɗo godɗo fuh o maran haje yiidugo be gidaa ɗo maako. Fahin: mawningo mo e teddingo mo e hormingo mo wa kkiti innde maako innete, Ishaarɗa mo Allah hinno ɗum wi: “Sahaab o'en Annabiijo be Allah yerdi ɗum'en be latake no baawo eggitigo maako to'innde maako inna mani sey be djankino, lareballi mabbe pat diwna e be mboya.” Nder maaji fahin: tikkango on mo Annabiijo o tikkani, e honnaako on mo Annabiijo hooni, e lutugo on mo luuti Sunna e on fernuɗo her diina kuuje ɗe Annabiijo wadaayino ibgo e yimbe bidi'aaku e naafiki'en. Nder maaji fahinni: yidugo on mo Annabiijo yidi ibgo e aalo'en maako e teeridiraa be maako e Sahaabo'en maako ibgo Muhaajirin kobe (ferbe diga Makka hooti Madiina) e Ansaarin koobe (ben be betawi: her Madiina), e honnaago on konniɗo be e wayungo on mo wanyobe ko hudibe. Don nder maaji fahin: yaktaago gikkuuji maako dedduɗi, ngam o latake o burduɗo yimbe fuh woodugo gikku, hama Aa'ica kuremaako mo Allah hinni wi: gikkuuji Nulaado Allah latake ɗum ɗuraanu, maana man ɗoo o lismitini nafsu maako walaa kongu wadata sey ko Allah umri nder ɗuraanu.

Amma sifaaji maako bo, (^{mojam ekisdam} tabutu dow muudum): o latake o burduɗo yimbe fuh cuucal, nde o burata susɗugo bo wakkito haɓre sati, o latake o burda yimbe sahu, o burda dokkal wakkati o latoto o furi dokkal bo ha nder Lewru Suumaye, o latake o burdatagaale fuh nasihaaku ndiininta tagaale man ko'e mabbe, oburda yimbe fuh nyeeny'al (moy'al), o medaayi jingango hoore maako, o latake o burda yimbe saatugo ha ɗum ko luuti laawol Allah, o latake o burdan yimbe fuh yan kinaare e o burda yimbe fuh semteende diininta paanyo debbo (bidɗo Debbo paama ro), o latake o burda yimbeejo her yimbe maako (her koreeji maako), o latake o burda yimbe diininta yimbe man... e ko luuti ɗoo man dufɗum masin.

SENUYE (AdɗAHAARA)

Julde woni danra ngal didɗabal diina Islaama, e nde sahataako sey be se nuye, senu yebo sahataako sey be ndiyam ko be endi seniindi (lesdi).

Nooneji ndiyam:

1) Seniidam: kanjam woni seniidam be hoore muudum e sennoo ja m tana muudum, kan jam woni ittoojam yewre e dam itta sobe.

2) Sobdam: kanjam woni dam sobe djilli nder muudum ko wonndo o seeda, ko ndakamme maa jam, ko noonnde maa jam wayli, ko' uurengol maajam wayluri be sobe to sobe mande latake de dudde.

Finnditingo: Ndiyam dudam dam sobataa sey tosobe wayli ngoote l nder noone majam ko mbeleenga maajam ko'uurengol maajam, amma ndiyam pamaram bo damdo soba be fottungo maajam be sobe, ndiyam don wi'e dudam todam buri hulaaje didi: hullaaje wonif odde (Liitir 210).

Kakon: kala kakel seniingel fuh dodago marugo ngel e hutinir go ngel sey kaakel ngadiraangel be kanjeeri ko be sardi, nangardam do saho be kakel kanjeeri ko be sardi, amma dum geddal, do dago kakel keefeero be limse maako sey to tabiti ha soynde sobugo maaje.

Laral hundu watunde: ngal subgal noyofti, baddum dum gootel nder noone didi: 1) dagiidum nyaabeego noyofti.

2) Dagiidum nyaabeego dum hirsaka. Toni dumhunde dagiinde nyaabeego nden nde saadi do dago hutinirgo laral maare to ngal fiya ma ngal yornaama ha kude djorde, na ha kuude sofnetede.

Fiitinaago: kanjam woni dillingo (ittungo) sobe mburtotoode ibgo e yeeso ko ibgo e baawo, to dum latake be ndiyam dumwi'e fiitinaago, amma todum latake be hay re ko be derewol bo dum wi'e wuttin aago (yooridinaago). To goddo wuttinorake be ka'e kam doole dela ato de djoori, yeru: tati, jowi, jeedidi...do wajibo fiitinaago ko yortinaago ha kala dum ko wurti ibgo dabbungal yeeso ko baawo.

Do harma dow on kum toowo haje muudum djoodaago bura dedey haj e muudum, enon bo humtugo haje muudum her nokkuure nde yimbe yooogata ndiyam her muudum, ko dow lawol yimbe, ko les dowdi ndi yimbe suwtoto her muudum, ko les leggal mamgal bendalooje de yimbe nafitorto be muudum, ko husititki al hibli bana on ngondo her ladde.

Amma do wany'e nastididgo baawo suudu be hunde marde innde Allah, e wolde nder baawo suudu man, e wuraago silla e konandi be

maajum, e memugo maako alawra maako be nya'amo maakoe e hus ititki aljibla nder wuro, ko wolwa doo do dago ngam haje laru. Do yide ha on kumtando haje muudum, no lota lotande, ko ka'e fiit inaako maako lato dow djoori naa dow foti, e do yide hawtugo ndiy am be ka'e.

Siwaakewal: do sunnidani her on muuyudo nagardam no'o siwo be si waakewal latiingal dum ibgo leggal diggungal yeru: legal Araak, e do bura yideego fahin her wakkati djuulugo, e wakkati djanngugo juraa nu, e kala wakkati nagardam fuh daga yeeso o wusbaaki, e wakkati fi ntuko maako ibgo e doydi, e non bo wakkati nastu go djuulurde ko sa are ngam sannjugo hajeenga honduko e ko naandi be maajum.

Nagardam: **Ruknuuji maajam:** **1)** lotugo yeeso, nder man wusbaago e suurkidaago. **2)** Lotugo djuude daga hoore gooli ha jobbuli. **3)** Moytugo mobgal hore be noppi fuh. **4)** Lotugo kosde ha fodde gele y'ye kanjum woni y'i'e mburtiide ha sera kosde, **5)** Tokki ndirgo hakkunde terde nagardam, **6)** Yawnugo ha maajam (nagardam).

Gajibiidi nagardam: **konngol:** *Bismillah* wakkati fuddugo nagarda m ha nder berde maako, e lotugo djuude maako ha on pintudo ibgo e dooydi di o daani her jemma nde tati daga yeeso o suwaayi djuud e maako man nder ndiyam.

Suunnaaji Nagardam: wosaago be siwaakewal, e lotugo djuude her ku'uuje wakkatifuddugo nagardam, e hanndingo wusbaago e sorki ndaago daga yeeso o lotaayi yeeso maako, e fantingo her wusbaago ndiyam be sukindaago ha on tana sumiido, e safititgo wokkunde dunnde, e safititgo kooli kosde, e fuddirgo wannere nya'amre haterd e maako, e lotande terde maako didabre be tatabre fuh, sorkindaa go o be djunngo nya'amo e fiftogo ndiyam be djungo maako nano, e woggugo terde maako, e fantingo ndiyam her nagardam maako, e wadungo do'a yeje baawo timminngo maako nagardam, dedey den jolude ha nder Sunna nulaado Allah.

Ngayaadi nagardam: naggirgo be ndiyam nguuldam ko be ndiyam pewdam, e be sdugo dow ko yowi dow lotande tati ibgo tergal gootal fuh, fiddugo ndiyam ibgo e terde maako, lotugo nder gite maako, amma wuttinaago maako baawo nagardam kam dagiidum.

Finditingo: ko woni wusbaago do no'o dimba ndiyam nder honduko maako, e sorkindaago bo doole ndiyam nasta dre kine be nisbaago

dám naa be yerbugo dám be djongo maako, e nonobo fiftaago ndiy am man bo wona be pofde maako, nagardamsahataako sey be yeru no tindinaado.

Sifa Nagardam: no'o nufu nagardam man be berde maako, nden ho oti obismo ndeno loto djuude maako ha kuu'uuje, nden o wusbo o suurki ndo o fiftadam, nden o lota yeeso maako (ko woni yeeso do dum: djuutirka maago: daga fufirde gaasa bo wadadum ha les yi'al wokkude, ko woni njaajirka maago bo daga yi'el nofuru haa yi'el nofuru), nden o loota djuude maako ha sobbuli maaje, nden hoti o masha mobgal mbangudum hoore maako, daga fudfugo yeeso maa ko ha hobbudu maako (be daneeri dow noppi maako) e no'o nastina sppordu maako nder burde noppi maako e hondu wurdubo yaasi no ppi maako, nden o loota gosde maako ha golbule maako.

Finditingo: wokkude to nde laatake nde famarde dowajibo lootugo les maare yowoni lalal wokkude man, amma to nde latake nde duu nde doo kam he'animo moytugodow maare.

Moytugo dow huffuujje: kowi'ete huffuujje kam dum ko bornete kos de dum ibgo e lalal e ko nandi be maajum, to ngo latake ngo ibgo sufuma ngowi'e djawrab (suset), dodago mashugo dow huffuujje kod e latii fuh, de ibgo e lalal ko de ibgo e suufu, her yewre famarde wi' ete nagardam tan. **Mashugo man don dago be sarduujji:**

- 1) no'o bornoo huffuujje man baawo nagardam,
- 2) No bornaakode man laato baawo nagardam dam ibgo e ndiyam naa baawo taamamuye,
- 3) No de huuba nokkuure farillaher nagardam haadafa,
- 4) Nofe lato dagiide,
- 5) De lato seniide.

Meetalol: dodago mashugo dow meetalol be sarduujji di:

- 1) wona dum gorgo wati ngol.
- 2) Nongol wirrna hoore godfo man deydey kowi'ete hoore.
- 3) Moytugo man wona ha nagardam naa ha ngiiwam.
- 4) Nagardam man wona be ndiyam.

Mojaare Debbo: dodago moytungo dow mojaare debbo be sarduujji:

- 1) wona dum debb o waati mojaare man.
- 2) Mojaare man nde huubi ndaande maako.
- 3) No moy tu ngo man wona her nagardam naa ha giiwam.
- 4) No moytungo man laato ha nagardam be ndiyam naa ha taamamuye.
- 5) No mojaare man laato nde don suddi hoore maako.

Wakkati fudfungo mashungo man: ha on djoodiido fodde jemmaar e be nyalawmaare, amma on gadoowo djahaangal kam fodde nyal d

e tati be djemmaaje muudum, tongal (djahaangal) yotteke kiilo cap pande jeetati e jowi: (85).

Fodde ko mashate ibgo e huffuuje: burdum dow maaje daga hoore kooli kosde maako ha ragare tambanngooje maako, mashugo man do laato be kooli maako difon sannkiti naa difon hawti.

Finditingo: on mashudo nder jahaangal nden o djoodi, o fasiti djahaangal man, ko'odo djuudi nden djahaangal ummani mo, ko maa o seki no djahaangal ummanoomo, o masha bana on djuudiido tan.

Jabiiraawal: kanjum woni lekkon kon be kabbirta gewe, e ko nandi be muudum, dodago mashugo dow jabirowol be sarduuji:

1) O wona o do mari haje jabirowal man.

2) E taangal saalo deydey yewreman. 3) No'o tokkindira hakkunde terde nagardam maako. Ammato jaibirowal man buri dedey yewre maako do dow maako ittugo jabirowal man ha dum ko saali haje, a mma toni'o huli torra kam dookam he'a nimo mashungo man.

Faayduyeaji: no'o masha kosde maako man fuh djoonde wore, ko l uti artirgo be yaamal gaa'en nanal. Sarditaaka mashugo les be raga re tampanngowal. Do wany'anemo lotugo hufuuje maako no'o mas hade, e toggitigo mashugo man. Amma meetalol be mojaare debbo mashugo burna maajum fuh.

Gewooji (firtooji) nagardam: 1) kala dum ko wurti ibgo e soofe ko (Haje lord'e) ngaa'it, ko dum seniidum: yeru: henndu ko mani, ko dum lati dum sobdum yeru: soofe, e madji. 2) Dillungo hakkiilo ngam doydi ko ngam faddere (yoylitaango), sey doydi pamari ha on djuudiido ko dariido doo kam nagardam maako firtataako.

3) Wurtaago soofe ko haaje ko luuti nokkuje maajum. 4) Wuurtaag o hunde sobnde (ko luti soofe be haje lord'e) ibgo e banndu maako t odum y'iddi waanae. 5) Yaamugo kusel ngeelooba. 6) Mebungo farji be djonngo walaa wirdallo hakkunde maako befarjiman .

7) Mebungo debbo djakari gorgo ngam suuno ko gorgo meemi farji de bbo ngam suuno. 8) Rudditaago accina diina. (hefnitaago).

To'o do yanjiini senuye nden o seki her yewr, ko'o yanjiini yewr e nden o seki her senuye doo kam don dow maako mahugo dow y ajiinku tan.

Ngiiwam: gajibinooji ngiiwwam: 1) wurtaago Mani be dakamme ha on latiido bin tud'o,naa on daaniido, ko ha on laatiido daaniido dam

wurti be dakamme ko be ko luuti dakamme. **2)** Wirnugo (nastingo) djakari nder farji ko daa Mani maako wurtaaki (o, jippinaayi bo).

3) Silmugo keefeero ko'o laatiino on rudditiidõ lorti her islaa ma.

4) Wurtago y'ii'am hayla.

5) Ko wurtaago y'ii'am besngu. **6)** Be mayugo juldo.

Farillaaji ngiiwam: dõ he'anamo no ndiyam man huba mobgal bann du fuh, be nderhonnduko maako e be kine maako. Amma ha ngii wam timmida kam sey be kuuje djeenayi: **1)** wadugo aniya, **2)** bis maago, **3)** o lota djuudẽ maako daga yeeso o suuwaayi dẽ nder kak elndiyam maaako, **4)** o lota farjimaako be dẽn sobe bakkiidẽ dow muudum, **5)** No'o nanga, **6)** o lota hoore maako nde tati, **7)** o waanja ndiyam dow bandu maako, **8)** o wogga banndu maako be djuudẽ maako, **9)** no'o fuddira wangeere nyamre maako.

Do harma dow on mardo yewre famarde: (soynde nangardam),

1) meemugo ñur'aanu. **2)** Julde. **3)** Duufaago suudu Kaaba.

Do harma dow on mardo yewre mawnde: no'o wadã ko limtaa saali dõ be fahiin: **4)** Janngu go ñur'aanu,

5) djoodaago nder juulirde ko luuti be nangardam.

dõ waye doydi on mardo junuuba ko luuti nangardam, e fantingo n diyam her ngiiwam.

Taamamuye: Sarduuji muudum: sarduuji taamamuye:

1) ngam sadugo ndiyam. **2)** No taamamuye man laato be endi senii ndi, dagiindi, ndi dõn mari sollaare, taa ndi wona ndi ngulandi.

Ruknuuji taamaamuye: moytugo mobgal yeso fuh, nden juudẽ maa ko ha ku'uuje maako, tokkindirgo, e yawdingo.

Bonnooji tamamuye: **1)** kala ko wonnata nangardam fuh wonnan ta amaamuye. **2)** Wodende ndiyam baawo to'o nanggi toni latakeno dum sababu hattaago ndiyam wadino o taami. **3)** Ittaago sababu ko' o taamani man yeru o taami ngam ny'awu nden o yamditi.

Sunnaaji; Tamaamue: **1)** tokkindirgo e yawnugo tamaamuye ha ye wre mawnde (djanaaba,). **2)** Sabbitingo tamamuye haragare wakkat i julde. **3)** Wadugo djikruuji nangardam.

Ganyaadi Tamamuye: toggititgo fiyandẽ dow leddi. Sifaaji Tamaa muye: no'o wa dã aniya tamaamuye nden o bismo, o fiya leddi be djuudẽ maako fiyannde woore, nden o masha yeso maako, no'o bed ina newe djuudẽ maako ha dow yeeso maako be wakkude maako,

nden o masha djuude maako, mbangudum djuude maako be suudiidum newre ny'aamo maako, nden banngudum jungo maako nano bes uudii dum ny'amo maako.

Ittugo sobe: Sobe do gebe didi: 1) hunde sobnde daga asli muudu m, dumko goddofotaayi senugo dum, yeru: gaduru, ko noy ndu loot ira ndu senataako. **2)** sobe pe'iide dow hunde asli maare senii dum, yeru limse e leydi, kanjum man do dum bana warata do:

balliyankooji	Kiita muudum
Dabbaaji	S o b d u m Bosaaru (Rawaandu) e Gaduru, e kala dum ko ny'am a taake ibgo e solli dabbaaji din geefandi dow y'olde. Kiita muudum: hore muudum e kala mobgal gebe muudum fuh, e campe muudum e nonbo soofe muudum e mbordode (yeru: haje Baali, Be'i e Geeloodi e konandi be maajum), muudum, e djoode (tuude) muudum, e nguleenga muudum e Mani muudum, e Kosam muudum, e ny'ilbe damba, maaga, e tuure maaga fuh.
	S e n i i d u m 1) Bii aadaminkeejo, Kiita muudum: kala mobgal uuraa nomuudum no seniidum, yeru: Mani muudum, e ngule engam muudum, e djoode muudum, e dammba (ny'ilbe) muudum, endiyam farji ndewu muudum (ndiyam mbu rtotoodam ibgo e farji Debbo) dum doo fuh dum senii dum. Sey soofe Neddo (Goddo) kam sobdum, e nonbo haje muudum lordo bo e nonbo madjiyi muudum e wa diyu mudum e nonbo y'ii'am muudum bo sobdum.
	2) Dum ko daga ny'aamugo kusel muudum: kiita muudum: kala mobgal muudum seniidum, yeru: suuf u muudum, mbordonde e Mani muudum, e kosam muudum, djode e nguleenga muudum e tuure muudum, e madjiyummuudum. 3) Dumko rentago dum sadata, yeru: mbaba(wamnde) paatuuru, e go hedi gaa'en muudum fuh her tagdi, yeru: ndumburu, e konanndi be muudum. Kiita muu dum: djoode muudum be nguleenga mudum fuh dagii dum
Bad'dum(dum walaa ngeedam)	Kala bad'dum fuh dum sobe sey biiadamaajo tan, ngam t o goddo maayi sobataa, e nonbo liyy'i be kala dum ko walaa y'ii'am fuh yeru Yare e mbuubu be bowdi (sufi) dumdo kam dagiidum bad'dum fuh.
Kuje tanamard e yonki	Lesdi be kaaye e ko naanndi be muudum. Kiita mumbo: dum senii dum.

Faayduyeji: y'ii'am, tuure be mbordi dũmpat dũm sobdũm. Donyaafe her julde e tanamuudũm ha pamarum sobe dẽ ibgo edabbaaji seniidi. y'ii'am dõ seno ha noonedidi: **1)** liy-y'i. **2)** E dãm lottudãm her kusel e her dadi ibgo dabbawa kirsaaŋa. Dumko itta ibgo e dabbawa daga ye eso nga hirsaka alhaali maaga bo ngado yeedi, e tayre e tobbere dũm pat dũm sobdũm. Ittugo sobe dabitittaa (bukataake, marataa haje) anni ya, toni sobeman dẽ ittiraama be tobo (iyeende) koko nanndi e maajum masalan dũm senake. Noni memugo sobe bejuude ko yaabugode fir tataa nangar dãm, dũm dõn wajibina lootugo nokkure sobeman wapidum (meemi) dũm ibgo e banndu ko'e limse (bornucce).

Sobe dõ ittoŋe be sarduuji diido:

1) Nodẽ loote be ndiyam seniidãm. **2)** No nokkure sobeman hamy'e her yaasi kaakel ndiyam man toni yeru maajum dõ hamy'e. **3)** No sobe man ittoŋe be woggugo toni latake lootan nde man he'y'ayi. **4)** no nde loote marraaje djeedidi e djeetatabre bo be lesdi ko o saa bulu toni laatake sobeman dũm ibgo boosaaru. (rawandu).

Finditingooje: toni sobe laatake dow enndi nden ndi laati yeru hund e bayoore, yerusoofe: dõhe'a ittugo sobeman be rufugo ndiyam dow sobe man ha dillirade e ittina nonnde maaje be uurengol maaje, amma tode latake dũm hunde marnde banndu yeru: haje lorde d'okam dũm doole ittugo hoore sobeman e non bo o itta batte maa je fuh. Toni nokkuure sobeman suudake dokam o loota nokkuure ma n fuh ha to'o tabitini senaago nokkuure man fuh. On nangudo ngam naafile dõ daganoomo juulirgo be nangardam man julde farillah. W alaa dow on daaniido ko ma henndu wurti her maako no'o fiitino ngam henndu laataaki dũm sobe, dõ dow maako nangardam tan toni'o muuyi juulugo e ko nanndi be muudum.

KIITAAJI DJONGITIIDI E DEBBO

Kiitaaji yii'amji rewbe Aranol manni: yii'am hayla be istihaada

Masala	Kiita maaka
Pamarum e duɗɗum du ubi di debbo haylata her muudum	Pamarum duubi man ni duubi djeenayi, toni wurt ake her farji maako yeeso duubi djeenayido nden kam dum yii'am istihaada, dam walaa keerolbo sey to'o ny'awdike.
burɗum famɗugo ny'al de de yii'am doogoto dow debbo	Jemmaare be nyalawmaare woore (ler noogas e nayi, 24), toni dam ngakkini non kam dum yii'am istihaada.
burɗum duuɗfugo ny'al de de debbo haylata her muudum	Nny'alde sappoo ejowi toni dam doogake dow maako buri sappo e jowi kam nden kam dam laata ke dum nyii'am istihaada ¹ .
Senuye hakkunde hayla aji didi.	Ny'alde sappo e tati, to yii'am man wangi (wari) gaa'en maaje dokam dum yii'am istihaada.
burɗum ny'alde rewbe hayla ta	Ny'alde djeego ko ny'alde djeedidi
burnaa senuye rewbe (ny'alde de debbo djoodoto o seniido)	Ny'alde noogas e tati ko noogas e nayi.
Yelika yii'am debbo yi'ata wakkati reedu dum yii'am haylana?	Dum burtotoo dum her debbo reduujo dum ibgo yii'am, ko yii'am kudra, kanjam woni: yii'am ilojam kukkudam, ko yii'am dam ilojam oolam, diidoo fuh yii'amji dum yii'am istihaada.
Wakkati ndey debbo an data osenake?	Rewbe dogebe didi: 1) be ɗassa, kanjum woni d aneejum iloojum baawo hayla maako, e dumɗon

¹ Kowi'etee haayla doo dum : n'ii'am dam mburtotoodam ibgo e farji de ppo yaake djamu e naa ngam sababu da'ungo. ³ii'am istihaada kam : du m dam 'ii'am mburtotoodam tanaa wakkati gertaado ngam sababu n'awu koongam n'awu. Kosenndiri hakkunde 'ii'am hayla bee istihaada : **1)** no ni 'ii'am haayla dam mbodeejam tekkudam dam domiilano baleewol. A mmaa 'ii'am istihaada bo dam mbodeejam delemdam damɗon yeru tu'a m. **2)** noni 'ii'am teggudam damɗon ta'a ta'ina, ammaa 'ii'am istihaada bo dam delemdam damɗon ila yeru togoddo nawnake. **3)** noni 'ii'am ha ayla bo domari huurengol kaccungol burnaafuh, 'ii'am istihaadabo dam do yeru kacciinga 'ii'am.

doharma bee 'ii'am haayla kuuje garandedo : djimaa'u her farji, sergal, dj uulde, suumaye, duufaago, e janKugo ɗuraanu, e beebugo nde, e djoodaago nder djuulurde.

	<p>firta nangardam, to'o laatake o do yi'a dam kam. 2) Ko be wuttugo farji ibgo e y'ii'amji di ibgo e k udra e sufra toni'o latake oyi'ataa nasakam.</p>
<p>dumko wurtoto her farji deb bo dum ibgo e iloojum wakkati senuye maako</p>	<p>To dum laatake delemdum ko daneejum ko ny'irtoojum do kam pat dum seniidum, todum latake dum kudra ko sufrabodo kam dum sobe, dum limtaadumdoo fuh firtan nagardam, e todum tokkitii wurtago bo dum y'ii'am istihaada.</p>
<p>Alkudratu e Alsufatu ibgo e farji</p>	<p>Todam latake dam don sonootire be hayla daga yeeso maa jam ko baawo maajam dam taskite dum y'am hayla, ammatodam latake dam don senndiri be y'am haylakam dookamdum taskite dum y'am hayla.</p>
<p>On debbo mardo ny'alde de ohaylata her muudum ha kala lewru fuh nden o seni daga yeeso de timmaayi</p>	<p>do hite dow maako be senuye toni y'am ta'inden o yi alaama senuye ko daa ny'alde maako man de timmaayi nden de o latino o do hayla dum.</p>
<p>Toni y'am hayla maako wari daga yeeso wakkati maajam bo ko dam sakiti dam accini wakkati maajam.</p>	<p>Todam y'am mardam alaamaaji hayla, do kam dum y'am hayla ko ndey be sardi no dam laato hakkunde y'amji didi ko ko burata ny'alde e sappo etati (pamarum senuye), e tonaanobon den kam dam taskite dum y'am istihaada.</p>
<p>Nde tawe y'am maako besdi ko usti dedey ny'alde maako boowaade.</p>	<p>dum hayla be sardi taa dam salo baldede sappo e jowi.</p>
<p>Nde tawe y'am debbo doogana kemo ha lewru maalan kokofuri lewru.</p>	<p>O domari yaakeeji : 1) on anndudo wakati y'am muudum nder lewru be limngal ny'alde maako, ookam o jodoo fodde ny'alde hayla maako limngal be wakkati fuh ko daa y'am man lati dam sendi ndirdam ko dam sendi ndiraayi. 2) on debbo anndudo wakkati hayla nder lewru, amma o annda limngal maaje, noni kanko mandoo joodo ny'alde jeego ko ny'alde jeedidi (burdum jaalaa go her ny'alde) be nafsu limngal anndaangal. 3) on anndudo limngal hayla muudum, sikeno kanko o annda wakkati warugo maajam nder lewru, no'o joodoo limngal o anndi dum hayla kala aran lewru julbe fuh.</p>

Did'abol: besgu

Mas'alah :	kiitamaaka
To debbo danyi to'o yi'aayi yiy'am	Kiita besgu nanga taamo, giiram wajibaayi dow maako, suumayeere maako wonnataako..
To debbo yi'aa alaam aaji besgu	dum ko debbo yi'ata ibgo e yi'am e naaweega yees o besnu go maako be seda, dum taskkitirtaake yi'am besgu, dum yi'am istihaada, kala kiitaaji isthaada fuu jongitan dow maako.
yi'y'am nguurto tood'am ibgo e debbo wak kati besnugo maako.	d'am do yiy'am, naa ganjam woni yiy'am besgu, ko bingelwortaaki ko maa yoga maagel worti, waji baayi dow maako yobugo juule saaliide wakkiti d'am yiy'am worti fuu.
Deydebbo fud'data limugo yalde besgu maako?	daga to bingel wurtake fuu ibgo e reedu daada.
Bamarum yi'am besgu.	kerol walaa ha pamarum yi'am, toni debbo danyi den yi' am maako ta'i, o yiiwo wakkatiman, o juula, o reenata haa to'o wadi arba'in.
Burdum d'udugo yiy'am besgu?	burdum duudugo yiy'am besgu kam, ny'alde jappand'e nayi, to d'am dogage buri dee ny'alde "jappand'e nayi", o yiiwo o juula o yeesitittaako ha ny'alde besdiide. toni latake dee ny'alawmaaje jappand'e nayi, den fotootiri be ny'alde hayla maako, o tas kitiro d'am yi'am dum yi'am hayla maako.
Debbo'on siwtu'do bigon d'ifon ko ko buri.	o fud'da limugo ny'alde besgu maako daga dan y'ugo maakobingel arande'yel.
yiy'am baawo rufugo reedo debbo ko onnaaki reedu maako	to reedu debbo wonnake ko lesti "ngaa'en" ny'alde jappand'e jeetati(80) yi'am mbotrtood'am d'o dum yi'am istihada. amma to reedu maako rufi baawo ny'alde jappand'e je e nayi(90) yi'am ngarand'a man dum yi'am hylah. amma to reedu maago wonnake hakkude ny'alde jappand'e jeetati e jappand'e jeenayi, dookam, kiita men d'on tokki ha bingel man, to ngel laatake dum dagdi biiaadamaajo ma, yi'am ngarand'am baawo man dum yi'am hayla, amma to ngel maraayi dagdi biiaadamaajo bo, dum yi'am hayla.

<p>to debbo senake baawo o danyi, o sikaayi ny'alde jappande naye, nden baawo man y'i'am loranimo dak a o wad'aayi ny'alde jappande naye?</p>	<p>to debbo y'i'am maako darige (ta'i) o yiiwo o j uula, ngam d'um senuye, den to y'i'am man l oranake mo bo foddeko o siko ny'alde jappa afe naye, o acca juulugo, ngam d'um y'i' am b esgu, o tokka ba bolwaa d'umdo, ha o timmin a ny'alde maako jappande naye.</p>
--	--

Finditintgooji (aynitugolji):

- ❖ 'Don dow debbo marfo y'i'y'am istihaada julde, d'ondow maako nangugo hakala wakkati fuh.
- ❖ To debbo senake ibgo y'i'y'am hayla e besgu yeesso mutugi naa ge do lismoomo julde juurah be julde asirah ny'alde man. E to'o se nake ibgo e gootel nder y'i'y'amji d'ii daga yeeso dellitaaki buulol of on dow maako juulde Magariba e Ecaa'e nde jemmaare.
- ❖ To wakkati juulde nasti (ukkake) dow maako, nden y'i'am hayla ko besgu waranimo daga yeeso'o juula nde, wajibaangi dow maako yobngo ndeejulde baawosenaago maako.
- ❖ 'Dowajibo dow debbo firtugo b'ord'i maako wakkati ngiiwam hay la ko besgu e amma wajibataako firtugo burdi maako ngam ngii wam janaabah kam.
- ❖ d'owany'e wad'ugo jimaa'u be debbo marfo y'i'am istihaada ha n der farji maako, amma had'aaka weltinoraago be maako, d'o yaaf e wad'ugo jimaa'u be debbomardo y'i'am isthaada to laatake ngam h aje korko maago.
- ❖ yid'aama no debbo marfo y'i'am Istihaada o nannga ha kala wak kati fuh, baawo to'o yiiwake ngiiwam hayla, o doogo dow maaju m ha to y'i'am Istihaada maako dari (ta'i).
- ❖ do dagana debbo hoosugo lekki ngam o ta'a y'i'am maako, ngam o timmina kuude hijju ko Umra maako, ko suumaye maako (Ra madan) amma be sardi holdi naako maako torra(batte) lekki man.

Kiitaji Debbo nder Diina Islaam

Debbo fotan be gorko barjaari be bood'enga ha Jowmirawo, ko moy fuh deedeey iimaanu muud'um be kuungal muud'um. Annabiijo Muhammadu (^{mojam ekisdam} tabutu dow muud'um) Wi: "**Andee Rewbe d'um nderd'iraabe worbe**". Hadisewol pillaagol Abuu Daa wuuda. Woodani Debbo dab'bititki hakk eeji maako, ko libugo (bamtugo) toony'ande dow maako, ngam aa yaaje Alkuur'aanaare teddunde be Hadiiseeji Bajjo, sendidiraayi h akkude gorgo e debbo sey ha ko ndee aayaaji e hadiseeji Bajjo sen didiri, ha kuuje pamare (kertaaf'e) ha burna kuud'e deena, ngam sar iya islaama d'o wayna (hakkili na) feeridiral hakkude Debbo e Gor ko ha ko laarani takaadi e bawd'e mabbe. Allah teddufo seniifo wi : "**Yeli ka Jowmirawo seniifo tagufofe o andaa yaake mabbe na? Jowmirawo kanko woni andufo fiiji jeyaabe maako, goniijo be kod e mabbe.**" Suuratul-Mulki, Aaya 14

Debbo woodani mo gefe kertiifebe Gorko bo woodani d'um gefe k ertiife, jillidir go hakkunde kuud'e ndee d'idi fuh wonnitan (torran) nsusbudi (nijaam) dunyaru (ngeedam). Diina Isalaama hokki Deb bo mbarjaari yeru barjaari Gorko o d'on ha saare gorko maako. Hadiis e wol pillaagol Asmaa'u bii Yajiid, o wari ha Annabiijo Bajo mo jam e kisdam tabutu dow muud'um, o d'on nder hakkude sahaabo'en maako, nede n,As maa'u o wi: Mi soodtima be Baaba'am be Daada'am (Neene'a m) mi nulaaf'o rewbe her maafa, e mi d'on andina ma nafs'u'am d'u m soodtaari mood'on, walaa gooto fuh nder rewbe e o laati fuh, fuu naage ko hirnaage, o nani ko'o nanay, koynaa o d'on mari raayu yer u raayu'am, Jowmirawo nuliima be ngooga ha rewbe be worbe, min nu'd'inima be Jowmirawo on nuld'o ma, minon jamaare rewbe, mi n faddaabe e minhertaabe nokkuuje, min laatake bo min danrange s uufi mon (ay min lismitiibe salaaje mood'on), e min laatake bo min komtorol haaje mon, e men saawana on bibbe mood'on, o non jam maare worbe on bornaama dow amin be julde jumaare e julde jama are e yillaaki ny'awbe e yald'irki julde ngoski (dow maybe) e ko bu rata d'um limtaad'um fuh honugo ha laawol Allah ngam magugo dii na, gooto mood'on towur take ngam hijju ko humra ko ngam jihaadi , min aynana on jawle mood'on, e min ny'oootana on limse mon e mi n rabbana on bibbe mood'on, e min kawtataa be moo d'on barjaari n

a ya nulaafo Allah? Nden, Bajjo nulaafo Allah, yeesiti be yesso maako her sahaabo'en maako, nden Bajjo wi: "yelika on nani wolde burde woodugo ha masalah ha diina maako ndee d'fo wolde?" Nden sahaa bo'en maako mbii: yaa nulaafo Allah, min gikkaayi debbo fu h handititto ha yeru wolde ndee, nden Nulaafo Allah, mo jam e gis dam tabutu dow muudum, yeesiti her Asmaa'u o wi mo: "**So'itta, (lorta) hootu yaa an Debbo, e maatin kala on Debbo woni baawo ma fu h wallah, kala Debbo garand'o baawo ma fuh, andu on Debbo d'ow aniid'o gorgo muudum, o d'abbitti yerda gorgo maako e otokkini gi d'aafe gorgo maako, dum man fotan be mbarjaari gorgo gad'fo h ayruuji limtud'ado.**" o wi: Debbo o wayliti (tottid'ifi) o'fo wafa ha ylalah e o'fon habbira ibgo e seyo. Hadiisewol pillaagol Imaam Baihak.

Woodi jamaare rewbe ngari ha Bajjo nulaafo Allah, nden be mbi: "yaa nulaafo Allah, worbe tinorake be mbarjaari jihaadi fiisabiillilla hi, yelika minon bo min keman kuugal ngal min kebirta mbarjaari jihaadi fiisabiillillahi (honoobe ha laawol Allah) nah? Nulaafo Allah mo jam e kisdam tabutu dow muudum wi: "kuugal gooto mood'on ha saare gorgo maako fotan be mbarjaari jihaadi fiisabiillillahi" Hadiisewol pillaago Imaam Baihak. Ngam maajum diina islaama sowanta barjaari boodind'o her debbo. Annabiijo ^(mojam ekisdam tabutu dow muudum) wi: "**On gaddo nafakka dow fiibberewbe d'ifo ko derd'iraabe rewbe ko bandiraabe maago rewbe, nden o d'abbitiri barjaari man ha Allah, ha to be kewt i huwango hoore mbbe, ko Allah jaynitibe ibgo e boodeenga maak o, nafakka man laatanan mo dum wirdallo ibgo e yiite Jahannama.**"

Hadiisewol pillaagol Imaam Ahmad bee Imaam 'Dabari.

Yoga Kiitaaji Rewbe:

➤ 'Don harma dow debbo ferwididgo be gorgo mo laataaki karamf o maako¹. Annabiijo Muhammad ^(mojam ekisdam tabutu dow muudum) wi: "**Taa debbo ferwida be gorgo janano sey be hawtaade be karamfo maako**". Hadiisewol pottaagol dow muudum.

➤ 'Don dagana Debbo juulugo ha juulurde, to huld'inaama fitina ga

¹. **karamfo Debbo kanko woni:** on mo dagataago o te'a mo, haa foruy: ba na, Baaba maako, e Maama Baaba haa ko towi, biggil, e biggil biggil haa ko leesi, Derd'iraawo gorgo e fiibbe maako, e fiibbe derdiiko debbo, Babb aajo, e gorgo Daada goo towi, Baaba, biggil e derd'iraawo musidinal, e G orgo 'Biggil Debbo e Gorgo Daada.

mdum wanyaama, Aa'ica Debbo Bajjo, wi: "**To annabiijo hewtino ko rewbe perni baawo maa ko, daa o hadanbe yahugo juulurde, ban a rewbe banii isra'ilankooŋe hadira yahu go juulirde.**" Hadiisewol potta agol dow muuɗum. Bano julde gorgo d'on sowe sowi ha juulur de e non b o julde debbo bo d'on sowe sowi ha suudu maako. Debbo warinoha Annabiijo (^{mojam ekisdam} tabutu dow muuɗum), nden owi: "yaa nulaaɗo Allah, midon yidi juulugo baawoma, Annabiijo wi: "**mi d'on andi yiidefa juulug o ha baawo'am, julde ma ha saare ma burante mbarjaari diininta juulde maa ha soudouma, juldema nder soudouma bouri mbarjari ibgo e juldema nder saarema, juldema nder saarema bouri mbarjaari ibgo e juldema ha julurde yiimbema, buri mbarjaari ibgo e juulde ma ha nder suuduma, burante juuldema ha nder saarema, juulde ma ha nder saare ma buri mbarjaari ibgo e juuldemandar juulurde yimbema, juuldema ibgo e juulurde yimbema buri mbarjaari ibgo e juulde ma ha juulurde am nde.**" Hadissewol fillaagol Imam Ahmed.

Annabiijo Allah (^{mojam ekisdam} tabutu dow muuɗum) o wi: "**Burdudum juulurde rewbe kam suuɗi maŋŋe**" Hadiisewol fillaagol Imaam Ahamed.

➤ Wajibataako dow debbo Hijju ko Umra, say to'o heŋi karamɗo maako d'oftoowo mo, e dagantaako debbo jahaagal ko luuti be karamɗo maako, ngam kongol Annabiijo (^{mojam ekisdam} tabutu dow muuɗum) wi: "**Debbo waɗataa jahaagal bura ny'alde tati sey be karamɗo maako**" Hadiisewol puttaagol dow muuɗum.

➤ Harmi djuuraago debbo Kabriije e d'oftugo djanaaja, ngam ngongol Annabiijo (^{mojam ekisdam} tabutu dow muuɗum): "**Allah naali rewbe djuurooŋe Kabriije**". Ummu Ad'fiya Allah yerdomo, wi: "**min kaɗaaba d'oftugo djanaaja, min ɗabŋŋiti raaka d'oftugo djanaaja**" Fillaagol Imam Muslim.

➤ Don dagani debbo folugo gaasa maako be kala noonde fuh, amma d'o wa ny'e noonde baleere, ngam taa o hiila mooya wal maako."

➤ Don wajibo hokkugo debbo hakke maako ibgo e donngu, e d'on ha rma ha d'ugo mo donngu maako. Fillaaba ha Annabiijo (^{mojam ekisdam} tabutu dow muuɗum) wi: "**On kaɗuɗo donoowo donngu muuɗum, Allah cenniɗo hadan mo ibgo e Aljanna ny'alade ndargal.**" Fillaagol Ibnu Maaja.

➤ Don wajibo dow gorgo ny'amnugo debbo maako, ngam kanjum woni: ko'o nyaamata, ko'o yarata, ko'o fornoto be e o waalata, d'um fuh be boodeenga. Allah Ceniɗo'o wi: "Ko moy mari bawde d'on dow maako nafakna dow iyaalu maako deede y bawde maako, e on mo rikumum billibo, no o nafakna dow iyaalomaako deede y bawde ma

ako."To laatake debbo man o wala gorgo don wajibo dow baaba ma ako nafakka maako, ko derfiiko gorgo, ko biyiiko gorgo, ammma to laatake o wala bandiraawo gorgo on mo nafaknata dow maako, dook am naffakka maako donwajibo dow juulbe fuh. Ngam Hadiisewol Annabiijo (^{mojam ekisdam} tabutu dow muudum): **"On komtando debbo mo walaa gorgo, ko mo gorgo muudum maayi, be miskinjo, mbajaari maako fotan be e on burtiido ngam konu ngam bagungo dina Allah, ko bana on baal ufo naafugo e nyalli juulugo ny'alawma."**Hadiisewol pottaagol dow muudum.

➤ Debbo handani jogaago bingel mabbe to sergal ukkake hakkude mabbe maa daama debbo man o te'aayi be gorg feere, don dow baab a bingel nafakka dow daa da bingel man fudde o don ha suudumako.

➤ yida'aka fud'duki debbo silminaago, sakkoto to'o laati o paany'o, ko to'o hulifitina.

➤ don yide labugo yeeso god'fo, e doofugo gaasa nafki e helny'ug o pedeeli ha kala jum'aare fuh, don wanye accugo gaasaji bee ped eeli maako bura ny'alde djappende nayi.

➤ Do harma doofuko gaasa yeeso, bee man geeramji maako. nga m kongol Annabiijo (^{mojam ekisdam} tabutu dow muudum) o wi:"**Alah naali on debbo doofo wo gaasa yeeso muudum be geeramji muudum fuh.....**" Hadiisewol Abu Daawood.

➤ Suddaago may'fo, dagantaako debbo suddo bura ny'alde tati dow go rgo ko luuti gorgo maago may'fo, ngam kolgol Annabiijo (^{mojam ekisdam} tabutu dow muudum), o wi:"**Dagantaako debbo nud'ind'o Allah be ny'alawmaare dargal no' o suddo bura ny'alde tati sey dow gorgo maago.**"Hadiisewol pillaagol Imam Muslim. Don waji bo dow debbo suddaago gorgo maako lebbi nayi e ny'alde sappo, don dow debbo accugo djaage maako, Uurdi yeru Jaafaran, e bornaago sod'fatteeri (kodol, yeri, jawe kanjeeri) maa ko ko halagaare kanjeeri, e bornaago limse marde jaage (pawne) y eru bodfeeje ko oole, e fawnoraago be poldi (nalle) ko folugo kaasa yeru, ma kiyaaaj, ko finaagobe pinaari, ko uraago Uurle.

Don dagana debbo suddiido: helny'ugo pedeeli maako, doofugo gaasa nafde maako, e yiiwaago, wajibaaki dow maa ko bornaago limse kertaade, yeru baleeje.

Edda don wajibo ha saare gorgo maako nde o woni nder muudum sey to laata ke wodi laru feere hadatamo, don harma dow debbo accugo saare gorgo maago sey ngam haaje, e taa o wortu ny'alawma sey ngam haaje. Don harma dow debbo man labugo gaasa hoore ma

ako ko luuti laru, d'on daganoomo ustugo gaasa maako, amma ko lu uti nandidinki be worbe, ngam hadiisewol Annaijo ^(mojam ekisdam tabutu dow muudum) wi: "Nullafo Allah mojam e ksidam tabutu dow muudum, naali worbe nanditinoobe be rewbe". Fillaigol Imam Tirmiji. Ko nanditinaago be hee ferbe rew Bengam Hadisewol: "Ko moy nanndinid'i be himbe, o wart i gooto nder mabbe" Hadiisewol fillagol Abu Daawood.

➤ Don wajibo dow debbo suurugo banndu maako to'on d'on worto saare maa ko be limse suurooji banndu maako, ndendey sard'uuji n garadifo: **1)** nde huuba mobngal banndu maako, **2)** taa nde laato n de marde njaage, **3)** nde laato tekkunde, taande laato yaynotoonde, **4)** taa nde laato nde feesiinde (seekunde), **5)** taa nde laato billiinde, **6)** taa nde laato nandunde be limse worbe, **7)** taa nde laato nann du nde be limse heferbe, **8)** taa nde laato limse suurah (lollunde).

Do harma dow debbo bornaago limse marde suura biiaadamenkiijo, ko suura dabbaji. Awra debbo be himbe, d'on sendo gebe tati: 1) gor go maako: d'on dagananmo laarugo banndu debbo maako. **2)** rewbe harambe maako: daganto mabbe laarugo dum ko wangata, yeru, yee so, gaasa, e ndaande, e juude, e cemde, e ngosde be ko nandi be muudum. **3)** worbe yananbe dagantaago be laarugo bandu debbo janano, sey to laarugo man laati ngam haaje yeru: muyngal, ko ny'awdiigu e ko nandi e maaji. Ngam fitina debbo ibgo e yeeso maako, hkkiika Faadima BiiMonjir Allah hinno mo'o wi: "Min laatakino minon jam aare rewbe min d'on mabba ngeese amin ibgo eworbe" Fillaagol Haakim.

Aa'ica Debbo nulaado Allah ^(mojam ekisdam tabutu dow muudum) wi: "min laatakino min be Annabijo mojam ekisdam tabutu dow muudume yaake amin min harminiibe to cettéeje (jamaare ya hoore) to min kuusi be amin, se y goto amin fuh yoofta nika bu muudum (jibbina) ibgo e hoore muudum ngam sudda yeeso muudum, e to min ba'ake bo (saalake) min kunnca ngeese amin." Hadiisewol pillaago Abuu Daawood.

➤ **Edda: edda d'on noone nayi:**

- 1)** Debbo mardo reedu, edda maako djey sergal be soytugo gorgo muudum fuh, libugo reedu maago (dany'ogo).
- 2)** **Debbo mo gorgo muudum maayi accidum:** edda maako lebbi na yi be ny'alde sappo.
- 3)** **Debbo on seerafo be ahlaada maako:** edda maako haylaaji tati, edda maako d'on timmira be senuye maako ibgo e alaada mako tata fa.
- 4)** **Debbo on mo hayla taa:** edda maako lebbi tati. Edda on seerafo

sergal rajin kowal, d'on wajibo dow maako no'o joodo suudu gorgo maako wakkati edda maa ko, e d'on dagana gorgo maako laarugo ko dume ha bandu maako, e dangan tomo o lortinamo to'o muuyi lornugo mo. E d'on dagana gorgo maako ferwiddigo be maako ha to edda maako da'i, yelika Allah ceniido narritina hakkude mabbbe. To gorgomaako mooyi lortingo debbo maako man o walaa haaje yereduy debbo maako man, to laatake sergal rajinkowal... d'on he'a na gorgo man konngol "mi lortinima, ko mi hoositima, ko maa to gorgo man moobondage be debbo maako man.

➤ Dangantaago debbo teenugo hooreemaako, ngam gongol nulaado Allah ^(mojam ekisdam tabutu dow muudum) wi: "**Alah naali debbo'on teenudo hore muudum, ko looti dungayeere waloojo maako, e teegal man bo bonnigal**".

➤ Don harma dow debbo no'ojokka gaasa maako be huunde feere, ko mah o suumi hunde ibgo e bandu maako, dee kuude limtaade do, du m ibgo e gedde mawde, ngam konngol annabijo ^(mojam ekisdam tabutu dow muudum) wi: "**Allah naali on debbo jukkuudo ko jokkanaado, e sumudo banndu muudum ko sumanaado banndu muudum.**" Hadisewo pottaagol dow muudum.

➤ Don harma dow debbo dabutugo (ny'amugo) sergal ibgo e gorgo maako ko luuti sababu, ngam kongol nulaado Allah ^(mojam ekisdam tabutu dow muudum) wi: "**ko moy debbo dabbiti sergal ibgo e koriiko, ko luuti torra hebi debbo man onanataa uureegol Aljanna.**" Pillaangul Abu daa Wuud.

➤ Don debbo dowanaago gorgo maako, to'o ewni debbo maako ha leeso (be'itte), ngam konngol nulaado Allah, "**Ko moy debbo Gorko muudum ewni debbo muudum ha be'itte, nden debbo man sali no otaago gorgo maako man, nden gorgo man waali d'on tikkani mo, malaa'ika'en d'on naalamo ha weeta.**"

➤ Don harma dow debbo wadugo uurdi, to'o d'on andi o yaalan worbe yanan be, ngam konngol nulaado Allah ^(mojam ekisdam tabutu dow muudum), wi: "**To debbo wadi uurdi, nden o yaali dow worbe, kambe nana uuree nga maako, kanko debboman, o nii o nii ay kanko debbo man o dj eenoowo.**" Hadiisewol pillaangol Abuu Daawuud.

JUULDE

Seetinaago e Ndarnaago Kiita seetinaago be ndarnaago, d'um farrill a ha worbe djood'iibe nder woro; seetinaago e darnango, d'on sunni ndine ha'on gorgo jahowo jahangal feeremuudum Seetinaango e ndarnaago d'on yide dow rewbe; sahataako darnaaگو ko arti wakkati, k o yeeso nastugo wakkiti, koyna juulde subaha, d'on dago seetinaago arano, baawo sakajemma.

Sarduuji juulde:

- 1) Islaamagu, (juuldango), 2) hakkilo, (marugo hakkilo),
- 3) tamiij (seddirigo), 4) senuye be marugo pawde,
- 5) nastugo wakkati: Wakkati juura d'on nasta be ta'itaago naange saka sa k, wakkati d'owdi huunde laatoto yerumuudum, nden wakkati subaado juulde Juura bo be Juulde Asira, daga taytaago naange ha wakkati d'ow di huunde fuh laato yeru muudum nde d'idi, nden wakkati larubo daga wakkati d'owdi saali yeru muudum nde d'idi ha wakkati mutugi naage. Nden wakkati magariiba d'on astata ha wirnaanko safakuuri mbod d' eeri ibgo e bon bongu, nden wakkati Eesaa'e, wakkati subaado muu dum bo ha wakkati senditaago jemma (saka sak jemma), nden wakkati larumuudum bo ha wakkati dellitaaki buulol, wakkati subaha bo daga dellitaago buulol ha fudungo naage.
- 6) suurugo al-awra¹,
- 7) Ittugo sobe ha banndu maako, limse mako enogguure juulde maa ko fudde bawde maako,
- 8) Husittigi al kiblah fodde bawde maako, 9) Anniya.

Arkaanuuji julde

Di sappo e nayi:

- 1) Daraago be marugo bawde ha farillah, 2) Habbiraango harminorgo,
- 3) Janngu ko jiido, 4) Enanngu go koppi ha kala darnde fuh,
- 5) E bantanago rugu'eere, 6) Fotidaago baawo bantaago ibgo e kop

¹. Al-awra goddo, nganjum woni goddo ngo semtata taa yi'anne. Al-awra gor go juttiido duubi jeedidi, nganjum wuni farjiiji ndidi, ammaa on balingiido ngam hakkunde jaaburu bee koppi, amma debbo ngam ngala mandu mumfu dum al-awra say yeeso bee juude. Al-awra jattinaaka, nganjum woni duburu bee farji e jakari. d'on wajiba suurugodum nder juulde ngoo naa juulde, e d'on wy'ye wankingo kaa al-awra ko jemma, say ngam haaje, oo jemma.

pi o don ndari, 7) Sujudeere be terde jeedifi,
 8) Djoodaango hakkunde sujideeje d'idi, 9) Attahiyaatu ragarewol,
 10) E djoodanaago ngol, 11) Silminaago arendewo,
 12) De'ittitgo ha farillaaji, 13) Tokkindirgo hakkunde farillaaji.
**Dii farillaaji juulde sahataako ko luutifi, e juulde don wonno nga
 m ajjugo ibgo e gootol maaji fuh be habbere. Amma on accud'odi b
 eewoyturu o sujida sujideere N'abla ko Baada.**

Gajibiiji juulde ndi njeetati

1) Kalah kabbiiruui juulde fuh ndum sunna koluuti habbiraango ha
 rminorgo, 2) e kongol sami'allahu liman hamidah, haa on laati'do
 imam koo bajjo (feeremum) 3) e kongul rabbanah walakal hamd,
 4) e wiigo subhaana rabbyal-Ajiim her ruku'eere marah kootel,
 5) e kongol subhaana rabbyal-A'laa wabihamdi, her sujundeere,
 6) e kongol rabbinfirlii akkunde sujundeeji ndifi,
 7) e janguko attahiyaatu ragarewol, 8) e joon'da naago ngol.

**Dii do gajibiidi, juulde don wonno be ajjugodi be habbere, e' o suji
 da sujindeere ngam accugodi.**

Sunnaaji juulde: dum kongudi e kuunde. Juulde wonnataako be ajj
 ukodi ko be habbere.

Sunnaaji konginkeji: * janguko do'ayeere mabb'itirde juulde,
 * uujaago e bismaago, * e wiigo aamin be hoolo ha juulde holnen
 teede e juulde sirre ndeede, * e jaangu go yoga aayaaje N'uraanu b
 aawo Faatiha, * e wangingo janngirde ha limam (amma fallangeejo
 kadaado holnugo, amma on juuloowo feeremuudum kam o subna
 ado hakkunde holnugo be sirrugo) * e kongol hamdan kasiiran da
 yyiban mubaarakan fiih, milassamawaati wamil alrdi... baawo yettu
 go Allah, * e kalah ko besdi ibgo e sennooje ruku'eere, e sujudeere,
 * rabbinfirlii warhamnii, * du'a yeeso silminaago.

Sunnaaji kongingeeji:

bamtugo juunde wakkati habbiraago harminorgo e wakkatti ruku'eer
 e (nangugo kopp) e wakkatti bantaago ibgo e nangu go kopp e to'o
 daratage ibgo e darde d'ic'abre, e libugo jungo **ny'aamo** don juungo n
 ano ha les wibbere maako yaake maako o dariid'o, e o laara nokkuur
 e sujindeere maako, no'o yajjina hakkuunde tambankooje(kosde) ma
 ako, no'o artira koppimaako yaake o sujiditta nden djuunde mako nd
 en yeeso maako e kinal maako, o woc'ditina hakkunde mbalaaje maa

ko, e non bo o dayna hakkunde reedu mako be dawde maako e nonb o hakkunde korle mako, o sankita hakkunde koppi maako, o daytina hakkunde tampankooje maako, bamtuko juunde maakodifi ha feflo otira be balaaje maako, e'o ummitoro be hoore kooli maa ko di dond isi dow lesdi e no'o tuugo juunde maako dow koppi mako wakkatti u mmittaago maako o juutoro kosngal maako nanal ha djoonde didabr e e o deppito ha juunde ragareere, e'o liba djuun de maako didi fuh dow dawde maako ha djuundande didi fuh, o sappo be cakaaru maa ko o tamda luttufi, to'o yidi sappundu sir ko maa o dimbadu her ny'amre maako be nanre maako, yaake maako'o innoowo inde jowmira wo, o silminoru wuttundu ny'amru nden nar ru.

Sujideeje kire: Do sunnidane ha on gadfo kuungal daggiigal naa ha a nukkuure muudum, bano jangugo Njuu'aanu ha sujindeere. E suji ndeere don da go ha on ajjudo sunnawol. Sujuideere don wajibo ha a on nakkisdo julde muudum, yeru: on nkkisdo rukuu'eere, sujinde ere, ko daraago, ko djoonde, ko'o silmni yeeso timinki julde maako, ko'o wadi lahan warti maana boojataako, ko'o ajji gajibiidi, ko'o se ki o beddina yaake maako bo'o gadfodum bo.

Julde don wonno be ajjuko sujindeere wajibiinde.

On kirudo ha julde muudum to'o muuyi o sujida yeeso silminaago, ko baawo silminaago. To'o yejitti sujideere ha dum djuunti nden (sujideere man) yani dow maako.

Sifa Julde:

To nedfo darake juulan, o huusita Njibla, nden o wi'a: (**Allahu Akbar**) limanjo holnango (habbiraago harminorgo) e kalah kabbarooje luttufe, amma tana imamjo soondgo (deedey ko'o nannata hoore maako) b e kalah kabbarooje luttunde fuh. O bamta djuunde maako didifuh w akkati o fuuddi habbirko ha deedey balaaje maako, ndenhooti o liba de dow wiɓbere maako (ko koleesi sedfa), nyaamo maako tamda n ano maako, gite maako bo don laara nokkuure sujideere maako, nde n o jangga yoga nder do'a yeeje jolunde ndr suunna Badjjo nulaado Allah: "سُبْحَانَكَ اللَّهُ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ وَتَبَارَكَ أَسْمُكَ وَتَعَالَى جَدُّكَ وَلَا إِلَهَ غَيْرُكَ"

Nden o uujo'o bismo, nden o djaannga suurawol faatiha, yidfaama ha on laatiido fallanke no'o djaannga suuraol djiido wakkati sirwa nde imam, e ha wakkatti sirre teende to ha julde wanginnteende, don wajibo dow fallanke djannugo suurawol djiido ha julde sirrinke

ere, nden hooti o djannga yoga aayaaje nder Njuraanu, d'oyide ha ju lde subaha no'o jannga saka-sakaaji, e julde mangriba bo o djaanng a suuraaji dammuɗi, e ha kalah julde fuh ibgo e saka-sakaaji, suura aji juuddi ngoni, daga suurawol Kaaf ha suurawol Amma, e saka-sa kaaji bo, daga suurawol Naajia'ati ha suu rawol Duha, e suuraaji da mmund'i bo ha suurawol naas.

'Don wajibo dow imamjo holnugo djangde maako ha julde subaha, e darɗe d'idi arandeeje magariba, e darɗe d'idi arandeeje eesaa'e, o sirra ha kolutti d'eedo darɗe.

Nden hooti ohabbira o nanga koppi, nden oliɓa juuɗe maako dow kop pi maako o sankita hakkunde kooli maako, o foɗ'inda ɓaawo maako, o darna daannde maako saka sak, nden hooti o djanga ndeedo do'ayeere:

"سُبْحَانَ رَبِّيَ الْعَظِيمِ" nde tati, nden o ɓamta hoore maako'o mbi'oowo:

"سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ" To'o lortake o futidi o wi'a:

رَبَّنَا وَلَكَ الْحَمْدُ حَمْدًا كَثِيرًا طَيِّبًا مُبَارَكًا فِيهِ مِلْءَ السَّمَوَاتِ وَمِلْءَ الْأَرْضِ وَمِلْءَ مَا شِئْتَ مِنْ شَيْءٍ بَعْدُ

Nden o suuya o sujida yaake maako o kabbiroowo: **Allahu Akbar**, o daytina hakku nde nafɗe maako e reedu maako ajjina dawɗe maa ko , o liɓa kooli maako feɗlaande balaaje maako. O sujida dow terɗe m aako jeɗiɗi: kooli kosɗe maako don d'isi dow lesdi, koppi maako d' idi, newe juuɗe maako d'idi, tiinde maako be kinal maa ko don tiggidow lesdi, nden o djaanga ndeedo do'ayeere: (سُبْحَانَ رَبِّيَ الْأَعْلَى) nde

tati, e dagan to mo besdugo do'ayeje joluɗe nder suunna nulaɗo Allah. Nden o ɓamta hoore maako'o kabbiroowo, Allahu Akbar o djoo toro gosngal maako nanal o tigma nyaamal bo dow lesdi, kooli maag al her njibla, fobre maako dow gosngal maako nanal, nden o djaanga:

(رَبِّ اغْفِرْ لِي) nde d'idi, ko nde tati, e woodani mobo no'o besda

do'ayeje feere, yeru: (وَارْحَمْنِي وَاجْبُرْنِي وَارْقِنِي وَأَرْزُقْنِي وَأَنْصُرْنِي وَاهْدِنِي وَعَافِنِي) nden o sujida d'idaɓre yeru arandeere, nden hooti o ɓamta hoore m

maako'o kabbiroowo, Allahu Akbar, o hfatoro dow hoore kooli kosɗe maako, nden o juula darnded'idaɓre yeru no'o juuliri darnde arand eere. To'o timmini darnde d'idaɓre'o djooto ngam o djaannga Attahi yaatu. Ha djoonde nde, o sappo be hoonda maako sakaaru o taagga luttuɗi, o jaannga :

الْتَّحِيَّاتُ لِلَّهِ وَالصَّلَوَاتُ وَالطَّيِّبَاتُ السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ السَّلَامُ عَلَيْنَا وَعَلَىٰ عِبَادِ اللَّهِ الصَّالِحِينَ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ.

Nden o robto (o hafto) be habbiraango ngam ndarnde tatabre, e naya

bre ojuula yeruno'o juuliri darɗe ɗiɗi arandeeje, ha darɗe ɗiɗi ra ga reeje o sirra o wanngintaa her mmaje, taa'o hoolna janngnde maako s uurawol djiido tan walaa ko'o besdata dow maagol suurawol feere. 'B aawo to'o juuli darɗeɗi ragareeje, o juuɗo ngam tashahudragareere. O deppito, fobre maako nanre ɗon deppiti, o wortina kooli gosngal maako nanal, nden o tigga kooli gosngal nyaamal maako, yaake m aako'o djaankoo wo: Attahiyaatu, o besda dow maagol, saalaatul ib raahiimiyya ngol:

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ وَعَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ إِنَّكَ حَمِيدٌ مَّجِيدٌ
اللَّهُمَّ بَارِكْ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ كَمَا بَارَكْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ وَعَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ إِنَّكَ حَمِيدٌ مَّجِيدٌ.
'Don yiɗee, no'o besda ndeedo do'ayeere:

أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ عَذَابِ النَّارِ وَعَذَابِ الْقَبْرِ وَفِتْنَةِ الْمَحْيَا وَالْمَمَاتِ وَفِتْنَةِ الْمَسِيحِ الدَّجَالِ.
E tana maaje ibgo e do'ayeeye, nden hooti o waylito her ny'amre maa ko'o silmino, nden hooti o waylito her nanre maako bo'o silmino. 'D on yiɗee o wada do'a yeeje garɗe nder suunna baawo silminaago.¹
Juulnde Nyawɗo:

¹No'o jannga ɗeedo do'a yeeje: *Astangfirullah*, nde tati (أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ), baawo man o jannga ndeedo do'a yeeje: *Allaahumma Anntassalaam wa minkassal aam tabaarakta yaa d'aldjalaali walikraam*,
Laa ilaaha Illal laahu wahdahu laacariika lahu, lahul mulku walahul hamdu, wa huwa alaa kulli cay'in qadiir,
laa hawla walaa quwwata illaa billaahi, laailaaha illaal-laahu walaa na'ab udu illaa iyyaahu lahunni'matu walahul fadlu walahusanaa'ul hasan, laa i laaha illallaahu muklisiina lahuddiin walaw karihahl kaafiruun.
Allaahumma laa maani'a lima a'atayta, walaa mu'tiya lima mana'ata, wa laa yanfa'u d'aldjaddi minkal djad.

Nden hooti o wi'a baawo djuulde Subaha e djuulde Magaribah do'ayeeye saaliide ɗo nden o besda ndeedoo do'ayeere: *Laa ilaaha Illallaah wahdah u laa cariika lahu, lahul mulku walahul hamd, yu'yii wayumiit, wahuwa a laa kulli cay'in qadiir*.

Marraaje sappo, nden hooti owi'a (o jannga) *Subhaanallaahi* nde sappand e tati e tati, *wal hamdu lillaahi* sappand tati e tati, *wallaahu akbar* nde sa ppand tati e tati, hooti o timminirah teemerre bee *Laa ilaaha Illallaah wa hdahu laacariika lahu, lahul mulku walahul hamd wahuwa alaa kulli cay'i n qadiir*,

nden hooti o jannga aayatul kursiyyi, o besda suurawol Njul huwallaahu Ahd bee Falaji e Naasi, o tokkita diidoo suuraaji nde tati baawo djuulde Subaha bee Magaribah.

To laatake, daraago juula besdan ny'awu maako, ko maa o way'ataa daraago, ojuulayaake maako'o djuud'iido, to'o laatake'o waawataa djood'aago juula dow wanngeeremaako ny'amre maako ko nanre maako, to'dum man sad'animo'o juula yaake maa ko'o telliido dow

baawo maako. To'o tamppi'o accini nangugo koppi be sujdeere, o sappo sappaaki bee gite maako, d'on dow maako yobugo juule saali i de. To laatake sad'animo (deddinimo) juulugo kaala juulde fuh nd er wakkati muudum o jam'a juura be asira, magariba be eecaa'e.

Julde djahoowo djahaangal: To laatake djahaangal maako buran k iilometji jappande jeetati e jowi, djahaagal maako man bo laatingal daggiigal, d'on daganomo'o kassira juule marde darde nayio wartir afe darde didi. To'o nufake o fabban her nokkuure ny'aldenayi nd er djahaangal maako man (deedey ko'ujuulata frillaaji nayi) o tim mitina juule maako, daga to'yottake nokkuureman o kassirtaa juule maako her nukkuure ndee. To jahoowo jahaagal yaaktake jood'iid o, koo maa o siftori haa jahaagal juulde hadaringeere, koo'o siftori juulde safarinkoore haa hadaringoore, d'on dowmaako timmingo juul de haa ko limtaad'oofuh, amma kassiiuru buranimo.

Julde Juma'are:

Julde juma'are furi julde juurah, juma'are dum julde tabitidnde be h oore muudum, naa dum julde juurah on kassirrah ustaa, nde saahat aako be darde nayi, e nde saahataako be anniya juurah, dagataako jam'ugo nde be asirah, ko dume laati sababu jam'ugo man haforoy.

Julde Witiri

Nde laatake suunnah sembid'inaaka, wakkati maare daga juulugo ee saa'e ha dellitaago buulol, pamarum maare darnde woore, dud'dum darde maare bo darde sappo'ego'o, silminaago ha kalah darde didif uh furi ndiininta o juulugo de be silminaago wooto.

Burdum saahaago maare nda'fe tati be silminande didi. Yidaama o jannga suura wol Sabbi hisma a'ala ha darnde arandeere, e darde did'abre bo'o jannga Nul yaa'ayyu hal kaafiruun, e suuratul Iklaas ha a darde tatabre.

'Don yide janngugo kunuutu ha darde tatapre, d'on yide fahin o ba mta juunde maa ko'o toroo'Allah be hoolo ko'o laati o feere maako.

Julde Goski. (janaaja)

yiiwugo maydo juldo, e hasnugomo, e juulugo mo, jaarugo mo ha k

abriire e uwu go mo, d'umdo limtaadum do, dum fardu kifaaya (k e'indiral) manaman to yoga julbe ummanake dum he'ani luttube. Am ma on saydiido ha konu ngu bangu diina islaama'o yiwataake, e'o hasnataake, o juuletan non, o'ire dow yaake mo'o woni dow muudum. Gorko hasnora be limse tati daneeje, amma debbo, o hasnora be limse djowi: o hadde wudere woore, o moje woore, o borne woore, o waane kude didi. Don sonnidan ha liman be on badjo no daro ha saka debbo, e ha wibbere gorko, dnen o habbirakappirooje nayi, o bamta juude maako ha kala habbiraango fuh.

Baawo happiraabgo arano'o uujo'o bismo'o jaannga suurawol djiid o tan be sirri, nden o habbira didaabo'ojannga salaatul ibraa'iimiya, nden o habbira tatapre, o wadana maydo man do'a, nden o habbira nayabre' o daro sedda den o silino.

Do harma townugo kabriire ko buri hafakande, e mahugo nde be si minti e hebbagonde, e urnugo nde, e windugo dow maare, yahugo' e djoodaago dow maare. Do harma fahin, yaynaago kabriire, e duuf ago nde, e mahugo juulurde dow maare, ko uwugo nder juulurde, e don wajibo pusugo kubaaji tow kabriije. Walaa nder lafajuuji hofnugo maydo kadaadi. Nder maaji, no hofnoowo mayraado wi'a:

(أعظم الله أجرك وأحسن عزائك وغفر لميتك) Jowmirawo mawdin mbarjaarima'e jowmirawo wo'inn ajaa'uma, e'o yaafano may do ma. E hofnugo jul do mo bandum keefeero mayna no'owi'a: (أعظم الله أجرك وأحسن عزائك) Jowmirawo mawnin mbarjaari ma, e Jowirawo wo'in ajaa'uma. Do harma hofnu go keefeero ko to laatake dum juuldo maayanimo.

On andudo no yimbe maako mboyan mo, no'o wasoobe be ajjugodum, ngam maydo don yanngite be bojji himbe maako dow maako, Imamu caafi'u mo'allah yerdo dum laatake do wanya djoodaago n agam hofnugo himbe maydo, ko muueteo: moftaago himbe maydo o ha nokkuure woore ngam himbe wara hofnae. Koburi ha nugo kam no be sankito, ko moy fuh dilla ha sukla muudum worbe belaati ko rew be belaati fuh.

Do sunnidine wadugo nya'amdu yaaranabe (himbe maydo) e don wanya nya'amugo nya'amdu mabbe ko defugo nya'amdu ngam himbe e moftiibe ha saare do sunnidane djuuraago habriire juldo ko luuti wadangodum jahaagal, do dago djuuraago kab riire keefeero, hada taake djuuraago keefeero kabriire juldbe.

Do yiɗe to'on djuurootooɗo mayɓe no ojannga nde do'ayeere:

السلام عليكم دار قوم مؤمنين أو أهل الديار من المؤمنين وإنما إن شاء الله بكم للاحقون
يرحم الله المستقدمين منا والمستأخرين نسأل الله لنا ولكم العافية اللهم لا تحرمنا أجرهم
ولا تفتننا بعدهم واغفر لنا ولهم.

Julde Iidiidje

Julde iidiije d'um fardu kifaaya, wakkati maajebo yeru naafilaaɗe du ha, To julde iidinanaaka ha ɓaawo taytaago naage saka ny'alawmaa re, ɓe naafa julde iidi ny'alde d'idaɓre dow d'um yobre. Sarɗuuji ma are bana sarɗuuji julde jumaare saay ko luti hudbaaji d'idi, d'on wa ny'e naafugo yeeso e ɓaawo julde iidi ha sallikeere.

Sifaajimaare: darɗe d'idi; o habbira habbiraago harminorgo yesso k o'o'uujo obismo'ohabbira kabbirooje jeego, ha darnde arande, ha da rde d'idaɓre yeeso ko'o jannga djiido, ohabbira kabbirooje djuwi, o ɓamta djuude maako ha kala habbiraago fuh, nden o'uujo, nden o jannga djiido be hoolo nden o jannga suurawol (sabbihisma) hadarde arandeere, e d'idaɓre bo suurawol (Ngaaciya) to'o silmini o hudba hudbahji d'idi bana jum'aare, d'on yiɗe no'o d'udd'ina ha darɗe d'ee man kabbirooje, to'o juulijulde iidi yeru julde naafila nde sahaɓe, n gam kabbirooje ɓesdiide do d'um sunna, wonnataa julde.

Salatul kusuufi: (julde to naage ko lewru moji) ndee julde d'um sun na, wakkati maare bo daga mojuɗi naage ko lewru ha huncaago ma aru ko maage, o yobataa julde man to sababu maare huncake, kayre d'o darɗe d'idi ojannga ha darnde arandere o wanguina (be hoolo) djiido e suurawol djudndgol; nden onanga koppi neɓɗoum; nden o ɓamto'o nanna (o hoolna) oyetta Allah nden o sujidittaa; nden no o futɗita janngugo djiido e suurawol djudndgol; nden o nanga kop pi neɓɗoum; nden oɓamto; nden osujida sujideeje d'idi judd'e d'idi; nden o juula darɗe d'idaɓre bana no'o juuliri darɗe arandeere; nden otaho (o jannaga atahiyatou) osilmina; to falanke wari ɓaawo ruku' eere arandeere oheɓay darnde man.

Julde yarnitaaki: (yarnitaaki ngam hokkere) ndee julde nde sunniɗa ne, to hokkere waɗi, lesdi yoori, toɓo famɗi, wakkati maare, sifaaji maare, e kiitaaji maare yeru julde iidiije, say tan hudbah maare hud bah ngoota, ɓaawo silminaaki, d'o sunniɗine waylittitgo waanayeer e(limse) ngam yelaago waylaago yaake hokkere ha toɓo.

Naafilaaɗe julde: tabti ibgo e Annabiijo ^{(mojam ekisdam} _(tabutu dow muudum)) oɗo juula

kala ny'alde fuh ko luuti farilla darde sappo'edifi (12) kanje goni: darde didi yeeso julde subaha; darde nayi yeeso juulugo djuura; da rdedifi baawo juulugo djuura; darde didi baawo juulugo magariiba ; dardedifi baawo juulugo ee caa'e; e fillaama her Annabijo (mojam ekisdam tabutu dow muudum) naafilaaaje ko luti innaade do (limtaadedo).

Wakkatiiji ka'aa'fi naafugo hermum:

harmi naafugo wakkatiiji tabiti ha'deego naafila her muudum:

1- daga d'ellitaago buulol ha fud'ugo naage ha, nge towa fudde kala sal-labbo;

2- wakkati naage sedditisaka asama ny'alawma ha toge tayti saka.

3- daga juulugo asira ha mutugo naage, amma julde laatiinde sabbibin aa nde ngam dagoto, yeru julde hofnugo juulurde, darde baawo duufa ago, darde didi de yeeso juulgo subaha, julde guski (janaaja) darde di di baawo nagardam e sujideeje jannguuraaanu be sujideere yettoore.

Kiitaaji juulirde: mahugo juulirde deeydey haaje, juulirde ndum no gguure burdude ha dow mbedu lesdifo. Do harma nder juulirde: g imi e kelle, e aalaaji fijirde, e (dooynaago) yimugo gimdi karamdi, e jillootirgo wrbe e rewbe nder juulirdee moobodal bee deb bo nder maare, e soora sotta, do nder sunna wiigo ha on sooroowo e sotta nder juulirde: Allah hade riiba filumah, e do hade fahin dabbititgo f alje re maako (dabbawa majjunga) do nder sunna ha on nand'omo n o wi'a: Allah taalor nanenga, (taa keptaanga).

Do dago janngingo bigon nder juulirde, e habbugo teegal, e hiitaago, e doynaago gimdi dagiidi, e daanaago nder juulirde ha on gad'f oitikaafu e tana maako fuh e do dagno ny'awdo e kodo waalaago nder juulirde be doydi kayloola (di baawo djuura) do hade nder juulirde haalaaji fuuluuluuji, e jokkirgol, e duudugo ngewta, e townu go sawtu bee wolde wanyaande, e jogitaago juulirde d'atal ko luuti haaje, do wany'e polle duuniya d'udde nder juulirde, e huutiniirtaak e tabi e pitirlaaji maare e yiite (lantarki) maare ngam bangal ko ko nan ndi bee man.

JAKKA

nooneji jakka, ka'o wajibo dow noone nayi.

Nonde Arande: dabbaaji d'in durooji be ko'e muudum, d'ilaataaki d'i gurneteedi. **Did'abre:** kala ko wurtoto ibgo elesdi. **Tatabul maaji:** k anjeeri e sardi. **Nayabul noone jakketeedum:** urullaaji filu.

Sarduuji wajibaago jakka: Jakka wajibataako say be sarduui jowi:

1) juuldanku. 2) dimaaku. 3) hewtugo jawdi fodde jakka. 4) tabitit go maral. 5) filititgo hitaande dow jawdi man, sey dum ko wurtata nder lesdi, nkanjum ngam jakka muudum ny'alde sodaago.

Jakka mumumte (dabbaaji) d'i noone tati: Geeloodi, Na'i, Baali e B e'i. Ha jakka wajibo dow maaji say to sarduuji d'idi hawti: 1) didur ahitaande ko koburi hitaande. 2) d'i laato ngam tottididgi kosam e ngam rimrintindirgo. Taadi laato d'i kuungal (d'i ndemri). Toni d'i laatake d'i urulla kam yowoni filu d'ookam d'i ittante jakka.

JAKKA GEELOODI:

limgal	1-4	5-9	10-14	15-19	20-24	25-35	36-45	46-60	61-75	76-90	91-120
jakka	Walaajakka	1 mbaala	mbaala d'i d'i	mbaala tati	mbaala nayi	geelooba duub u 1	geelooba duub u 2	geelooba duub u 3	geelooba 4duub u	geeloobi d'i d'i duub u d'i d'i	geeloobi d'i d'i mar d'i duub i3

To geeloodiman furi 120: kala geeloodi 50 fuh ittane geelooba marga d'uubi 3, e kala geeloodi 40 fuh ittane geelooba marga duubi d'idi

Jakka Na'i

Limgal	1-29	30-39	40-59
jakka	jakka walaajakka	gaari duumndi ko wiige ruumge	gaari ko wiige d'idiye

Na'i daga 60 ko furi ha kala nagge 30 fuh gaari duumndi, ha kala nagge 40 fuh wiige d'idiye.

Jakka Baali be Be'i

Limgal	1-39	40-120	121-200	201-399
jakka	jakka walaajakka	mbaala koo mbe'eewa goota	mbaali koo mbe'i d'idi	Baali ko Mbe'i tati

kala ha baali ko mbe'i 400 ko ko furi, jakka don ha kala 100 fuh mbe'i

aala ko mbeewa goota. Ha jakka baali e mbe'i fuh ittataake damndiri , ko poyga, koo ny'aga, ko d'okka, ko ngan marga biyum (musinoow a), ko baawnga, ko mbodga waane (burduga naawugo).

JAKKA ko wurtoto nder lesdi: jakka d'o wajibo ha kala ko wortoto nder lesdi e samarooje bee sard'uuje tati: **1)** d'o fundgo man laato ibgo e kiileteedum e sigeteedum, yeru Ca'iuroori, bee alkamaari ibg o'egabbe. yeru inabooji e tamarooje ibgo e samarooje (benndalloorje). Amma d'um ko sigataake e niisataake ittantaake jakka, yeru ha gu uji e gabbe e ko nandi be muudum. **2)** Hewtaago nisaabu (fodde ittugo jakka) ngamjum woni kilokiram 653 ko oko buri.

3) No fudgo man go laato d'um maral maako wakkati jakka man wa jibi: wakkati wajibaago man: to samarooje man ta'i, wakkati bendu go maaje wadi, be woojugo maaje ko oldugo. Aawurlaaji (gabe) be saatugo benndalo e yoorugo muudum. Do wajibo saboyel (**10%**) d'um djarneteedum walaa torra, d'um kotobo yarni ko cuufi yarni. R eeta sapoyel (**5%**) ha d'umgo yarnah be torra (sadeende) yeru ndiy am gaawi (bulli) e gonandi e muudum. Amma d'um ko yarnah be t orra reeta hitaande e yarnah be tobo reeta hitaande, jakka muudum ndeedey no buri jaalago, to ny'alde torra buri jaalaago mah d'um ta skite reetayel sappoyel, amma to laatake d'um tobbo buri jaalaago' o itta gootel nder sappo.

JAKKA KANJEERI E CARDI (sardi): Kanjeeri ittan taake jak ka sey to ndi yotti (85) sapande jeetati ejowi giram, amma Cardi nd i ittantaake jakka sey to ndi yotti giram teemere jowi e Capande jee nayi e jowi 595. Ceede labde ittantaake jakka ha to de gadi pamaru m fodde kanjeeri ko Cardi. Nissaabu (fodde jakka) Kanjeeri e Car di nayabel sappo (2,5%). Sodatteeri (oldi, yeri, jawe) debbo daga in di sigaandi ngam fawne jakka walaa dow maari, amma ndin cigaan di ngam filu jakka don wajibo dow maari.

Do dagana rewbe deeydey ko alaadaaji doggiri fawnoraako be muu d'um ibgo e kanjeeri e cardi (sardi). Do dago wadugo seeda ibgo e sardi ha kaakon kuutindirteekon, edo dagano worbe huutirigo ko ma bornaago huunde marde sardi seeda, yeru: hatimeere, daarodde gite. Amma kanjeeri kam dagataago sefdamuudum be d'udum mu udm fuh ha gorgo; ko ha kaakon kuutindirteekon; d'odagano worbe marugo butonre sawraade, ko folugo ny'iidere be bamarum kangje

eri; koluuti nandifingo be rewbe.

On marđo jawdi d'on besdo e ndid'on usto yaakefeere, d'o sađanam o hokkuko jakka jawdi maako man: no'o ittanadi jakka ny'alde nde o heti nder hitaande, o laara ha ny'alde man no'omari o hokka d'um jakka (2,5%) ko laati yoga jawdi mamko sikaayi duubu. On marđo ceede lewru ko saare o hokki haya ko lesdi o hokki kiraa'u nden o moftaayi ceede man, jakka walaa dow ceedeman, ko de d'uud'i, to'o laatake o mofti ceedeman bo, nden hitaande filti dow maaje, o itta jakka maaje, ko da laatake sađanimu wađugo ny'alde woore nder hi taande, o laara ny'alde nde fottanimu'o itta jakka nder muuđum.

JAKKA JAWDI NYAMAADDE: on marđo ny'amaade dow marđo bawde yobugo nde, ko'o mari bawde hebtugo nde, oittana nde jakk abee duubi saaliidi fuh, ko duubiman d'uud'i, amma to ny'amaande man laatake dow on mo jawdi muuđum timmi, jakka wala dow ma a re ngam o fotay firlitaago be maare.

JAKKA URULLAAJI FILU: jakka wajibataako sey be sarđuuji nayi : **1)** no'o mara jawdi urullaaji man. **2)** no'o nufu be maajum filu. **3)** no'urullaaji man di jotto fodde (nisaabu). **4)** No hitaande filita dow maari, tođii sarđuuji hawti o ittana ŋiima maari jakka, toni laata ke nder urullaaji maako man kanjeeri e sardi o mooba d'um be urullaaji man o ittanadi fuh jakka, to'o nufake be urullaaji filu maako man ngam haaje maako naa ngam filu d'um laati yeru: limse, saare, e moota wa'aago maako e ko nandi be maajum, ittan taake jakka, to'o nufak e be maajum filu nden hitaande filiti dow maari o ittanadi jakka.

JAKKAT IIDIL FITRI: ka jakka kađo wajibo dow on juulđo, gorgo e debbo, to'o d'omari bawde ngurdam maako. No'omara fahin ko buri ngurdam jemmare e ny'alawmaare iyaalu maako, jemmaare ju lde suumaye. Ka wurtine ny'alawmaare julde, fodde maaka **(2,25)** kiilo didi e nayaβel ibgo ny'amnd'o himbe wuroman. Ka hokkane kala on julđo gorgo e dbbo. Kađo wajibo dow baaba saare, e dow kala on mo ngurdam muuđuum wajibi dow maako, d'o yiđe oworti naka jemmaare julde suumaye, d'o yiđe ka wortine ny'alawmaare ju ldedaga o yahay salligeere, dagataako'o sabbitinaka haa βaawo naaf ugo ha sallikeere. Dodago'o hookkaka ko'arti julde be ny'alde ko n y'alde didi, d'odago hokkugo kođđo gooto ko hokkugo jamaare, e nonbo, dagoto hokkugo jammaare geđal gootobo.

Wakkati wurtingi jakka: d'owajibo wurtingo jakka ko yaawi walaa sabbitinki, d'odago wurtingo ka ha kala on mo ny'anugo d'um wajib i dow maako, waloojo wurtinana bingel pamarel e ginnaafo, do yi de wangingo ka, e no'o sendaka be hoore maako, do sardite ha on hokkoowoka habbugo aniya to'o laatake obaligiifo, ka saahataako t o'o nufakeka sadaka ko to'ohokki mobgal jawdi maako fuh, do yid e no'ohokka jakka man ha talaka'en wuro ka wurtina her muudum, do dago ka yaare wuro feere ngam maslaha, do dago e saaho wurti n goka jey duubi didi garuuji to ni nisaabu wafi.

Hokketeefe jakka: do hokkee jakka himbe djeetato, kambe ngoni: **1)** talaka'en; **2)** miskin'en; **3)** huwanoofe jakkaman; **4)** e wownetee be berde muudum ibgo ediina; **5)** rimdingo ndaande; **6)** tokketeefe e ny'amaande; **7)** honoofe ha laawol Allah; **8)** gadoowo jahaagal. Kala gooto fuh nder limtaafo no hokke jakka fodde haajemum sey on kuwoowo dow jakka man ohokke fodde ngeenari maako, ko' o laati o mardofo, dohe'anamo jakka tulfitri hokkugo hawariinkee o, ben wurtiife dow lamfo diina to be djabti wuro maako, ejakaatu l fitri do hehana mo to ardiifo julbe djafiti jakkman be doole ko be gida maako, ardiifoman wafidilaaku ko'owadaay adilaakuman. Dagataako hokkugo keefeeru jakaatul fitri, maccufo, jawmu jawdi, e'on mo nafakka muudum lismoto, ebiife haacimi'en, to'o hokki jakaatul fitri ha on tana keniifoga yaake maako'o majjufo (dullufo) ko'o andaa yaake kokkafo man do'ohenaaki hokkeego jakka, do downaako jakaatulfitri, amma to ohokki godfo jakaatulfitri man ofo yik ka jabbufo kaman o talaakaajo, dookam he'animo ko'olaati o mardo.

SADAKA DOORAYEEJE: Annabiijo ^(mojam ekisdam tabutu dow muudum) wi:

"nderkuude bodde kewtande biidamaajo muumnii jo haqabriire muudum, baawo mayde muudum, andal o janngini osankitingal, bi d'fo saalihiijo'ojji, e juraanuure o ronniidum, ko juulirde o mahi, ko suudu hobbe o nyiribi ngam be jibbo nder maaru, ko suuful o see kidum, ko sadaka o wurtinika nder jawdi o wurtinika yaake djam u maako e ngeedam maako, mbarjaari guufo hewtotomo ha jabra ire maako". Pillaagol biimaaja.

SUUMAYE

Suumaago lewru suumaye d'um farilla dow kala juul'do gorgo edebb o, olaati omard'o hakkiilo, obaligiid'o (iiwiid'o), omard'o baw'de suum aako, taa olaato'omard'o y'iyyam hayla koo besgu. 'Bingel umre suum aago ngam o ekkito suumaago. Nastugo lewru suumaye d'o andee be e gootel nder kooje d'idi: **1)** daraago lewru bee yiigodo, e seydaago j uud'o adiliijo, baligeed'o koo'olaati odebbo. **2)** Hebbitingo lewru wair ordu suumaye nyal'de j'apand'e tati. Suumaye d'owajibo daga d'ellitaa go buulol kond'ugol haa mutuki naage. O walda bee anaya suumaago lewru suumaye daga yeeso d'ellitaaki buulol.

BONNOJI SUUMAYE: **1)** suumaye d'owonno bee wad'ugo jimaa'u (boobodal nder farji) nyaawmaare suumaye, d'odow on gadd'o jimaa'u nyalawmaare suumaye yobugo e kefergal: kefergal d'oni, rimd'ingo ndaade (baccud'o), to'owalaa baw'de rimd'ingo'o suumo lebbid'i d'i to kkinderd'i, to'o waaway o nyamna miskin'en jappand'e jee go'on moh e'bay limtaadum'do koo'owaawataa suumaago lebbi d'idi d'o, walaa g acce dowmaako. **2)** jippingo mani ngam o hebbi debbo, koo'omeemi debbo, koo'ofijiri alawramaakohaa'ojibbini koo debbo'on wadi limta adum'do, suumayeere maako wonni, ammaa on koyd'itido nder nyal awmaare suumaye, walaa gacce dow maako. **3)** nyaamugo e yarugo bee hammere nder nyalawmaare suumaye, ammaa to'onyaami koo'o yari beengoytu walaa gacce dow maako, suumayeere maako saahike. **4)** Humbitoondu koo hookkuko kod'do y'iyy'am nder nyalawmaare s uumaye, amma tolaatake y'iyy'am sed'da kam wonnataa suumaye, yer u hoosugo y'iyy'am ngam huuncuki nyawu (fisit), koo kowurti naabe habbere yeru: tu'am koo nawnande, wonnataasuumaye. **5)** loo'aago b ee habbere. Koomoy wadi gootel nder kooje ngaroojed'o, suumayeer e maako wonnaaki to sollaare nasti kondondolmaako, koo'owoos'bi k oo'owuus'bi ndiam hewti kondondolmaako, koo'onuumi(micciti) nde n manimaako wuurti, koo'ohoyd'iti, koo y'iyy'am wuurti, koo'oloo'i k oluuti bee habbere suumayeere maako wonnaaki, ndesaahake.

On nyaamu'd'o'od'o yikka d'um jemma nden wakkani mo d'um nyala wma, d'on dow maako yobugo ndee nayalamaare.

KIITAAJI YEW'OB'E SUUMAYE: harmi yaruki nder nyalawmaare suumaye dow onmo gueldol wala naad'um, d'o wajibo dow on debbo mard'o y'iyy'am haila nyaamugo nder nyalawmaare suumaye, enon o

n besnudo, eon bo moyewuko suumayeere maako toole ngam sootu go nafsu (hinugo) biiadamaajo. Do sunnid'ine haaon jahoowo jahaa ngal ngal hassiiru dagoto hermum yewugo suumayeere maa ko to su umago man do safanamo, koo to'osuumi d'umtorranmo, enon on ny awdo kulan do nyawumaako besdoto, d'odagano haa on ngatud'o jaha angal nder nyalawmaare suumaye nyaamugo, e d'odagano haa on ree duujo, musinoowo tobe kulani ko'emabbe koo biggon mabbe, beelim taabe d'ofuh don dowmaabe yobugo suumayeje mabe, d'odow debbo reedujo ngomusinoowo to laatake yewungo mabe ngam hulango bi ngel mabe nyamno miskinjo haa kala nyalawmaare oyobata fuh.

ontampodo accini suumaago ngam nyawu ngu tammaaka yamditid go, koo ngam duubi, no be nyamna kala nyalawmaare fuh miskinjo gooto, e we yobataa suumayeje mabbe. Ammaa to laatake koluutt i geldol o nyamna miskinjo haa kala nyalde nde oyobata her mum fuh. Ammaa on accudo yobugo ngam geldol omaayi gacce ngalaa d owmaago. Ammaa tolaatake koluuti geldol ronoobemo nyamnanao haa kala nyalde nde o suumaaki fuh miskinjo, do sunnid'ane haa do w waaloojo maako suumanaagomo haa kala nyalaande fuh, to suumayeje man laati de lewru suumaye koo de togayeere, e yobango mo haa kala suumayeje de occi fuh. On gewdo nder nyalawmaare suumaye nden geldol man dili (itti) nder nyalawmaare suumaye o dangito'occina nyaamugohaa lutudum nyaldeman.

To keefeero silmi nder nyalalawmaare suumaye, koo debbo marnood o alaada nden o seni, nyawnoodo yamdititi, koo ngdnoo-do jahaa ngal warti, koo bingel baligi, koo ginnaado hakkiilomum y'arti nder nyala wmaare suumaye, koo be timmin luttudum nyalawa-are man don dow mabbe yobugo nde nyalde. Dagantaako'on dagnanaado yarugo nder lewru suumaye no'osuumo nder lewroman suumayeere feere.

SUUMAYEERE TOGAYEERE (TA'DAWO'U): burdudum barjaari suumye doorayeje ngam, suumaago nyalde yara nyalde, nden suumaago nyalde: alamisa bee altine, nden nyalde tati haa kala lewru fuh, burdudum man nylade daneje: 13, 14, 15 haa kala lewru juulbe fuh, do sunnid'ine suumaago burnaa lewru haaram bee wairurdu suumaye'enyalawmaare sppoore haaram bee nyalde arafa, e nyalde jeego haa kala lewru juldaandu. Dawaye suumaago lewru suumeteendu mawbe (wawbe) e suumaago nyalde jum'aare bee asawe, e suumaago

nyalde seko, kaire woni nyalde jappande tati lewru wairurdu suumaa ye. Doharma suumago nyalde juulde suumaye bee nyalde juulde laih a, enyalde daneje, haa on gad'fo hijjo tamattu'u koo njiraan.

FINDITINKI:

❖ On laatiido mardo nyewre mawde (janaaba), e mardo hiala koo mardo besgu tobe senake yeeso d'ellitaaki boolol, d'fo daganoobe sabitinki ngeewam haa baawo seetinaago subaha, e no'ohandina bai raari dow giwwam, suumayeere maako saahiinde.

❖ d'odagano debbo hoosugo lekki ngam osappitina y'iyy'am hayla maako nder lewru suumaye bee aniya hawtugo bee julbe haa d'owa nago jowmiraawo to'o holninaake torra.

❖ d'fo dagano'on suumiido nomoda tuude (joodo), koo kartundi, tol aatake ibgo e nder reedu maako.

❖ annabijjo (^{mojam ekisdam} tabutu dow muudum) wi: "*Ummaatoore am seedata (sendirtaa) beejam tonde dotabiti dow yawnugo sumtaa go e sabbit inki bayraari*". Hadiisewol pillagol imam Ahmad. Annabijjo (^{mojam ekisdam} tabutu dow muudum) wi fahin: "*Diina islaama seydata do jaali tohimbe d'fo tabiti dow sumt aago bee koyaa wi e sabbitingi bayraari, ngam yahuudankoobe laat akeno d'fo sabbitina sumtaago*". Hadiisewol pillagol Abuudaawud.

❖ d'oyide do'ayeeje wakkati yewugo suumayeere (sumtaago) Annabijjo (^{mojam ekisdam} tabutu dow muudum) wi: "**woodani suumiido wa kkati yewugo suumayeere maako do'a rud'itittaake lornataake yaakemand'o**". Hadiisewol pillagol Biimaaja. Do'ayeeje jolude (garde) innatee de (janeteede) wakkati sumtaago konngul nulaado Allah (^{mojam ekisdam} tabutu dow muudum):

" **ذَهَبَ الظَّمَأُ وَابْتَلَّتِ الْعُرُوقُ وَبَبَّتِ الْأَجْرُ إِذْ شَاءَ اللَّهُ** " Hadiisewol pillagol Abuudaawud.

❖ d'onder sunna yewirgo suumayeere maako ibgo e kooje kecce, y eru dibinooje kecce, to'ohebay, yewra bee dibinooje jorde, to'o hebaay dibinooje oyewrabee ndiyam.

❖ dohaani suumiido lonjitaaki binaari, tobitidgo nder hitere koo haa no bbi nder nyalawmaare suumaye ngam daaytaagoluure moodibe be, amaa to laatake binaare man ngam nyawdaago, koo tobbo haagite koo anobb iman, koodum yottihaa kondodol maako suumayeere maako saahinde.

❖ dosunnid'ane haa on suumiido no huuntinira siwaakewal kala wakkatiiji fuh dow burdum saahaago konkud'i moodibbe.

❖ d'owajibo dow suumiido lonjitaaki y'oore, baadi, fewre ekonandi bee maajum, tokod'fo hud'ifo taa'ottafo'owi'amo: mid'osuumi, bee ree

nugo maako demgal maako eterde maako accina gedde oreeni suum ayeere maako, ngam joli haa sunna nulaad'o Allah ^(mojam ekisdam tabutu dow muudum) wi: "***onmo accaayi kongol juuri (fewre) e huuntinirgo fewre, jowmiraa wo walaa haaje o acca nyamdu maako bee ndjaram maako.***" Hadiiseew

ol pillaagol Buhaari.

❖ d'osunnid'ane haa on noddaad'o her nyamdu eyaake maako'osuu mid'o no'odo'anu jaamu nyamdu man, to'o laatake o suumaaki bo n o'onyaama.

❖ Lilatul nadri ngaire murdi jemmaaje fuh nder hitaande, ndee jem maare d'o tefide haa sappo ragareejo nder lewru suumaye, koburi j aalaago kam d'um jemmaare noogas e jeed'idi, kuude bodde d'osow e haa ndee jemmaare sowa buri lebbi ujineere, nde woodi alaamaaji: nder alaamaaji man; fud'uki naage nyalde man laabge koluuti jammi taaki, de'uko jemmaare man, foti b iiaadamaajo juuld'o yald'ira ndee j emmaare koluuti o'anda d'umkaire, komara haaje haa biiadamaajo j uuld'o no tiida her dewal nder lewru suumaye, sakkoto haa sappora gareejo'otiid'a haa ummaako jemma naafa, toro Allah, to'ojuuli alkay eeje bee jamaare taa ohoota saare sey to liman timmini juulde fuh ng am hema windanamo barjaari baalud'o naafugo jemmaare man fuh.

❖ On puddud'o suumayeere d'oorayeere d'o yide no'otimminande, ammaa d'umlaataaki d'umgajibiid'um, ammaa to'onufike wonnugo nde gacce walaa dow maako e'oyobataande.

IITIKAAFU: kanjum woni lismitaago juuld'o mard'o hakkiilo juuli rde, d'o sard'ite haa on gad'ooowo iitikaafu.

d'iisard'uuji: o wona oceniid'o ibgo e cobe mawde (janaaba), taa owurt o nder juulirde sey ngam haaje, yeru giiwam ngajibiid'am, iitikaa fuh d'o wonnuro bee wurtaago juulirde ko luuti laru, e non bo bee jimaa'u. Iitikaafu d'um sunna haa kala wakkati fuh, nder lewru suumaye buri se bbid'idgo, e burd'um man kam nder sapporagareejo. Pamarum iitikaaf u saa'ayel gootel, d'oyide taa'ogadgina emmaare bee nyalawmaare, de bbo wad'ataa iitikaafu sey bee dugaye gorgomaako. Doyide haa on ga dd'o iitikaafu no'osukloro bee dewal e d'owanaago Allah ceniid'o, o fa mditina kooje daggiide, o luunjitokala ko nafataamo fuh.

HIJJU E UMRA

hijju e umra d'um gajibiid'um nde gootel nder ngurdam b'iaadamaaj o jul'do. Sard'uuji wajibaago maajum:

1) Juldanku; **2)** Hakkiilo; **3)** baligaago (iiwaago); **4)** dimu; **5)** margo bawde, ko nufete be maajum, hebago mba'antewa e djoomaari. On geebiid'o hijju ko umra ha ajal maako wafi ronoobe maako ittanamo d'um nder jawdi maako. Hijjugo koo Umra saahataako ha on keefeero, ko ginnaad'o, Hijju d'o saaho ha bingel bee maccud'o, bee man fuh he'antaa gooto fuh hijju farillawu, e guwajibataako dow on mo walaa bawde, yeru: talakaajo, ammaa to'o jabi ny'amaande o hijji he'animo hijju farilla. On hijjando tanamuud'um, nden kankoman bo'o hijjana ayi hoore maako hijju farilla, hijju man laatake ngumaako (o'ittifarilla a maako). Harminaago, d'o nder sunna on muuyud'o (nufiid'o) no'oyii wo, oseno, owa'da uurdi o teed'ino' oaccina limse ny'ootaade, no'o ha ddo tagafeere' owaano mojaare, gunde daneeje d'idi, nden owa'da ani ya harminaago hijju no'owi'a: labbayka Allahumma umratan (mid'o j aabo ha ewnaaduma Umarama yaaAllaham) (d'o haa on nufiid'o umr atan) no'owi'a: labbayka Allahumma hajjan, (d'oobo haa on nufiid'o hijjutan) ko hajjan wa umratan (haa on nufiid'o Hijju bee Umra yaakee re woore). To laatake o hultori taa huunde fadduumo ko (had'amo) n o'owia (sard'ita) wakkati harminago maako: Allaham towodi kofadd iyam, harminorde'am ha nukku mifaddaaman.

Hijjoowo d'o subne hakkunde yaake tati: Weltinaago, Bajjid'inki, H orfidirgo hakkunde Hijju e Umra. Amma burdu'dum nder yaakeeji tatimando Weltinaago: kajumjum woni no'o nufu harminaago Um ra nder lebbi Hijju, nden o dagta nden wakkati Hijju tofud'di o har mino Hijju baawoman. **Hijju ifraad:** nkangu woni no hijjuuwo har mino Hijju tan. Sey to'otimmini to'oyidi o harmino Umra.

Niraan nkangu woni no Hijjoowo harmino Hijju be Umra ko'oharm ino Umra nden o tokkina Hijju daga ofud'day d'awaafu Hijju.

Nufiid'o Hijju o to owa'ake dabbawa maako'o fotidi dow maaga ow i'a: Labbaika Allahumma, labbaik, labbaika laacariikalakalabbaik, innal hamda wanniimata laka walmulk, laacariikalak. Mid'o jaabo ewnaaduma (noddaandu ma) yaa Allaham yaa Allaham a walaa ka wtid'irrawo, yaa Allaham mobgal gettooje be moy'y'e e laamu fuh woodanima, awalaa kawtid'iraawo fuh accinima.) 'Do yide d'uddin go ndee do'ayeere, e bantugo sawtu be maare koluuti rewbe.

Kadfaadi dow on harminiido: nkuuje jeenayi d'o harma dow on harmi niido: **1)** labugo ngaasa; **2)** helny'ugo pefeeli; **3)** bornaago limse ny'ootaade ha gorko, sey to'o he baayi tagafeere no'o borno sirla, ko to'o hebaayi pade no'oborno huffuuje, amma o ta'a baawo maaje haa ko le esi kolbule ngam de nanda pade samaraaje, walaa fityaawa dow maako; **4)** gorko suddataa hoore muudum; **5)** non ohadaaba wadugo uur di habandu maako bee haa limse maako; **6)** loohaago dabbaaji ladde dagaadi looheego, **7)** habbugo teegal, dum'do dum haraamun walaa fi dya dow maako, **8)** foffootirgo bee debbo gaa'en farji, on gaddo non do do dow maako fityawa, ko suumaago ny'alde tatiko'o ny'amna miskin'en jeego, **9)** yaabugo debbo haa nder farji: to laatake yeeso'od agto arrannol ibgo e guude Hijju, Hijju maako wonnake o timmitina guude hijju maako nden mawri o yobangu hitande warande, bee hawt ade'e hirsuki Geelooba nga sendee dow talaka'en makka; amma to'om oobodake be debbo baawo'odagti ibgo e guude Hijju mawde, dooka m Hijju maako wonnaaki tan don dow maako hirsugo geelooba.

Ammaa to'dum ha Umra on boobodi be Debbo dookam Umra man wonnike do'dow maako mbaala e yobugo Umra maako man, Hijju ko Umra wonnataako koluuti be jimaa'u; debbo yeru gorko ha kow olwaafo, sey ha bornaago limse ny'ootaade, debbo bornataako sud dare yeesoyeru: niqaab, ko suddata juude, ekonandi be muudum.

SOOTAARI HIJU: Digebe didi, **1)** dow subneego, fitya ngam lab aago, wadugo uurdi, helny'ugo pefeeli, sudugo hoore ko borna goli mse ny'ootaade ibgo e worbe, on gaddo gootel nder limtaadufo'o su bne hakkude gootel nder kuuje tati: suumago ny'alde taati tokkidirde , ko ny'amnugo miskin'en jeego, kala miskinjo fuh reeta saa'owal (kii lo be reeta), ko hirsugo mbaala, on lohiido dabbawa no'o hirsu yeru maaga, tolaatake ga walaa yeru bo no'owurtina qiima maaga.

2) Tokkidirgo: kanga woni fityawa on gaddo Hijju tamattu'u, e Hijju mujaaran, sootaari on gaddo jimaa'u geelooba, to'ohebaayi bo'osumu ny'alde tati ha leddimakka, e ny'alde jeed'idi bo to'o hooti wuro maako, hadiyawa e ny'amnugo laatataago sey talaka'en haram.

NASTUGO JUULURDE MAKKA: to hijjoowo nasti juuluurde hara m no'o inna do'ayeeje nastugo juulurde, nden o fud'da duufaago je y Umra to'o laatake on gaddo aniya Hijju tamattu'u, ko d'awaaful η uduumi (on gaddo makka) to'olaatake Hijju tan ko'o horfidirde Hijju be Umra. Nden hooti o waano limse Hijju o haddo tagafeere maako

no'o waɗa waanayeere maako les nafki maako nya'amo e dow maare bo ha balawal maako nanal, nden o fudda ɗawaafu ibgo e hayre bal eere (hajarul aswad) nden o meemnde o hebbonde ko'o sabboo nde be juungo maako nden owi'a: Bismillah Wallahu Akbar, o jannga nde ha kala nde o yalti nde fuh, nden hooti owaɗa suu du kaabah her na nomaako, nden o ɗuufo nde jeed'idi yaake maako o yokoowo ha saw ɗuuji tati arandeeji fodde bawɗe maako, nden o yaha yaadu ha sawɗ uuji luttoɗi, kala nde o baɗi ruknul yamaani o meemangol nde to'o w oodi bawɗe nden o wi'a hakkunde ruknuuji ɗiɗi: " Rabbana aatina fi ɗɗunya hasana, wa fil aahirati hasana waɗinaa ajaabannar"

"ربنا آتنا في الدنيا حسنة وفي الآخرة وقنا عذاب النار"

No'o waɗa do'a ha kala sawɗuuji fuh be ko Allah wawnimo fuh be do'ayeere nde o yiɗi. Nden o juula darɗe ɗiɗi baawo maɗaamu ibrahim to hemny'inake mo, no'o jannga ha darɗe arandeere suurawol ŋul yaa ayyu hal kaafiruun, e ha darɗe ɗiɗabre bo suratul iklaas (**ŋul huu'Allahu**), baawo naafgo maako her maɗaamu ibrahim, no' o ɗuɗina yarugo ndiyam jamjam, olorto ha hijri ismaa'iil omoyta ndu to'owaawi, nden owaɗa do'a ha nokkuure wi'eteende multajam (ɗum nokkuure on hakkunde hajarull aswadi be damugal kaabah), nden o tilla her safaa, on yeega dow maare nden owi'a: miɗofuɗɗi ra be ko Allah fuɗɗiri, nden o jannga ndee aayaare:"

إن الصفا والمروة من شعائر الله فمن حج البيت أو اعتمر فلا جناح عليه أن يطوف بهما
ومن تطوع خيراً فإن الله شاكر عليم "

Nden o habbira Allahu Akbar owi'a laa'ilaaha illalaahu, ohuusita kaaba, o banta juuɗe maako haadow o toro Allah, nden o jibbo Safa, o yaha oɗotiiti marwa, to'oyottake alaama libilabaawol (alaamawol bokkɓokowal oyawɗo ha to oyottake libilaɓaari yeesoori) baawo ton oyaha yahugo ha yotto marwa nden oy'eega nde owaɗa bano'o wadino ha safaa, ko luuti janngugo aayaare nde o jannguno, nden o jibbo' otiiti Safa, owaɗa yeru no'owaɗino sawɗuwol arandewol, banni kadi ha o timmina sawɗuuji jeed'idi, ibgo Safa ha marwa, nden o'usta gaasa maako, ko'o laɓo, amm labaago buri barjaari, sey ha Umra tamattu'u o laɓataako ngam o Hijjan baawo man, amma on gaɗoowo hijju ŋiraan ko ifraad o dagtaa sey baawo fiɗugo ny'ande julde jamarowol Aɗabah, debbo bana gorgo ha kowolwaɗo sey de bbo yokataa haa ɗuufago be saa yu safaa.

SIFAAJI HJJU: To laatake ny'alde jeetatabre o harmino to'o laatak

eno'o dagtino, ibgo e saare maako, komaa ibgo juulurde makkah, n den o tiito minah, owaalaton ha ny'alde jeenayabre, tonaange fud'i y otti balte, o tiito Arafa, ha tonaage tayti saka, o jam'a o ḡassira juur a be asira, kala enndi Arafa fuh d'um darorde, sey waalowol Urna n gam naa d'um Arafa, d'oyide no'o d'udd'ina wiigo:

"لا إله إلا الله وحده لا شريك له، له الملك وله الحمد وهو على كل شيء قدير"
 walaa dewe teed'o be googa sey Allah, owalaa kawtid'iraawo, kanko woni mar'do baw'de be laamu, gettooje goodanimo, o timma baw d'e ejo dow kala kood'tume fuh. No'otidd'ino ha dewal sakkontoma do'aa'je; otuubana jowmirawo e'osolana kowoni ha maako; tonaage motake oduny'a her musdalifa be de'eende, e hakkiiolo yaake maako'o wad'oo wo labaika Allaahumma labaika laacariikalaka labaik innalhamda w anniimata laka wal mulk. To'oyottake musdalifa, ojuula magariiba be eecaa'e jam'u e be ḡassiru nden o waala herton, nden ojuula subaha ha a aran wakkatimuud'um, nden o jood'oton owada do'ayeeje ha tonaage e badage fud'ugo, nden odilla daga yeeso naage fud'aayi (d'ellitaaki) haato'oyottake waadiwol muhassir oyaw'd'ina jaawki to'owoondi baw d'e, haato'o yottake Minah, nden o fud'd'ira fid'ugobe jamaruwol akab a, nden ofid'agal be kaa'e jeed'idi yeru kaa'e rajmu (fid'ugo jiinoowo t e'odo) d'e don hakkunde (hummus e bundug d'um bendalooje).

O habbira ha kala hayre nde o f'id'ata fuh, nden o bamta jungo maako ha dow (o sibo), d'osardite no hayre fuh do'o (yana) nder heele wo ko to laatake nde fidaayi tuutawal dariingal nder heelewo man, no'o darn a wad'ugo labbaika be fud'd'ugo maako fid'uko jamarooje, nden o looh o hadiyawa maako, hooti laba hoore maako, ko'o meksade, labaago bu ri, be fid'ugo maako e labaago maako'o dakti sey debbo (jimaa'u), d'oo woni dagtande arande, nden hooti no'o waanjo her makka (dilluki) ma kka, o d'uufu d'awaa ful ifaada, nguu woni d'awaafu ngajibigu, be maa gu kuud'e hijju timmirta, nden o wada saayu safa (hakkunde safa be m arwa) to laatake ogad'd'o Hijju tamattu'u, ko'od'uufaakino d'awaafu ḡ uduubi, to'o wadi bol waadum'd'o, daganeke mo kod'uβe fuh ko rewβe fuh, d'oowoni dagtande d'id'abre. Nden olorto her Minah waalugo jem maare man d'um doole (kajibiid'um) o fida jamarooje baawo taytaaki naage ibgo e ny'al'd'eman be kaa'e jeed'idi, o fud'd'ire jamarowol arand ewal, nden hooti o daro'o toro Allah, nden o yaha (o dillah) her jamarowol sakawal nden o fi d'angal bano'o fid'iri jamarowol, nden o tro Alla h, hooti o fida jamarowol Ajaba, o darataako baawo fid'ugongal (her

maagal). Nden ofiɗa jamaroojeman yeru no'ofidiri nyalde arandeere, t o'omuuyi yawd'inaago hoota makka nder ny'alawmaare d'ifabre, no'o worto yeesomutuki naage, to ha naage jemmare sappo'e d'ifabre ha Mina, waalaago nanngimo her Mina, e fid'ugo ny'alde d'ifabre, koynaa to billalaawol had'imo, nden o wad'ino bo anniya wuurtaago Mina, d'o okam walaa gacce dow maako be wurtaago Mina man kobaawo mutogo naage, kiitaaji on gad'ɗo Hijju njiraan bana gad'ɗo Hijju ifraad koy na on gad'ɗo njiraan d'o dow maako hadiyawa yeru gad'ɗo tamattu'u. To hijjuuwo muuyi hootugo her yimbe maako no'o d'uufo d'awaafu jabbi itaago suudu kaaba, ngam laato ragaree maako be suudu kaaba, koynaa on debbo mardo y'ii'am besgu ko hayla, oo kam walaa dow maako d'uu fago suudu kaaba, d'o yana dow maɓɓe d'uufaye ragare (jabbitorde), to' o suklorake be filu had'imo wad'ugo d'awaafu man o lornita d'awaafu man, on burtiido makka o wadaay nguu d'awaafu nden o daayaaki no'o lorto makka o wad'agu, amma to'o daayake d'o dow maako y'ii'yam.

RUUKNUUJI HIJJU:

- 1) harminaako, kanjum woni aniya nastugodewal hijju.
- 2) Daraago her Arafa. 3) Dawaaful ifaada. 4) Saayusafa jeey hijju.

KAJIBIIDI HIJJU: 1) harminago ibgo e nokkuje ketaaɗe; 2) daraago her Arafa jemma; 3) waalaago her mosdalifa ha baawo jemma; 4) waalugo her Mina nyalde tati de baawo hijju; 5) fid'ugo jamaruj e; 6) labaago koo meksugo gaasa; 7) d'awaafu jabbi itaago suudu kaaba; 8) hersugo hadiyaawa ha on gad'ɗo tamattu'u ko njiraan.

RUUNUJI UMRA di tati: 1) harminaago;

- 2) d'awaafu Umra; 3) saayu safa (hakkunde safaa be marwa).

GAJIBIIDI UMRAH: 1) harminaago ha nukkuje ketaaɗe;

2) la baago ko meksaago. On accudo ruknuwol nder ruknuuji hijju uji ko umra kuude hijju maako ko umra timmidaayi, o fud'ditan de wal maako, amma on accudo gajibiidi, o hibbina d'um be y'ii'yam; on accudo sunna walaa gacce dow maa ko.

SARDUUJI SAAHAAGO DAAWAAFU KAABA DI SAPPO E

TATI: 1) islaam, 2) hakkiilo; 3) aniya kertaaka; 4) nastugo wakkati d'uufaago; 5) suurugo alawra; 6) senaago ibgo e yewre sey tana bi ngel; 7) timmingo limngal sawduuji jeed'idi;

8) no'o wada kaaba hernande maako'o fud'dita d'um ko'o wonni (w oofi); 9) taa oyahira baawobaawo; 10) no'o yaa be kosde maako ha on mardo bawde; 11) tokkidirgo hakkude sawduuji; 12) no d'awaafu

u man laato nder suudu kaaba; **13)** no'o fud'fira hajarul aswad.

SUUNNAJI DAWAAFU: hebbaago e beemugo nde hayre baleer e; e habbiraango her hayre man; beemugo ruknul yamaani, wanaag owaanayeere maako, yokugo, yahuko ha nukkoje mum, do'a, jikri wakkati d'awaafu, badaago suudu kaaba, naafugo dard'e d'idi baawo manjammu ibraahim.

SARDUUJI saayu safaa e marwa: d'i jeenayi, **1)** islaamaaku; **2)** hakkiilo; **2)** aniya; **3)** tokkidirgo; **4)** yahugo ha on mard'o bawd'e; **5)** hebbingo saayuuji jeed'idi; **6)** wad'ugo saayu hakkunde safa be marwa; **7)** saayu d'o'ukko baawo d'awaafu saahiigu; **8)** O fud'fira d'uufaagoibgo e safa o timmina ha marwa, d'um wonanta mo go'o.

SUNNAJI SAAYU SAFA e MARWA: senuy'e ibgo e yewre e sobe, s uurugo alawara maako, do'aaje e innugi inde joomiraawo ko d'uud'i, yaw d'inaago ha nokkuure hani o yawd'ina e o yaha yaago ha nokkuure muud'um, no'o yeenga Safa be Marwa, Saayu Safa no horfidira be 'Dawaafu.

Findinol: no hanikam no'o fid'a jamarooje nder ny'alawmaare nden, t o'o sabbitini fid'ugo jamarooje ha jangoton, ko maa ha ny'alde ragare ere ny'alde Tasriik walaa gacce dow maago, fid'ol maako saahake.

Layhaari: d'um sonnah sebbid'inaaka, toni sappooje Lewru Layha nas ti d'o harma ha on nufiido layhaago no'o helnya'a pefeeli maako, lab ugo gaasa maako ko maa lalar maako, ha to'o hirsi layhaari maako.

Inndeeri: Dum sunnah, ha bingel gorel jawd'i d'idi, ha bingel dewel bo mbaala ngoota. Mbaala indeeri d'o hirse ny'alde jeed'id'abre ibgoe dan y'eego bingel, d'o nder sunnah labugo hoore bingel man ny'alde man e hokkugo sadaka fodde maaka (gaasa) sardi, e o woynane ny'alde man, e burdu'dum inde bo den laatiid'e, yeru: Abdullah, Abdurahman...

'Do harma ew naago innde jeyaado ko luuti jeyaado Allah, yeru: Abdunnabiyyi maccudo annabiijo, ko ma nulaado Allah. To laatake ny'alde layhaari fotootiri be ny'alde inndeeri, gootel fuh he'anan fee re, to'o nufi layhaari man he'animo inndeere.

Faa'ida (bote): on nastudo juulirde Annabiijo no'o fud'fira be naafugo dard'efi, nden o warana kabriire nulaado Allah, o daro ndeedey feflaa de yeeso nulaado Allah, yaake maako'o tottid'do kiblah, nden yaake maako bana o daaroowo Annabiijo (^{mojam ekisdam} tabutu dow muud'um), hooti o wi'a:

Assalaamu Alaika yaa rasuulallaah, to'obesdi dow ndee do'ayeere walaa gacce. Nden hooti o waylito her ny'amre maako seed'a fodde jira'el wal, o wi'a: Assalaamu Alaika Yaa Abaabakr Assiddik, Assalaamu A

laika yaa Umar Al faaruuk. Allahumma Ajjihimaa An nabbiyihimaa wa anil islaam khairan. Nden o tiito fuuna, yaake hujratu Aaica don n aande maako, no'o torooAllah fudde no'o waawi.

DAA DO DAMMUDUM KOODE HIJUJ:

Dewal	Tamattu'u	Ñiiraan	Ifraad
Wakkati fud d'ugo harmna ago	Labbaika umratan mutamattian biha ila l Hajji	Labbaika umratan wa Hajjan	Labbayka Hajjan
Nden	'Dawwafu Umra	'Dawaafu yoottaago ('Dawaafu awwaafu Ñuduumi)	'Dawaafu yottaago ('Dawaafu Ñuduumi)
Nden	O yaha owaɗa saau hakkunde Safa be Marwa jeey Umra	O yaha owaɗa saau hakkunde Safa be Marwa jeey Hijju	O yaha owaɗa saau hakkunde Safa be Marwa jeey Hijju
Nden	O meksa Gaasa, nden o dagti, Ñudumi daganegemo	O jooɗo be iiraamu maako (o lutta) o dagta	O jooɗo be iiraamu maako (o lutta) o dagta
Nyalde jeetat abre	O hoosita harminaago ibgo e makka, nden o huusita her (o dillah) Mina	O dillah her Mina	O dillah her Mina
Nyalde jeenay ab re ibgo efu d'ugo naage	O dillah her Arafa, woodanimo no'o jam'a hakkunde Juurah be Asirah, e o Kassiraɗe, ɗe ngarta darɗe d'idi d'idi, wak kati Juurah, nden o suklano do'ayeeje haamutuki naage.		
Baawo mutuki naage	No'o dillah her jiha Musdalifah. Nden o jam'a hakkunde Magaribah be Iicaa'e, eno kassira Iicaa'e darɗe d'idi, nden o jooɗo her Musdalifah ha reeta jemma, ɗo nder sunnah jooɗaago ha subahah.		
Nyalde Sapore Nyalde Julde layha yeeso fuduki naage	Hirsugo hadyaawa (loohaago)	Hirsugo hadyawa (loohaago)	O hirsataa Hadyaawa
	No'o fiɗa jamratul Akabah nedn o laɓo ko omeksa gaasa maako, nden o Waɗa 'Dawaafu Ifaadah, be waɗugo maako d'idi nder kuuje nde o dagti, waɗugo tati maaji fuh o dagti d'idaɓum.		
	Nden o waɗa saayu Safa be Marwa jeey Hijju	=====	=====
Nyalde 11, 12 e 13 tatabre on sabbitiid'o ha ragareere ny'alɗe Tasriik	No'o fiɗa jamarooje tati: o fudd'ira pamaral, nden sakaawal, o timmitnira be mangal, yeeso daytaago naage.		
Jaɓɓitaago suudu Kaabah	To'o wari hotugo lesdi maako no'o duufo d'awaafu wadaa'u (jaɓɓitorde), amma on debbo marɗo y'ii'am hyla ko besgu o yaa faama waɗugo ngu d'awaafu.		

FAAYDUYEEJI FEERE-FEERE

Geddal: ngal don moyte (wile), ngal hefe be fiiji garandi doo: tuubu l aabngu, wadugo istingfaaru (daɓɓitirki jawmiraawo yaafuye), huuw ungo kuude bodde, be jarriboreego e fe'aanooji (masiibooji), hokkug o sadaka, do'a dewerfiraawo maako juldo Baawo maako, eto laatak e woodi ko lutibo ibgo e boofi maako Allah yanngitamo be gedde maako man ha nder hawriire (ɗabriire) maako ko ma ny'alde darnnga l ko nder yiite Jahannama ha to'o senake ibgo e gedde maako nden Allah naatinamo Alajanna, toni o laatakeno o mayri dow wootidingo Allah Bagiido wi'etee tawahiid. Amma toni o laatake o mayii dow keeferaaku, ko dow hawtango Allah Bagiido wi'etee cirku, ko naafik aare yaake oo kam o duumne teedo nder yiite Jahannamah.

Anndu gedde e faggitaago hakkeji dumdon mari batte kallude dow Biiadamaaajo, e non dedon mari batte dow Bernde bo: Gedde do rontina gewdum e y'ibe haa nder Berde Biiadamaaajo, e nonbo tos ku, e ny'awu, e dee (gedde) daynamo o accina jowmirawo.

E dedon mari torra her diina maako bo: dedon rontina kala dum ko limtaadoo fuh e dedon harmina Biiadamaaajo dowanaago Allah Bagiido, be hebugo mbraka do'aaji Annabiijo ^{(mojam ekisdam} tabutu dow muudum), be do'aaji malaa'ika'en be di muumini'en fuh.

E dedon mari torra dow risku Biiadamaaajo bo: dedon harmidina Biiadamaaajo risku muudum, e de don mbila de moyta moyyi Allah Bagiido, e de mbila bo barka jawdi.

E dow nedfobo: gedde don mbila barka ngeedam, e de rontinan bo ng eedam saatudam, e saatinaneeeko Biiadamaaajo ha fiiji muudum fuh.

E dow kuude maako: Gedde do hada kuude Biiadamaaajo jabeego. E dow ummaatoore, Gedde don itta neema hoolaare, e de faggita b o saatungo ngeedam, e de gada laambe be konne'en jagga fibbe aa dama'en, e non bo gedde dohadu tomo e yiide diga Asama... e ko n andi be limtaadumdo.

❖ Hammuuji, yowoni sunooji Berde: ofturu e seyo Berde Biiada maajo e huuncaago sunooji maako woni yela gooto fuh, be maa jum ngeedam Boociidam (mbeldam) heborto, e ha Biiadamaaajo hebadu mman bo, woodi sababuuji diiniyankeeki be duuniyaankooji e dabi'a nkooji e kuudinkeeki, wala moboobatadi sey ben laatiibe muumini'en , nder maaji man: **1)** Nuddingo Allah Bagiido, **2)** huwugo umrooje

Allah e haditaago kadaadi maako yowoni gedde, **3**) woodfugo gikkuu ji yowoni woodfugo kongol e kuude e umrugo mboode nga hada hal leende, **4**) sukloraago be kuude bodde, e annde nafoojei de diina be de e laahira fuh, **5**) accugo suklanaago ha dum kowara ta yeeso, e aacugo suklanaako ha dum ko saalibo, kowoni fiikam no'o suklano kuud e de owonndi nder ny'alawmaare maako, **6**) dudfingo innugo Innde Allah Bagiido, **7**) yewtugo himbe dum ibgo e mo'e Allah Bagiido ban ngude be suudiide fuh, **8**) neddo laara her Ben laatiibe less'en maako, e taa o suklano laarugo ha on gondo dow maako ay on burandomo fijiiji duuniyaaru, **9**) tiidfugo her din sababuuji dillinandi suno Berde, e jolnugo (gasna) din sababuuji gaddandi seyo ha nder Bedrde, **10**) jony'oraago Allah Bagiido be yeru do'ayee je feere-feere ngam o h uuncana dum sunooji Berde maako. Daado do'ayeere ittugo suno: “

Yaa allah am min oo mi jeyaado ma e mi biijeyaado ma, e mi Bii ko rdoma tintidol am her juude maada woni, kala kiitaaji maada fuh don bedo dow am, e kala koddirooje maada fuh dum adilaaku, yaa Allah am midon torore be kala den innde laatiinde nde maada e an innitiri nde hoore ma, ko maa a anndini nde gooto nder tagaale maada, ko a jippini nde nder deftere maada, koo ma e hertori nde her andal mbirningal maada no awada nuraanuu re deddunde ndee dum seyto berde am e dum annoora Berde am dum hunco her sunooji am e dum dillina bo accana sunooji am”

Fayduye: Moodibo Ibrahiim Al hawaas mo Allah yerdodum wii:

ny'awdiingu (kuurgu) Berde dum kuuje jowi: janngugo Nuraanuur e be miccitaare, e sonkugo reedu (maatugo weelo), be naafugo Jem ma yowoni nyiyaamul-layli, yankinanaare her jowmirawo wakkattiy el ragareyel Jemma, e joododaago be jeyaabe Allah saalihi'en.

❖ **Teegal (Bangal):** teegal do sunnidine (ngal do laato Sunna) her on mardo suuno (haje) rewbe nden o mari holaare o ukkataako nder dje enu, teegal do dago her on laatiido walaa suuno (haaje) rewbe, e ngal do wajibo ha on laatiido kulando ukkaago nder djeenu, no'o handin a teegal dow hijju. Doharma laarugo debbo janano ngam suuno, no d ebbo man laati fuh, mawdo ko pamaro, ko dum derkeejo mo wokku de muudum fuudaayi wi'etee Amrad. Sarduuji teegal: **1**) hertaago la bbina (ayannugo) dum mo woni teeridiraawo maako: saahataako ko nngol waloojo debbo: mi teenima gooto nder Biibe am rewbe ko luu

ti o herto (moy) gooto nder 'Bibbe maako rewbe. **2)** No gorkoman yerdo teegal man e no'o laatobo o baligiido e paadiido (naa johaajo). E non Debbo manbo o laato dimo e mardo hakkiilo. **3)** Waloojo laata taako debbo: dagantaako Debbo no'o teena hoore maako be hoore maako, teegal Debbo sahataako sey be waloojo. Seyto waloojo man sal ake teenugo Debbo man e hawtaade be potootiral (kafaa'a), yaakeem an kam daganto Debbo man teenugo hoore muudum. Gorgo 'Burdõ h anndugo ibgo e teenugo Debbo kam: Baaba maako, nden Baaba Baa ba maako (Maama gal jiha Baaba) doo kam ko obagi (towi, daayi), nden hooti 'Biyiiko e 'Biimiyiiko ko daa lesti, nden dewerdiiko sañii ñeejo maako, nden jaadaado maako (mo'ohawtata Baaba ko Daada), nden 'Bii dewerdiiko...**4)** Seydo'en: teegal sahataako sey be walo'en worbe dido, baligiibe, marbe ha kkiilo, laatiibe marbe dunnke. **5)** Ferwinaago teeridiraawo ibgo e kaðooji teegal, kanji ngoni: musidinal yaake pamaraaku, e dany'ideego, yeru dewerdiraabe e ko nanndi bee maajum, ko maa esiraagu. **Rewbe haramube te'eego:** Arande mabbe ni: Rewbe harmube haforoy: kambe man bo begebe: 'Beleny'ol (dany'oobe ko danyaabe maako): Daada, Maama Debbo, dookam kobe 'Bangi (towi), e nonbo 'Biyiiko Debbo, e 'Biibiyyiiko Debbo mobiyum gorgo dany'i ko daa 'Be lesti (jippi), e dewerdiraawo Debbo no yofti. 'Bidõ Debbo mo dewerdiraawo muudum Debbo dany'i, e nonbo 'Bidõ Debbo mo 'Bii addamuudum Debbo ko gorgo dany'i, e 'Bidõ Debbo mo dewerdiraawo mo gorgo dany'i no yofti. E non bo 'Bibbi maabe worbe be rewbe fuh ko leesi (lesti).

'Do harma te'ugo Goggo'en be Yaapendo'en (inna'en) ko be bagi (towti).

Harambe ngam musidinal: do harma ngam musidinal bano harmirta be dany'ideego, hakala fiji fuh ha ibgo e teegal, kambe ngoni: Dada Debbo maako e maamiraabe maako, e non bo rewbe Baaba, Maama'en Debbo musindo be maako e nonbo bibbe e bibbe bibbe Debbo man ('Bibbe rewbe ko 'Bibbe rewbe be 'Bibbe worbe dany'i) koo leesi (lesti). Nonnde didabre bo ben harambe her wakkati kertaado, kambe manbo be gebe didi: **1)** Ben harambe ngam hawtataake hakkunde maabe, yeru hawtugo dewerdiraabe dido yakeere (wakkatiyel gootel) wo ore, ko moobugo hakkunde 'Bingel be goggo muudumko yaapendo muudum. **2)** Ngam sababu man dum pe'iidum, yeru Debbo tana maako, o don dganoomo be seereego maako ibgo e goriiko.

❖ Faayduye: dagantaako saaro'en goddo doolugo mo ha teerugo be on mo'o yidaa teerugo be muudum, wonaayi doole dowmaako do wanaago be (saaro'en) dow maajum, e o laatataako bo o gedduo s aaro'en maako to'o salanibe her teegal man.

❖ **Seergal:** do harma seerugo Debbo nder wakkati al-aada muudum ko nder wakkati o Besni, ko ma nder senuye e baawo o mooboda ke be maako. Seergal don wanyi, to ngal laatake o walaa haaje ukkingo ngal, ngal don dagobo to ngal laatake ngam haaje, ngal do laa to ngal sunnidinaa ngal bo her on laatiido moteengal man dum laati i dumtorra her maako. Dagantaako goddo dowanaago saaro'en maa ko ha ukkingo seergal. On nufiido seerugo Debbo muudum do har mana mo seerugo bura nde woore. No sergal man wona (laato) baa wo senaago Debbo man e nden o hawtaayi (moobodaaki) be maako , o seeramo seergal gootal. E o accamo her saare maako ko luutirii wurtingo mo ko duffingo serleman. No Debbo man bo djoodo her saare gorko maako ha to'edda maako timmi. Do harma ha on Debb o seeraado sergal raj'inkewal (sergal gootal ko didabal) no'owurto saare goriiko, ko no gorko maako man wurtinamo nder saare muu dum diga yeeso edda maako timmaayi. Seergal don ukko be wolde na be aniya tan sey wolde horfidira be Aniya.

❖ **Kunayeeje:** sarduuji gajjibinandi kefergal kunayeeje de naye:

1) no'o nufu be maare do habbuki hunayeere, nde sahataako toni oh unibe demngal maako ko luuti habbuki aniya hunaa ha nder Ber de, ndeedo hunayere nde wi'e hunayeere fuuluuluure, yeru no'o wi 'a: (Laa Wallaah), ko (Bilaa Wallaah), nder wolde maako.

2) No hunayeere man laato ha dow huunde huusititnde nde wadaayi e hemnyi niinde wadugo: hunayeere habaataako dow huunde saali inde nde o anda naadum ko nde nafsumaako yikki gondugo muudu m, ko maa bo o fewi alhaali maako bo o andudo (be habbere) (nde doo wi'etee hunayeere ngamuus nde ibgo e gedde mawde, nde muu dnan soobaajo maare nder yiite djahannam), ko bo o huni dow huu nde warande nden o don yikka gondugo nafsu maako nden wanga nimo koluutidum ko'oyikkiman.

3) No hunoowo man laato o subnaado naa o doolaado dow maare.

4) Luutugo (fe'anaago) hunayeere maako man: be wadugo dowdu m ko'o huni o wadataa dum, ko accugo dum ko o huni dow wadug

o dūm. Ko moy huni nden o ittiti her hunayeeremaako man, kefergal walaa dow maako, be sarduuji didi:

1) no ittinki maako man dūm laato dūm dōn sonootiri be hunayeere e maako man. **2)** no' o nufu be ittinki maako man ndarnugo batte h unayeere maako man, yeru konngol maako: (**Wallahi Incaa'Allah**). Ko moy huni dow huunnde nden o yi maslah luuti her dūm ko ohun ani dow muudūm: dōwoni (laati) her sunna kam, o wada kefergal o accina dūm ko' o huni dow muudūm, nden o warana her dūm dūm o yii maslaha her muudūm Buri. **Kefergal hunayeere:** kanjum woni n y'amnugo miskin'en sappo, e kala miskinjo fuh reeta saa'owal (kiil o gootel be reeta) ibgo e nyānndu yimbe wuromaḅḅe, ko maa holti ngo misकिन'en man limes, ko maa rimdingo daande (maccudo), o n mo hebaayi limtaadu mdo dōn dow maako suumaago ny'alde tati tokki ndirdē, ko moy suumi hawtaade be marugo bawde nyamnu go ko holtingo miskin'en he'antaamo kefergal maako (kefergal maa ko saahaaki). Do dago wadugo kefergal daga yeeso o luutaayi huna yeere maako ko baawo o luuti nde, ko moy huni dow huunde woor e nde juur(duddūm) dō he'anamo kefergal gootal, amma toni kunay eeje man de duudi nden dow kuuje feere-feere yaake nden kam sey keferle man duuda fudde limngal maaje.

❖ **Togayeere: noone muudūm 1) Togayeere yoftiinde**, nde jonngitaa ki dow kodume, yeru kongol maako: (Wallaahi mi togake downi toni miyamditi) nden o jeedi e o nufaaki togayeere heertaande, dō dow maako kefergal hunayeere toni o yamditi. **2) Togayeere nder jokkirngol** ko nder tikkere: no o jonkita togayeere maako dow sardi e aniya haditaago wadugo huunnde kajaare, koo dow huugo huunnde kajaare , yeru kongol maako: (toni mi wolwani ma dōn dow am suumaago n yalde jeego), keeta ndeedo togayeere: no' o subne hakkunde huuwug o dūm ko' o togani bee wadugo kefergal wakkati to' o wolwani mo man. **3) Togayeere dāgiinde:** yeru, (lillaahi dōn dow am Bornaago lim es am), kiitamaare: o subne hakkunde Bornaago lise maako man koo wdugo kefergal hunayeere maako. **4) Togayeere wanyāande, yeru:** (lillaahi dōn dow am seerugo Debbo am), kiitamaare, dōn sunnidane d owmaako kefergal hunayeere e taa owada dūm ko' o hunni dow muu dūm, ammaa to' o wadidum bo walaa kefergal dow maako. **5) Togay eere nde geddal:** yeru: (lillaahi dōn dow am nomi wojja), kiitamaare,

do harma dow maako wudnugo nde, o wada kefergal hunayeere, e t oni o wudninde bo o yeddi Allah Bagiido e kefergal walaa dow maa ko. **6) Togayeere nde dowanaago Allah Bagiido:** yeru, (lillaahi don dow am nomi juula kajaa), ngam o he'Ba Badagal her joomiraawo, a mmaa to'o jonngiti nde bee yamdititgo nyawdo, dookam don dow maako wudnugo nde toni nyawdo man yamdiiti, e toni nde jongitaaki be ee sardubo don dow maako hebbingo nde noyofti.

❖ **Musidinal:** doharma ngam musidinal yeru harmuki ki ndanyidal (ndanydeego), mbolwaadum do bee sarduuji tati: **1)** no kosam laato d am ibgo e Besgu, naa ngam huunde feere. **2)** No Bingel musingel man laato Buraayi duubi didi (taa gel Bura duubi didi), **3)** limngal musinande man laato nde jowi ko koburi nde jowi, e laatiide labde tabitid de. Konufete be musiande do dum: no Bingel hoosa enndu Debbo n gel musina ndu ha gel safta naa sey to ngel haari, amma musidinal w ajibinantaa dow goddo nafakka ko donngu (ronootidirgo).

❖ **Al wasiya:** wasuye: wasuye dowajibo baawo mayde biiadamaaj o ha on mardo badagal be maako naa dow on donoowomo, no'o wa so soobaajo maako wuudna wasuye maako man baawo mayde maa ko, wasuye don sunnidane dow on mardo jawdi duundi, e wasuye doyi de dow maako wasaago djowabel jawdi maako, no'o sennda ja wdi maako gebe jowi, (no'o waso gootel nder gebe jowi mando), her on laatiido banndiiko talakaajo e mo laataaki donoowo mo, ton aanon bo o hokka on laatiido miskinjo ko moodibbo ko goddo saali hiijo. Wasuye dowanye dow on talakaajo mardo ronoobe, amma to ronoobe man laatike be marbe kam yaakeman dagoto hokkugomo wasuye man. Wasuye doharma ha koburi tatabel jawdi maako ha o n laatiido janano her maako, e nonbo doharma dow on laatiido dono owomo bo. wasanaago mo ibgo e jawdi maako, ko dum laati dum p amarum, seyto ronoobe mo ngerdake dookam wasuye man sahoto amma sey baawo maayugo doneteedo man. Wasuye downno be fa asitaago (loortaago) gasoowo: yeru kongol maako: mifaasiti her wa suye am ko maa miwonniti wasuye amdo ko maabo mi sanji (wayli) on mo miwadano wasuye e konandi be maajum. doyi de no'o fuddi ra winndugo wasuye maako man: be bismawol, nden owi'a ndaado min wayneejo midon seydo walaa deweteedo be goonga sey Allah, o gooto o walaa kawtidiraawo e Annabiijo (^{mojam ekisdam} tabutu dow muudum) bo dum

jeyaado maako e nulaado maako, e Aljannahbo dum goonga, e ann du yiite Jahannama bo dum goonga, e anndu Darngal bo gal garoo wal walaa seko dowman, e noni Jowmirawo bo o ummitinan (y-u mmitinan) ben wonbe nder hawreeje bo. Mi dowaso ben bemi acci ibgo e himbe am nobe kula Allah e nobe mbo'i nna hakkunde maɓɓe, e no be downtano Allah e nulaado maako toni be laatake be muum ini'en, e midowasoobe be wasuye Annabi Ibraahiima e Yaaquub dum kobe ngasi Biggon maɓɓe: Yaa onon biɓɓe am noni Allah Bagii do subani on Diina Boociinka e taata maye sey to on laatake on mu umini'en, maaye dow diina laɓka.

❖ **Doyide** toni wadaama salaatu dow Annabiijo ^(mojam ekisdam tabutu dow muudum) no' otimmina salaatuman taa odaro dow gootel tan yeru: Annabiijo ^(mojam ekisdam tabutu dow muudum). Saahataako wadugo salaatu koluuti dow Annabo'en, goddo wi'ataa Abuubak ^(mojam ekisdam tabutu dow muudum) ko maa jam Allah tabutu dow maako, wadugo dum nganya'adam. Dodagodow pottal mood ibbe tokkitingo koluuti Annabo'en yeru Sahaabo'en ha wadugo salaatu dow Annabo'en, yeru: Allaham wadu salaatuma dow Annabiijo o Muhammad e dow Aalo'en Muhammad e Sahaabo'en maako e te eridiraabe maako e juriya maako. Doyide dabɓitirgo yeruduye e hinnye Allah dow Sahaabo'en be Taabiyankoobe e ben warbe vaaw o maɓɓe ibgo e moodiɓɓe e rewoobe e kala mobgallaabe yowoni saalihi'en. Yeru: Abuu Haniifa, Maaliki, Caafi'i e Ahmad Allah yer do'Be, ko no'owi'a: Allah hinnoobe.

❖ **Hirsugo:** Dabbawa ha dago nya'amugo nga seyto nga hirsama, dosardite ha dabbawa girseteenga sarduuji tati: **1)** no dabbawa man laato nga dagainga nya'aameengo, **2)** o mardo bawde dow maanga, **3)** no dabawa man nga laato dum dabawa y'olde.

Sarduuji hirsugo dinayi: **1)** no kirsoowo man laato o mardo hakkiil o (kakkildo), **2)** Taa Aalayel hirsugo maako man laato dum pedeeli ko dum ny'ii'e, **3)** no'ota'a daande maanga be kondodol (modirgol) maanga, be dadi didi seraaji dannde ko ngootol maaji, **4)** e wiigo k ongol Bismillahi wakkati jonngo maako fuddata dimbaango ngam hirsuki, e to'o yejjiti bismaago bo kirsol maako man saahake, naa to'o sali bismaago man be habbere yaake man kirsol man saahataako, dodago wadugo bismawol man be Arabiya e tanamaare fuh, e do yide wakkati bismaago no'o habbira owi'a Allahu Akbar.

❖ **Loohaago:** kanjum woni fidugo dabaaji e ko nanndi be muudum her ladde. Dosardite her dabayel nufaangel looheego man sarduuji tati: **1)** Nogel laato ngel dagiingel nyaameego, **2)** nogel laato dum d abayel ladde diga istidaa'i (asli), **3)** no o laato o walaa bawde dow maagel. Kiitamaajum: dodago toni o nufike be maajum ngam haaje , dumdo wany'e toni dum laatake ngam fijirde e sahaare.

Loohaago do harma todum laatake dum do torra bibbe aadama'en.

Loohaago dodago be sardfui nayi: 1) No loohotoodo man laato o m ardo baw de hirsugo, **2)** Aalayel (kaakel) man bo ngel laato dum h uunde on to nde hirsiraama ko loohoraamani dum dagake, no gel la ato ngel mbelnaagel yeru: labi, labbo e kurol e konanndi be muudu m, amma toni loohaago man laatake be dabbawan gantaanga (eltaa nga) bo yeru: Maafiire ko Boosaaru (rawaandu) no ndu laato ndu a ndinaa ndu loohaago man **3)** No'o nufu (o habba aniya) loohaago man, wa kkati o sakkinta aalayel maako man ko suynata dabbawa maako loohotoonga man, amma toni o habbaayi aniya o loohitan n on dookamnga dagantaako mo nyaamungo. **4)** Kongol Bismillah w akkati yoftugo dabbawa maako man ko wubaago balmol maako, to ni o yejjiti bismaako bo saahantaako mo nyaamugo loohaadum m aako man, doharma nyaamugo dum.

❖ Nyamndu: kanjum woni ko nyaamete be ko yarete, kowoni asli hermaajum kam dagaago, kala nyamndu fuh dodago be sarduuji tati : **1)** no nyamndu man laato ndu seniindu, **2)** no nyamndu man laato ndu walaa torra her neddo, **3)** taa ndu laato ndu elniidu, ko ma elete endu. Kala nyamndu sobndu fuh doharma, yeru: yii'am e saadngu (baadum), e kala dum komari Tooke fuh, e kala nyiddudum eletee dum fuh, yeru: Mbordoonde, soofe, Tendi e Bowdi (Sufi). Ndaado woni dabbajji y'olde karmudi nyaameego: Bamde woro, ekala dum ko danngirta (loohrtoo) be Gaggirde muudum yeru: Rawaandu (baa ba ladde), Siiwo, Suundu, Sirgu, Boosaaru (rawaandu), Gaduru (Alade), Mbaadi (dorooji), Paatuuji (Ullundu) wuro e ladde (muujuu ru) Doldolnde, Jiire, e konandi be maajum sey Fowru kam do ititin e nder limtaadumdo. Kala Son-ndu (nan ngooru) loohotoondu bee Pedeeli muudum fuh doharma, yeru: Koppeere, Maafiire, Cafoore, Siilal e Duujiire. Nonbo harmi kala ko nyaama taa saadngu (baddu m) fuh harmi nyaamugo dum: yeru, Dotal, Kambutte, Leekuwal, en

onbo kala dũmko arab'en galluujje nefatadũm en, yeru: Wilwildu, D ooburu (Domru) Gafiya, Ny'aaku, Buubi, Malumallumyel, Sonndu Hudhudu, Mboodi, Sangalde, e nonbo Babadti, yeru: Gilyi, Njaajin a lesdi, e Kaatootu. E nonbo kala dũm ko cariya dagni warugo (mb arugo) dũm fuh, yeru: Yaare, ko ma ko Cariya hadi (harmini) waru go dũm, yeru: kondorle, e kala dũm ko jibina hakkunde ny'aametee dũm e soydy ny'aameego, bii (Bingel) Fowru rimdundu be Suundu. Harmaayi ny'aamugo dũm jibinaa dũm hakku nde kuuje didi dagii de, yeru: Alfadaliire be mbaba (wamnde) laddi, komaa be Puccu. K ala ko luuti limtaadũm dfo fuh dɔdago, yeru: Neemorteedi di ibgo e dabaaji, yeru: Puccui, e dabaaji ladde, yeru: Tireewa, Mboju, Yee ndu e Leli (keewal Lelwa), dɔ dago Solli, yeru: Ndaw, Gertoode, S onndu Teeku, Akuuji, Pooli, e kala solon fuh, Dawde. Dodago fahi n dabbaaji ndiyam fuh, e dabbaaji Maaje, sey Paaɓi be Boodde e G ilangeeru. E nonbo dũmko ny'amnira ko yarna be sobe dũm ibgo e fudngooji ko dũm ibgo e fonkallooje, seyto sobe man jaalake de ba ngi her ny'amndu man ko ha uurengol maaru, yaakeman kam ny'a mndu man ndu harmi. Dowanye ny'aamuko yulbe, mbulwuldi e loo pe, e tingeere (Albasa), (Albacce) argalaaaje e konandi be maajum sey todum laatake dũm defaama. Amma toni'o laatake o oyado (Bill aado) kam walaa kowatta, dowajibo dow maako ny'aamugo dũm de edey dũm ko suddata weelo maako tan.

❖ Do harma hofnugo heeferbe ngam julde mabbe ko yaldirgo juul e mabbe man, e nonbo fuddirgo be silminaago, amma tobe silmina ke dow meeden dowajibo dow meeden lornugo (jaabaagobe) be wii go e dow moodon. Dohama robtaago daro ngam mabbe e nonbo ngam on gadoowo bidiaaku, dowanye saafotirgo be mabbe. Dohar ma yahugo her fofo mabbe e yahugo laara nyawdo mabbe sey ngam to woodi maslaha carinkeha her maajum.

Moccooce de Cariya islaama waddi (dagni)

On bii aadamaajo miccittitoodo her sunnaaji Jowmirawo Bagiido o tawan jarabuye do dum Sunna ibgo e sunnaaji Jowmirawo Bagiido dilaati di koddiraadi, Allah Bagiido wi nder deftere maako deddon de: "Min tammi jarribaago on be ibgo e ekulol (soyde hoolaare), we elo (dolo), be ustaago jawdi moodon, maayanego (mayreego), e bee her Geseji moodonn, Allah Bagiido wii seynir Ben laatiiBe mar Be munyal" Dowoofa accina sawaabu on gikkudo noni saali'enka m fe'aanooji heBataaBe (wapataakoBe). Accu sike noni fe'aano d um alaama iimaanaaku. Annabiijo (^{mojam ekisdam} tabutu dow muudum) o yamaama mooy nder yimBe Buri mawnugo fe'aanooji? O wii: "*Annabo'en, nden Saalihi'en, nden konandi bee maBBE. Joomiraawo do jarribo Biiaa damaajo fodde iimaanaaku maako, toni goddo'o laatake saatudo he r diina maako, noni fe'aanooji bo do Besdo duuda dow maako, am maa to'o laataaki o saatodo dow diina (iimaanaaku) maako fe'aano oji man ustee dow maako di hooytine.*" Ibnu Maajah. Fe'aanooji dow ne ddo doo dum alaama yiide Joomiraawo dow maako. Annabiijo (^{mojam ekisdam} tabutu dow muudum) wii: "*Toni Joomiraawo yidi yimBe sey ojarribooBe*", Ahmad. Do dum nder alaamaaji di yidanko Joomiraawo hayru her jey aado maako. Annabiijo (^{mojam ekisdam} tabutu dow muudum) wii: "*To Jowmirawo yidani jeyaado maako hayru her Duuniya do sey o yawdinanamo yanngad a dow Duuniya, ammaa to omuuyani jeyaado carru bo osabbitanam o fe'aanooji bee hakkeji maako haa to'o fotti bee maako nyalde da rngal.*" Attimidi. Fe'aanooji (Laataanooji) dum keferga hakkee ji Biiaa damaajo ko daadi famdi bo. Annabiijo (^{mojam ekisdam} tabutu dow muudum) wi: "*Walaa on ibgo e juldo motorra wapotoodum daga gi'al ha faaru dow koynd a Allah Bagiido hefanamo ibgo e kallude maako, yeru no haakooji l edde ndo'oto accina leggal muudum.*" Pottaangol dow muudum.

Ngam maajum toni Biiaadamaajo juldo jarribaama be hunde nden bo o laati osaalihiiyo sey dum laato dum kefergal her hakkeji maa ko d in bediidi (saaliidi), ko maabo Jowmirawo Bagamo darajaaji dowdi, amma to'o latake o geddo Allah bo dum laato dum hefengo mo kallu de maako, e siftinorgo mo hallugo wattam maako to o accaayi gedde man. Jowmirawo Bagiido wi nder deftere maako:b "*Haqiiqa bononda wanngi dow yolde be nder maaje ngam kofiBBE aadama'en paggit ng am Jowmirawo meetnabe yanngada ngam dum ko juude maBBE pagg*

iti, yelika maɓɓe ɓe so'ittitto (lorto) dow d̄um kofe kuuwata.”

Nooneji fe'aanoji (Masiibooji): jarriboore nde ibgo e hayru, y eru: dawtaneeko ('Besda neego) her jawdi. **Jarrabuye mo ibgo e sar ru, yeru:** kultorol weelo, ustaago jawdi. Jowmirawo Bagiido wi: “**Min jarriborto'on be carru e be hayru ngam sindidira hakkunde ɓen nu d̄inɓe munyooɓe e ɓen belaataaki munyooɓɓe**”. Don nder fe'a anooji (jarribooje), ny'awu, mayde, burnaa sababu maajum bo yiter e esiiri y'ontiidum diga ngany'aandi. Annabiijo ^(mojam ekisdam tabutu dow muudum) wi:

“Bunfum laataago sababu maayugo Ummaatoore am ɓaawo muuy o Allah e hoddiroore maako d̄um gite” Ad̄dayaalisii'y, maana man d̄um kaaramaaku (ndeeraaku).

Rentaago ibgo e Gite e Siiri: reentaago Buran nyawdaago, d̄o dow meed̄en solango d̄abb̄ititgo nyawdiigu, nder kimmid̄iniidi nyawdii gu kam:

- ❖ Laaɓingo tawhiidi maako, marugo iimaanaaku dow Jowmirawo kanko tan woni mardo bawde pirlitoowo kammu no'o muuyi, enon bo d̄od̄d̄ingo ibgo e kuude bodde.
- ❖ Woodugo (wo'ingo) gigge her Jowmirawo, taata wahma ny'awu be ndeeraaku (kaaramaaku) ngam woodi kofe'ani mo, wahmuɗo d̄um ny'awu be hoore muudum.¹
- ❖ To B̄iaadamaajo o lolliri kaaramaaku ko siiraago d̄o dow yimɓe ta'aago mo ngam wadugo sababuji naa ngam hulugomo koluuti Allah Bagiido.
- ❖ Innugo innde Allah e barkidingo wakkati to'oyi d̄um ko wawd̄intaɓ o, Nulaad̄o Allah wi: **“toni gooto mood̄on yii her nafsu muu d̄um ko her jawdi maako ko her derdiiko d̄um ko'oyid̄ata, no'o wad̄anamo b arka, ngam yitere d̄oo d̄um goonga”**. Al-haakim. (Wadugo barka d̄o d̄u m wiigo: Baarakal-laahu lak, amma o wi'ataa tabaarakal-laa).
- ❖ Wodtoraago (hasitoraago) be Dibinooje jeedidi ibgo e dibinooje d̄e madiina Annabiijo ^(mojam ekisdam tabutu dow muudum).
- ❖ Djoonyitiraago (doggitirgo) Jowmirawo, wakkilaago dow maako, wood̄ingo gigge her maako, e boltoraago mo ibgo siiri e ndeeraa

¹ Dokteren e laatii'Be heertii'Be her n'awdugo 'Bebii: to'a sendi n'awuuji fuh a ta wan ge'Be tatikam fuh d̄um ibgo wahmaago nder hore mum n'awu, alhaali n'awu man bo ngu walaa.

ku fuh, e lismaaago Aj kaaruuji e Boltaago kala nde weeti fuh fajir a be kiikiide. Deedo do'ayeeje dedon mari bote e batte, batte maaje de besdo ko de usto be bawde Jowmirawo, ngam sababuuji didi: 1) nuddingo dum kowari nder do'ayeeje do dum goonnga e odon gon dini dumbo, e dum nafanmo be dungayeere Jowmirawo. 2) Wakkat i demngal maako jannatade bo o yaldinira nafsu maako be Berde maako, ngam Do'a on laatiido goytudo pijoowo kajaabataake, bann ii joli her sunna Nulaado Allah. Wakkatiiji wadugo Ajkaaruuji man bo: Ajkaaruuji subaha maa dibi'e (jannge) Baawo juulugo subaha, a mma Ajkaaruuji kiikide bo, kanji bo Baawo juulugo Asira, to'olaat ake oyejjiti bo owadadi (janngadi) Baawo siftorgo maako.

Alaamaaji wapeego Gite e ko nandi bee muudum: walaa luu ral hakkunde nyawdaago (hurgaago) be dofta emoccaago nde Ca ri'a, ngam Nuraanuure nde, nde hurgan kala nyawuuji fuh diilaatiidi t erdiyankkeeji (Ballinkeeji) koodi ruuhinkeeji, toni Biiadamaajo laa take o kisdoo ibgo e nyawuuji terde, nden gam koburi jaalaago kam n o nyawuman laato yeru: naawol hoore eggoowol, naawol man do' eggi eggina, e saydititgo yeeso, e duudugo guldum nyabitiidoodum Bandu e duudugo soofe, e soyde marugo haaje nyaamugo, duudugo d imbaago sebattooje maako, foowugo ko feewugo sebattooje kooli, n der man pidande Berde maako, naaweenga sotti sotti nooha les Baa wo maako e les balaaje maako, e non bo suno e billa nder wabaare m aako, denniyuru saka jemma, e bernugo bernande saatude koluuti sab abu ngam kultorol ko ngam tikkere fantu nde, nonbo duuduki waaya ago e fiduki Berde, e yidugo wijjitaago, mbaatee ndam e tempere, e marugo haaje daanaago, e muskilaaji feere feere di dofta'en fotaayi hurgugodum, foti diido alaamaaji fuh dikawta her goddo ko ma yog a nder maaji, fodde saatugo nyawu man her neddo man.

To nyawu goddo laatake ngam sababu yitere¹ (kaaramaaku), nyawd

¹ Yitere: dum torra ka ibgo e ginnaaji ukkotooka dow neddo (n'aamaado) bee baw de Joomiraawo daliila wawdinaago maako (kaaramaajo) howtaade yaldirgo seedaa nuuji e nden on n'aamaado man fotootiri o walaa ko reenata mo yeru: (djikri, juul de e konandi bee maajum), kotabitinidum hadiisewol (Yitere dum goonga), Buhaar i, e bee riwaaya feere (yaldira nde cidaanuu bee ngan'aadi Biiadamaajo), Ahmad, kowadi Be bolwiri yitere ngam hayre woni kaakel sifaago naa ngam hayre woni to

iigu maako gootel nder kuuje dīdi be muuyo Allah:

1) To'o laatake o andudo kaaramaajo (motteejo) man: o umramo o yiiwo, nden o hoosa diyam man o yara ko o hoosa nder batte¹ maak o, nden o yiiwo o yara.

2) To'o andaa on nankudo mo: nyawdiigu maako do laato be moccooce de caria, be do'a e hombitoodu.

Amma to'nyawu man laatake dum siiribo² noni nyawdiik u maako do laato be gootel nder kuuje garooje do, be muuyo Allah:

1) O laati oandudo nokkuure siiri man: dookam to'o hebti nokkuur e man o fista dum alhaali maako ojanngoowo suuraaji Naasi Falaḡ.

2) Moccooce cari'a: be aayaje ḡuraanu sakkontama suuraaji naasi b e falaḡi be suurawol Baḡara, be do'a yeeje jolude nder Sunna Anna biiji, detammiidem limtugo yeesodo.

3) Wonnitaago siiri man, dum gebe dīdi: Karamdum

a) wonnitigo siiri be siiri, yahugo her sirowo wonnitinamo siiri man.

B) dagii dum: nder (hoosugo haakooji sidr nden o tappadi .. nden o jannga Kaafiruun be Ikhlās, be Naasi be Falaḡ nde tatati tatati, n den owadako nder diyam nden o yara yoga maajam o yiiwo luttudam, o doggita bolwaadum do ha o yamdita to Allah muuyi) wurtinig ol Abderadfaḡ her musanna fuure maako.

4) Firtugo siiri: firtugo siiri man don laatoro bee joodaago dum ha wtaade e yarugo kuujeji ballitandemo her wurtingo ndi, toni ndi la atake her reedu ndi woni, ko be hombitoodo toni ndi laatake naa nd er reedu ndi woni.

rroore, ngam bumdo fuh do danga kaaramaaku alhaali bo naa o gi'oowo.

¹ Batte: kala huunde nde kaaramaao man meemi, yeru horaano njaram maako ko o n'amdu maako, koodum ko'o meemi, nden o hoosadum o mooyta Bandu maak o bee leppol koo mandu maako, nden o Besda diyam nder man nden o waajadam dow nangaado (kaaramaajo) man, o yara yoga maajam.

² Siiri: dum pimde leppi bee dereeji, hawtaade e boliide koo kuude huuwete dow mum, dow Bandu n'aamaado man, nden dum battidina dow Berde koo hakkilo s iiraado man, dumdo man dum goonga, ndi noone none: woodi siiri baroori, woo dibo n'awnoori, nder maari kadoori gorgo wadugo jimaa'u bee debbo maako, n der maari sendiroori hakkunde gorgo bee debbo mum, nder siiriji man laatiinde cirku e keeferaaku, nder maari dum geddal.

Moccooce: Sarduuji maare: 1) no moccoore man laato be aayaaje η uraanu e be do'a yeeje jolude ndre diina islaama.

2) No do'a yeeje man de laato be demngal arabwal, do dago wadu go do'a be koluuti demngal arabwalbo. **3)** Nuddingo noni moccooc e man nafataa bee hoore maaje, sey be muuyo Allah.

Ngam Besdugo bote moccooce man do haani o jangga ηuraanu be anniya nyawdiigu e dabbitidgo kandah her Jowmirawo¹ngam diido Ginnaaji be Bibbe aadama'en, ngam ηuraanu nde jippake ngam ka ndah e nyawdiigu, taa ojannga nde ngam anniya barugo ginnaaji m anseyto dooli, ngol sali wurtaago.

Sarduuji maccoowo: 1) no'o laato o juldō, saalihiijo kulo Allah, kala nde o laati kulo Allah fuh jawaabu man buri djaabaago e marugo bat te. **2)** No'o nufu be janggirde maako be goongaaku her muccooce m aako, no Berde maako fotta be demngal maako, noburi kam no nedd' o mocca hoore muudum, ngam tana maako kam berde muudum burn a yaake fuh do sukli, ngam walaa momaatata haaje maako bana ma ako, Allah iinani ben laatiibe onyabe ojaabowo do'a maβbe.

Sarduuji mocceteedo: doyide no'o laato saalihiijo muuminiijo, deed ey fodde iimaanu goddo batti do'a mawnata, Jowmirawo Bagiido wi: **“Mindon jippina nder ηuraanu dum ko laati dum nyawdiigu e hi nnuye her ben laatiibe muumini'en, nde walaako nde besdanta ben toonyoobe sey ruusbaare.”** **2)** No'o huusitina jowmirawo be googaa ku no'o nyawdamo. **3)** Taa o nebtina jawaabu do'a maako, ngam d o'a doo dum toraago Allah, dum do'a, toni oyawni jawaabu man All ah jaabantaako mo. Annabiijo ^(mojam ekisdam tabutu dow muudum) wi: **“do jaabane neddo do'a muudum fannu oyawdinaayi jawaabu man no'o wi: mit ori Allah jaabanaayam”**. Pottaangol dow muudum.

Moccoore domari date e laabi:

1) janggugo moccoore hawtaade be tuutugo (kanjum woni wurting

¹ Anniya gandrah : dum do'a haa on nanando ηuraanu ngam diina Allah e huuwugo kuu de bodde e accugo kuude kallude, kaadoo anniya batte maaka mawdum masin, ginnaaji don battidinoro bee janKde ηuraanu e di accina wadugo halleende haa dow n'awdo ma n bee koyaawi to Allah muuyi, koluuti anniya warugo ginnaaji man dum waddanandi , e di foti tora moccoowo man koo n'awdo man, annabiijo ^(mojam ekisdam tabutu dow muudum) wi: **joomiraawo endiido e o yidi hoyeende, e Joomiraawo do hokka haa hoyeede du ko ohokkataa haa n'aadal...**) Muslim.

o tuude (pamarum) koydum. 2) jann gugo koluuti tuutugo.

3) o wada hoondu maako nder honnduko maako nden owuda ndu nder bulwuldi nden o moyta be bulwuldi man nokkuure naawatamo man.

4) Janngugo hawtaande be meemugo nokkuure nawdum man.

Aayaaje be Hadiiseeji moccirteedi nyawdo: (suurawol faatiha), (aa yatul kursiy), سورة الناس (aayaaje didi ragareeje suurawol Baṅara), suurawol (Kaafiruun) سورة الكافرون (Ihlaas), سورة الإخلاص (al falaḥ),

سورة الناس (Annaas), e aaya:

﴿ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ لَا تَأْخُذُهُ سِنَّةٌ وَلَا نَوْمٌ لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ مَنْ ذَا الَّذِي يَشْفَعُ عِنْدَهُ إِلَّا بِإِذْنِهِ يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلَا يُحِيطُونَ بِشَيْءٍ مِّنْ عِلْمِهِ إِلَّا بِمَا شَاءَ وَسِعَ كُرْسِيُّهُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَلَا يَئُودُهُ حِفْظُهُمَا وَهُوَ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ ﴾
 ﴿ آمَنَ الرَّسُولُ بِمَا أُنزِلَ إِلَيْهِ مِنْ رَبِّهِ وَالْمُؤْمِنُونَ كُلٌّ آمَنَ بِاللَّهِ وَمَلَيْكِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ لَا تَفَرُّقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِنْ رُسُلِهِ وَقَالُوا سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا غُفْرَانَكَ رَبَّنَا وَإِنَّكَ الْمَصِيدُ ﴿٣٨٥﴾ لَا يُكَلِّفُ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا لَهَا مَا كَسَبَتْ وَعَلَيْهَا مَا اكْتَسَبَتْ رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَا إِنْ شِئْنَا أَوْ آخِطْنَا رَبَّنَا وَلَا تَحْمِلْ عَلَيْنَا إَصْرًا كَمَا حَمَلْتَهُ عَلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِنَا رَبَّنَا وَلَا تُحَمِّلْنَا مَا لَا طَاقَةَ لَنَا بِهِ وَاعْفُ عَنَّا وَارْحَمْنَا أَنْتَ مَوْلَانَا فَانصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ ﴾

﴿ فَسَيَكْفِيكَهُمُ اللَّهُ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴾
 ﴿ يَقَوْمَنَا أَجِيبُوا دَاعِيَ اللَّهِ وَءَامِنُوا بِهِ يَغْفِرَ لَكُمْ مِنْ ذُنُوبِكُمْ وَيُجِرَكُمْ مِنْ عَذَابِ أَلِيمٍ ﴾
 ﴿ وَنَزَلَ مِنَ الْقُرْءَانِ مَا هُوَ شِفَاءٌ وَرَحْمَةٌ لِلْمُؤْمِنِينَ وَلَا يَزِيدُ الظَّالِمِينَ إِلَّا خُسَارًا ﴾

﴿ أَمْ يَحْسُدُونَ النَّاسَ عَلَى مَا آتَاهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ ﴾
 ﴿ وَيَشْفِ صُدُورَ قَوْمٍ مُؤْمِنِينَ ﴾
 ﴿ وَإِذَا مَرَضْتَ فَهُوَ يَشْفِيكَ ﴾
 ﴿ قُلْ هُوَ لِلَّذِينَ ءَامَنُوا هُدًى وَشِفَاءً ﴾
 ﴿ لَوْ أَنْزَلْنَا هَذَا الْقُرْءَانَ عَلَى جَبَلٍ لَرَأَيْتَهُ خَاشِعًا مُتَصَدِّعًا مِنْ خَشْيَةِ اللَّهِ ﴾

﴿ فَارْجِعِ الْبَصَرَ هَلْ تَرَى مِنْ فُطُورٍ ﴾
 ﴿ وَإِنْ يَكَادُ الَّذِينَ كَفَرُوا لَيُزْلِقُونَكَ بِأَبْصَرِهِمْ لَمَّا سَمِعُوا الذِّكْرَ وَيَقُولُونَ إِنَّهُ لَمَجْنُونٌ ﴾
 ﴿ وَأَوْحَيْنَا إِلَىٰ مُوسَىٰ أَنْ أَلْقِ عَصَاكَ فَإِذَا هِيَ تَلْقَفُ مَا يَأْفِكُونَ ﴿٣٧﴾ فَوَقَّعَ الْحَقُّ وَبَطَلَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٣٨﴾ فَغَلَبُوا هُنَالِكَ وَانْقَلَبُوا صَغِيرِينَ ﴾

﴿ قَالُوا يَا مُوسَىٰ إِمَّا أَنْ تُلْقِيَ وَإِمَّا أَنْ نَكُونَ أَوْلَٰءَ مَنْ أَلْقَى ﴾ ﴿٣٥﴾ قَالَ بَلْ أَلْقَوْنَا إِذَا جَاءَهُمْ وَعَصِيهِمْ فَيَجْعَلُ إِلَيْهِ مِنْ سِحْرِهِمْ أَنَّهُ سَعَى ﴿٣٦﴾ فَأَوْجَسَ فِي نَفْسِهِ خِيفَةٌ مُوسَىٰ ﴿٣٧﴾ فَلَمَّا لَا تَخَفُ إِنَّكَ أَنْتَ الْأَعْلَى ﴿٣٨﴾ وَالْقَى ﴿٣٩﴾ مَا فِي يَمِينِكَ تَلْقَفُ مَا صَنَعُوا إِنَّمَا صَنَعُوا كَيْدٌ سِحْرٌ وَلَا يُفْلِحُ السَّاحِرُ حَيْثُ أَتَى ﴿٤٠﴾

﴿ ثُمَّ أَنْزَلَ اللَّهُ سَكِينَتَهُ عَلَىٰ رَسُولِهِ وَعَلَىٰ الْمُؤْمِنِينَ ﴾
 ﴿ فَأَنْزَلَ اللَّهُ سَكِينَتَهُ عَلَيْهِ وَأَيَّدَهُ بِجُنُودٍ لَمْ تَرَوْهَا ﴾

﴿ فَأَنْزَلَ اللَّهُ سَكِينَتَهُ عَلَى رَسُولِهِ وَعَلَى الْمُؤْمِنِينَ وَأَلْزَمَهُمْ كَلِمَةَ التَّقْوَى ﴾
 ﴿ لَقَدْ رَضِيَ اللَّهُ عَنِ الْمُؤْمِنِينَ إِذْ يُبَايِعُونَكَ تَحْتَ الشَّجَرَةِ فَعَلِمَ مَا فِي قُلُوبِهِمْ فَأَنْزَلَ السَّكِينَةَ عَلَيْهِمْ
 وَأَثَبَهُمْ فَتْحًا قَرِيبًا ﴾
 ﴿ هُوَ الَّذِي أَنْزَلَ السَّكِينَةَ فِي قُلُوبِ الْمُؤْمِنِينَ لِيَرُدَّادُوا إِيْمَانًا مَعَ إِيْمَانِهِمْ ۝ ﴾

Hadiiseeje moccooce:

(As alu-llaha ajiim rabbal arcil adjiim an yucfiik) nde jeedidi,

أسأل الله العظيم رب العرش العظيم أن يشفيك

(a'uuju bikalimaatil-llahi taamati min kulli cidaanin wa haamatin
 wa min kulli aynin laammatin,) nde tati.

أعوذ بكلمات الله التامة من كل شيطان وهامة ومن كل عين لامة

(Allahumma rabbannaas adhibil ba's icfi antat caafii laa cifaa'a illa
 a cifaa'uka cifaa'an laa yugaadiru saqaman,) nde tati.

اللَّهُمَّ رب الناس أذهب البأس اشف أنت الشافي لاشفاء لاشفاء شفاء لا يغادر سقما

Allahumma ajhib anhu hrraha wabardaha wawasabaha,) nde woore.

اللَّهُمَّ أذهب عنه حرها وبردها ووصبها
 alayhi tawakkaltu wa huwa rabbul arcil adjiim) nde jeedidi.

حسي الله لا إله إلا هو عليه توكلت وهو رب العرش العظيم

bismi-llaahi arqiik min kulli daa'in yuul'jiik wa min carri kulli nafsi
 n aw aynin haasidin, allaahu yacfiik bismi-llaahi arqiik,) nde tati.

بسم الله أرقبك من كل داء يؤذيك ومن شر كل نفس أو عين حاسد الله يشفيك بسم الله أرقبك

Alifa djungoma her nokkure naawete (nawdum) nden a wi'a nde
 tati: bismi-llaahi). بسم الله

A'uuju bi'ijjatil-laahi wa nudratih min carri maa ajidu wa uhaajir)

nde jeedidi أعوذ بعزة الله من شر ما أجد وأحاذر.

Finditingooji:

1) dagataako gonndingo dum ko yimbe surdinta her kaaramaajo (D
 eeraajo), yeru: yaru go suufe maako, nyawdoraago be horaanao
 maako nafata tolaatake be andaangal maako.

2) Dagataako bilugo laayaaji di ibgo e lare, kodi, jawe e kodi ngam
 reentaago kaaramaajo, Annabiijo maojam e kisdam tabutu dow
 muudum wi'i: "koomoy bili huunde fuh o wakkilan (o tuugne) nee
 dow maar". Attir midjiyu, amma tolaatake huunde nde obili (laayaaru
 man ko guuruwol...) dum ibgo e nuraanu kam Moodibbe luuri dow
 mas'ala man, amma accuko man burata.

3) Windugo ma caa'allah tabaarakal-laah, ko windugo dow kaafahi,

ko labi, ko dow yitere, ko jo'ingo nuraanu nder moota, ko bilugo yoga nder aayaaje nuraanu nder saare (suudu), wadugo gootel nder limtaadum doo fuh hadataa (reenataa) goddo fuh ibgo e kaaramaa k u, foti dum laato dum ibgo laayaaji karamdi.

4) Dowajibo dow nyawdo no'o yanjiqina Allah jafanan mo do'a maako, e taata o nebtina jawaabu man bo, yeru no'o wi'a: mitori Allah hajotta miyi'aayi jawaabu. Wonndo tobe wiino nyawdo man atok kan yarugo lekki ha fodde ngeedam maako daa dum bilataamo ko seeda, amma tobe biimo otokka moccaago dum sabbibinamo dennyuru e kultorol, hawtaade kala harfeere o janngatadum fuh odon mari boodeenga e barjaari, kala barjaari fuh do sowaneemo ha nde sapo, nden ngam do dow maako wadugo do'a e istinngfaar, e dudingo sadakaaji ngam dum do woni ko neddo nyawdorto.

5) Hawtugo Jannga suurawol gootol ko aayaaje kertaade ngam torano dum jolaayi her sunna Bajjo Allah Mohammadou Burnaado taagle, batte do'a manbo bamarum, enon-nonbo hynitoraago be kasetko bedi (seede), telefon... ekonandi be muudum fuh dum he'antaamo ngam anniya tabitita (wala) her maajum, wadugo aniyabo dum sarfi ha on moccoowo, kaakon limtaakon do aniya tawataake ton, ko nde heditaago kon bo do mari barjaari. Doyide toggitaago moccoceman ha to'o yamdfiti, sey tode laatake de don tamppinamo, (sadanamo) yaake man kam o famdfitinade ngam taa osafta ohaaba. Dagataako toggititgo do'aare hertaande elimngal kertiingal ko aaya sey be daliila her sunna Bajjo Allah Muhammadu (mojam ekisdam tabutu dow muudum).

6) Woodi alaamaaji don di goddo heftirta toni moccowo doo dum nuraanu moccirta ko dum siiri o huutinirta, taa estama dum-dum o wanginta ibgo e diina, foti a tawa ofuddira moccugo be nuraanu neebataa sey o waylite o hoota her siiriji maako, foti tawaamo dum goddo on lismitiido juulurde, fotibo yaake feere tawaamo odo inna innde Allah yeesoman, e ko nandi be maajum fuh taa estama fintu taskital!

Daado nder alaammaji Siiroobe be Buude'en: * yewnug (ewnugo) nyawdo man innde muudum be innde daada maako, ngam andugo be e dullugo innde walaa kodum sanjata her nyawdiigu maako kooseeda. * yamugo huunde nyawdo man, yeru: limes maako e tokkoojender maako. * koomaa odabbita her nyawdo man dabbawa noonde kaja ngam o hirsana ginnaaji, fotima o wuja nyawdo man nyii'am maaga.

* windugo ko janngugo toggayeeje den de gala maana ko de paamata ake de gala maana. * hokkugo nyawdo man derewol do windi nder maagol kaatummeje be lambaaji ngam o reentoro bi'etedum (hijaa b be arabre). * non bo umrugo nyawdo man daytaago yimbe e jooda ago ndersuudu nyibundu ha waakkati kaja, b'etedum (hijba) be arabre. * Umrugo nyawdo taameema ndiyam fodde nyalde kertaade. * hokkugo nyawdo pibe de o uwata nder lesdi, ko derewol ngol o wulataf um nden o uro surde maagol. * wiigo (hibraago)nyawdo man ibgo e f iiji keeroriidimo goddo fuh andaadi, yeru: wiigomo innde maako ko lesdi maako, nyawu maako daga yeeso nyawdo man wolwaayi. * hef tugo ko'o nyawri daga nastugo maako dow maako, ko ngam woldug o her telefon ko ngam janngugo pataake wol maako.

7) Laawol (majhaba) yimbe Sunna kam noni ginnaaji do borno (do nasti) Biiadamajo, ko woni daliilaman dum kongol Allah Bagiido: "Andu ben nyaabobe reba nyalawmaare dargal sey bana on mo Seydaanuujji wabidum". Moodibbe fassiroobe deftere Allah be bi': ko muyaadon her aayaka ginnawol Seydaanuujji gafotoongol Biiadam aajo ngam daliila nastugo Cydaanuwol man bandu goddo man.

Timmoode haala (masala) siiri: siiri ndi don, batte maari bo do tabit i nder deftere Alla be ha Sunna nulaado maako, siiri do dum karam dum edum geddal mangal ngal ibgo ekabiiraaje mawde, ngam kongol Bajjo Allah Muhammadu (^{mojam ekisdam} tabutu dow muudum): "**Lonjitee gedde mawde kalkooje, nden bebi'ata mo: yaa an nulaado Allah dum deye eeje? Nulaado Allah wiibe kanje koni: hawtango jowmirawo, e sii ri...**" pottaangol dow muudum. E kongol Allah Bagiido wi: "Hajjiija Be an di on soodudo siiri man walanaamo her laahira ib go gedal." Siiri n di don gebe didi: 1) ndi fiibe fiibe e mocca moccaari, siiroowo owall itoro ginnaaji ha on mo yidi torrogodum be siiri maako man.

2) Lekki battidinoohi her Bandu e hakkiilo siiraado, be mooyo maako e mijooji maako, ndii siiri ndi wi'e: firilitigo e horfidirgo. Siiraado man warta odo yikka huunde kjaare do nde waylake ko nde do dibbo e konandi be maajum. Nonde siiri arandeere do nde harmi maawako nde, ngam Seydaanuujji njagganttaako siiro sey todi hufrini mo di mburtini mo diina, ammaa nonde didfabre dum halakuye e dum nder gedde mawde e kalludum hakkeji, e kala mbolwaadum do fuh be muuyo Allah dum battidinirta.

Do'ayeeje

Kala tageefooji do mbuke her dumko woni ha Jowmirawo, kanko woni jaynitiido accini mbukeeko her tageefooji fuh. Jowmirawo Bagiido w ajibni do'a dow jeyaabe maako, o wi: “**Toreeyam mi jaabanan on torde eji moodon, andu ben mawnititoobe accini rewugo mo seese be nastina n yiite Jahannama yaakeeji mabbe bo be toskiiibe**”. Maana man wadug o Do'a. Annabiijo (^{mojam ekisdam} tabutu dow muudum) wi: “**On mo torataako Jowmirawo o tikkanan mo**”. Ibnu Maaja, Jowmirawo do seoro be torde jeyaabe maako, e odoyi ben duddino be torgomo, e odfo badinaabe her maako. Haqiiqa Sahaabo'en Annabiijo (^{mojam ekisdam} tabutu dow muudum) be paami tilmeedam wadugo do'a, ngam maajum wadi gooto mabbe fuh koyna on toror otoofo Allah ha kala haaje maako fuh ko dum laati fuh, be firilitaa do'aaje mabbe koluuti her Jowmirawo mabbe, ngam be laatiibe be jonngitiibe her maako e daliila badaago mabbe her jowmirawo mabbe e badaago jowmirawo her maako, ngam dowanaako kongol maa ko. “**Toni jeyaabe am nyamiimayam wiibe mibadiidobe**”. Do'a do mari daraja makka e bagiika her jowmirawo teddufo, ngam do'a dum huunde teddunde, do'a rudditan hoddiroore, ko moy tori Allah o jaabananbo do'amaako toni sarduuji do'a man hawti e kala kafooji bo daaytake, o hokkamo gootel nder kuuje garafe do, Annabiijo (^{mojam ekisdam} tabutu dow muudum) innidi: “**Walaa juldfo toro toofo Allah, nden walaa her do'a geddal ko ta'aako sonpo sey Allah wadnamo gootel nder kuuje tati: ko Allah jaabanama do'a man yaake man doonni, ko maa o sabbitina mo ko'otori man ha laahira, ko maa o firilitana mo masiibo wol yeru ko'otori man, nden be mbii Annabiijo min duddina do'a man? Bajjo Allah wiibe: Allahu Aksaru**”, Ahmad.

Maana man Allah Burnananbe ha dum kobe tori.

Noone Do'aaji: dum noone didi: **1)** Do'a ka dewal: yeru: julde e su umaye. **2)** Do'a ka tornde nde haaje.

Burdiral her kuufe: yelika janngungo quraau Burina, ko wadugo jikri, ko do'a be toraago buri? Janngungo quraanu burdi kude fuh no yofti nden wadugo jikri be mantugo Allah, nden do'a be tornde, do odo dow jumla, sikey foti yaake feere huunde laatiinde leesannde f eere her yaake feere buri, yeru: wadugo do'a nyalde Arafa buri dii ninta janngungo quraanu, sukloraago be jikriiji joldi nder sunna baa wojuule farlidinaade buri diininta janngungo quraanu.

Sababuui jafaneego do'a: woodi sababuui banngudi, e sababuui suuidi:

1) Sababuujii anngudfi: handingo (wadūgo) kuude bodde, yeru:sadaka, e nagardam, julde, e huusititgo ḡibla, Bamtugo juude, e mantu go jowmi rawo be dūmko leebanta mo, e huutinirgo indde jowmirawo be sifaaji maako deedeey ko leebanta mo, toni do'a man laatake dūm dābbititgo A ljanña o laato o yankiniidō her mo'e maako e hennuye maako, yeru to'o torake dow on laatiidō toonyōowo bo, taata o huutinira innde Arrahma an ko kariim, her dookam o huutinira innde Aljabbaar Aljahaar, nder sa babuujii man fahin: wadūgo salaatu dow Annabiijo aran, saka e ragare maaka, andititgo hakkeejii maako, yettugo Allah dow mo'e maako, tefid aago wakkatiijii jawaabu di daliila wari her muudum, diimandō diduud di: hakkunde ny'alawma be jemma: tatabel jemma ragareyel wakkati jo wmirawo jippotoo her muudum ha asama duuniya deedeey ko leebanta j aatimaako, hakkunde seetinaago be darnaago, baawo nagardam, wakkat i sujididgo, e yeeso silminaago ibgo ejulde, baawo silminaago juule faril la, wakkati timmingo janngugo ḡuraanu, wakkati Asugumje u'ata, wa k katijahaangal, edo'a toony'aadō, e on ny'aadō, e nonbo do'a saaro her Bi ngel muudum, edo'a juldō dow derdiiko juldō baawo maako, e wakkati fottugo be konne'en her habre jihaadi. * Nder Asaweere : ny'alawmaare jum'aare, sakonta ma wakkatiyel ragareyel maare. * Nder lembbi bo : le wru suumaye wakkati sumtaago e wakkati wayraago, jemmaare laylatul ḡadri, e ny'alawmaare arafa. * Nder nokkuuje seniide deddude: nder juu lurdē fuh no yofii, eher kaaba sakkonta ma her nokkuure Multajam, e d arorde Annabi Ibraahim (mojam ekisdam tabutu dow muudum), e non dow Safaa be Marwa, e ha Arafa, Mujdalifa, Mina nder ny'alde hijju, e wakkati yar ugo djamdjam... e tana maaje.

2) Sababuujii suudfiidfi: yeeso wadūgo do'a man han-ndingo tuubu gondū ngu, e hokkititgo hanḡeejii yimbe, no ny'amdu e jaram, limse be saare e f akkudu maako fuh laato dūm ibgoe halaal. Duddingō dwayeeje, e luncit aago karamdi, nangitaago her dūm laatiidum jibduujii e suunoojii. Wakkati nder do'a maako man: no Berde maako yaldira, omara hoolaare her jow mirawo, e tammaago dūmko woni her maako, jooy'oraago her maako, ya nkinanaago jowmirawo, e duddingō, e yoftango jowmirawo fiiji maako f uh, e ta'ugo tammunde koluuti her maako, e yanḡiḡinko jawaabu.

Kadfoojii jaabeego do'a: yaama Biiadamaajo toro Allah nden o jaab antaake do'a maako, ko ma jawaabu man sabbito, sababu man diduud di, nder maaji: *Toraago Allah hawtaade be tana maako. * Limtugo h er Do'a, yeru : Boltoraago Allah ibgo e nguli yiite Jahannama Billee

nga maage e nyibbeele maage... he'ananomo boltoraago Allah ibgo e yiite jahannama tanno. * Toraago huunnde laatiinde nde ibgo toon y'ange dow derdiraawo maako juuldõ ko dow hoore maako. * Wadu go do'a dow huunnde nden laatiinde nde ibgo e geddal ko maata'aag o renga muudum. * Jongitigo do'a man dow muuyo Allah, yeru no'owi'a Allah am yaafam to'a yidi e konandi be maajum. * Yawdingo her jaabaago do'a man, yeru no'o wi'a: mi torike Allah, o jaabanaaki yam. * Accugo toraago Allah : o acca do'a ngam o somi ko ngam o safti. * Toraago Allah be nden Berde laatiinde wooytunde fijoore. *

Soyde yankinaare yeeso Jowmirawo Bagiido:Annabiijo (mojam ekisdam tabutu dow muudum) nani gorgo feere dowada do'a nder julde maako, alhaali maako owadaayi salaatu dow bajjo Allah mohammadu Bur naado tagle, nden o wi'a "oodoodo o yaawditake" nden o ewnimo, nden o wiimo kankoman ko goddo fee re: "to gooto moodon juuli, to'owadi do'a no'o fuddira be yettugo Allah Bagiido be mantugo mo, nden owada salaatu dow Annabiijo maako, nden hooti o toro dumko o muuyi fuh baawo man" Attirmiji. * Toraago huunde nde wadataako: yeru no'o toro no'o Allah duumna dow duuniya ha foroy. * Tokkindirgo (horfidirgo) kalimaaji (saja'u) e deftinaago her kalimaaji man, Allah Bagiido wi nder deftere maako:"Toree Jowmirawo moodon be yankinaare e be suuduki sawtuuji mon, ngam jowmrawo yidaa ben laatiibe beetiibe", Abdu llahi Bii AbbaasAllah yerdomo kanko be baaba maako fuh: laaru her horfidirgo kalimaaji e deftinaago her do'a e lunjitaadum, mitaskitake Annabiijo nu laado Allah be sahaabo'en maako fuh begadataadum, begadataa nodum koynaa ngam lunjitaago dum", Albuhaari. * Fantingo her Bantugo sawtu her do'a: Jowmirawo Bagiido wi': Taata wingin (hoolnu) do'a maada e taata sirrukabo, tefida hakkude holnugo e siirruugo da tal yowoni laawol". Aa'ica kore Bajjo Allah Muhammmadu, Allah hinnomo: "Aayaka kajippake her fiiji do'a".

Doyide no gadoowo do'a notokkindira do'a maako yeru nowarata do: Aranol manni: o yetta Allah o Bantamo be dumko olaati donke, didabol man: wadugo salaatu dow Annabiijo (mojam ekisdam tabutu dow muudum), tatbol man tuubugo wartana jowmirawo e nirlitaa go be hakkeeki muudum, Nayabol man yettugo Allah dow mo'e maako, Jowabol man, nastugo (fuddirgo) nder do'a e solango dum komoaabata haje maako, e dum ko tabiti her sunna nulaado e bediibe ummaatoore, jeego'wabol man: tim minirgo do'a be salaatu dow Annabiijo (mojam ekisdam tabutu dow muudum).

Do'aa'je kimmidfiniidi e do haandi juuldo hifjadi (tursade):

Sababu (haaje) do'a	Do'a: Annabiijo ^(mojam ekisdam tabutu dow muuɗum) wi:
Yeeso e Baawo fintu go ibgo e d'oooydi	“Be innde maada Allah am mi maayirta e mi yeedirta”, e to'o finti o wi'a: Al-hamdu lillah allajii ah yaanaa B aawo o maaynimin, e hermaada loortorde”. ¹
On denyoowo her dooydi muudum jemma	Midò Boltoro ma be kalimaaji ma timmididdi ibgo e ti kkere ma be yangada esarru jeyaaɓe ma, e sarru Cayda anuji nodi yaldiranayam. ²
On koyɗudo jemma	“to gooto mon o hoydi koyɗol nden seynan ngol mon, ɗum ibgo e jowmirawo, e no'o yetta Allah dow maago l e no'o yewtangol her yimɓe, amma to'oyi koluuti ɗum bolwaaɗum ɗo, ɗum kowany'ete ɗum ibgo e ciɗaanu e no'o moltoro Allah ibgo carru maaji, e taa oyew ta ngol gooto fuh, ngol torrataa mo”.
Wurtaago ibgo e saare	“Allahumma Allah am midò njoonyore nomi majja koo mi majjine, nomi toske koo mi toske, nomi toonyo koo mi toonye, nomi majja koo mi majjine” ³
Do'aare nastugo juulurde	toni anastan juulurde a handina kosgal nyaamal, to'o w urtoto bo o hanndina kosngal nyaamal, nden o janga: Bismil-laah wassalaamu alaa rassuulil-laa Alahumma i ngfirlil d'unuubi waftah lii abwaab rahmatik” ⁴
Do'aare wurtaago ib go e juulirde	To'o wurtoto ibgo e juulirde no'o hanndina kosngal nanal nden o wi'a: “Bismil-laah wassalaamu alaa rasuulil-laah Allahumma ingfirlil d'unuubii waftah lii abwaab fadlik” ⁵
On te'udfo kessum	“Baarakal-laahu lak, wabaaraka alyka, wajama bynaku maa fii hayrin”. ⁶
On nando u'aandu asugumri koo siikaango mbabba (wammnde)	“toni on nani pojji mbabba, moltoree Allah ibgo e sarru maare ng am nde yii Cydaanu on, e to'on nani u'aandu asugumri, toree Allah ibgo e mo'e maako ngam ndi yii Malaa'ikaajo on” “to'on nani ɓoo saaru wohi koo mbabba woyii jemma Boltoree Allah.....”

¹ "بِسْمِ اللَّهِ أَمُوتَ وَأَحْيَا" وَإِذَا سْتَيْقِظُ قَالَ: "الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَحْيَانَا بَعْدَ مَا أَمَاتَنَا وَإِلَيْهِ النُّشُورُ"
² "أَعُوذُ بِكَلِمَاتِ اللَّهِ التَّامَّاتِ مِنْ غَضَبِهِ وَعِقَابِهِ وَبَشَرِ عِبَادِهِ وَمِنْ هَمْزَاتِ الشَّيَاطِينِ وَإِنْ يُحْضِرُونَ"
³ "اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ أَنْ أَضِلَّ أَوْ أُضَلَّ أَوْ أَزِلَّ أَوْ أُزِلَّ أَوْ أَظْلِمَ أَوْ أُظْلَمَ أَوْ أَجْهَلَ أَوْ يُجْهَلَ عَلَيَّ"
⁴ "بِسْمِ اللَّهِ وَالسَّلَامِ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي ذُنُوبِي وَافْتَحْ لِي أَبْوَابَ رَحْمَتِكَ"
⁵ "بِسْمِ اللَّهِ وَالسَّلَامِ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي ذُنُوبِي وَافْتَحْ لِي أَبْوَابَ فَضْلِكَ"
⁶ "بَارِكْ اللَّهُ لَكَ وَبَارِكْ عَلَيْكُمَا وَجَمْعَ بَيْنِكُمَا فِي خَيْرٍ"

<p>On anindoma (maatinima) oyidima ngam Allah</p>	<p>Hadiisewol ja'Baa ngol her Anas Allah yerdomo, noni gđđo feere dō her Nulaadō Allah ^(mojam ekisdam tabutu dow muudum), nden gorgo feere ya'B'Bi (Bedi), nden gorgo aradeejo ko wi'ata yaa an Nulaadō Allah miyidi gorgo Bediido dō, nden nulaadō Allah wii mo: "A andiimo (a Baatinimo na)?" owii nulaadō Allah mimaaatinaayi mo, nden o wiimo "maatinmo", nden gorgo go tokkimo, owi'atamo: miyidima ngam Allah, nden o jaa bimo: miyidima ngam on mo gidđaayam ngam muudum.</p>
<p>To derdiraawo maa j uuldo disli</p>	<p>"togooto moodon disli no'owia: Al-hamdulil laa, nodirdiko koo soobaajo maako wi'amo: yahamukal laah, nden o ruddita dow on biido non man dō: yahdiikumul laah wayuslihu baalakum" toni keefeero disli nden o yeti Allah: a ruddita dow maako: yahdiikumul laah, ammaa a wi'a taa mo Allah hinne.</p>
<p>Do'aare Bu tooji yowoni sunooji e mettam beram</p>	<p>"Laa ilaaha illal laahu Al-jiim Al-haliim, laa ilaah illal laahu rabul arcil ajiim, laa ilaahu rabbul arcil ajiim, laa ilaaha illal laahu rabussamaa waat warabul ardi warabul arcil kariim" "Allahu rabbi, laa uciriku bihii cian" "yaa hayyu yaa hayyu um birahmatika astagiis" "subhaanal laahil ajiim".¹</p>
<p>Do'a dow konne'en</p>	<p>"Allaahumma munjalal kitaab wa mujriya saahaab sarii'al hisaab ihjimil ha'daabe, allaahumma ahjim hum"²</p>
<p>Do'a on pintudo jemma</p>	<p>"on pintudo jemma no'owi'a: laa ilaaha illal laahu wahdahu laa cariiikalah, laahul mulk walahul hamd wa huwa alaa kulli ci'in qadiir, alhamdu lillaah wa subhaanal laah walaa ilaaha illal laah walahu akbar walaaahu akbar laa hawla walaa quwaata illaa billaah, nden owi'a: allaahumma ingfirlii, koo owadi do'a Allah jaabana n mo, e to'o naggi o juuli allah jaabanan mo julde maako".³</p>
<p>To'huunde salorimo (s adani mo)</p>	<p>"Allaahumma laa sahla illaa maa ja'altahu sahlana, wa'anta tajalussaba sahlana." Allah am walaa huunde laatiinde hooynde sey dūm dūm a hoyni, Allah am to'o muuyi a wada suno to'a muuyi koydum.⁴</p>
<p>Do'a yobugony amaande</p>	<p>Allaahumma inni a uudu bika minal hammi wal ha'dani, wal aji wal kasali, wal jubni wal bukhli, e nyamaande, e tampere am yeeso yim'Be.⁵</p>

¹ "لا إله إلا الله العظيم الحليم، لا إله إلا الله رب العرش العظيم، لا إله إلا الله رب السموات ورب الأرض ورب العرش الكريم، يا حي يا قيوم برحمتك أستغيث" سبحان الله العظيم.
² "اللَّهُمَّ منزل الكتاب ومجري السحاب سريع الحساب اهزم الأحزاب، اللَّهُمَّ اهزمهم وزلزلهم"
³ "لا إله إلا الله وحده لا شريك له، له الملك وله الحمد وهو على كل شيء قدير، الحمد لله وسبحان الله ولا إله إلا الله والله أكبر ولا حول ولا قوة إلا بالله، اللَّهُمَّ اغفر لي."
⁴ "اللَّهُمَّ رَسْهَلْ إِلَّا مَا جَعَلْتَهُ سَهْلًا وَأَنْتَ تَجْعَلُ الْحَزْنَ إِذَا شِئْتَ سَهْلًا"
⁵ "اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْهَمِّ وَالْحَزَنِ، وَالْعَجْزِ وَالْكَسَلِ، وَالْجُبْنِ وَالْبَخْلِ، وَضَلَعِ الدِّينِ، وَغَلْبَةِ الرِّجَالِ".

Do'a nastugo Baawo suudu e wurtaago ibgo o emaaruu	To gooto mon muuyi nastugo Baawo suudu no'o janga n dee doo do'a yeere: "Allahumma inni a'uudubika minal hubusi wal haa'is" Allah am mid'on moltore ibgo Seydaa nuuji gori bee dewi. To'o wurtake bo o janga "Gufraana kuu" faruye woodani ma yaa Allah. ¹
Wasowasuyeeji nder julde	"doo dum cidaanuwol bi'eteengol Khnjab, to'a do juula a maati ngol a moltorangol Allah, e no'a moccu (wurting o pofde koluuti tuutugo tuude) her narre maada nde tati"
Do'ayeje nder suji deere	Allahumman firlii d'anbii kullih, diqqahu wa jullahu, wa awalahu wa aakhirahu, wa alaaniyatahu wa sirrahu "sub haanaka rabbii wabihamdika Allahumma ingfirlii" Allah umma innii a'uudu biridaaka min sakhadika, wa bimuu'aa faatika min unuubatika, wa a'uudubika minka laa uhsii s anaa'an alyka anta kamaa asnyta alaa nafsika". Allah am yaafanam hakkejeji (gedde) am, pamarum maaje bee ma wdum maaje fuh, aran maaje bee ragare maaje fuh, bang udum maaje bee suudiidum maaje fuh" ²
Do'yeere sujud eere Jannde n uraanu	"to ned'fo laatake o d'on janga Al-nuraanuure dendunde t o'o yaali nokkuure marde sujideere o sujida nden o jang a ndeed'fo do'ayeere: "Yaa Allah am an mi sujidani e an bo Allah am mi nud'ini e ngam maada boyeeso am suji dani her on laatiido tagdo ngo e suur'dinigo e o fecci her maago man nanrur'di'am e gidde maago, Allah bagii do burdufo woodugo tagaale barkinidake" ³
Do'ayeere ma6 bititgo julde	Allaahumma baa id baynii kamaa baa adta bynal macriq wal mangribi, Allaahumma naqqinii minajunuubi kamaa yunaqqa-ssawbul abyadu minaddanas, Allaahumma i n ngsilnii bil maa'i wassalji wal barad" ⁴
Do'ayeere ragar e julde e yeeso s imaango	Allaahumma innii jalamtu nafsii julaman walaa yangfir uduwuba illaa anta, fangfirlii mangfiratan min inndika warhamnii innaka antal gafuurur rahiim." ⁵

¹ "غفرانك" **baawo wurtaago** "اللَّهُمَّ إني أعوذ بك من الحيث والحيثات"

² "اللَّهُمَّ اغفر لي ذنبي كله دقه وجله وأوله وآخره وعلانيته وسره" سبحانك ربى وبحمدك اللَّهُمَّ اغفر لي رضاك من سخطك وبمعافاتك من عقوبتك وأعوذ بك منك لا أحصي ثناء عليك اللَّهُمَّ إني أعوذ أنت كما اثنت على نفسك"

³ "اللَّهُمَّ لك سجدت وبك آمنت ولك أسلمت سجدوجهي للذي خلقه وصوره و شق سمعه وبصره تبارك الله أحسن الخالقين"

⁴ "اللَّهُمَّ باعد بيني وبين خطاياي كما باعدت بين المشرق والمغرب، اللَّهُمَّ نقني من خطاياي كما ينقى الثوب الأبيض من الدنس، اللَّهُمَّ اغسلني بالماء والثلج والبرد"

⁵ "اللَّهُمَّ إني ظلمت نفسي ظلما كثيرا ولا يغفر الذنوب إلا أنت، فاغفر لي مغفرة من عندك وآرحمني إنك انت الغفور الرحيم"

Do'ayeere vaaw o silminaango ib go e julde	“Allahumma a’innii alaa jikrika wacukrika wa husni ib aadatika” “Allahumma innii a’uudu bikaminal kufri wa l fañri wa’ ajaabil ñabri”. ¹
On gadando mb oodeenga	“on gadondoma mboodeenga, no’owia her on mboodin doma man: Allah warje Hayru, hañjiña o ‘Bo’inii manto ore” nden o jaabo her on gadandomo do’a go: bee maa ña, koo owi’a hawtaande e maada.
To iyeede fud’fi yoo faago (tobu go)	“Allahumma sayyiban naafi’an” nde didi koo nde tati, “Mudirnaa bifadlil-laahi warahmatih” nden ‘Baawo ma o wada do’a o toroo Allah bee kala dum ko’muuyi f uh, ngam do’a do jaabe wakkati iyeende tofata. ²
To hen-ndu soggi	“Allaahumma innii asaluka khayraha wak hayra maa fiihaa w akhayra maa ursilat bih, wa a’uudu bika min carrihaa wacarri maa ursilat bihi. Allah am mido tore hayru henndu do e hayr u ko ndu nuldaa bee muudum, e Allah am mido Boltore bee s arru henndu do bee sarru ko ndu nuldaa bee muudum. ³
To godfo yi’ii l ewru darake	Allaahumma a hillahuu alayna bil yumni wal iimaan w assa laamata wal islaam, hilaalu khayrin wa rucdin, rab bi wa rabbukal laahu”. ⁴
On ja’Bititfoof o on gadando ja haangal	Astawdi ull laaha diinaka wa amaanataka wa khawaatii ma amalaka” nden gadoodo jahaangal jaabomo: “astaw di’u kumullaahu allad’ii laa tadii’u wadaai’uhu”
To godfo yii hu unde nde o yidfid um koo nde o wanyidum	Nulaado Allah laatake no to’oyii huunde nde o yidi ow i’a: “Alhamdu lillaahil lad’ii tatimmus-saalihaat” e o la atakeo to’o yii huunde nde o wanyi owi’a: Al hamdu l illaahi alaa kulli haal”. ⁵
Do’a yeere jahaangal,w akkiti biiaa damaajo do wada djaha	“Allahu Akbar nde tati, nden o janga kaadoo aaya: “subhaana l-lad’ii sakhara lanaa haajaa wamaa kunnaa lahu muñriiniin, w a innaa ilaa rabbinaa la munñaibuun” nden o janga ndee doo do’ayeere: “Allaahumma innaa nasaluka fii safarinaa haad’a a lbirra wattañwaa, waminal amali maa tardaa, Allaahumma ha

¹اللَّهُمَّ أعني على ذكرك وشكرك وحسن عبادتك” اللَّهُمَّ إني أعوذُ بك من الكفر والفقير وعذاب القبر

²”اللَّهُمَّ صببنا نافعاً” مطرنا بفضل الله

³اللَّهُمَّ إني أسألك خيرا وخيرها وخير ما فيها وخير ما أرسلت به، وأعوذُ بك من شرها وشر ما فيها وشر ما أرسلت به.

⁴اللَّهُمَّ أهله علينا باليمن والإيمان والسلامة والإسلام، هلال خير ورشد ربى وريك الله

⁵”الحمد لله الذي بنعمته تتم الصالحات”

to’laari huunnde nde o wanyibo no’o wi’a : ” الحمد على كل حال ”

angal yon o'o jaŋga n dee'do do'ay eere win alaynaa safaranaa haada wadwi annaa buudahu, Allahu mma antassaahibu fissaafari wal khaliifatu fil ahli, Allahumma innii a'uujubika min wa'asaa'issaafari, waka'aabatil manjar wasuu'il munjalabi fil maali wal ahli. Yaake to'o lortake (ow arti) o janga dee do do'a yeeje nden o 'Besde diido kalimaaji: Aayibuun taa'ibuun aabiduun lirabbinaa haamiduun."¹

Do'ayeere wakkati w aalaago, wakkati to ned do muuyi d aanaago yo' odjannga n dee'do do'ay eere "Allahumma aslamtu nafsii ilyka wafawabtu amrii ilayka wa' aljaatu d'ahrii ilayka rahbatan warangbatan ilayka laa malja'a walaa manjaa minka illaa ilayka, aamantu bikitaabikal lajii an jalta wanabiyikal lajii arsalta." "Alhamdu lillaahil lajii adama naa wasaŋaanaa wakafaanaa wa'aawaanaa fakam minman laa kaafiya lah walaa muuwiya lah." "Allahumma ħinii ad'aaba ka yawma tabasu ibaadaka" "subhaanakal laahumma rabbi w ada'atu janbii wabika arfa'uhu in amsakta nafsii fanġfir laha wa in arsaltaha fahfajha bimaa tahfaju bihii ibaadakas saalihii n". Nden hoot o mo cca her juude maako nde tati, Baawo jan ġgugo suurawol ikhlaas bee falaŋ bee naas, nden o wuja (Bo oyta) Bandu maako fuh, taa'o daano sey to'o janġgi (Alif laa m miim) sajda bee suurawol Tabaarakal mulk"²

Do'ayeere faago e ju ulirde (ya ago her ju ulirde) Allaahumma ija fii ħalbii nuuran wafii lisaanii nuuran wafii sa mii nuuran wafii basarii nuuran wamin fawġii nuuran wamin ta htii nuuran wa'an yamiinii nuuran wa'an ciaalii nuran wamin a maamii nuuran wamin khalfii nuuran, wajal fii nafsii nuuran w a'ajim lii nuuran, wajallii nuuran, wajalnii nuuran, allahumma a'anii nuuran, wajal fii asabii nuuran, wafii lahmii nuuran, wafi i damii nuuran, wa fii ca'arii nuuran, wafii bacarii nuuran."³

Do'ayeere istahaara "to gooto moodon fuh nufake wadugo huunde no'o naafa dard e didi koluuti farilla nden o wi'a: " Allahumma innii astakhiir

¹ سبحان الذي سخر لنا هذا وما كنا له مقرنين وإنا إلى ربنا لمنقلبون "اللَّهُمَّ إِنَّا سَأَلُكَ فِي سَفَرِنَا هَذَا الْبَرِّ وَالتَّقْوَى، وَمِنَ الْعَمَلِ مَا تَرْضَى، اللَّهُمَّ هُونْ عَلَيْنَا سَفَرِنَا هَذَا وَاطْوِ عَنَّا بَعْدَهُ، اللَّهُمَّ أَنْتَ الصَّاحِبُ فِي السَّفَرِ وَالْخَلِيقَةَ فِي الْأَهْلِ، اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ وَعْثَاءِ السَّفَرِ وَكَآبَةِ الْمُنْظَرِ وَسَوْءِ الْمُنْقَلَبِ فِي الْمَالِ وَالْأَهْلِ"
yaake to'o wartibo owi'a : "اييون تايبون غايدون لربنا حامدون"
² "اللَّهُمَّ أَسْلَمْتُ نَفْسِي إِلَيْكَ وَفَوَّضْتُ أَمْرِي إِلَيْكَ وَالْحَيَاتِ ظَهَرِي إِلَيْكَ وَرَغِبْتُ إِلَيْكَ لَا مَلْجَأَ وَلَا مَنجَى مِنْكَ إِلَّا إِلَيْكَ أَمَنْتُ بِكِتَابِكَ الَّذِي أَنْزَلْتَ وَبِنَبِيِّكَ الَّذِي أَرْسَلْتَ" الحمد لله الذي أطعنا وسقانا وكفانا وآوانا فكم ممن لا كافي له ولا مؤوي له "اللَّهُمَّ قِنِي عَذَابَكَ يَوْمَ تَبْعَثُ عِبَادَكَ" سبحانك اللهم ربنا وضعت جنبي وبك أرفعه إن أمسكت نفسي فأغقرها وإن أرسلتها فاحفظها بما تحفظ به عبادك الصالحين"
³ "اللَّهُمَّ اجْعَلْ فِي قَلْبِي نُورًا، وَفِي لِسَانِي نُورًا، وَفِي سَمْعِي نُورًا، وَفِي بَصَرِي نُورًا، وَمَنْ فَوْقِي نُورًا، وَمَنْ تَحْتِي نُورًا، وَعَنْ يَمِينِي نُورًا، وَعَنْ شِمَالِي نُورًا، وَمَنْ أَمَامِي نُورًا، وَمَنْ خَلْفِي نُورًا، وَاجْعَلْ فِي نَفْسِي نُورًا، وَأَعْظَمْ لِي نُورًا، وَأَعْظَمْ لِي نُورًا، وَأَجْعَلْ لِي نُورًا، وَأَجْعَلْ لِي نُورًا، وَأَجْعَلْ لِي نُورًا، وَأَجْعَلْ لِي نُورًا، وَأَجْعَلْ لِي نُورًا، وَفِي حَمِي نُورًا، وَفِي دَمِي نُورًا، وَفِي شَعْرِي نُورًا، وَفِي بَشْرِي نُورًا".

	<p>uka bi'ilmika, wa'astḡdiruka biḡudratika, wa'asaluka min fadlika, fa'innaka taḡdiru walaa aḡdiru, wata'alamu walaa a'alamu, wa'anta allaamul nguyuubi, allahumma inkonta ta'alamu haadal amra (nden o inna haaje maako) khayran lii fii diinii wa'ama'aacii wa'aajibati amrii, koo'owii-fii aajili'amrii wa'aajilihi- fasrifhu annii wasrifnii anhu waḡdurliyal khayra haysu ka ana summa radinnii bihi."¹</p>
<p>Do'a yeer e juulugo maaydo</p>	<p>“allahumma ingfirlahu warhamhu, wa'aafihi wa'fu anhu, wa'akrim nujulahu wawassi' mudkhalau, wangsil hu bilmaa'I wa ssalji walabaradi wanaajihii minal khadaayaa kamaa yunanḡḡ as sawbal abyad minaddanas, wa'abdilhu daaran khayran min daarihi, wa'ahlan kayran min ahlihii wajawjan kharan min ja wjihii, wa'adkihilul janna, wa'a'idhu min ajaabil ḡabri wami n ajaabinnaar."²</p>
<p>Do'ayeere ittugo suno</p>	<p>“walaa kowafatoo ḡoḡdo ibgo e 'Buto koo suno nden o wii: Allahumma innii abduka wabnu amatika naasiyatii biyadika maad in fiiya hukmuka adlun fiiya ḡdaa'uka as'aluka bikullis min hu wa laka sammayta bihii nafsaka aw allamtahu ahadan min khal fika aw anjaltahufii kitaabika aw ista'asartahu fii ilmii gaybi in ndaka an tajal ḡuraanarabiia ḡalbi wa nuura sdarii wajalaa'a h usnii wajaaba hammii. Sey Jowmiraawo dillina 'Buto maako e sunomaako nden o wattitanamo dow maajum seyo."³</p>

¹ "اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْتَخِيرُكَ بِعِلْمِكَ، وَأَسْتَقْدِرُكَ بِقُدْرَتِكَ، وَأَسْأَلُكَ مِنْ فَضْلِكَ فَإِنَّكَ تَقْدِرُ وَلَا أَقْدِرُ، وَتَعْلَمُ وَلَا أَعْلَمُ، وَأَنْتَ عَلَامُ الْغُيُوبِ، اللَّهُمَّ إِنْ كُنْتَ تَعْلَمُ هَذَا الْأَمْرَ (ثُمَّ يَسْمِيهِ بِعَيْنِهِ) خَيْرًا لِي فِي دِينِي وَمَعَايِشِي وَعَاقِبَةِ أَمْرِي – أَوْ قَالَ عَاجِلِ أَمْرِي وَأَجَلِهِ – فَاقْدِرْهُ لِي وَيَسِّرْهُ لِي ثُمَّ يَأْرِكُ لِي فِيهِ، وَإِنْ كُنْتَ تَعْلَمُ أَنَّ هَذَا الْأَمْرَ شَرٌّ لِي فِي دِينِي وَمَعَايِشِي وَعَاقِبَةِ أَمْرِي – أَوْ قَالَ فِي عَاجِلِ أَمْرِهِ وَأَجَلِهِ – فَاصْرِفْهُ عَنِّي وَاصْرِفْهُ عَنِّي وَاقْدِرْهُ لِي الْخَيْرَ حَيْثُ كَانَ ثُمَّ رَضْنِي بِهِ"
² "اللَّهُمَّ اغْفِرْ لَهُ وَارْحَمْهُ، وَعَافِهِ وَاعْفُ عَنَّهُ، وَأَكْرِمْ نَزْلَهُ وَوَسِّعْ مَدْخَلَهُ وَاعْسَلْهُ بِالْمَاءِ وَالخَلْجِ وَالْبَرْدِ وَتَقِهِ مِنْ الْخَطَايَا كَمَا نَقَيْتَ الثُّوبَ الْأَبْيَضَ مِنَ الدَّنَسِ وَأَبْدَلْهُ دَارًا خَيْرًا مِنْ دَارِهِ، وَأَهْلًا خَيْرًا مِنْ أَهْلِهِ وَزَوْجًا خَيْرًا مِنْ زَوْجِهِ، وَأَدْخِلْهُ الْجَنَّةَ وَأَعِذْهُ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ وَمِنْ عَذَابِ النَّارِ"
³ "اللَّهُمَّ إِنِّي عَبْدُكَ وَابْنُ عَبْدِكَ وَابْنُ أُمَّتِكَ نَاصِيئَتِي بِيَدِكَ مَاضٍ فِي حُكْمِكَ عَدْلٌ فِي قَضَائِكَ أَسْأَلُكَ بِكُلِّ اسْمٍ هُوَ لَكَ سَمِيَتْ بِهِ نَفْسُكَ أَوْ عَلِمْتَهُ أَحَدًا مِنْ خَلْقِكَ أَوْ أَنْزَلْتَهُ فِي كِتَابِكَ أَوْ اسْتَأْثَرْتُ بِهِ فِي عِلْمِ الْغَيْبِ عِنْدَكَ أَنْ تَجْعَلَ الْقُرْآنَ رِبْعَ قَلْبِي وَنُورَ صَدْرِي وَجَلَاءَ حَزْنِي وَذَهَابَ هَمِّي ."

FILU MARGU BOTE (MBARKA)

Hañjiña Jowmiraawo 'Burnii neddo dow kal bobgal tageefooji fuh, nden o hertorimo bee neema wolde, nden joomiraawo wadi kaakel wolde man yowoni demngal, ngal doo demngal dum neema mawka , kahuutiniree her hayru enonbo ka huutinirtee her carru, koo mooy huutiniri ngal her hayru maa o hebi (ohewti) kemppe tinaare duuniy a fuh, ejjiporle bagiide nder Aljanna, e Koo moy huutiniri ngal de mngal haa ko luuti bolwaadumdo ngal jolnanmo her halakuye, du m koneddo burata batoraago ibgo e wakkati muudum baawo janng ugo nuraanu kam dum wadugo jikri (innugo Allah).

'Bural innugo innde Allah:

Hañjiña joli hadiiseeje duddi dow haala bural wadugo jikri (innugo innde Allah), nder hadiiseeji man kongol nulaado Allah (

mojam ekisdam
tabutu dow muudum)

: “ *on gidaa miwi'a onna burdudum kuude monna, e burdudum senaako maaje na her jowmirawo moodon e burdum bangaago maaje na nder darajaaj moodonna, e ko buranta on diinint a nafaknugo kanjeeri na e ibgo e sardi, e koburi fottugo bee konne en moodon na nopiyon ndaade mabbe e nobe piya daade moodonna ? Nden sahaabo'en mbiimo mingidi yaa an Nulaado Allah. O wii e: innugo innde Allah (wadugo jikri)*” Attirmidjiyu.

E kongol Nulaado Allah (mojam ekisdam
tabutu dow muudum): “*yeru on innoowo innde Allah (gadoowo jikri) e on mowadataa jikri (innataa innde Allah) y eru geeto e maaydo*” pottaangol dow muudum. E kongol Allah Bagiido ded udo her hadiisewol nudsinkewol (ngol Annabiijo filli her jowmiraa wo): mido laati no jeyeedo am yikirtayam, mido bee maako to'o i nniyam, toni o inniyam nder nafsumaako minbo mi innamo nder na fsuam, toni o inniyam nder jama'aare min bo mi innan mo nder jam a'aare burande nde, toni o badoriyam hapakannde mibadorto mo fo dde djiraa'ewal” Albukhaari.

E kongol Nulaado (mojam ekisdam
tabutu dow muudum): “*tinake ben wootinoobe, be mbii: Beye ngoni wootinoobe yaa an nulaado Allah? O wii: Ben innoobe innde Allah noduudi ibgo e worbe e rewbe*” Muslim.

E kongol nulaado Allah (mojam ekisdam
tabutu dow muudum) al haali maako ogasoo wo gooto nder sahaabo'en maako: “taa demngal maada seeda do heccidi ibgo e innugo innde Allah” Attirmidjii'y. E tana diidoo hadii seeji. Sowaneego mbarjaari: mbarjaari kuude mbodde dosowe yeru nobe

sowiranta mbarjaari on jannggudo ḡuraanu, ngam sababuuji didi: **1**) ngam dum ko woni nder Berde ibgo e iimaanaaku e laaḡingo kuu ngal e yiide nde ngam Allah e kotokkata dum. **2**) No’o Berde maa ko wona nde do miccito bee innugo innde Allah, taa sukloraago ma ako laato bee demngal tan e al haali Berde do wooyti. Toni Berde maako fotti bee demngal maako her innugo innde Allah dookam mbarjaari maako timmi dii, e jowmiraawo sowannmo mbarjaari e he faneego mo kallude maako e ohokkamo mbarjaari maako timmudid di, e famdugo mbarjaari bo deedeey fodde aniya maako.

Mboteeji yidugo jikri: Ceehul islaam (Biitaymiya) wii: “jikri nowa ’i her Berde yeru no ndiyam laatani Liingu, yaake nooy Liingu laat oto tongu sendiri bee ndiyam?!

- Jikri (innugo innde Allah do rontina yiide Allah e Badagal her maako e yerduye maako e horugo mo e tilmee ndam maako e lortaako e wartugo faako e maako, e dum do wallabo dow dowanaago mo.
- Innugo innde Allah do dillina e itta Buto e suno e ferwidina Berde e accinande laaBde e nastina nder maare seyo, edo rontina nde bo ngeedam e saatugo iimaanaaku e laaBugo maare.
- Woodi haa nder Berde ferwere haaje walaa ko heppintadum sey i nnugo innde Allah, e saatugo Berde bo walaa ko’ittata dum e delmi na nde sey innde Allah.
- Innugo innde Allah dum ny’awdiigu Berde e lekkimaare e kanjum hokkata nde sembe e dakamBe e walaa dakamBe fuh fotata bee m aajum, wooyturu dum ny’awu Berde mangu.
- Famdugo jikri haa nder Berde dum alaama naafikaaku, duudugo j ikri dum alaama saatugo iimaanaagu e gondugo yiide Allah her Berde ngam anndu togoddo yidi huunde ofuddfinan innugo nde.
- Toni jeyaado anndi joomiraawo maako yaake hoyeende bee innug o mo, e o anndan mo bee kooydum wakkaati sadeende, sakkontama wakkati maayde waranimo e deddere maare.
- Innugo innde Allah dum sababu hisnugo neddo ibgo e yanngada jo omiraawo, e dum sababu jipiingo de’eende her nafsu Biiaadamaajo, e maaweego hinnuye, e wadaneego faruye daga ibgo e malaa’ika’en.
- Jikri, todemngal suklorake bee maaju dum hadan (reenan) ngal ib go lang wuuji (fuuluuluuji), e ny’oore, e fewre e ibgo mobgal nkany’ aadum fuh e karminaadum.

- Jikri 'Buri laataago kooydum nder dewe, e Burangal deddugo 'Bur dungal dewe fuh, jikri dum fudgo aljanna.
- Jikri (innugo innde Allah) do holtina on gadoowo ndi tilmeendam e dakamme e newditiigo (annoora) yeeso, nden dum annoora her duuniya bee nder hawriire e ibgo e wartirde.
- Ndi do wajibina salaatu Allah 'Bagiidu e malaa'ika'en dow on gad oowo jikri, jowmiraawo 'Bagiidu do mantoro bee ben laatiibe jikroo be innde maako haa malaa'ika'en maako.
- 'Burdube yimbe huwoobe kuude Hayru ben laatiibe wadoobe koo maa innoobe innde Allah 'Baagiidu (jikri), 'Burdube suumoobe burdu be innugo innde Allah nder suumayeeje ma'bbe.
- Innugo innde Allah do hooytina huunde sadnde, e wartira sad'dum kooydum, e hooytina tore, e foodan riskuuji e sad'tinan 'Bandu bo.
- Wadugo jikri riiwan Seydaanuujii e jaaloodi e toskadi e mbustdi.

Wirdiiji (jikri) nyalawmaare (nde weeti fuh) fajira bee kiikiide¹

N	Wirdi nyalawmaare	Limngal bee wakkati muudum	Batte muudum e 'Bural muudum
1	Aayatal kursiyyu ²	Baawo juulugo subaha bee Baawo Asira e yeeso daanaago e kala Baawo silmiinaago her julde	Seydaanuujii Badataako mo, e dum sababu nastu go aljannabo.
2	Aayaaje didi ragreeje su urawol Baqara (daga Amanarra-suul ³ ...)	Marraare woore nde jemma, ede janngete her kala aake fuh nder saare	'Deke'ananmo kala mobgal carru fuh.
3	Suuraji Nulhuwa, Falaaji, Naasi.	Fajira nde tati, kiikiide nde tati.	di ke'anan mo haa kala huunnde fuh.
4	Bismillaahil lajii laayadurru ma'	Subaha nde	Walaa kowapotoo'Bo i

¹Kanjum woni jannugugo quraanu, do'e jemma e num do'ayeeje de neddo jannatadum jemma bee n'alawma

²الله لا إله إلا هو الحي القيوم لا تأخذه سنة ولا نوم له ما في السموات وما في الأرض من ذي الذي يشفع عنده إلا بإذنه يعلم ما بين أيديهم وما خلفهم ولا يحيطون بشئ من علمه إلا بما شاء وسع كرسيه السموات والأرض ولا يئوده حفظهما وهو العلي العظيم

³امن الرسول بما أنزل إليه من ربه والمؤمنون كل آمن بالله وملائكته وكتبه ورسله لا يفرق بين أحد من رسله وقالوا سمعنا وأطعنا غفرانك ربنا وإليك المصير. لا يكلف الله نفسا إلا وسعها لهن ما كسبت وعليها ما اكتسبت ربنا لا تؤاخذنا إن سينا أو أخطأنا ربنا ولا تحمل علينا إصرا كما حملته على الذين من قبلنا ربنا ولا تحملنا ما لا طاقة لنا به واعف عنا واغفر لنا وارحمنا أنت مولانا فانصرنا على القوم الكافرين.

	asmihii ci'un fil ardi walaa fissa maa'I wahuwassmaii'ul aliiim ¹	tati, kikiidē nde tati	bgo e huunde juha juha are fuhe nde torrataam o.
5	A'uuju bikalimaatil laahit taamaat min carri maa kh alaḡ. ²	Subaha nde tati, kikiid' e nde tati, e kala nde o jippi her nogguure fuh.	Nde reenana nan m o nokkure man ibg o e kala torra fuh.
6	Hasbiyal laahu laa ilaaha illaa hu, alayhi tawakkalt ³		
7	Radiitu billaahi raban wabil islaamidiina n, wabi Muhammadin sallallaahu alayhi wasallam nabiiyan. ⁴	Nde tati faji ra bee kiikii dē	dō dow joomira awo haḡiḡa no yerdoBo.
8	Allaahumma bika asbahnaa wa bika amsaynaa wa bika nahyaa wa bika namuutu wa ilaykannu cuur, her kiikiidebo o wi'a: Allaahumma bika a msaynaa wabika asbahnaa wa'ilykal masiir. ⁵		
9	Asbahnaa alaa fitratil islaam, wakalimatil ikhlaas wadiinu nabiiyuna Muhallad (mojam ekisdam tabutu dow muudum) wamillatu abiinaa ibraahim (mojam ekisdam tabutu dow muudum) haniifan musliman wamaakaana minal mucriiin. ⁶	Wakkati subaha	Nulaadō A llah dōdo' oroonde.
10	Allahumma maa asbaha bii min niimatin aw bi'ahadin min khalḡika faminka wahdaka laa cariika laka falakal hamd walakaccuruk, ow aylita her kiikiidē owi'a: Maa amsaa bii min niimatin... ⁷	Fajira be e kiikiid' e	O wadi (ohokk i) yettoore maa ko nde nyalaw ma bee jemma are maako.
11	Allaahumma innii asbahtu uchiduka wa uchi du hamalata arcika wamalaa'ikatika wa anbi yaa'ika wa jamii'a khalḡika antal laahu laa'il aaha illaa anta wa anna muhammadan abduk	Nde nay i fajira e nde nayi kiikiidē	Goomoy janḡḡ ingi ndeedo do 'ayeere kooyna a joomiraawo r

¹ بسم الله الذي لا يضر مع اسمه شيء في الأرض ولا في السماء

² أعوذ بكلمات الله التامات من شر ما خلق

³ حسبي الله لا إله إلا هو عليه توكلت وهو رب العرش العظيم

⁴ رضيت بالله ربا وبالله الإسلام ديناً وبمحمد صلى الله رسولاً

⁵ اللَّهُمَّ بك أصبحنا وبك أمسينا وبك نحيا وبك نموت وإليك النشور. اللَّهُمَّ بك أصبحنا وبك أمسينا

وبك نحيا وبك نموت وإليك المصير.

⁶ أصبحنا على فطرة الإسلام وكلمة الإخلاص ودين نبينا محمد وملة إبراهيم خنيفا مسلما وما كان من المشركين.

⁷ اللَّهُمَّ ما أصبح بي من نعمة أو بأحد من خلقك فمنك وحدك لا شريك لك فلك الحمد ولك الشكر.

	a warasuuluka, nden owi'a her kiikiide: Allaahumma inni amsaytu... ¹		imɗinamo ibgo e yiite.
12	Allaahumma faadirassamaa waati wal-ardi a alimam gaybi waccahaadati, rabba kulla cay' in wamaliikahu, achadu an laa ilaaha illaa anta, a'uud'u bika mincarri nafsii wamin carri c ayɗaanin wacirkahu wa'an aɗtarifa alaa nafsii i suu'an aw ajurrahuu ilaa muslimin. ²	Fajira bee e kiikiid e e wakk ati ɗaana ago maa ko	Allah reenanno ibgo waswa asuuji cyɗaan.
13	Allaahumma innii a'uujubika minal hammi walhajani, wa'a uudubika minal adji walkasali, wa'a uudubika minal jubni walbukhli, wa'a uudubika min ngalabatid dayni waɗahirirjaali. ³	Nde woore fajira bee kiikiide	Joomiraawo dillinan 'Buto bee suno maako, e oyoBane nyamaan de maako.
14	Allaahumma anta rabbii laa ilaaha ilaala anta khalatani wa'ana abduka w'ana alaa ahdika wawa'dika mastaɗa'tu innaka, a'uudubika min carri maa sana'tu abuu'ulaka biniimatika alayya wa'a buu'u laka bijanbii fanɗ fir lii fa'innahuu laa yanɗfrujunuuba illaa anta. ⁴	Jaagorgol istinɗfaaru	Koomoy inni ndeedo do'a yeere alhaali maako onuddindò todum nder nyalawmaare maa o maayi, koo dum nder jemma o maayi, odò nder yimBe aljana.
15	Yaa hayyu yaa ɗayyuum birahmatika astagiisu aslihlii fii ca'anii kullihii, walaa takilnii ilaa nafsii ɗarfata aynin. ⁵	Fajira bee kiikiide	Joli noni nulaado Allah do wadira (do'oro bee ndee doo do'ay eere).
16	Allaahumma aafinii fiibadanii, allahumma aafinii fii sam'ii, allahumma aafinii fiibasarii, allaahumma innii a'uudubika minal kufri walɗaɗri, allaa	Nde tati fajira Nde tati kiikiid e	Joli noni nulaado Allah do wadira (do'oro bee ndee doo do'ay eere).

¹ اللَّهُمَّ إِنِّي أَصْبَحْتُ أَشْهَدُكَ وَأَشْهَدُ حَمَلَةَ عَرْشِكَ وَمَلَائِكَتَكَ وَجَمِيعَ خَلْقِكَ بِأَنَّكَ أَنْتَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ وَأَ مُحَمَّدًا عَبْدَكَ وَسُوكَ .

² اللَّهُمَّ فَاطِرَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ عَالِمَ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ رَبَّ كُلِّ شَيْءٍ وَمَلِيكَهُ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ. أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ نَفْسِي وَمِنْ شَرِّ الشَّيْطَانِ وَشَرِّكَ وَأَنْ أَقْتَرِفَ عَلَى نَفْسِي سُوءًا أَوْ أُجْرَهُ إِلَى مُسْلِمٍ.

³ اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ الْهَمِّ وَالْحَزَنِ وَأَعُوذُ بِكَ مِنَ الْعَجْزِ وَالْكَسَلِ وَأَعُوذُ بِكَ مِنَ الْجَبَنِ وَالْبَخْلِ وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ غَلَاةِ الدِّينِ وَقَهْرِ الرِّجَالِ.

⁴ اللَّهُمَّ أَنْتَ رَبِّي لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ خَلَقْتَنِي وَأَنَا عَلَى عَهْدِكَ وَوَعْدِكَ مَا اسْتَطَعْتُ أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا صَنَعْتَ أَبُوءُ لَكَ بِنِعْمَتِكَ عَلَيَّ وَأَبُوءُ بِذَنْبِي فَاغْفِرْ لِي فَإِنَّهُ رِيغْفِرُ الذَّنُوبَ إِلَّا أَنْتَ.

⁵ يَا حَيُّ يَا قَيُّوْمُ بِرَحْمَتِكَ أَسْتَغِيْثُ وَأُصَلِّحُ لِي شَأْنِي كُلَّهُ وَلَا تَكْلِفْنِي إِلَى نَفْسِي طَرْفَةَ عَيْنٍ.

	humma innii a'uuḏubika min ajaabil ḡabri laa ilaaha illaa anta. ¹		
17	Allaahumma innii asalukal aafiyata fii diinii wadunyaaya wahalii wamaalii, allaahumma ustur awraatii wa'aa min rawaatii, allaahumma ihfajinii min bayni yadayya wamin khalfii wa'anyamiinii wa'an cimaalii wamin fawḡii, wa'a'uuḏubi ajamatika an unḡta ala min tahtii. ²	Fajira bee Kiikiidē	Nulaadō Allah o laat aakino odō dala d̄iido kalimaaji fajira bee kiikiid.
18	Subhaanallahi wabihamdihi adada khalḡihi, waridaa nafsiihi, wajinata arcihi, wamidaadi kalimaatihi. ³	Nde tati fajjira Nde tati kiikiidē	Nde 'Buran joodaago dō waḡa jikri daga fajjira haa kiikiidē.

¹ اللّهُمَّ عافني في بدني اللّهُمَّ عافني في سمعي اللّهُمَّ عافني في بصري اللّهُمَّ إني أعوذ بك من عذاب القبر لا إله إلا أنت.

² اللّهُمَّ إني أسألك العافية في الدنيا والآخرة، اللّهُمَّ إني أسألك العفو والعافية في ديني ودنياي وأهلي ومالي اللّهُمَّ استر عوراتي وأمن روعاتي اللّهُمَّ احفظني من بين يدي ومن خلفي وعن يميني وعن شمالي ومن فوقي وأعوذ بعظمتك أن أعثر من تحتي.

³ سبحان الله وبحمده عدد خلقه ورضا نفسه وزنة عرشه ومداد كلماته.

Dewe konginkeeje bee kuufinkeeje joli her wafugode mbarjaari d'uundi

N	Kongol (Do'ayeere) koo kuug al laa'Bngal (Dewal)	Ngeenaari e mbarjaari muudum ibgo e sunna nulaado Allah, owii :
1	<p style="color: red;">Laa ilaaha illal laahu w ahdahu laa cariika lahu, laahul mulk walahul hamdu wahuwa alaa kull i cay'in qadaiir.</p> <p style="color: red;">لاله الا الله وحده لا شريك له الملك وله الحمد وهو على كل شيء قدير</p>	<p>walaa deweteedo bee goonnga sey Allah bagii do kawtid'iraawo walanaamo mo'bgal gettooje fuh kanko tan woodani alhaali maako bo o tim ma bawdeejo. « koo mooy wii : <i>Laa ilaaha illa l laahu wahdahu laa cariika lahu, laahul mulk w alahul hamdu wahuwaalaa kulli cay'in qadaiir.</i></p> <p>Nder nyalawmaare nde teemeere, woodani mo mbarjaari on dimdindo daade sappo, owin ndane mboodeenga teemeere, omooytae gedde e maako teemeere, olaatoodo odeenaado ibgo e caydaanuujii her nyalawmaare maako ndee haa hiira, e walaa gooto fuh 'Buratamo koynaa on koodo 'Buri dum limtaadumdo ».</p>
2	<p style="color: red;">Subhanallaahil ajiim wabihamdihi</p> <p style="color: red;">سبحان العظيم وبحمده</p> <p style="color: red;">senuye woodani Allah bagiido ted dufo e bobgal gettooje fuh.</p>	<p>«koo mooy wii: Subhanallaahil ajiim wa bihamdihi, sey o'aawanee l'eggal dibinowal nder aljanna ».</p>
3	<p style="color: red;">Subhanallaahil ajiim wabihamdihi i, subhaanal laahil ajiim.</p> <p style="color: red;">سبحان الله والحمد لله ولا اله الا الله والله اكبر ولا حول ولا قوة الا بالله</p> <p style="color: red;">senuye woodani Allah bagiido e yettoore woodani mo walaa deweteedo bee goonga sey kanko. Allah mawdo walaa dabare wala a sembe sey bee Allah bagiido.</p>	<p>« koo mooy wii : Subhanallaahil ajiim wabihamdihi nde teemeere, li'Bane emo boofi maako koo daa dilaatake yeru nguufore maayo, walaa gooto fuh waddata 'Buramo sey on biido yeru ko'wiido koo 'Burni dow maajum »</p> <p>« kalimaaji didi kooydi dow demnga l'edduudi didi dow miijaan e kalima aji gidaadi her joomiraawo... »</p>
4	<p style="color: red;">Laa hawla walaa ruwata illa a billaah</p> <p style="color: red;">لا حول ولا قوة الا بالله</p> <p style="color: red;">walaa dabare walaa sembe sey bee Allah bagiido.</p>	<p>« ayidaa miholla mana ndesaari ibgo e ndesaari aljanna na ? owii miyidi : nden nulaado Allah wiimo wi'u : Laa hawla walaa ruwata illaa billaah ».</p>
5	<p style="color: red;">Toraago Aljanna e Boltaago yiite</p>	<p>“ on doriido Allah Aljanna nde tatin sey aljanna wi'a, Allah nastineemo yam, e koo mooy 'Boltori Allah yii te nde tati sey gewi'a: Allaham reenumo ibgo e'am”</p>
6	<p style="color: red;">Kefergal Baawo djoode (nge wta)</p> <p style="color: red;">سبحانك اللهم وبحمدك أشهد أن لا اله الا أنت أستغفرك وأتوب</p>	<p>“ koo mooy joodi nder jjo'dorle yim'Be, nden duudi haalaji (mboofi) maako nden o janngi ndeedo do'ayeere daga</p>

	البيك senuye woodanima an Allah e moɓgal gettooje fuh mid'on seeydo walaa deweteedo bee goonnga sey an mid'on ɗaɓbitire farue her junuubaaji am.	yeeso o'ummaki ibgo e jooode maako: s ubhaanakal laahu wabihamdika, achadu anlaa ilaaha illaa anta astanɗfiruka wa atuubu ilayka, kooynaa yaafaneemo gedde maako de joonde maako.
7	Reenugo aayaaje sappo nder suurawol Kahf	“koo mooy hifji aayaaje sappo aranndeeje suura wol kahf seyde ndeenamo ibgo e carru Dujjaal”.
8	Wadugo salaatu dow annabiijo (mojam ekisdam tabutu dow muudum)	“koo mooy wadi salaatu dowam nde woore, se y joomiraawo wadanamo salaatu nde sappo, eli Baneemo mboofi maako sappo, e Baganeemo darajaaji sappo”
9	Janngugo yoga nder suuraaji ɗuraanu koo yoga nder aayaaje maare.	“Koo moy janngi aayaaje 50 owinndataake nder wooytuBe, Koo moy janngi aaya 100 owinndee nder dowa taniBe Allah, e Koo moy janngi aayaaje 200 ɗuraanu hujjananmo nyalawmaare ndarngal, e Koo moy janngi aayaaji 500 owinndanee mbaagaaje ibgo e mbarjaari” “suurawol ikhlaals dofota tataBel ɗuraanu”
10	Mbarjaari on seetinoowo	Walaa huunnde fuh nde ibgo e ginnawol koo Biiada maajo e walaahuunnde feere fuh nana sawtu maako kooynaa seydanan mo nyalawmaare ndarngal” “seetin oowo Burde yimBe fuh nyalawmaare ndarngal”
11	Tokkitaago seetinoowo e wadugo do'a Baawo seetinaango	“Koo moy nani wakkati seetinaago no'owia: Allaahu mma rabba haajihit da'awatittaamati, wassalaatil ɗaa'ima, aati Muhammadan alwasiilata wal fadiilata, wab ashu maɗaaman mahmuudallajii wa'attahu, hofdi dow maako seeta Annabiijo nyande darngal.”
12	LaaBingo agarɗam	“Koo moy nanngi nagardam maako owo'innidam hak keeji maako wurtake ibgo eBaandu maako haa les pe deeli maako”
13	Do'ayeere Baawo nagardam	Walaa gooto fuh ibgo e moodon nangata owo'inna of aantina nagardam maako koo owaanja ndiyam nden o janngi ndeedo do'ayeere: Achadu anlaa ilaaha illal laahu wachadu anna Muhammadan Abdullaahi warasu uluh, kooynaa BaBBitaneemo dammude aljannajeeta ti, o nastira koongalewal o muuyi”
14	Juulugo darde d'idi Baawo nagardam	“walaa gooto moodon nangata owo'ina nagardam maako nden ojuula darde d'idi odo huusiti bee yeeso e Berde maako her joomiraawo kooynaa wajibanake mo aljanna”

15	duudugo bala nde faago e juulurde	“Koo moy fali balandè maako faako e juulurde jamaa’are kala balal fuh dō mooytanemo hakke e kuulal feere bo dō Bage darajaaji maako, balandè dē yahugo bee w artugo maako fuh yeru bolwaadum dō”
16	Taskaago (yeridaago) e dawugo dilla her juulurde jumaare	“Koo moy yiiwi ngiiwam jumaare nden odawi o dawo od illi her jumaare, nden o yahi bee kosdè maako owa’aaki huunnde fuh, nden o joodi kombi (Badiidm) liman nde n o heditii khudba owadaayi fuuluuji woodani mo mbarj aari haa kala falannde fuh kuungal hitaande e mbarjaari suumaako hitaannde man bee daraago naafa jemmaaje ma are” “wala on gorgo giwotoodo nyande jum’aare nden o seno fodde bawdè maako ibgo e senuye nden owada hu urle maako fodde no’owaawi koomaa o wuja huurdi yim Be saare maako nden o dilli juulurde jum’aare nden o da ri haa saffuwol haadi o senndindiraayi hakkunde yim Be dido nden o naafi dedey ko’o mooyana, nden o heditoo khotba liman kooyana Be yaafanamo hakke maako ndee dōo jum’aare bee jum’aare warannde”
17	He’Bugu habbirako harminorgo	“Koo moy juuli nyaldè jappandè nayi ngam joomiraawo nder jamaa’are nden happiraango harminorgo dadaayi mo koo nde woore kooyana winnda nemo baruyeeji didi: baruye ibgo e yiite e baruye ibgo naafikaaku”
18	Juulug julde farilla nder jamaa’are	“julde farilla nder jamaa’are dō Bura jude on laatii dō feere muudum bee mbarjaari noogas e jeedidi”
19	Julde Eecaa’e bee julde Fajira nder jamaa’are	“Koo moy juuli Eecaa’e bee jamaa’are fotan bato o naafi reeta jemmaare, e koo mooy juuli julde Su baha bee jamaa re fotan bana o waali naafugo”
20	Daraago her saffuwol arandewol	“wonndoo yim Be anndino dum kowoni haa seetina ago beesaffuwol arandewol daa Be sey to Be milloo tiri (nyo’ootiri) daa be nyo’ootiran ngam maajum”
21	Aynugo sunnaaji raatibingeeje	“koo mooy juuli dardè sappoo’e didi hakkunde nyalaw ma bee jemma sey mahaneemo suudu nder Aljanna, dardè nayi yeso juura e dardè didi baawo juura, dardè didi baawo magariiba, dardè didi baawo Eecaa’e, e dardè didi yeeso julde subaha”
22	dudingo juulenaafila e solan go dow suudugo de	“dō dowma dudingo sujudeeje ngam wala sujedeere a sujidanta joomiraawo kooyana o bage daraja der aljanna e loBanama her mboofi ma” “julde gorgo her julde naafi la kam haadon to wala moyi’ata mo, dō Bura julde

		maako nde yeeso yimbe bee mbarjaari noogas e jowi”
23	Naafilaa je ye eso fajira e ju lde fajira	“dardé de yeeso subah buran Duuniya bee kowoni nder maaru fuh” “koo mooy juuli julde subaha bee jamaar e odonder deenal Allah ‘Bagiido”
24	Julde (naafila) duhaa	“kala jokkere goote mon fuh tofini do dow maare sadaka: kala sennoore fuh dum sadaka, e kala yettoore fuh dum sadaka, e kala simtiraango fuh dum sadaka, e kala happirago fuh dum sadaka, e umrugo mboodeenga fuh dum sadaka, e d’ugo halleende fuh dum sadaka, do he’anamo mbolwaadum doo fuh dardé didi de a juulata dum wakkati duha”
25	Joodaago her nogguure nde o juuli her muudum haa to naage dellitak e o do wada jikri	“Malaa’ika’ en dowada salaatu dow gooto mo odon fuh fannu odo joodi her nogguure maak o haa naage dellito e nagardam maako bo fist aaki nden naafi dardé didi: Allahumma inhfir lahu, Allahummar hamhu”
26	Innugo innde Allah Bawo juulugo fajira bee jamaare haa naange dellitak nden o naafa dardé didi.	“Koo moy juuli subaha nder jamaare nden o joodi o do inna innde jowmiraawo haa naange delliti dow maako nden o naafi dardé didi woodani mo mbarjaari yero on gaddo hijju bee Umra timmidit dum nulaado Allah lortini kalima wol timmiditdum nde tati”
27	Koo moy ummi jemma o naafi nden o ummini yim be saare maako be naafi	“Koo moy finti jemma o findini debbo maako nden be juuli dardé didi sey be bindee nder ben innoobe Allah worbe e rewbe”
28	Koo moy nufi koo maamar naafilaa je muudum nden do ydi jaali mo	“wala gooto moodon fuh mari naafilaa je mudum de o naafata jemma nden do ydi jaali mo o accinide sey jawmiraawo windanamo mbajaari julde maako man e wadanamo do ydi di odaani man bo dum sadaka”
29	Do’ayere na stugo luumo	“Laa ilaaha illal laahu wahdahu laa cariika lahu, lahul mulku walahul hamdu, yuhyii wa yumiitu, wa huwa hayyun laa yamuutu, biyadihil hayru wa huwa allaa kulli cay’i n qadiir: sey jawmiraawo winndanamo mboodeenga uju neere ujuneere, o mooytanamo kallude bo ujuuneere uju neere, o Baganamo daraja ujuneere ujuneere”
30	Subhaanallaahi, wal hamdu lillaahi, wal laahu akbaru nde 33, nden o ma66iri t	“koo moy sinni Allah ‘Bagiido baawo kala julde farilla fuh nde 33, nden o hamdini jawmiraawo nde 33, nden o habbira nde 33, dumwadi 99, nden o ma66iri t aB’Biri teemeere man bee ndee doo do’ayere: La

	eemeere man bee n deefoo do'ayeere Laa ilaa illal laahu ...haa kala baa wo julde farilla fuh	a ilaaha illal laahu wahdahu laa cariika lahu, lahul mulku walahul hamdu, yuhyii wa yumiitu, wa hu wa hayyun laa yamuutu, biyadihil hayru wa huwa allaa kulli cay'in qadiir, yaafaneemo mboofi ma ako koo daadi laatake yeru nguufo maayo"
31	Janngugo aayatal kursiyu baawo kala julde farilla fuh	"koo moy janngi aayatal kursiyuu 'Baawo kala julde farilla fuh walaa kohadatamo nastugo aljanna sey maayde"
32	Yillaago (laaruygo) nyawdo	"walaa on juuldo o yaha o laara derdiiko juuldo nyawdo her fajiraare koynaa Malaa'ika'en ujune jappande jeedidi wadanamo do'a haa hirta, e to laatake dum ki ikideere yillorimobo Malaa'ika'en ujune jappande jee didi dowana modo'a haa weeta, nden o maram pewri wol nder aljanna"
33	Wadango do'aher on jarribaado	"koo moy yii on jarribaado bee huunde nden o wi: Al hamdu lillaahil lajii aafaanii mimmaa ibtalaaka bihi wafadalanii alaa ksiirin minman tafdiilan, fe'aano man walaa ko dum wapor toomo koo seeda"
34	Do'ayeere foofoo	"koo moy yahi fofo hofni odo mari mbarjaari yeru mbarjaari maako" "walaa on muuminiijo jahando hofna derdiiko muuminiijo ngam fe'aano fe'anakemo kooynaa jawmiraawo holtinamo ibgo koltule deddungal"
35	Juulugo julde goski e tokkago janaaja haa ka'uwe	"koo moy yaldiri julde goski o do mari mbarjaari waagaare, e koo moy yaldiri haa nde uwete o do mari waagaare, nden bembii: dume woni mbaagaaje do? o wii: kooseeji didi mawde" Abdul laahi 'Bii Umar, Allah yer dobe, owii: hanjiija min ngeebake mbaagaaje jur"
36	Mahugo juulurde ngam Allah	"koo moy mahi juulirde ngam Allah koo nde laati bana suudu culli, Allah nyimanan mo suudu nder Aljanna"
37	Wadugo nafa knugu ngam Allah	"walaa nyalawmaare ndee jeyaado finata koynaa Malaa'ika'en dido jippo : gooto mabbe ma wi'a: Allaham ho kku on nafkandoo maa jootaari (Besdaari), koo to ma bbe bo wi'a: Allaha ma hokku on damndudo jungo muudum accini hokkugo tilfeendam (rusbaare)"
38	Wadugo (hokkugo) sadak	"dirhammeere 'Buran dirhammeeji ujuneere maanaa man (dalayel 'Buran mbooro teemeere), 'Bebii: yaake nooy bo yaa on nulaado Allah? Nulaado Allah wiibe: gor go odo mari dirhammeeje didi, nden o itta woore o hokka sadaka, gorgo oobo o do mari njawdi duundi nden

		o hoos nder maari ujune teemeere o hokki sadaka” “w alaa on juuldō mo aawiko aawetee fuh koo maa oremi ko remetee, nden culli koo dabbaaji koo Bii aadamaaj o kooynaa dum laatanoomo dum sadaka”
39	Hokkugo ramse ko luuti nyamaa nde	“koo moy on juuldō o hookki ramse (nyamaande) k o luuti o jaba koburi dum ko hokki, kooynaa laatano obo yerumandum sadaka”
40	Muyango on sad oraado (Billoraa dō)	“koo moy sappitani on billoraadō woodanimo her kala nyalawmaare fuh sadaka, foddeko wakkati yoBugo mo wada, e towakkati yobugo man wadi nden o sappitanimo ngam o walaa woodani mo her kala nyalaw maare fuh sadaka yeru dum ko ohooki nde didi”
41	Suumaako nyalde ngam Allah	“koo moy suumi nyalamaare ngam Allah, kooynaa j owmi raawo wodditina (luncitina) yeesomako yiite piyande cappande jeedidi”
42	Suumaako nyalde tati ha kala lewru fuh, suumaago nyande Arafa bee nyande sappo ore haaram	“suumaago nyalde tati nder lewru fotan bato o suumi hitaande” “o nyamaama her suumaako nyalawmaare Arafa, nden owiibe: nde hefenan neddo boofi hitaande saaliinde bee horiinde (hikka)” o nyamaama her suumaago nyalde sappoore lewru haaram, owii: nde hefane hakkeji hitaande saaliinde”
43	Suumaago nyalde jeego nder Lewru Juldaandu	“koo moy suumi Lewru Suumaye nden o tokkini ndu nyalde jeego nder Juldaandu mbarjaari maako yeru to’o suumi hitaande timmididnde”
44	Juulugo alkayeeje ehaa timma bee liman	Toni gorgo juuli bee liman haa o timmini, o winnda nee mbarjaari yeru on juuludō jemmaare timmididnde”
45	Wadugu Umra ha der suumaye	“Umra nder lewru suumaye fotan bee Hijju, koo bee Hijju bee am”koo moy duufi suudu Kaaba nde jeedidi, nden o naafi dardē didi mbarjaari maako yeru on dimdindo daa nde”
46	Hijju (laabngu) jabaangu	“koo moy Hiji o wadaayi rafasu (Badaago rewbe) e o wadaayi fusuug (gedde) , o warta bana nyande da da maako ndayimo” “Hijju laaBngu walaanaadum mbarjaari sey aljanna”
47	Koongal bodde nder sappo arandeeje Lewru Layha	dē kuude bodde Buri jabeego e buri yideego her jow miraawo diininta nyalde sappo arandeeje Lewru Layha, nden Be mbi'a: yaa an nulaado Allah Buran ko o Jihaadi ngam laawol Allah? Nulaado Allah wiibe:

		'Buran koo jihaadi ngam laawol Allah, sey on gorgo mburtiid'obee njawdi maako, bee nassu maako nden walaa ko'olortondii nder limtaadum doo koo gootel"
48	Mbarjaari mardo ndal e Bural maako	"Bural anndudo dow dewoowo bana Bural am dow g ooto mon", nden nulaado Allah wii: "noni Jawmiaawo e Malaa'ika'en maako e himbe asamanji bee himbe ls edi fuh koo yeru hondornde nder suudu muudum fuh d owada salaatu dow on kolloowo yim'Be hayru »
49	Toraago Alah be e goongaaku	« koo moy tori Allah seydaagu ngam laawol allah b ee goongaaku, sey jawmiraawo hewtinamo jipporle seydiibe, koodaa omaayi dow be'itte maako»
50	Woyugo ngam Allah, e waalugo do ayni (reeni) ngam laawol Allah	«gite didi yiite meemataade, yitere woyi ng am kulol Allah, bee yitere waali do ayna ng am laawol Allah »
51	Wakkilaango do w Allah e accugo o sumaago e Boccaago e mboda	«fe'inaama dow Annabiijo ^(mojam ekisdam tabutu dow muudum) ummaatooje nder kooydol, nden o yii nder Ummaat oore maako yim'Be ujune sappande jeedidi nastan al ajanna koluuti koroosuye e walaa yangada, hambe n goni : 'Be sumataako, 'Be moccataako e 'Be mbodata ako e dow jowmiraawo ma'BBe tan 'Be wakkili »
52	Mbajaari on mo Biggon muudum pamaron maayi	«walaa on juuldo mo 'Biggon muudum pamaron tato n maayi nidum koynaa 'Be naadamo aljanna bee Bu ral Allaah e Buyyere maako dow 'Biggon man »
53	Bunyal dow soyt ugo gite	« Allah 'Bagiido wii : toni mijarriborake jeyaado am bee yidiraabe maako dido (gite) nden o munyi dow maajum min battitananmo aljanna»
54	Accugo huunde ngam hulugo Allah Bagiido	"noni an accataa huunnde ni ngam hulugo Allah 'Ba giido koynaa o hooke ko'Buratadum mbarjaari"
55	Reenugo Alawra bee Dem ngal	"Nulaado Allah wii: Koo moy reenaniyam hakkunde yeeso maako bee kosde maako, min bo tabitanan mo Aljanna"ko muuyete bee man Reenugo 'Demngal bee Farji. "Koomoy danngiti demngal maako fuh hisi".
56	Bismaako wakkati nastugo suundu koo saare e wakkati nyaamugo	«toni gorgo wari nastugo suudu koo saare maako e w akka ti nyaamugo maako, sey Caydaanu wi'a: walana a on waalannde e girtaare fuh walanaa on, ammaa ton i o nasty nden obismaaki, sey Caydaanu wi'a: on ge'B ii werde, e to bismaaki wakkati nyaamugo maako bon gel wi'a: on gebii werde bee hiraande fuh"

57	Aynugo koo ree nugo farji bee d emngal maako	“koo moy reenaniyam dum kowoni hakkunde yeeso e kosde maako, mi holdinanmo haa nastugo aljanna” “koo moy dangiti demngal maako o tinake”
58	Do'ayeere Baawo nyaamug o e Bornaago limse kese	“koo moy nyaami nyamndu nden owii: Alhamdu lillaa hil lajii ada'amanii wa rajaṅniihi min ngayri hawlin minnii walaa ṅuwwatin, sey Allah yaafanamo hakkeeki maako dumko saali fuh"e to'o bornake limse kese bo owi'a:"Alhamdu lillaahil lajii kasaanii haajaa warajaṅniihi min ngayri hawlin minnii walaa ṅuwwatin minnii, sey Allah yaafanoomo hakkeeki maako kosaali fuh”
59	On gidḏo hoo ytingo torra k uude dow maako	“Faadima Bii nulaado Allah, Allah yerdomo, o nyami Nulaado Allah o yidi mowallititta mo her kuude saare (suka saare) nden owi'atmo bee gorgo maako Ali Allah yerdobe:“on gidāa mi holla on ko'Burata dum ko on nyamiyamnaa? Toni on ngari naadaago jemma kappiree nde 34 e on senna Allah nde 33 e on getta Allah nde 33, wadogo dumḏoo Buranan on dumgo on nyamiyam ḏoo yowoni marugo sukasaare”
60	Do'ayeere diga yeeso waf ugo jimaa'u (Moobodal)	“won noo gooto mon fuh o muuyi waranngo gore maako nden o wii: “bismil laah, Allaahumma janibnaa cayḏaana wajannibi cayḏaana mimmaa rajaṅtana, toni allah hoddiri reendu ukkake her ngal mobodal Bingel man cayḏaanuujii torra taangel haa foroy”
61	Yerdingo debbo gorgo muu dum	“toni debbo o juuli juule maako jowi, o suumi lewru suumaye maako nden o reeni farjimaako e odowanii goriigo, nden owi'ee (debbo go) nastu alajanna gal kala dammu ngal a muuyi fuh ibgo e dammude Aljanna” “koo moy debbo maayi gorgo maako doyerdimoo onasti aljanna”
62	Woonango saaro'en maako e som paako leyol	“yerduye Allah ḏohaa yerduye saaro” “koo moy muuyi no'o fodinandee her risku maako e Besdaneemo her mbalde maako yono osono lenyol maako”
63	Saanngaago a tiimeejo	“min bee on sangiidoo atimeejo ha nder aljanna bana kooli amdoo didi, nden o sappi sapporndu maa bee sakaaru”
64	Woodfugo gikku	“noni muuminiijo ḏohe'Ba mbarjaari suumiḏo naafoowo bee woodfugo maako gikku” “min woni hooreejo...haa suudu Burdu ndu dowogu her aljanna haa on mo gikku muu dum woodf”
65	Endaago tagaale e Barugo endam	“noni Allah Bagiidoo oḏo hinno jeyaabe maako ben laatiibe e hinnoobe” “kinneeḑ en laatiibe (tagaale) do

	faago e maɓɓe	w lesdi e on ngondo dow asama bo hinno'on"
66	Yidango jul'Be e fuh hayru	"gooto mon fuh nuddfinta (iimaanaaku maako timmiditt a) sey to'o yidani derdiraa'Be maako hayru yeru no'o yi dirani hoore maako hayru"
67	Marugo semnteende	"semnteende walaa ko faggi tanta neddoni sey hayru" "semnteende do nder iimaanaaku" "gigguuji nayi do nder gigguuji nulaa'Be Allah: semnteende, wadugo uurdi, e siwaako, e teegal"
68	Fuddirgo derdiraawo maa ko silminaago	"noni gorgo feere wari her nulaado Allah (^{mojam ekisdam tabutu dow muudum}) owii: Assaalaamu alaykum, Nulaado Allah wiimo: sap po, nden goddo feere wari her maako wii: Assalaamu a laykum warahmatullah, nulaado Allah wii: noogas, nden goddo feere waroyi fahin silmini: Assalamu Alaykum warahmatul laahi wabarakaatuhu, NulaadoAllah wii: cappande tati" ibgo mbarjaari.
69	Saafootingo wakkati fottugo	"walaa julbe dido fottata nden 'Be saafotira kooynaa ya afaneeɓe hakkeji maɓɓe diga yeeso ɓe senndiraayi"
70	Faddanaago eddaaku derdiraawo juuldo	"koo moy faddanii (reeni) neddaaku derdiraawo maako juuldo koynaa Allah 'Bagiido reena yeeso maako ibgo e yiite jahanama nyande dargal"
71	Yidugo saalihi'en e joodo daago bee maɓɓe	"Ado wonndi bee on mo'ayidi" Anas mo Allah hinnum wii: (walaa nden huunde nden nde seyni sahaabo'en yeru hadiisewol do)
72	Yityitti ndirɓe ngam laawol Allah	Allah 'Bagiido wii: 'Ben yidi ndirɓe ngam mango am woo danibe mimbaruuji di Annora, annabo'en bee seydiibe do haajaɓe"
73	wadango julbe do'a	"do'a derdiraawo juuldo 'Baawo maada ka njaabaa ka, ngam don dow hoore maako Malaa'ikaajo gak kilaado dow maako, kala nde o wadi do'a ka ibgo e hayru fuh sey Malaa'ikaajo go wi'a: aamiin e anbo woodanima yeru maajum"
74	Wadango derdiraa'Be muumini'en worbe e rewbe	"koo moy wadani istingfaaru her derdiraawo maako muuminiijo worbe e rewbe sey Jawmiraawo haa kala muuminiijo gorgo e debo fuh mbarjaari"
75	Ittugo (sottingo) nyiddeele (torra) dow laawol (datal)	"miyii gorgo do neemino nder aljanna ngam leggal o ta'i dum ngam ngal don torra yimbe dow laawol"
76	Accugo jukkirgo l e fewre	"min woni hooreejo (arandeejo) suudu haa aran dammun gal Aljanna her on accudo joggirgol koo daa

		o laatii o dō mari goonga (dūm henanimo) ,e suudu feere her saka Aljanna her on accudō fewre koo daa bee seedo (wanyo)”
77	Modfugo tiggere	“koo moy modi tiggere muudūm o accini waatitaago haw ta ande bee marugo maako bawdē dow waatitaago, sey Jowmi raawo ewnamo dow go’e yim’Be nyalawmaare darngal O su bnamo hakkunde huurul iinu’en yodifuh”
78	Maantugo nedfō dow hayru koo nyengugo mo do w carru	“on mo’on maantidūm ibgo hayru maa Aljanna waji banakemo, e on mo nyigdūm maa yiite wajibanake mo, ngam onon bee on seydo’en Allah dow lesdi...”
79	Foftindo derdiraawo muudum juuldo, koo on koy tinando mo e os uddimo asiiri	“koo moy foftni derdiraawo maako muuminijo ibgo e buto dūm ibgo e Butooji duuniya sey jawmiraawo fof tinam ibgo sadirmaaji nayalawmaare darngal, e koo moy hoynani on laatiidō nder sadirm sey joomiraawo h oytinanamo her Duuniya bee alaahira, e koo moy suur i derdiraawo maako juuldō sey joomiraawo suoramō e suddanamō asiiri maako duuniya bee alaahira...”
80	Hanndiki laahira	“koo moy alaahira on laati kosuklimo e hammu maak o fuh sey Allah ‘Bagiidō wadānamo jaynitaare her ‘Berde maako e o moo’Banamo fiiijiji maako fuh e duuni ya bo warananmo ndu tosgiidu faago e maako”
81	Adilaako ardiidō , woodfugo derke’en, jonngitaago e juulirde, yidug o ngam Allah	“himbe jeedidō Allah dūwnanbe les dōwdimaako ny ande dōwdi fuh walaa sey dōwdi maako: Ardiidō ad iliijo, dergeejo nyotiidō dow rewugo e kulol Allah, e gorgo on mo berde muudum doongiti bee juulurde , e wor’Be (himbe) didō yidootiri ngam Allah be pot ti dow yiide man e be senndiri dow maare, e on gorgo modebbo on laatiidō mardō laamu e njarol ewni dūm haa yeddugo Allah, nden o wiimo: min nkam mi hulan Allah, e on gorgo gadō sadaka nden o su udika haa nano maako maa andaa ko nyaamo maak o hok ki, e on gorgo o inni innde Allah feere maako nden gite maako mbaaji ngondam”
82	Wadugo istingfar	“koo moy lismitii istingfaaru sey Allah wadānamo her kala billah fuh wurtornde, e haa kala haa hammu (billaaji (numooji) Berde) fuh dūm fofturu, e orisk amo bo haa nukku o tammaaki sam”

Fiji don kadaadi e hadama huuwugodi

Kuude kadaade	Hadiisewol harminangol kuungal man
1 Huuwugo kuungal ngam himBe	Allah Bagiido wii: “min woni jaynitiido accini hawta neego her fii ji fuh, koo moy huuwi kuungal nden o h watani yam huunde fuh sey midaladamo bee kuungal man bee on mo’o hawtaniyam ibgo e muudum”
2 Woodugo (laab ugo) yaasi Bii adamaajo e wonnago suudidum maako	“woodi himBe feere don be waran nyande darngal be e kuude bodde mbaagaaje mbaagaaje yeru kooseje m akka, nden Allah Bagii do wartirade kuude goo fuh so llaare mere ruuyoore” nden Sawbaan wii: yaa an Nulaado Allah didin min be e hollo minbe ngam taa min n gona min nder mabbe alhaali min anndaa, nden Nulaado Allah wiibe: kamme mandoo dum derdiraabe m oodon e be laral gootal bee moodon, bedon naafa je mma yeru nonaafirton, sikey nokame tobe berwi bee karamdi Allah be ukkoo dow maaji”
3 Mawnitaare	“nastataa Aljanna on mardo mawnitaare nder Berde muudum yeru jarrayel gotel” “gowoni mawnitaare do o dum dooylaago koonga (salaago), e yawaago yimbe”
4 Dasaago limse (juuttingo)	“koo moy wuudi (dasi) tagafeere yeru (sirla) maako, koo toggoore maako koo meetalol maako koo dume dum ibgo e goltal maako ngam nyaggaare Allah Bagiido o laarataa her maako nyalawmaare darngal”
5 Nganyaandi (haasadaaku)	“mi reentini’ on ibgo e nganyaandi, noni haasadaaku doo do nyaama kuude mbodde yeru no yiite nyaamirt a doce joorde, koo maa o wii: ledde”
6 Riyaa’u	“Nulaado Allah ^(mojam ekisdam tabutu dow muudum) naali on nyaamu do ribah e o mo’o nyamnifuh” “Dirhamun (dalaayel, koo siisiyel) gorgo (goddo) nyaa mi nde fuh alhaali maako odo anndi dum bura saatug o yangada diininta njeenande jappande tati etati”
7 Yarugo giya (mbal)	“nasta taa aljanna on duumiido dow yarugo giya, e non bo on nuddindo siiroo’Be e on ta’iido rinnga muudum” “koo moy yari mbal julde maako jabataake fodde

		jemmaaje jappande nayi”
8	Tefindaago kub aruuji himbe	“koo moy nani (hiditi) ngewta yimbe nden yaake maβe be be gidaa goddo fuh nanaka, sey waanje dow noppi maako rasaasu bolwoori nyande darngal”
9	Fewre	“soo waadiwol bone woodani on gewtando yimBe ngewta ngam o jalna himBe nden o fewa, soo waadiwol bone woodanima, soo waadiwol bone woodanima”
10	Surfinoobe yimbe	“anndu ben Burdebe yangada nyande darngal ben surfinoobe yimbe” “Malaa’ika’en naataata suudu ndun mardu suuraaji e nonbo mardu Boosaaru (gooyru)” Malaa’ika’n hinnuye.
11	Mbaadi	“Nasta taa Aljanna on mbadoowo” mbaadi doo dum hoosugo w olde hoorana goddo feere ngam o waadidira hakkunde yimbe.
12	Nyoore	“On anndi kowi’etee nyoore na? Be mbii: Allah bee Nulaado muudum buri anndugo, nden o wiibe: innugo nderda bee dum ko’owanyi, Bmbiimo: yelika ayi’aayina toni dumko mi in nantamo man dum don haamaako man bo? O wii: todum dum m mbi’ataaman donhaamaako maa dookam a nyo’iimo, e todum walaabo dookam a fewanim”
13	Naalooore	“Naalugo muuminiijo fotan bee warugo mo” taa naalu hinndu ngam ndu nulaandu, ngam mooy naali huunde nden nde o naaliri moman walaa haamaako sey naalooore man nde lorto do w maako”
14	Wanngingo asiiri	“noni ben laatiibe burdube hallugo jipporde tagaale her jowmiraawo nyande darngal, gorgo on siiritando Debbo muudum nden Debbo siirat gorgo muudum, nden be sangita asiirriji maβbe nder himbe”
15	Gedde (kuude nyiddufe)	“noni ben laatiibe burdube hallugo jipporde tagaale her jowmiraawo nyande darngal, on mo himbe fuh reent ootodum ngam nyiddeele maako” “Burdum duudugo gedde Bi’Be aadama’en fuh her demde maβbe”
16	Tuumugo Biiaa damaajo juuldo bee keeferaaku	“koo moy wii her derdiraawo maako: yaa an keefeero, sey gooto maβbe kam ngol hodan dow muudum, to’o ya man bana no’owii maa dookam njam, e to’o laataa ki yeru no’o wiidoobo dookam ngol lortoto dow on

		mbiidō ngol man”
17	licitaago ko luuti her danyoo wo muudum	Koo moy linciti hoore muudum ko luuti her baaba muudu m alhaa li odo anndi bo, Aljanna harmi dow maako” “taat a solanee ko luu ti her baabiraabe moodon, ngam koo moy solani koluuti her baabamuudum du keeferaaku”
18	dennyingo (hulnogo) juuldo	“dagantaako Bii aadamaajo juuldo no’o dennyina (hulna, dewtinirgo) juuldo” “koo moy sappi derdiraawo maako bee mamol Malaa’ika’en do naalamo haa to’o re singol”
19	Mbrugo on laati ido koldinaado her lesdi juul’Be	“koo moy mbari on kokkaado alkawal er lesdi julbe ko luuti hanje, o hebataa uurengol aljanna, noni uurengol Aljanna donane deedeey jahaangal duubi teemeere”
20	Honnaako walo’en Allah	“Allah Bagiido wii: “koo moy honni walo’en Allah hanjiija jawmiraawo dontinimo habre bee maako”
21	Wadugon naafikiijo o bee faasikiijo jaa gorbe	“taa bi’ee naafikiijo bee faasikiijo yaa jaagordo, ngam to’o on mbiimo jaagordo on tikinii joomiraawo”
22	Jamba ardiido dow be Allah ardinimo dow muudum en	“walaa jeyaado on mo Allah ardinidum dow yimb e nden o maaya nyande omaayata odo jambo ardu nga maako koynaa Allah harminamo Aljanna”
23	Fitaago her diina ko luuti marugo Anndal	“koo moy fiti koluuti marugo anndal hakke mo’o fitiman do dow maako”
24	Accugo julde jumaare koo julde asira	“on accudo julde jumaare nde tati ngam yeebaare sey Allah Bagiido dba (takka) Berde maako” “on accudo julde Asira kuude maako yibbi”
25	Yeebaago juule e accugo de	“alkawal ngal ngongal hakkunde jul’Be bee tana ma’Be julde tan, koo moy accinde hanjiija o hufri” “hakkunde grogo bee keeferaaku dum accugo julde”
26	Bedaago (saalago) yeeso juulooowo	“wonndoo on saalotoodo yeeso juulow o anndino nodum foti daa Burananmo daraago jappande nayi diininta yammako maako”
27	Torrugo juuloo’Be	“koo moy nyaami ntingeere koo arngalaaaje (albacce) e konandi bee maajum taa o’Bado juulurde amin, ngam Malaa’ika’en don torroro bee dum ko Bi’bbe aadama’en torroro”

28	Jaftugo lesdi	“koo moy jafti fodde hapakannde ibgo e lesdi ngam to onyange, Allah Bagiido sey taara ndi dow daande m aako ibgo e mbedi lesdi jeedidi”
29	Mbolwe den tik kinande Allah Bagiido	Noni jeyaado owolwan kalimawol ngol ibgo e tiggere jawmiraawo o taskititaako o wube nder Jahannama pi yande jappande jeedidi”
30	duudugo wolde koluuti haawa dugi jik ri	“taa duudinee wolde koluuti her innuki innde Allah, n gam duudugo wolde ko luuti her innuki innde Allah d um yoornan Berde”
31	Wawkinaako h aala	“Burbe wanyeengo her am e burbe daayakoyam nyan de darngal ben laatiibe duuda wolde’en wawgintoob e wolde”
32	Wooyturu acci na innuki innde Allah	“wala ben yimbe joodiibe her joonde nden be innaay i innde Allah e Bengadaayi salaatu dow nulaado maa ko sey be laato be junm bube, to’Allah mooyi yaafoo be e to’o mooyibo yangitabe”
33	Taa wangin sey o maada ngam woodi kohbi de rda juuldo	“taata wanngin seyo maada ngam woodi kohebi derda , a anndaa koo Allah hoynanamo ojarribe” “koo moy jalire derdiraawo maako bee geddal o maayata haa to ’o wadingal”
34	Ta’ootirgo hak kunde julbe dido	“tagantaako on juuldo no’o ta’o derdiigo juuldo bura nyalde tati, toni be ta’ootiri buri nyalde tati nden be maayi be nastan yiite”
35	Wanngingo ged dal	“kala ummaatoore am fuh nde yamdi naande sey ben l aatiibe wannginoobe gedde ma3be”
36	Hallugo kikku	“noni hallugo kikku dowonnita kuude yeru no fineege r wonnitirta jumri”
37	So’itaako her s aahu	“on lortido her saahu muudum yeru nduun boosaaru t uuti nden ndu lorti ndu do yarta tuure go” “saahataa ko no gorgo hooka dokkal maako nden olorto her saa hu maako man (faasitaago)”
38	Toonyango ged du muudum	“noni gorgo no jeena bee rewbe sappo burananno dii ninta no’o jeenida bee debbo geddu maako, noni gorg o wujja her suudi sappo buranimo no’o wujja suundu geddu maako”

<p>39 Laarugo her ku uje karamde</p>	<p>“winndanaaba gedal Biiadamaajo her jeenu, o kewto toodo dum walaa seko, jeenu gite maa dum laarugo h araan, jeenu noppi maa dum heditaago, jeenu demng al wolde, junngo jeenu muudum dumbeebugo, jeenu k osde bo dum yahugo her nogguure man, berde bodo b eege e nde do yelo, mbolwaadum doo farji dogondina koo ki fewna dum”</p>
<p>40 Meemungo gor go debbo on mo dagantaako mo meemugo dum</p>	<p>“no gorgo fiye dow hoore muudum bee jalbal buranan bo diininta meemungo debbo janano maako, on mo da gantaako mo” “min mi hofnataa rewbe (mi saafootirta a bee rewbe)”</p>
<p>41 Teegal koluuti hokkugo sadaa ki (teegal ncigar)</p>	<p>“nulaado Allah (^{mojam ekisdam} tabutu dow muudum) hadi tegal mbaddundi (ncigaar): yo kangal woni: nogorgo teena Bidfo mu udum debbo nogorgo man bo teenamo Bidfo muudu m debbo, e kala kooto maB’Be fuh hokkataa sadaki”</p>
<p>42 Mbojji di siigaa li dow on maay do</p>	<p>“koo moy woya siikaa dow muudum odo yangitee bee mbojji man nyande darngal” “maaydo do yagitee bee mbojji di siikaali e yoynitaago dow maaydo man”</p>
<p>43 Hunoraago koluuti e innde Allah</p>	<p>“koo moy huni koluuti bee innde Allah hanjiiga o hufri i koo hawtani Allah Bagiido” “koo moy laati hunoto yo no’o hunoro innde Allah koo ojeedo” “koo moy hu ni bee amaanaaku o wonaayi nder amin”</p>
<p>44 Hunayeere nde fewre</p>	<p>Koo moy huni hunayeere ngam o jaba njawdi neddo j uuldoo alhaa li maako o walaa goongaku, maaya o fott ana Allah do tikki dow maako, e odo tikkanimo”</p>
<p>45 Hunaago filu</p>	<p>“mireentini on bee hunaago her filuui moodon, nga m dumko’o ohebi fuh her filu maako man sey kunaye eje ko nyamta (Booyta) riba embarka filugo fuh” “ku nayeeje do dillina mbarka filu neddo”</p>
<p>46 Naandidi fanaago bee heeferBe</p>	<p>“koo moy nanndidi bee him’Be o laatake gooto nder maB’Be” “walaa nder amin on naandidiniido bee tana amin”</p>
<p>47 Mahugo dow hawriire (qabriire)</p>	<p>“nulaado Allah (^{mojam ekisdam} tabutu dow muudum) ohadi mahugo hawriire bee jissuuri e no goddo jooda dow hawriire koo nonyibee dow maare”</p>
<p>48 Nyaamoowo alkaw</p>	<p>“toni Allah Bagiido o moofi arande’en bee ragare</p>

	al e jamboowo	'en fuh nyande darngal, kala on laatiido nyaamoo wo alkawal e jamboowo fuh fiyaneemo leymaaru, sey wi'eemo ndaadoo janma wayne bii wayne
49	Joodaago dow hawriire	"nokoddo njoodo dow jammere yiite noge wula li mse maako nden nge wula 'Bandu maako 'Buranan mo dow joodoogo dow hawriire"
50	On giddo no himbe eumma noomo to'o nasty dow maabe	"on giddo no himbe ummanooobe o (darjidinamo) t o'o nasty dow maabe, yo'osiryo joodorde maak o nder yiite"
51	Tornde ko luuti haahje	"wala on jeyaado maabe ititta dammungal tornde koyna a Allah maabitano dammungal talagaaku" "koo moy torotoo yimbe ngam heba odudiniro dookam dum jammere yiite o toroto, to'o yidi maa o hoosa koo'occa"
52	Taa goddo soda dow soggu derdira awo maako juuldo	"taa goddo wuro jaba kuuje goddo kawyi soorana mo ngam taata himbe nyaamamo, enonbo taa goddo soda dow soggu derdiraawo maako juuldo"
53	Doynaako huunde nder juulure de	"koo moy nani gorgo do doyno Daabawo nder juulure e no'owi'u: Allah am taa lornanmo nga, ngam juulure e ngadanaaka yeru dumdo"
54	Hu d u g o S e y d a a n u u j i	"taa kudde seydaanuuj, boltoreedi Allah 'Bagiido" "gooto nder Sahaabo'en owii: nyande feere midon baawo Annabiijo dow mba' antewa maako, sey Dabbawa nulaado Allah sey nga ferki sey mi wii: Seydaanuyel nasaangel (kalkungel), nden Nulaado Allah wii: "taa wi'u non, ngam to'a wii non man do sey ngel mawnito haa ngel fota ba suudu nden ngel wi'a: doo pat bee mbawde am, sik ey no'an wi'u: bee innde Alah (bismillah), toni a wii nondooni sey ngel tosko ngel warta bana mbuubu" maaaa man: ngel halki, koo ngel do'ake, koo ngel fergi, koo sarru lismake ngel.
55	Hudugo nyawu fabboore	"taa kudde fa'Boore ngam kayre mando nde dillinan (ittan) mboofi Biiadamaajo yeru bana kiir no'ittirta salte njamndi"
56	Sankitidgo kuude kallude e ewnaa ko himbe faago e kuude kallude	"koo moy ewni faago e majjere (kuude kallude) do dow maako hakkeji yeru kala on motokkimo her maajum e ostataa hakke tokkuube mo koo seeda ibgo hakkeji maabe"

57	Njaramji kadafa di	“Nulaado Allah hadi yarugo her honduko kaakel ndiyam” “O hadino Goddo yara alhaali maako odariido” “O hadi no Goddo fuufa nder nyamndu koo nder njaram”
58	Yarugo nder kaakelkanjeeri ko kaakel sardi	“taa njaree nder kaakel marnge kanjeeri koo kaakel marnge sardie taa bornee limse mardè Hariir koo Dii baa’j ngam dum limse mabbe her Duuniya e limse me eden her alaaHIRA”
59	Nyardugo bee n ano	“taa gooto moodon fuh yarda bee nano, taa njardee be maako ngam Seydaanu do yarda bee maago”
60	Ta’aago lenyol (sonpo)	“Nastataa Aljanna on ta’iido renga muudum” o nastataa Aljanna.
61	Accugo wadugo salaatu dow Annabiijo (mojam ekisdam tabutu dow muudum)	“wudake hinere nder lesdi on mo be ngadi salaatu dow am nden o wadaayi salaatu dow am” “solowdo (dawdo) on mo innde am innaa nden o wadaayi salaatu dow am”
62	Barugo moosaaji (Goyji)	“koo moy mari moosaaro koynaa ndu loohaago ko ndu durugo dabbaaji, sey mbarjaari maako do ustoo nde weeti fuh yeru mbaagaaje didi”
63	Yangitigo dabbaaji	“Debbo do yangitee ngam paatuuru (muusuuru) o habbi ndu haa ndu waati, o nasty yiite” “taa jokitee nden huunde marde yonki dum jaake”
64	Habbango dabb aaji lenguru	“Malaa’ika’en sobnataa ko nden jamaare marde moosaaru koo lenguru” “lenguru dum nder majaamirji seyd aanu”
65	Ton on Geddoowo Allah do hokkee moyye	“tonii a yii Allah do moyyya on gafoowo gedde hawtaade bee gedde maako man annu dum woytingo mo (foodugomo), nden o jangi kongol Allah Bagiido: “Wakkati nde be ngoyti dum kobe siftinoraa sey min mabbitanibe dabbude kala fii ji fuh haa tobe seyake bee dum ko’be kokkaa, sey min nanga’be johajohaare bee dum ko be latino bedomornootiri”
66	Burnugo duuniya	Koo moy on laati duuniya on woni himma maako se Allah wada talakaaku maako nder gite maako, sey Allah sankita risku maako nder duuniya man e nden walaa ko’o hebata koynaa dum ko’o hoddiranaa”

JAHAANGAL ALAAHIRA

Laawol maada faago e Aljanna koo faago e Yiite , Allah Bagiido wii: “*Yaa ononBen nuddinBe kulee Allah, e kala gooto moodon fu h larta dum ko nafsu maako hanndini ngam jaango*”

Hawriire (ḡabrire): dum jolinde aranndeere ibgo e jippolle alaaħ ira, kayre mandoo dum ngaska yiite her on laatiido keefeero koo na afikiijo, e nde waadiwol neema her on laatiido Muuminiijo. Yanng adaaji don joli ngam gedde deedo: soyde ferwinidaago ingo e soof e, embaadi, e nyaamugo her ndaalaaguuji konuuji julbe, e fewre, e daanaago accina julde, e ta’aago ḡuraanuure deddunde, e jeenu, e w adugo luudu, e soyde yobugo nyamaande, e nyaamugo riba, e tana maaje. Dohisna neddo kaa yanngada: kuude mbodde laatiide ngam Allah tan, e botaago ibgo e yanngada, e jannugoo suurawol Mulki (Tabaara peetel), e tana maaajum, doreene accina yanngada on laatiido: seydiido her konu ngam Allah, e’ on dariido faddai julbe, e on maayudo nyande Jumaare, e tana maḡbe.

Fuufannde Luwal: dum Luwal maa pinndiwal, Malaa’ikaajo Isra afiilu dodisingal reeni nde o hokketee umroore fuufugo ngal: fuufannde aranndeere nde denyuru, Allah Bagiido wii: “nyande luwal fu ufetee denye hultora kala dum kowoni dow asamanji bee lesdi fuh sey ben be allah muuyi tan woni denniyittaa”, kala dum kowoni nde r kammu fuh maaya timma, baawo duubi jappande nayi nden o fuufa didabre ngam ummungal: Allah bagiido wii: “nden hooti fuufe her luwal go fuufannde feere seyḡni gi’a yimbe fuh don ummo daro alhaai maḡbe be reenoobe kiita”.

Ummu ngal (nyande darngal): nden Allah Bagiido umra iyeende maa pinndiire toba nden balliiji fuh puda (diga nyi’el baawo) nden balli man di laato dum tagdi hesri ndi maayata e ndi re’ataa, al haali maḡbe betiiniibe bempiniibe, bedon g’a Malaa’ika’en bee kinn aaji fuh, be ummitintee dow kuude maḡbe.

Boobugo tagaale: Jawmiraawo booba tageefooji fuh ngam koroos uye, alhaali maḡbe be kultorbe e be denyoobe sey a yikka be wuuku be her ndee nyalde nde fodde muudum fodde tuubi ujune jappande jowi, sey ayikka ngeendam maḡbe fuh dow duuniya buraayi no saa’a yel gootel, yaake man naage bado dow ko’e himbe deedeey fodde mii lyel gootel dow ko’e maḡbe haa yimbe njoolo nder kuleeli muu dum

en daliila badaago naage dow ko'e maɓɓe, wakkatiyel man hujjootir a hakkunde mawnitiibe bee ben laatinoobe tamppobe, e keefeero bo hujjootiran bee hitniraabe maɓɓe e seydaanuujj maɓɓe bee mobngal terde maɓɓe fuh, yoga maɓɓe naala yoga, ben toonyibe ko'e muudu m ngata juude muudum en, doɗowa yiite jahannama bo Malaa'ika'e n do doɗa labange ujune jappande jeedidi, e kala labangal fuh doɗo wadum Malaa'ika'en ujune jappande jeedidi, to keefeero yiinge o ye lo sootugo nafsu maako koo o yelo daa olaatageno o mbulwuldi. Am maa ben laatiibe yeddube Allah bo: ben laatinoobe hadoobe jakka bo jawle maɓɓe wartiree dum jamde de ibgo e yiite jahannama bedon ngulde bee maari, e mawnitiibe bo be boobteebe yeru konndorle, e kala on laatiido janboowo bo feftee bee on laatiido jaftoowo kuuje yimbe, gojjobo o wardan bee dum ko'o woji, kaladum ko latino dum suudiidum fuh dum mbangudum walaa ko wirnoto nder nyalde ndee, ammaa ben huloobe Allah bo be denyata be kultortaa, nyalde ndee haa maɓɓe kam yeru juulugo wakkati juura.

Seeta: seeta makka: kertiika: kado hertori nulaado Allah Muhammad u (^{mojam ekisdam} tabutu dow muudum) ngam seetaago tagaale nyalawmaare nde, ngam Allah huncanaabe masiibo maare e ngam hursitigobe, seeta kuubuka: kawoodani nulaado Allah e tanamaako, yeru seeta muumi'en ibgo e wurtinngo yimbe nder yiite e burdidiral her darajaaji maɓɓe.

Koroosuye: yimbe do fe'inee dow jowmiraawo maɓɓe be saffuujj saf fuuji, o hoolabe kuude maɓɓe e o yamtabe dow maaje, e non bo dow ngeedam maɓɓe bee nderkaaku maɓɓe e jawle, annde e alkawe maɓɓe, e non bo dow mo'e maako dow maɓɓe, e nannde bee gidde e Berde maɓɓe. Ammaa on laatiido keefeero bee naafikiijo be horsititee yeeso tageefooji fuh ngam felugo maɓɓe e darnugo hujja dow maɓɓe e himbe darorde fuh seydoow dow maɓɓe e nyalawmaaje saaliide bee jemmaaje, e non bo jawle maɓɓe bee Malaa'ika'en e kala terde maɓɓe fuh haa be tabitina dow ko'e maɓɓe be girlitoo aybeeji maɓɓe. ammaa on muumiijo bo, jowmiraawo ferwida bee maako o hollitamo hakkeeji maako haa njirlito otabitina o halki nden Allah Bagiido wi'amo: (misuu dani ma di (hakkeejjidi) her duuniya e hannde bo mi yaafani madi).

Firneego dereeji: nden hooti dereeji kuude yimbe firnee dow maɓɓe, bejaba di: (di accataa huunnde famarnde bee mawnde nde be kuu nodum koynaa nde dwinndi), muuminiijo maa jabira derewol maak

o bee nyaamo maako, ammaa keefeero bee naafikiijobo be'jabirande reeji muudum en bee juude mabbe nande nder Babbe mabbe.

Kiilaago kuude: nden hooti kuude yimbe ngadee dow kiilooji ng am kiilaango kuude mabbe, hema nobe warjiree, bee kiiloyel goonga adiliyel marngeel kiffahon didon, don deddina ngel kuude den laat iide mbodde jaadande bee diina e laatiide laabde ngam Allah tan, n der koteddintade kalimawol: (*Laa ilaaha illal laahu...*), e woodugo kikkuji, e innugo innde Allah: yeru: Alhamdu lillaah, wa subhaa n al laahi wabi hamdihi, subhaanal laahil ajiim, yimbe don jobootira bee kuude mabbe mbodde koo kallude.

Weendu kawsar: nden hooti muumini'en njolan nder weendu alka wsar, koomoy yari ndiyam maaru o dondataa haa foroy, kala ann boojofuh don mari weendu muudum, ndu nulaado Allah ^(mojam ekisdam) _(tabutu dow muudum) buri mawnugo: ndiyam maarubo ndanee jam laabdan buri laabeenga kosam, dam buran njumri welungo, dam buran urdi misikri bo her uu reennga, kaankon maaru bo dum ibgo kanjeeri e sardi, limngal maak on bo yeru limngal koonde, njuuteenga maaru bo muran diga aylata her urdun (jordani) haa adan, ndi yam maaru bo do waanjo diga maayo kawsar

Jarribaago muumini'en: her nyalde ragareere darornde darngal ka la heeferbe fuh dilla tokkoo labbi dife laatinoo bedonno dewadum her duuniya, didowbe difaaraabe her yiite, alhaali mabbe be tokke tokke haa neddo numa dum tokke dabbooje dow kosde mabbe koo do w geese mabbe, walaa luttoobe her darornde darngal sey Muumini'en bee Naafiki'en, nden joomiraawo waranaabe wi'abe: "dume deenot on?" nden be jaabo: "mindon riini jowmiraawo amin", nden be andit amo bee korlal maako wakkati to huunncingal, sey be sooya be sujida, sey naafiki'en don dari, Allah Bagiido wii: "nyande o huunncata korlal maako nden be noddee faago e sujideere nden be mbaawataa sujididgo man" nden be yaktoo mo, nden fodindee kaafairaadi, nden hokkee muumini'en annoora e naafiki'en bo annoora mabbe nyife.

Kaafaasiraadi: dum bolwal podfindiingal dow yiite Jahannama ngam Muumini'en yabbo dow maangal faago e Aljanna, Nulaado Allah dinndi ningal (ki podfindiiki delemki eborsitoohi, don dow maaki peftotooje e jamde yeru Gi'e sa'daan..., kidelmi buri gaasa sewugo, kiburan kaafahi bo welugo) Muslim. Dow maaki Muumini'en doketee a

nnoora fodde kuude koomoy fuh, burdube bagaango mabbee yeru ho oseere, e burdum famdugo mabbe bo yeru sebatto hoonda wordu nd u kosde, nden kadon yaynanaabe haa be bedooki, koomoy fuh fodde kuude muudum, Muuminiijo don bedo yeru lebbitannde yitere goddo bo o yeru mayyere, goddo bo yeru henndu, goddo bo yeru sonndu goddo bo yeru burdu ngu pucci samnoji goddo bo yeru geelooba, (don nder mabbe bediibe hisube, wobbe bo don wiftee dow maaki yoftee nder yiite, wobbe don yoftoo yaabe nder yiite Jahannama) hadiisewol potaa ngol dow muudum. Ammaa naafik'en be ngalaa annoora, e haana lor taango baawo sey fiyee hakkunde mabbe bee muumini'en mahol, nde n bedabbita bedaago dow kaafasiraahi seybe do'o nderyiite.

Yiite: don nasta nder maage kala bomgal heeferbe fuh bee yoga nder yeddoobe muumini'en nden hooti naafiki'en, nder kala 1000 don nastange 999, nge don mari dabbude 7, nge buri yiite duuniya nde 70, don mawninee dagndi heeferbe nder maage ngam maata yanga da, laato hakkunde mbalaaje mabbe yeru jahaangal nyalde tati, nyiindere gooto mabbe bo yeru hoosere Uhudu, e lare mabbe don saata e womminee ngal waaylee e haba maata nawdum yanngad. Njar am mabbe bo dum ndiyam nganyawdam (nguldum) damdon ta'a tet ekki mabbe, nyamndu mabbe o dum d'annuum bee ngisliin e mbord e yimbe yiite, burdo famdugo mabbe yanngada on mobe jo'innta les tampangooje maako nyulbe didi ngaandi maako don fata (wanywa), lare Balli mabbe bo bennda bendida haa de ngarta dum yulmere, yiite man don foflabe e bedon dase nder maage bee sallalluuji e ge'elle, luggeennga maage bo yeru duubi 70 deedeey (masalan tobi ngel danyaama haa kongel (sikoo) wada duubi jappande jeedidi), doce maage bo dum heeferbe bee ledde, henndu maange bo dum to oke, dowdi maage bo dum nguleeli, limse maage bo dum yiite, nge don nyaama koodume nasti nder maange walaa ko nge accata, nged on turta e jammitoo wula lare haa yottoo yi'e bee berde.

Jaraawal hakkunde yiite bee aljanna: Nulaado Allah (

mojam ekisdam
tabutu dow muudum)

wii: “*Muuni'en wurtinee ibgo e yiite nden be*

faddee dow jarawal hakkunnde Aljanna bee Yiite, nden kala koo moy fuh be mbaatitanoodum toonyangeeji muudum din laatiidi hakkunnde mabbe her Duuniya, haa tobe laabbinaama nden Bedungane nastugo Aljanna, hunayeere dow innde on mo nafsu'am Muhamma

du woni her muudum gooto mabbe fuh don hokke saare nder Aljan na koburata saare maako nde Duuniya' Albuhaari.

Aljanna: dum baawornde Muumini'en, maadi maaka dum ibgo e sardi e kanjeeri e daldal maaka bo dum ibgo miskri, kaa'e maaka bo o dum ibgo e Lu'lu'u bee yaañuut e mbulwuldi maaka dum ibgo ed a'faraan, kadon mari dabbude jeetati, jaanjirka gootal fuh yeru ahaa ngal nyaldede tati, dedon mpolori bee marbre, kadon mari darajaaji 1 00, kala daraja fuh yeru hakkunde asama bee lesdi, Alfirdawsi burd i bangaare, nder maaka cuufi dunyata, mbippo maaka bo dum Alarc i joomiraaw, cuufi maaka dum jumri bee kosam e giya bee ndiya m,dum don dogga koluuti gasde, muuminijo don dogginadam yeru no'o muuyi, bendalloorje maaka Badiide e duumiide e de eltanaabe, don nder maaka leymaaru ndu lu'lu'u maabinndiiru, jaajirka maaru bo yeru meelji jappande jeego, ndu don mari haa kala mbangeeji maaru fuh yimbe, ben laatiibe suka'en wodbe finiiibe, sugaaku (der kaaku) mabbe re'ataa (timmataa) e non bo limse mabbe, be ngattaa soofe e non bo haaje lord e walaa nyiddeele feere bo, safitirle mabbe bo dum kanjeeri, duude mabbe bo dum misikri, rewbe maaka bo be wodve be mbudurwa'en bo gorgo fuh meedaayi badaago be, be taro bibbe'en bo, arandeejo nastungonga bo Bajjo Allah Muham madu (^{mojam ekisdam} tabutu dow muudum) nden hooti Annabo'en, burdudo fadugo gedal nder maaka bo yeru on geliido nden o hok ka yeru dum ko'o yeli man nde sappo, jakkantube be nder maaka bo dum sukaabe alh aali mabbe bo be duumo tooe nder maaka, gooto mabbe fuh yeru lu 'lu'uuri yusmaandi, nder burdudum niimaaji maaka bo laaru go All ah Bagiiido, bee yerduye maako e duumaako nder maaka haa foroy.

sifaaji nagardam

Dagataako nagardam sey bee ndiyam seniidam kanjam woni koriidam dow dagdi muudum: dam laatiidam dam noonnde muudum waylaaki accini asli muudum, koo uurengol maajam, koo dakamme maajam b ee seniidum, yeru dam gayloriidam ngam fabbugo koo maa djuutugo djoonnde maajam. # ndiyam don soba to sobe nastidam alhaali maaja m bo dam pamaram tofam djillootiri bee sobe, tofam laatake damdu d'fan kam dam sobata tofam hewti (210) liitre dam sobata sey to noo nnde maajam waaylake uurengol maajam koo dakkaabe maajam.

no'o fud'ira nagardam maako bee Bismillaah, don yide no'o loota dju ude maako haa kuu'uuje maako, dumdon sembida (loo tugo) djuude maako man her on pintudum her dooydi muudum di ibgo e djemma. #togod'fo oyejjiti bimaako haa fud'dugo nagardammaako, to'o sift ori saka nagardam maako o bismo ofud'diittaa nagardam maako.

Nden hooti o wusbo nde woore, ammaa sey o dimba ndiyam nder h onnduko maako man haa honnduko man fuh maata ndiyam, ko yid aamakam no'o wusbo nde tati. # to ned'fo wusoraaki nodinndi naa do ngardam maako he'antaamo;

nden hooti o sorkindo kanjum woni nisbitaago diyam her kinal maa ko nde woore, no'o fooda diyam man bee pofde maako koluuti foo d'ugo dam bee sembe ngam taa dam nawna mo hoore nde tati on w oni gid'aadum, #sorkindaago saahataako sey bee no siforaado, #don yide wusbaago bee djungo ny'aamo e fiftugo bo bee djungo nano;

nden hooti o loota yeeso maako, kaakaadi yeeso yowoni djaajirka maago daga nofuru haa nofuru maako e djuutirka maaru bo daga tintindol - yow on fud'irde gaasa dimum naa bana on mardo mbuulol - yeeso haa les yial wokkude. #Don wajibo safititgo wokkude maako wakkati o lootata yeese o maako toni wokkude maako man nde laatake nde duunde y'ikkidirnde

Baawo lootugo yeeso maako o loota juude maako haa sofbuli maak ay no sofbuli man nasta nder lootetedum, no'o fud'ira lootugo hoore kool i maako haa dow sofbuli maako. #don yide no'o hanndina jungo ny'aam o dow jungo nano her lootande maako e nonbo foffugode, #don yide loo tugo juude wakkati haa kuu'uuje wakkati fud'dugo nangardam, ammaa l ootugo juude haa kuu'uuje kam dum kaji biidum yowoni dum fari-lla,

nden o masha mbanngudum hoore maako daga kanndiidum maare ha a hobbu- du maare, nden hooti o lortina juude maako haa tintindol hoo re maako, walaa hoonde fuh o accata her hoore maako (daga fud'irde g aasa maako mboowaa- dum haa hobbudu maako), nden hooti o nasti sappord'i maako haa nder noppi maako nden kooli sappord'i maako bo dow mbanngudum noppi maako, kooli sappo rdi maa masha yaasima aji e sapporli bo masha nder maaji, no'o mashiri fuh he'ananmo.

don wajibo dow maako mashugo mbangu dum loral hjoore sera no ppi maako, ngam kanjum fuh dum don nder ko'innete hoore,

nden hooti o loota kode maako haa kolbule maako.

Sifa Julde

Toni o yuɓɓake o do muuyi juulugo no'o fuddira nde bee kongol maak o **Allahu Akbar**: don dowlima holnugo ngo e kala moɓgal kabirooje fu h ngam o nanna Ben wonɓe Baawo maako, e ko luuti imam bo no'o su uɗango, no'o mamnta juude maako d'edi fuh alhaal kooli maaje do mb orti wakkati fuddugo habiiraango haa de mbote deede y mbalaaɗe maak o, fallanke bo happira Baawo to limantimmini happiraango muudum.

don wajibo dow juuloowo o laato o dariido wakkati happiraango harminorgo , e ngo saahataako toni o laatake odon turi koo o don djoodi, sey her on laatiido tampono o warti o waata daraago man. #dowajibo dow maako wankingo ruknuuji julde e gaibiidi konkinkiiji maare fodde no'o nanna ta hoore maako haa julde sirrin ngeere, e Burɗum f amdugo sirrugo man bo deede y ko'o nanna ta hoore maako her julde sirre nteende.

juuloowo no nyaamo maako nannga dow kuu'uuje nano maako nden o li baɗe les wiɓbere maako, nden gete maako bo de don laara alhaali maaje dow nogguure sujideere maako, nden baawo man o jannga do'ayeeje jolu du nder sunna, baawo man o uujo o bismo bee sirri, nden o jannga suuraw ol jiido, nden baawo man o jannga suurawol ngol Allah waawnimo fuh k oo yoga aayaje nder juraanu, liman hol na jiido bee suuraaji haa julde Su baha bee darde aranndeeje d'idi de Mangariba e Eecaa'e, nden o sirra haa darde ragareeje bo e bee koluuti deeman her juule nyalawma.

wajibaaki jannguko her juulde koo maa her nogguure liman wannginta ngam liman don eftana fallannke'en, sikey doyiide no'o jannga suurawo l jiido her nokkuuje de liman de'atta her muudum;

Nden hooti ohambira o Bamnta juude maako nden o nanga koppi maako, nde n liɓa juude maako dow koppi maako yeru no'o ndamnda koppi man, nden sa nkita hakkunde kooli maako, e ofoɗinda Baawo maako nden o wada hoore maako saka sak, nden o wi'a: Subhana rabbiyal ajiim, e no wanya no'o heynit oraango nde woore, noburi yideego ngam no'owadaɗum nde tati.

dowajibo dow maako wiingo (Allahu Akbar) wakkati nde o dillata her ruku'eere, e non bo wakkati nde o nanngooyta koppi, saahaako happirng yeeso koo Baawo nangugo koppi k oo kuude feere de julde, ngam o saalake haraka muudum, #heBugo ruku'eere damde heBortee, sey to'o tawi liman her ruku'eere muudum diga yeeso o B am ntaaki ibgo e ruku'eere maako, nden o wonata o heBi ndar nde bee liman maako,

nden hooti o Bamnta hoore maako ibgo e ruku'eere nden o wi'a: sami'a Allaahu liman hamidah, yaake maako o Bamntoowo juude maako haa fef laande noppi maako, to'o fotindi o don dari nden o wi'a: Rabbanaa wala kal hamnde, hamndan kasiiran dayyiban mubaarakan fihi, mila'ssamaaw aati wa milal ardi wa mila maa ciita min min cayin baa'du.

Taa juuloowo wi'a: Rabbanaa walakal hamnde sey to'o fotidi odon dari, taa o wi'a ndee do 'ayeere diga yeeso o darɗaaki ibgo eruku'eere maako,

Neden hooti o suuya o sujida al haali maako o kabbiroowo, nowoɗɗitina (da ayna) mblaaje maako accina mbuttuli maako, e non bo woɗɗitina reedu maak o accina dawde maako, e non fahi'en woɗɗitina dawde maako accina gorle maako, o li'Ba juude maako fefloonde mbalaaɗe maako, nden hooti o digga k ooli kosde maako, kooli juude bee kosde fuh di kuusitid'idi al njibla, nden o j

anga ndeedoo do'ayeeere: Subhaana rabbiyal a'laa nde tati, woodanin no'o Besda dow tatidoo bo to'o muuyi nder do'ayeeje jole nder sunna nulaafu Allah ^(mojam ekisdam) _(tabutu dow muuqum).

dowajibo no sujideere laato dow terde maako jeedidi: seBattooje tambankooje maako, e kop pi maako d'idi, e newe juude maako d'idi, e non bo diinde bee kinal maako, julde downonno to ni godɗo ha'BBi aniya dow sujuiditi dow yoka maaje accini godde bee ha'BBere.

Nden hooti o 'Bamnta diinde maako ibgo e ruku'eere maak o al haali maako o kabbiroowo nden o jooto. Woodani joon de yaakeji d'idi saahiidi nde hakkunde sujideeje d'idi doo, 1) no'o we'itta kosngal maako nanal nden o jootoroo dow maa ngal, nden hooti o tikka kooli kosngal maako nyaamal f'indadi faago e fuuna. 2) no'o tigga kooli kosfe maako man fuh d'idi nden o fodindadi faago e fuuna nden o jooto do w debbe maako, nden o jannga ndee doo do'a yeere: rabbin fir lii nde tati, woodanimo no'o 'Besda dum ko'o muuyi, yeru : warhamnii wajburnii warfa'nii warjuknii wansurnii wahdini wa'fu annii, nden hooti o suuya o sujida sujideere maako d'ifabre, yeru no'o wad'fno her arandeere, nden hooti o 'Bamnta hoore maako al haali maako o kaappiroowo, nden o haft o o jinna darnde o darodo dow kosfe maako, nden o juula darnde d'ifabr e yeru no'o juuliri arandeere.

dowanye jootoraago koluuti yaakeeji d'idi tinndinaadi do, yeru nowoni her saklu ngam non manndoo dum joolaayi nder sunna nulaado Allah.

To'o timmini darde d'ifoo o joodo o jannga Attahiyyaatu arandewol, o we'itta kosngal maako nanal nden o tigga nyaamal, o li'Ba nano bee nyaamo maako dow dawde maak o, nden o tamnda kooli junngo maako nyaamo o sappo bee sapporndu wakkati o janngata Attahiyyaatu lillaah..., nden o haftoo o jinna darnde nden o habbira e o 'Bamnta juud e haa fefloonde noppi maako, nden o juula darnde tatabre bee nayabre yeru no'o juuliri drade d'idi arandeeje, tan her maaje doo oholnataa bee jannge maaje e o heynituro suurawol jiido tan koluuti 'Besdugo suurawol.

Nden o jooto ngam joonde ragareere maako, alhaali maako o deppitiido dow lesdi, ndee joonde nde domari yaakeeji tati p at saahiidi, o jooda taako o deppito sey her joonde ragareere tan, nden hooti jannga Attahiyyaatu haa ragaree muudum, nden o wada salaatu dow Bajjo Allah ^(mojam ekisdam) _(tabutu dow muudum):
Allaahumma salli alaa Muhammad wa'alaa aali Muhammad ..., nden o wada do'a bee kala dumko'o muuyi fuh ibgo e do' ayejeje jolude nder sunna Nulaado Allah.

Nden hooti o silmino silminande d'idi: o yeesito her nyamre maako owi'a: **Assalaamu alaykum warahmatullaah**, nden o w aylitoo her nyamre maako o silmino, nden o jannga do' ayejeje 'Baawo silminaango yaakee maako o joodiido.

Anndugo don wajibina (lismitina) kuugal

Anndal koluuti kuungal dum n'egaadum her joomiraawo bee her nulaado maako e her ib go e muumini'en, Allah agiidu wii: *“yaa on on en nuddinBe kowadi on don mbi'a dum k o'on kuwataa, haqiqa mawnii dum kopewjo toodon faago e joomiraawo nombi'on dum k o'on kuuwata”* suurawol Saff.

Abuu hurayra Allah hinno'Bo owii: *“Yeru a ndal gal huutinitaake yeru ndesaari nden na faknataake her laawol Allah agiidu”*

Alfadiil Allah hinno'Bo owii: *“jannudu o se edataa odon majji bee dum ko'o anndi haa o huutinira bee maajum”*

Maalik Bii Diinar wii: *“a fotta bee gorgo o wattaa lahan koo seeda (haa harfeere) Ammaa kuugal maako bo ngal pat ngal lahan”.*

Yaa an derd'iraawo am juuldu gorgo e debbo: jawmiraawo fo ondima bee jannugo ndee do deftere nafaore, don lutti jottakam m bote (endallo) jangnde maada man, kanjum woni huutinirgo dum k o jangufaa man.

*Bedake dow maada seeda ibgo e quraanu bee maanaaji maare, eel an (solan) huutinirgo nde bee dum ko anndudaa ibgo e maanaaji ma are fuh, noni sahaabo'en Nulaado Allah e laatakono (to'Be saatii aa yaaje sappo e saatataa godde feere haa to'Be mbaawiide boddum nd en e kuutiniriide e anndi kode saawi bee kode ngidi bee kode kadi, nden e esda feere, edonno mbi'a: min ani andal bee kuungal). Bano cari'a umri dow da'Bititgo anndal e huutinirgo ngal, Bii Abbaas o wii: her maana nkongol Allah Bagiido: *«**edon jangga aayaaje Allah bee bee goonga (nohaani de janggire)*** suurawol Baqara 121, alhaa li ma'Be edon tokka aayaaje de.

* Nonbo fahin yaali dow maada sunna nulaado Allah (^{mojam} tabutu dow ^{ekisdam} muudum) , yawda her jaabaago faago e noddaandu maako e huutinirgo ka, en laatii'Be saalihi'en ndee ummaatoore nde jannataa huunde sey tonde wdiitadootiral her huutinirgo dum e ewnaago yim Be her huutinirgo dum ngam lismitaago kongol nulaado Allah (^{mojam} tabutu dow ^{ekisdam} muudum) wii: **“toni mi umri'on ibgo e huunnde ngaraneende deedeey fodde mbawde moodon, e dumko mi hadi'on bo kaditeedu**

m” hadiisewol pottaangol dow muudum. Allah agiido o hulni yann gada nawka her kongol maako: “*en luutooBe umreeje nulaado Alla h noBe reento towa mbooBe masiibo koo maa yanngada naawka*”. Suu rawol Nuur, Aaya 63.

Nder yeruuji limitaako umroore nulaado Allah:

➤ **Daada Muumini’en Daada HabiiBa** o Allah hinnodum o fillake h adiiisewol: “*Koomoy juuli ndarfee sappo exidi hakkunde jemma be e n’alawma sey mahaneemo suudu nder Aljanna*” Muslim. Dada Hab iiba o wii: “mi’accaayide diga yaake minani ngol her Nulaado, (^{mojam ekisdam} tabutu dow muudum) ”.

➤ **ii Umar Allah yerdo’Be**, o fillake hadiisewol: “*dume on haqqe ju uldo odon mari wasuyeeji maako nden o waala jemmaare koo jem maaje didi, nden wasuyeeji maako man dimbindaaka*” Muslim. (ii u mar o wii: yaalaayi dow am jemmaare ndenni mi walaa wasuyeeji a m koynaa didon mbindi).

➤ **Imaam Hamad Allah yerdo’Bo odonno wi’a**: “walaa hadiisewol mi winnidum koynaa mi huutiningol, haa nyande feere yaali dow a m hadiisewol Bajjo Allah Muhammadu o hombitake nden o hokki Abaa diiba (kombitoowo) Diinaaruure, minbo nde mi ewni kombit oowo mi hokki mo Diinaaruure woore nden o hombitayam”.

➤ **Imam Buhaari wii**: “mi n’o’aayi goddo fuh diga mi anndi noni n’oore dum haraamun, e midon yelo mi maaya dow maajum mifott a bee jawmiraawo am o horsititaayam dow n’oore kam”.

➤ **Nulaado Allah** (^{mojam ekisdam} tabutu dow muudum) **wii**: “*koo moy janngi aayatal kursiyu Baawo silminaango, walaa kohadatamo nastugo Aljanna sey maayde maako*” Annasaa’I, Bii Qayyim Allah yerdo’Bo o wii: “h ewtakiyam noni Seehul islaam Bii Taymiya, nokango owii: “mi ac aayi ndee aayaare diga minani hadiisewol do, sey yejjire e ko nann di bee muudum.

* Baawo anndal bee kuungal, sey yettugo Allah agiido dow dum ko ’o mo’i dow maada, ngam taa karminaa hoore maada mbarjaari e w alaa tana maada bo, Nulaado Allah (^{mojam ekisdam} tabutu dow muudum) wii:

“*koo moy holli dow kuungal hayru woodani mo mbarjaari kala on kuuwudo ngal fuh*” Muslim. “Burdudo’on kam on janngado quraan ure nden o janngininde himB bo” Albuhaari. O wii fahi: “kewtinee

diga am koo dūm aayaare woore bo” pottaangol dow muudūm. Dee dey fodde sankititgo maada hayru enonbo mbarjaari maada duudirt a, enonbo mbodde maada bo her ngeedam maada bee Baawo maay de maada. Nulaado Allah (^{mojam} ^{ekisdam} tabutu dow muudum) wii “**toni Bii aadamaajo maayi kuude maako ta’I sey gootel nder kuuje tati: sada ka dogooha, koo anndal nafoowal o rontinidum, koo maa Binngel s aalihiyel dowaɗanamo do’a**” Muslim.

Fooyre: enddon janga suurawol faatiha Bura nde sappoo ejeedifi her kala n’alawmaare fuh, enddon Boltoro nder maagol “Ben tikkan aaBe” e “Ben maccinaaBe” nden hooti enddon nandidino bee maB Beher kuude maBBe: enjannga en huutinirta, en nandidino yahuud ankooBe tikka naaBe dow muudum en, koo maa accen anndidinaa ko ngam majjere, en nanndidina nasraaninkooBe!

Enddon toroodon Allah agiido noriska’en anndal nafoowal e kuude laaBde. Joomiraawo woni Anndudo, e no’o wada salaatu dow jaag ord meeden e Annaboojo meeden Muhammadu e dow aalo’en maako e dow sahaabo’en maako Be fuh maBBe.

Imam Abuu Haniifa mo Allah yerdodum be Imaam Caafi’i Bebi: “to hadiisewol saahaki dum mazhaba am” e Imaam Maaliki mo Allah Bagiido yerdodum wii: “wala goddo fuh Baawo Annabiijo (^{mojam} ^{ekisdam} tabutu dow muudum) koynaa kongol muudum dohoose yaake feere, yaake feere bo ngol rudditee dow maako koynaa Annabiijo majam e kisdam tabutu dow muudum tan” Imaam Ahmad mo Allah yerdodum wii: “koo moy rudditi hadiisewol Nulaado Allah (^{mojam} ^{ekisdam} tabutu dow muudum) odon sera halakuye”.